

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת יתרו | גיליון 167 | שבט תשפ"א

ואלה פקודי הלוי

ליקוט דברי מוסר הדרכה ועובדות נפלאות

מאת ראש ישיבת בריסק

משיירי כנסת הגדולה

הגאון הגדול

רבי **משולם דוד הלוי סולובייצ'יק** זללה"ה

בתוך ימי השבעה לפטירתו

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ב"ר צבי **קנול** זצ"ל

נלב"ע כ"א שבט תשע"ב

תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **פסיה דבורה** ב"ר יעקב דוד

(מילבאואר) **קנול** ע"ה

נלב"ע כ"ב שבט תש"ך

תנצב"ה

השבוע ב"אוסף גיליונות"

13 | אנוכי - מצות האמונה

שיחת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א
ראש ישיבת "חברון"

31 | מתוקים מדבש

"לב שומע" -
תנאי הכרחי לקבלת התורה ולהליכה לאורה

33 | באזני בנך

בהירות ולימוד עניני יציאת מצרים
ע"פ הספר באזני בנך - הגדה של פסח

61 | אז נדברו - גיליון 500

האם הגאולה תגיע בשעה עגולה או במספר עגול...אין?

79 | דברים נוקבים

מאת הגאון הגדול
רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת יתרו

ר"ת	יציאה	כניסה	ישראל
18:35	17:55	16:42	ירושלים
18:33	17:56	16:56	בני ברק
18:32	17:55	16:48	חיפה
18:32	17:56	16:51	מודיעין עילית
18:34	17:56	16:41	בית שמש

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

ברכות מאליפות לידידינו היקר

מושך בעט סופרים

מחונן בכישרון ובעומק רב

הרה"ג רבי **שמואל פולק** שליט"א

מחבר הגיליון היחודי

"אז נדברו"

לרגל הופעת גיליון ה- 500

יתן ה' שדבריו ימשיכו לטעת יראת שמים

ומבט ישר ונכון לחיי בן תורה

וישאו פרי בלב המוני הקוראים הנאמנים

וימלא ה' כל שאיפותיו ומשאלותיו לטובה

בברכה מרובה

הרב נתן פלדמן

וחברי המערכת

מערכת 'אוסף גיליונות'
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'

הוצאה לאור

נתן פלדמן

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

'אוסף גיליונות' מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב'אוסף גיליונות'

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא"ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות "נדירים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות"

תרומה טלפונית בנדירים פלוס: 03-7630543 מס' 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של 'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

עינינו גל | 41

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 45

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 49

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שמונה בפרשה | 54

עלון לבני הנעורים
לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

שיעורי דעה | 57

מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 59

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 61

האם הגאולה תגיע בשעה עגולה או במספר עגול...אין?

תוספת שבת | 67

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 71

משא ומתן ופילפול
בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 73

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לעניין הלכה | 77

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

ברים נוקבים |

מאת הגאון הגדול
רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

ואלה פקודי הלוי | 80

ליקוט דברי מוסר הדרכה ועובדות נפלאות
מאת ראש ישיבת בריסק
משיירי כנסת הגדולה
הגאון הגדול רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זלה"ה
בתוך ימי השבעה לפטירתו

לקראת ישיבת | 84

לקט מתוך העלון הנפלא של 'דרשו'

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של
הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

אנוכי - מצות האמונה | 13

שיחת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א
ראש ישיבת "חברון"

בנתיבות יצחק | 17

הגאון רבי יצחק זיסמן זצ"ל

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א
ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 21

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם
מפי הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד חבריו ליעקב | 23

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 29

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מחבטי | 31

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

באזני בנך | 33

בהירות ולימוד עניני יציאת מצרים
ע"פ הספר באזני בנך - הגדה של פסח

יעלת חן | 35

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
אב"ד חיפה

תמצית הש"ס | 37

תמצית דף היומי

לדעת | 40

מבחן בדף היומי

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עלית	בת ים	אלעד
ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג) בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי	רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך) גבעת זאב החדשה בית הכנסת "בית אליהו" בית הכנסת "בני הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "מסילת ישרים" טלזסטון בית הכנסת "קהילת בני תורה" יסודות בית הכנסת המרכזי ירושלים ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה" אופקים בית הכנסת "שייתי" בית שמש ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל" ביתר עילית בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A בני ברק כולל "פוניבז" כולל "חזון איש" כולל "בית הלל" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88 רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)
נתיבות		
בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"		
פתח תקוה		
ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר		
ראשון לציון		
ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד		
רחובות		
בית הכנסת "כולל בר שאול"		
רכסים		
בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'		
תל אביב		
מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)		
תל ציון		
בית כנסת החסידי		
תפרח		
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"		

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת יתרו תשפ"א | גליון מס' 163

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

ותגד לבני ישראל – דברים קשים כגידים – זו כריתת הברית על תורה שבעל פה

אליכם וגו' המדובר שם להכין את ערי המקלט, ונאמר וידבר ה' אל יהושע לאמר, והגמרא אומרת שזו לשון עזה, זאת לשון תורה ולא לשון של נבואה, נבואה לא משתמשים בלשון כזאת, אין לשון כזאת בנביאים, וידבר ה' אל נביא לאמר, והגמרא אומרת שדיבור זה לשון עז, לשון קשה.

לכאורה, הדבר לא מובן. כי הנה, בלשון הקודש אמירה היא תמיד חד צדדית, אין אפשרות לומר ביחד, אם שנים אומרים ביחד, פירוש הדבר ששניהם אומרים דבר אחד ביחד, במקהלה, לעומת זאת, כששנים מדברים, הם מדברים זה עם זה, בדיבור מדברים אחד עם השני, לעולם לא 'אומרים' אחד עם השני, תקשורת נקראת דיבור זה עם זה, מדברים זה עם זה, אבל לא אומרים זה עם זה. וכך אנו מוצאים שבלשון הגמרא דיבור זה קשר, כפי ששינוי בסוף פרק ראשון במסכת כתובות "ראוה מדברת" והגמרא דנה שם מה פירוש מדברת, ומכאן שם שזה קשר ממש.

והנה, בחיצוניות הדברים זה נראה שבכל מקום שהדיבור הוא דיבור, היינו, הדדי, זה צריך להיות כך יותר, ואילו האמירה שהיא חד צדדית, כאשר האומר אומר והשומע שומע, היא הקשה, בשבילנו, בציוור שלנו, הקושי והרכות הם, האם שומעים אותנו, אולם כאן כתוב שהאמירה, שהיא תמיד חד צדדית, היא לשון רכה, ואילו הדיבור הוא לשון קשה בדווקא.

עתה עלינו להבין מה הקושי שבדיבור, מדוע יש יותר קושי בלשון דיבור מאשר בלשון אמירה, איפה נמצאת הקשיות בדיבור והרכות באמירה.

כפי הנראה, העניין הוא כך. הקושי שבדיבור, הוא, שזה מחייב תשובה, מחייב התייחסות, זה מחייב גם את הצד השני. כי הנה, כשאני אומר משהו למישהו, הדבר שהוא חייב לעשות זה רק לשמוע, אמירה לא מחייבת תגובה, היא לא מחייבת להשיב, לעומת זאת, אם אני פונה למישהו ומדבר אליו, הוא חייב לענות, הוא חייב להחזיר לי דיבור. אדרבה, עצם הדיבור מחייב לענות, הדיבור מחייב יחס, תשובה ותגובה, דיבור מציידו של השומע.

מגן אבות ברברו – האבות ענו למאמר הבורא

כך, לדוגמא, תתבאר לנו לשון התפילה בחזרת הש"ץ בליל שבת "מגן אבות בדברו, מחיה מתים במאמרו", מדוע זה דברו וזה מאמרו. ברכת מעין שבע זו תפילה, זאת חזרת הש"ץ, ובה פותחים בברכה, מסיימים במקדש השבת, ובאמצע, מברכים מעין שבע, ומזכירים את ברכת אבות ברכת תחית המתים וכן הלאה, אכן מה פירוש המילים "מגן אבות בדברו מחיה מתים במאמרו".

ביאור הדברים, כי הנה, כאשר אנו אומרים מגן אבות בדברו, אנו מתכוונים למה שאמר בורא העולם לאברהם אבינו (בראשית ט"ו א') "אל תירא אברהם אנכי מגן לך שוכך הרבה מאד". "אנכי מגן לך" פירושו, שאותה נקודה שאברהם אבינו הגיע אליה, מה שהוא השיג, אותה ברית שהוא כרת כביכול עם בורא העולם, היא מוגנת ואינה ניתנת לערעור בשום אופן, היא לא תסולק ולא תוסר לעולם, היא לא תופר לעולם, היא נשארת.

אותם הדברים נאמרים בלשון רכה ובלשון קשה

"ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", רש"י מביא על כך את דברי חז"ל במכילתא, וז"ל "לבית יעקב אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. ותגיד לבני ישראל, עונשים ודקדוקין פרש לזכרים דברים הקשין כגידין". לנשים, להן צריכים לומר, ואמירה זה בלשון רכה, ולזכרים, לגברים, תגיד, ולהגיד זה בלשון קשה, כי אלו דברים קשים כגידים,

והנה, בפשטות הכוונה היא שצריכים להגיד דברים אחרים, לנשים צריכים להגיד בלשון אחת ולגברים צריכים לדבר בלשון אחרת, אבל באמת הלא הפרשה היא אחת, הפרשה מתחילה "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ובהמשך הדברים כתוב "אתם ראיכם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל", וכותב על כך רש"י "אלה הדברים, לא פחות ולא יותר", מדובר פה על דברים מסוימים, שאותם צריכים להגיד, אם כן היכן נמצאים כאן הרוך והקושי, אין אפשר לומר כך, הרי הדברים האלה הם אותם דברים עצמם, ואת אותם דברים עצמם אפשר לומר בלשון רכה, באמירה רכה, ואפשר לומר באופן של דברים קשים כגידים.

המילים שנאמרו, אלה הן המילים, זאת הפרשה, את זה בורא העולם ציוה למשה רבינו, "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ו"אלה", בדיוק, "הדברים אשר תדבר", לא פחות ולא יותר, לא תוסיף כלום ולא תגרע כלום, אלא שהדברים האלה צריכים להיאמר לנשים באופן רך, תאמר לבית יעקב, והדברים האלה עצמם צריכים להיאמר לנשים, באופן שזה קשה, דברים קשים כגידין.

לכאורה, הדבר אינו מובן, כי אם בדברים האלה המשמעות היא דברי קושי, דברים קשים כגידין, הרי שהמשמעות הזאת צריכה להיות מובנת גם לנשים וגם לגברים, היינו הך, ואם לא, איפה יש כאן שתי פניות, פניה אחת באמירה על הקל ופניה שניה בדיבור קשה, בהגדה קשה, הלא אין כאן שתי פניות, יש כאן פניה אחת, והדברים הם בדיוק הדברים האלה, בדיוק גמור, לא פחות ולא יותר, ואת הדברים האלה עצמם אפשר לומר בשתי פניות, הדבר מאד לא מובן.

דיבור הוא זה עם זה ואמירה היא חד צדדית

מצינו בחז"ל בהרבה מקומות, שדיבור זה לשון קשה ואמירה זו לשון רכה. החלק הראשון כתוב גם פה, שאמירה זו לשון רכה, "כה תאמר לבית יעקב", ועל הדיבור, אנו מוצאים לדוגמא במסכת מכות (י' ע"ב) "א"ר חמא בר חנינא, מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון עזה דכתיב וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי

פירוש המילה 'מגן' הוא כלשון הפסוק (שופטים ה' ח') "מגן אם יראה ורמח וגו'", וכפי הלשון 'מגן גיבורים', מגן זה אחד מכלי המלחמה של בני אדם, מי שנלחם מחזיק בידו מגן, אכן, חז"ל מפרשים זאת גם כפי שהמילה מגן מתפרשת כלשון ארמית, מלשון 'חינים' (עי' ב"ק פ"ה ע"א "אסיא דמגן במגן מגן שויא"). כאשר בורא העולם הבטיח "אל תירא אברם אנכי מגן לך", הפירוש בזה, אין אפשרות לזכות בדבר כזה, אבל הקב"ה מבטיח זאת בחינם, כיון שאברהם היה זה שנדב, הוא נתן ומסר את עצמו חינם, באהבה, בכחינת חסד בלי בקשת תמורה, "חסד לאברהם", על כן בורא העולם מתנהג איתו באותה מידה, מתנהג איתו כמה שנקרא חסד, אוצר מתנת חינם, חינם לגמרי. ומעתה, דבר שניתן חינם לא יכול להיות נלקח. דבר שניתן לאדם בגלל משהו, בסיבה, כרווח על דבר מסוים, יכול להיות ניטל בזמן שהוא הפסיד את הסיבה שבגללה הוא קיבלו, אבל דבר שניתן חינם, אותו אי אפשר להפסיד, זה לא ניתן להפסד.

"אנכי מגן לך", משום שאברהם אבינו נתן את עצמו בלי שום בקשת תמורה. כשאברהם אבינו עשה את מה שהוא עשה, האופן שהוא מסר את עצמו כביכול לבורא העולם, היה, שהוא נתן את עצמו חינם לגמרי, "חסד לאברהם", ובורא העולם נתן לו בחזרה חינם לגמרי, הדבר הזה לא תלוי בשום תנאי, זה לא מותנה במאומה, זה לא בגלל, לא משום, לא בסיבת, זה חינם.

הרמב"ן בתחילת פרשת לך לך מתקשה בזה שהפרשה מתחילה בציווי "לך לך מארצך" בלא שום טעם, לא כתובה בתורה שום סיבה שקודמת לכך, זה נראה בלי שום קשר וסיבה, וידוע תירוצו של המהר"ל, שהסיבה לכך היא כדי שלא תהיה שום תלות וסיבה לבחירה של אברהם. זה חלק מ"אנכי מגן לך", שאברהם יבחר להדיא בלי שום סיבה. כי אם יש סיבה קיימת, זה קיים כהמשך. אילו היתה כתובה בתורה איזו שהיא הקדמה לדבר הזה, אז הדבר הזה היה תלוי באותה הקדמה, אכן, הבחירה של אברהם היא כולה מגן.

זה המכוון ב"מגן אבות בדברו", אכן הברכה היא "מגן אברהם" אבל זו ברכת אבות, כל האבות זכו לדבר הזה משום שהם היו אבות. כי הנה, אב נקרא רק מי שאת כל מה שהוא עושה, הוא עושה כמתחיל, הוא לא עושה זאת בגלל. כל מי שעושה משהו בגלל סיבה קודמת, הרי שמיניה וביה הוא תולדה ולא אב. האבות היו ראשונים. תמיד הם עשו מתוך עצמם, הם אף פעם לא עשו את מה שהם עשו מתוך סיבה קודמת, לא היתה סיבה קודמת לכל מה שהם עשו. הם לא היו תולדה של שום דבר, הם היו אבות.

כך אנו מוצאים שחז"ל דורשים על הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", "בהבראם באברהם", בזכות אברהם, וכמוכח, זכות אברהם כוללת את כל מי שצריך להיקרא אב, אבל אברהם היה אב גם לאבות, הוא היה 'האב'. והנה, בורא העולם ברא את העולם, לגמרי חינם. רצון גמור, רצון נקי, רצון בלבד בלי שום סיבה קודמת. לא יתכן שתהיה פה איזה שהיא סיבה קודמת, חלילה להעלות על הדעת סיבות קודמות, זו כפירה. בורא העולם ברא את כל הבריאה כולה ברצונו. כלומר, וכאן צריך להבין, הפניה שבורא העולם פונה אל הנבראים, אל הבריאה, היא, אני נתתי לכם קיום בלי שום סיבה.

האבות, היו אלה שאת הדבר הזה הם החזירו, את הנקודה הזאת. הם ענו כביכול למאמרות של בורא העולם. הלא אל מי פנה כביכול בורא העולם בבריאת עולמו, למי הוא התכוין לגלות, בורא העולם פונה אל מי שאפשר לדבר אליו. וכך, הוא פונה לכל באי עולם, לכל מי שהוא בר דעת בעולם, כל מי שמסוגל להבין, אליו כביכול בורא העולם פונה, ואומר לו, אני בראתי את העולם בשבילך, נתתי לך קיום, אני מדבר אליך, אני פונה אליך. כל הבריאה היא פניה שכביכול בורא העולם פונה אל מי שהוא פונה, היינו, אל בני דעת. אל אלו שאפשר לפנות אליהם, אל אלו שאליהם מכוון הגילוי.

היחידים שהשיבו, שענו באותה מידה, שהבינו שהבריאה כולה היא דיבור, 'שהכל נהיה בדברו', 'בדבר ה' שמים נעשו', היחידים ששומעים ש'מדברים אלי', 'פונים אלי', כי הלא כל הבריאה כולה היא גילוי אל בר דעת, אל מי שמגלים לו, אותם היחידים היו האבות, הם אלה שהבינו וקלטו שבעצם כל הבריאה כולה היא קריאה אלינו, כביכול, בורא העולם מדבר אלינו.

הזכרנו כבר בעבר את העובדה שכל העצמים שבעולם נקראים דברים, וזה זה רק בלשון הקודש, רק בה משתמשים כלפי עצם, כלפי חפץ, כמושג דבר, "אין לך דבר שאין לו מקום" (אבות פ"ד מ"ג), "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש" (במדבר לא כ"ג), ולכאורה, מדוע חפץ נקרא דבר, וכי חסרים צירופי אותיות, מדוע משתמשים דווקא במילה דבר שעניינה דיבור, וכפי שדרשו חז"ל בגמרא בשבת (נ"ח ע"ב) מהפסוק "כל דבר אשר יבא באש",

שאפילו כלי שיר שכל עניינם זה השמעת קול, גם הם נקראים כלים, אף שכל עצמו של הדבר זה רק דיבור, "אפילו דיבור יבא באש".

פירוש הדבר, כל הדברים נקראים דברים, משום שכל הדברים בעצם, כל מציאותם מדברת, 'הכל נהיה בדברו', אבל היא מדברת רק אל מי שאליו אפשר לדבר, רק למי ששומע. אלו היו האבות, לכן הם אבות, אליהם הוא דיבר, הדיבור עצמו היה אליהם. הם שמעו את עצם הפניה, עצם הדיבור. זה המכוון ב"מגן אבות בדברו".

מגן אבות זה דווקא בדברו, רק בדיבור זה חל, רק בדיבור זה קרה, רק בדיבור זכו לזה האבות, זה עצם עניינם של האבות.

הדבר מרומז כמה שכתוב בתחילת פרשת לך לך "ויאמר ה'", ואילו בהמשך כתוב "ויילך אברם כאשר דיבר אליו ה'", אברהם עצמו קלט את הדברים כדיבור.

"מוציה מתים במאמרו", את זה כבר אי אפשר בדברו, משום שאין אל מי לדבר, אי אפשר לבקש ממנו להשיב, כאן מדברים אל מתים, לכן כאן זה "במאמרו", כביכול, בורא העולם משפיע עליו, ואומר לו, אולם הפעולה הזאת היא לא פעולת דיבור. המתים נקראים "יורדי דומה", הם לא יכולים לענות. להם אומרים, איתם לא מדברים.

ודאי, בלי אמירה המתים לא יחיו, צריך להשפיע עליהם איזה שהוא מאמר, אבל זה צריך להיות מאמר ולא דיבור, משום שהפעולה הזאת שמדברים אל מת זה נקרא שנוטעים בו אפשרות של דיבור, האמירה הזאת בעצמה נותנת לו פתחון פה, אבל הפעולה הזאת בעצמה היא לא פעולת דיבור, כאן שייכת רק אמירה. אמירה זאת השפעה מצד אחד, והמקבל מקבל את מה שמושפע עליו, כך המתים יוצאים ממצב של יורדי דומה למצב של מקבלי מאמר, אבל הם עדיין לא מדברים. כשהם יקומו, אז הם ידברו, אז אפשר יהיה לפנות אליהם, אבל הפעולה של ההחייאה, תחיית המתים, היא לא מעשה דיבור.

תורה שבכתב ניתנה כאמירה ושבועל פה כדיבור

עתה נחזור לעניין שפתחנו בו. אמירה רכה ודיבור קשה, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, אבל הציווי הוא "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", את הדברים האלה בעצמם ארכיניהו אתרי ריכשי (כלשון הגמ' בב"ב קנ"ב ע"א), הדברים האלה בעצמם מתפרשים בשני אופנים, יש בהם צד אמירה ויש בהם צד הגדה.

למי שמחוייב בתלמוד תורה, בתורה שבעל פה, לעיין בתורה, להבין תורה, להתעמק ולגלות את כל מה שצפון בתורה, אליו הפניה כדיבור, ואילו לבית יעקב כנשים הפניה היא רק אמירה. הרמב"ם פוסק בהלכות תלמוד תורה (פ"א הי"ג) "אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות", אכן "במה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות".

תורה שבכתב יכולה להיות נקלטת גם על ידי נשים, אבל הן לא חייבות, אין להן חובת תלמוד תורה, אכן ללמד עיון בתורה, היינו עיון וחיודוש בתורה שבעל פה, אסור, כאן זה כבר כאילו מלמדה תפלות, זה כבר דבר מנוע.

כתוב כאן שהתורה ניתנה מלכתחילה בשתי צורות, שני אופנים. אותם דברים עצמם נתפסים כאמירה, היינו מצד האומר אל המקבל, והמקבל מקבל מה שהוא מקבל, ואותם דברים נתפסים אצל מי שמחוייב בתורה שבעל פה באופן של 'אני נכנס אתך למשא ומתן, נכנסתי אתך כדיבור, הנה התורה שבכתב לפניך, תענה לי על מה שדיברתי אליך', הפניה מלכתחילה היא פניה של דיבור, הפניה מלכתחילה היא לא גילוי של דברים אלא כניסה לדיבור.

הנשים קבלו תורה כאמירה והגברים כדיבור

אצל הנשים שקיבלו תורה, הפעולה היא אך ורק לקבל, להיות פתוח, להיות מקבל, לשמוע את מה שאומרים, אבל מתן תורה מעולם הוא לא שום כניסה לדיבור וליחס איתן, אולם לאלה שמחוייבים בתלמוד תורה, פונים אליהם אחרת, הפניה מלכתחילה היא פניה של דיבור, היא מחייבת תשובה. כביכול בורא העולם נותן לנו, מגיש לנו את התורה, והדבר מחייב אותנו, אני מדבר אליך אז תענה, ואותו 'תענה' זה הוא הסוד של תורה שבעל פה.

כי הנה, התורה כאמירה, היא תורה שבכתב והיא נשאת בתורה שבכתב, מזה שמובן ונקלט ממנה זאת עצם התורה שבכתב, אבל התורה שבעל פה, מנין היא באה, מנין היא הגיעה.

אכן, התורה שבעל פה, היא תורה שבעצם באה מאיתנו, היא תורה שיוצאת מתוך ההכנה שלנו. תחילת ענין תורה שבעל פה, הוא בסוד דיבור, דברים קשים זה עצם החלות שלה. [ולהלן נבאר את הקושי שיש בתורה שבעל פה, זה ענין בפני עצמו], הדברים האלה נתפסים כדברים, לשון קשה, לשון מחייבת שאי אפשר שלא להתייחס אליה, מדברים אלינו, ואיננו יכולים להתעלם, אנו חייבים לענות.

התורה היא כולה שאלה, היא כולה העמדת דברים שצריכים פירוש, צריכים ביאור, 'אני פונה אליך, מה אתה עונה לדברים האלה', זאת הפניה, 'ותגיד לבני ישראל', דברים קשים כגידים, וכאשר אנו אומרים בחינת דיבור, בחינת דברים קשים, הקושי באותם דברים קשים הוא בעצם עניינם, האדם צריך לחצוב מתוכו דברים שהם כנגד, לאותם דברים שפנו איתם אליו.

החילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה

כי הנה, צריך הרי להבין. כשמדברים על תורה שבכתב ותורה שבעל פה, הדברים מצטיירים אצלנו באופן שאת חלק מהדברים קיבלנו כתובים ואת חלק מהדברים קיבלנו כך שאנו חייבים לזכור אותם, כביכול בורא העולם מסר כמה דברים למשה רבינו ואמר לו לכתוב אותם, וכמה דברים הוא אמר למשה רבינו ואמר לו לא לכתוב אותם, אבל צורת המסירה היא שווה, אכן, כל מי שמתבונן, מבין שלא כך הם פני הדברים, זאת שטות גמורה לכל מתבונן אפילו בשטחיות, לחשוב שחלק מהתורה נאמר לכתוב וחלק מהתורה נאמר לא לכתוב.

אכן העניין בזה, כל מה שכתוב, כל מה שנמצא בתורה שבכתב, אלו הם דברים שהם חקוקים במציאות הקיימת. הם כבר נמצאים. הם נתגלו. הם נמצאים בעולם, לעומת זאת, התורה שבעל פה זו מהות אחרת וענין אחר, זה גילוי אחר, כל הדברים של תורה שבעל פה, הם דברים שצריכים להתגלות על ידינו, הדברים האלו הם התשובה לפניה שכל מה שאנחנו רואים פונה אלינו, מדבר אלינו, וכך אנחנו עונים לפניה הזאת. אלה הם הדברים שאנחנו מוציאים מעצמנו כנגד אותם דברים שפונים אלינו.

אבל התנאי הראשון הוא, שאותם דברים יהיו דברים שיתפסו אצלנו כדברים שמדברים אתנו, כביכול בורא העולם מדבר אתנו, זה הסוד של תורה שבעל פה. הסוד של תורה שבעל פה זאת התפיסה העמוקה והפנימית, שכאשר אני יושב ולומד, בורא העולם מדבר אתי. אני שומע את מה שהוא אומר לי, ואני עונה לו, ואני לא בדיוק מבין, אני רוצה לומר שאולי כך ואולי כך, אולי התכוונת לזה ואולי לזה, כך, בצורה כזאת הדברים האלה נתפסים, זה הכח המיוחד שיש בהם.

כך אנו מוציאים בפסוק (ישעיהו א' ב') "שמעו שמים והאזינו ארץ כי ה' דיבר", כיון שכביכול בורא העולם מדבר, עצם העובדה שהוא מדבר מוציאה מכולם תשובה, עצם העובדה שהוא מדבר עושה את כולם לשומעים, עושה את כולם לעונים.

אכן, האדם הוא בעל בחירה, הוא יכול כן לענות ויכול לא לענות, הוא יכול להתעלם ולהתנהג באופן שאף אחד לא מדבר אליו, אבל קבלת התורה של אלו שמחויבים בתלמוד תורה, קבלת תורה של זכרים, של גברים, היא מלכתחילה קבלת תורה אחרת. אלינו לא פונים באמירה, אלינו פונים בדיבור, ודיבור מחייב הידברות, מחייב דיבור, מחייב תשובה. אנחנו בתוך משא ומתן, אנחנו מדברים זה עם זה, ומדברים זה עם זה כל הזמן.

טיב הקשר שבין מקבלי התורה המחויבים בתלמוד תורה, לעומת הקשר של מקבלי התורה שאינם מחויבים בתלמוד תורה, שונה לגמרי, אלו שני דברים שונים זה מזה לגמרי. כאן הדברים עושים פעולה שהיא פשוט חציבה, למי שמקבל באמת, אז הדברים האלה נכנסים בו וחוצבים מתוכו דיבורים שהם תשובה לאותם דיבורים שבהם פונים אליו.

כל אחד צריך לחוש, איני יכול שלא לתלמוד, כי כביכול בורא העולם מדבר אלי, איני יכול שלא לשמוע.

תורה שבעל פה מחייבת לכוונת ברית

דוגמא לדבר, בורא העולם ברא את הזכרים כך, שכדי להיעשות בני ברית הם חייבים לשפוך דם, הם חייבים לעבור צער, משהו של שפכות דמים, לעומת זאת, "אשה כמאן דמהילא דמייא", כלשון הגמרא בע"ז (כ"א ע"א), היא מלכתחילה בת ברית, היא בת ברית בעצם קיומה, בעצם מציאותה, היא נולדה בת ברית.

והנה, ברית המילה וברית התורה הם אותה ברית, כפי שאנו מוצאים שחז"ל דורשים את הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה תקזת שמים וארץ לא שמתיו" (ירמיהו ל"ג כ"ה) גם על ברית מילה (שבת קל"ז ע"ב) וגם על ברית התורה (שם ל"ג ע"א), וכך אף בברית התורה, אנחנו, המחויבים בתלמוד תורה, כדי להיכנס לברית אנחנו חייבים בברית, ואילו בפניה שבורא העולם פונה כביכול אל הנשים, אין שום פניה של דיבור שמחייבת שהן יוציאו ויחצבו מתוך עצמן, אליהן אין כלל כזאת פניה, המבוקש מהן הוא רק לקבל. עתה, כיון שכך ברא בורא העולם את עולמו, שישנם כאלה שהם נוחים יותר להיות מקבלים, וישנם כאלה שמציאותם שלהם היא מציאות שלא נוטה להיות מקבלים, להיפך, היא נוטה לצור צורה והיא לא נוטה לקבל צורה, לכך, אלו שמציאותם שלהם כבר מעוצבת, עם נטיה חזקה לצורה מסוימת, צריכים לעקור את הצורה הזאת ולעצב את עצמם בצורה אחרת, ואלה שאינם מעוצבים כל כך בעצם טבע בריאתם, הם פתוחים לקבל צורת. כך ברא בורא העולם את עולמו וכך צריך להיות.

מעתה, אצל הנשים, שם מתן תורה חל ונתפס, ולא היו צריכים לעקור שום דבר כדי לקבל משהו, לא צריך לכוונת שום דבר כדי להיכנס לברית, צריך רק להיות פתוח לקבל, "כזה תאמר לבית יעקב", הרי זה עסקן של נשים, אבל עבורנו, הכניסה לברית מחייבת לעקור את הצורה הקודמת.

אדם, כשהוא מגיע לדעתו, מגיע למצב שהוא צריך להיות כדי לקבל תורה, יש לו כבר מערכת גדולה מאד של מילים, מערכת שלימה ומסועפת מאד החובקת זרועות עולם, אבל כשהוא צריך לקבל תורה, הוא צריך לעקור מתוכו את כל המילים האלה. הוא צריך לתת לאותן מילים שמתחייבות מתוך הדיבור שפונים אליו, לחול. כשאמרנו מערכת דיבורים, הרי הכוונה היא שהדברים הם כבר פחות או יותר מעוצבים באיזה אופן שהוא, הדברים כאן כבר קיבלו צורה, אכן, אצל כל מי שמחויב בתלמוד תורה, החובה היא לעקור ולפשוט את הצורה הזאת, וללבוש צורה אחרת. לסלק את כל הדיבורים האלה, לסלק את הצורה הזאת, ולעצב את עצמו בצורה אחרת לגמרי. לקלוט את הדיבורים שמדברים אליו ולהיות מכוון אליהם.

אלו הם הדיבורים של תורה שבעל פה. אלו הדיבורים שהתורה שבכתב מדברת אלינו, והדיבורים שאנחנו עונים, התשובה שאנחנו עונים, מה שאנחנו עונים זאת התורה שבעל פה.

קשה כשאול קנאתה-דברי התנחומא בפרשת נח

נביא עתה כמה קטעים מדברי התנחומא המפורסמים בפרשת נח. "אלה תולדות נח. יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שבחר בישראל משבעים אומות, כמ"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, ונתן לנו את התורה בכתב, ברמו צפונות וסתומות, ופרשום בתורה שבעל פה, וגלה אותם לישראל כו', ועל שבעל פה נאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב י"א), וכתוב ולא תמצא בארץ החיים (שם כ"ח), ומאי לא תמצא בארץ החיים וכי בארץ המתים תמצא, אלא שלא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה אלא כמי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר י"ט).

וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה ובתורה אתה עמל, לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות ל"ד), ואמרו חז"ל לא כתב הקב"ה בתורה למען הדברים האלה ולא בעבור הדברים האלה ולא בגלל הדברים אלא על פי הדברים, וזו היא תורה שבעל פה שהיא קשה לתלמוד ויש בה צער גדול שהיא משולה לחשך שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה ט), אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור, ולעתיד לבא ואוהביו קצאת השמש בגבורתו (שופטים ה')."

ובהמשך "ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ט) ואמר רב דימי בר חמא א"ל הקב"ה לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט."

"אין בה יגיעה וצער והיא מעט", הכוונה בזה, הצער הוא לא הכרח לתורה שבכתב, תורה שבכתב אפשר לקבל אותה גם בלעדיו, הצער הוא בעיקר כאשר

אני צריך למחוק משהו, לעקור ולתלוש משהו, לכרות חלקים מעצמי, זה הצער.

"אלא אמר להן על התורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה".

תורה שבעל פה דורשת את החיים עצמם

קשה כשאל קנאתה, היא לא סובלת עוד דברים, היא עזה כמות, היינו, היא דורשת את החיים עצמם. ונוסיף לבאר מעט.

הקב"ה נתן לנו את התורה. על מה שקרה במעמד הר סיני, אומרת הגמרא בשבת (פ"ח ע"ב) "ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו, ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם", כל דיבור ודיבור פעל מוות, והדיבור הזה בעצמו הביא איתו חיים, אותו דיבור עצמו. על כל דיבור ודיבור פרחו נשמתן, ואותו דיבור בעצמו הביא יחד איתו את אותו טל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים, והוא החיה אותנו, את מקבלי התורה, מאז ואילך, מכך אנחנו חיים.

על הפסוק (בראשית ב' ד') "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", כתוב בתרגום על המילים לנפש חיה "לרוח ממללא", מעתה, אחר שאנו חיים מאותו טל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים, אז הרוח ממללא שלנו, זהו הדיבור של תורה.

פירוש המילים "ודברי אשר שמתי בפיה" (ישעיהו נ"ט כ"א), כביכול, זה מה שבואר העולם אומר, אני מדבר אתך ובה גופא עשיתי גם אותך למדבר, הרי אני מדבר אתך. וכך, "ויהי האדם לנפש חיה", זה לדברי אשר שמתי בפיה".

זה הפירוש בזה שהתורה שבעל פה היא עזה כמות, הכוונה היא, העוצמה שלה היא עוצמה שנושאת בתוכה את כל החיים כולם. וגם, קשה כשאל קנאתה, היא לא סובלת צרה בכיתה, בשום פנים ואופן, לא יתכן.

מה שקרה במעמד הר סיני, זה, שבואר העולם נתן לנו תורה, עתה, ודאי, נכון הדבר, גם נשים מברכות ברכת התורה, כך נפסק להלכה, משום שהן חייבות לדעת את המצוות שלהן, אז גם הן לומדות, גם הן מברכות ברכת התורה וגם אנחנו מברכים ברכת התורה, אבל, כמו שנתבאר, מתן תורה דידן ומתן תורה דידהו אלו שתי פניות, מעיקרא, מתחילה, יש כאן שני אופנים של פניה, לאלו זאת אמירה ולאלו זה "ותגד לבני ישראל", דברים קשים כגידים.

ותגד לבני ישראל – להמשיך אליהם את הדברים

ביאור המילה "ותגד", בלשון הקודש המילה הגדה פירושה המשכה, להמשיך דבר, כפי שמתרגם אונקלוס על הפסוק (שמות י"ב כ"א) "משכו וקחו לכם", "נגידו", וכך היא הלשון "גוד אחית", "גוד אסיק", להמשיך כלפי מעלה, להמשיך כלפי מטה. [באמת, המילה הזאת בעצמה היא שורש כפול, יש בה גם גדיעה, מה שנקרא "גדו אילנא", כמו שכתוב בפסוק בדניאל (ד' י"א), וכן את מה שמביאה הגמרא בתחילת כבא בתרא "מאי מחיצה, גודא", מלשון הפסקה, אבל העניין הזה שייך לשורשים, שני הדברים קיימים, כמו שרש ולשרש, עיקר ולעקר, יש כמה שורשים כאלה בלשון הקודש, שאותו דבר משמש לדבר והיפוכו, המשכה מחד, וקטיעה והפסקה מאידך, באותה מחיצה אנחנו אומרים גוד אסיק וגוד אחית].

ותגד לבני ישראל, הכוונה היא, תקח, תמשיך אליהם את הדברים האלה בעצמם. כה תאמר לבית יעקב, זו אמירה, ואמירה היא אמירה רכה, אבל תגד לבני ישראל, פירוש, הדברים האלה בעצמם יכנסו בהם ואלו יהיו הדיבורים שלהם בעצמם, תמשיך אליהם את הדברים האלה בעצמם. זה נקרא דברי אשר שמתי בפיה, זה פירוש המילים.

ונשוב ללשון התנחומא, "והיא עזה כמוות", "והיא", היינו התורה שבעל פה, "עזה כמוות, וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל ליבו ובכל נפשו ובכל מאורו. ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד, ראה מה כתיב אחריו, והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך. ואיזה, זה תלמוד שהוא על הלב כו".

"ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה, לפי שיש בה צער גדול, ונדוד שינה, ויש מבלה ומנבל עצמו עליה, לפיכך מתן שכרה לעולם הבא, שנאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, אור גדול, אור שנברא ביום ראשון, שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבעל פה ביום ובלילה

שבזכותן העולם עומד, שנאמר כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי כו", ועיי"ש עוד בהמשך דברי התנחומא, כל מה שדיברנו וכל מה שנדבר, הכל כלול פה.

דברים קשים כגידים-מערכת חדשה של קשרים

תפקיד הגידים בגוף הוא להחזיק את הקשר שבין כל חלקי הקומה, וכך, בצורה הזאת, לשמר את הקומה, זה תפקידם של הגידים. שכתוב במכילתא שהכונה ב"ותגד לבני ישראל" היא לדברים קשים כגידים, פירוש הדבר, שהמכוון כאן הוא לקבל מערכת חדשה, לכן, כתוב בחז"ל [בגמרא אצלנו לא כתוב כך, אבל זה כתוב בספר הזוהר, והדברים ידועים, כך זה גם שגור בפי העולם] שרמ"ח מצוות עשה כנגד אבריו של אדם, ושס"ה לא תעשה זה כנגד גידיו של אדם.

באמת לא ברור בדיוק למה מתכוונים כשאומרים שס"ה גידים, אף אחד לא ידע לספור זאת, אבל על כל פנים, יש מערכות קשרים בגוף שקושרים חלק לחלק, והמערכות האלה הם שס"ה, כך קיבלו חז"ל, התורה יודעת זאת. כשהתורה מלמדת "ותגד לבני ישראל", ופירוש הדבר, דברים קשים כגידים, העניין בזה, אנחנו מקבלים מערכת חדשה של גידים, כדי ליצור ולעצב צורה אחרת, זה הפירוש.

לכאן רצינו להגיע, זה מימד אחר למתן תורה. בדרך כלל אנחנו מסתפקים באותו מתן תורה לנשים, איתו אנחנו מסתדרים, עד כמה שנעים וטוב, עד כמה שרץ, ודאי, זה בסדר גמור. אנחנו אפילו מוכנים להקדיש זמן בשביל זה, אבל המדובר פה על מימד אחר, לא זה מתן תורה שלנו, מתן שלנו הוא "ותגד לבני ישראל", זה מתן תורה אחר מ"כה תאמר לבית יעקב". זאת מהות אחרת, זאת פניה אחרת, זאת פניה שקורעת מאיתנו את כל מה שאנחנו, את כל מה שאנחנו בנינו מעצמנו. יש בה צער, יש בה נידוד שינה, יש בה יצירת צורה אחרת, וכל יצירת צורה אחרת, מחייבת לבטל את הצורה הקודמת.

כאן, זו השמחה הגדולה, הזכות הגדולה, יש משהו נשגב בתפיסה הברורה שכביכול בורא העולם מדבר אלינו, כשאנחנו לומדים, ואנחנו נושאים ונותנים, היינו, אנחנו מקבלים ומשיבים, ואנחנו נושאים ונותנים כמה שאנחנו לומדים, כאן אנחנו פשוט מדברים. מדברים איתנו, והדיבור הוא הדדי. אנחנו לא יכולים להיכנס בברית, לא יכולים להיות בני ברית, אלא, אם אנחנו כורתים מעצמנו. אנחנו חייבים להכניס ולקלוט מערכת דיבורים אחרת, והדיבורים האלה, רק בהם אנחנו יכולים להידבר עם מי שמדבר איתנו, עם נתן התורה שמדבר איתנו, "דברי אשר שמתי בפיה".

כתוב בפסוק בישעיהו (נ"א ט"ז) "ואשים דברי בפיה ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", זו ממש מציאות אחרת, אבל הדבר הזה קורה על ידי "ואשים דברי בפיה", ואז אנחנו אלו שקיבלנו את אותם דיבורים, יכולים "לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", וכפי שדרשו חז"ל "אל תקרי עמי אלא עמי", בשותפות אתי. כל מי שהוא כזה, נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית.

אנו חייבים לזכור, והדבר הזה הוא עז כמוות וקשה כשאל, אנחנו קיבלנו תורה והיא מחייבת אותנו, היא חיינו. כמה שאנחנו פורשים ממנה, כמה שאנחנו עוזבים אותה, כמה שאנחנו מזניחים אותה, אנחנו מסכנים את חיינו, כפשוטו, קשה כשאל קנאתה, עזה כמוות אהבתה.

התורה ניתנה לנו, והיא ניתנה לנו "ותגד לבני ישראל", מי שמחויב בתלמוד תורה צריך לדעת, זאת מערכת דיבורים בפני עצמה, זאת מערכת דיבורים שהיא בינינו ובינו, זאת מערכת דיבורים שכל דיבורים מאיזורים אחרים לא חלים ולא תופסים פה, בתוך השדה הזה לא נמצאים שום דיבורים אחרים, רק "דברי אשר שמתי בפיה".

כל מי שרוצה לכרות את הברית של תורה שבעל פה, מה שחייבים לכרות, זו ברית הלשון, כפי שנאמר שבואר העולם כרת עם אברהם אבינו את ברית הלשון, חוץ מברית המילה. ברית הלשון זאת כריתה והשלכה של כל הדיבורים האחרים, וכך מתגלים הדיבורים האמיתיים, כך מתקיימת ברית הלשון.

וסיים רבינו "זה הדבר שרצינו לבאר היום, אם הדברים האלה יעזרו למישהו אחד, ללמוד רק הלילה הזה, קצת טוב יותר, גם זה כדאי. הקב"ה יעזור לנו, שנוכה באמת לפחות פעם אחת בחיים, לדבר משהו מהדיבורים האלה".

נפשו גחלים תלהט

גליון 305 יתרו תשפ"א

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

תלמידי חכמים לעומת עובדי ה' - עצת התורה ועצת הלב

הוכחה ברורה מהש"ס תורה שלא לשמה עדיפא מאהבה ויראה לשמה

איתא בגמ' (ערכין ט"ז ב') בעא מיניה ר"י בריה דרשב"פ מרשב"פ, תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה, הי מיניהו עדיפא, אמר ליה ולא מודית דענוה לשמה עדיפא, דאמר מר ענוה גדולה מכולם, שלא לשמה נמי עדיפא, [כלומר דענוה שלא לשמה ג"כ עדיפה מתוכחה לשמה], דאמר ר"י אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה עכ"ל הגמ'.

הנה החליטו כאן חז"ל בודאות גמורה, שבדבר שיש לו מעלה ועדיפות יתירה על דבר אחר, קיימת עדיפות זאת גם כאשר הוא שלא לשמה, והדבר השני הוא לשמה, וזאת מפני שבשלא לשמה יש לו מגע עם הלשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שעל כך יש גם בשלא לשמה, עכ"פ מקצת ממעלת הלשמה, וממילא פשוט לחז"ל שיש לו גם עדיפות על הדבר השני אע"פ שהשני הוא לשמה. [אמנם התנו ראשונים שלא יהא ענוה ע"מ לקנטר, שבזה אין לו שום שייכות עם הלשמה, אלא אדרבא הוא הרס וחורבן אצלו].

ועפ"י באם נעמיד במשקל ב' בני אדם, א' שקדן עצום בתורה המתייגע בה כראוי ויודע חלקים רחבים בתורה בהבנה נכונה וכו', אמנם עוסק בה שלא לשמה, והב' בעל עבודה גדולה, שנראה עליו שהוא כנראה מתוך אהבה ויראה אמיתית לשם שמים בלבד, ונסתפק הי מיניהו עדיף? הרי ברור שיהא לנו את אותה הכרעה של חז"ל הנו', דמכיון שתלמוד תורה כנגד כולם, ובירושלמי פאה שכל המצוות אינן שוות אפי' לדבר א' מן התורה, ממילא גם כאשר עסק התורה שלו היא שלא לשמה [כל שאינו לקנטר], עדיף מעסק העבודה לשמה, שהרי מפורש כן בגמ' הנ"ל לענין תוכחה וענוה, שדבר העדיף במעלה על חבירו, יש לו עדיפות גם כאשר הוא שלא לשמה, מפני המגע שיש לו עם הלשמה כמש"נ. וה"ה בענינינו, התלמיד חכם העוסק שלא לשמה עדיף מבכל העבודה אע"פ שהוא לשמה. ויעוי' בנפש החיים ב"פרקים" [שבין שער ג' לד'], שהאר"ך טובא ביסוד זה, עפ"י ראייה הנ"ל מסוגיא דערבין.

ועדיפות זו של התלמיד חכם, אינה רק במעמד שלו בציבור, אלא שה"דעה" שלו קובעת, ומחייבת את הציבור, יותר מהדעה של בעל העבודה המופלג הנ"ל.

התעוררות הנדון בהנ"ל מאז הושפל קומת התורה והגיעה לעפר

השאלה הנ"ל התחילה להתעורר בחלל למעלה מ- 200 שנה, שהיה נידון בציבור, תורה שלא לשמה כ"כ, ועבודה לשמה באהבה ודבקות גדולה בהש"ת, הי מיניהו עדיף. עצם התעוררות הנדון, טמונה בדברי הגר"א ז"ל בליקוטיו שאנו רגילים לצטט תמיד, שחורבן בית שני היה בבחינת מיתה של קומת עם ישראל, שפרחה נשמת ישראל, היא השכינה הקדושה ששכנה בקרבנו בבית מקדשו, ובירידת הדורות, חל שחיקה על "הגוף" של עם ישראל, ומתאר והולך את התפוררות הגוף ושחיקת העצמות בתקופת התנאים והאמוראים וגאונים וכו', עד שדורו [של הגר"א], הוא כבר בגדר "תרווד רקב", שזהו השיא של ביטול הגוף שיכול להיות, דפחות מתרווד רקב כבר אינו בגדר גוף המת, ואינו מטמא, והגענו לעפר ממש כמ"ש שחה לעפר נפשינו. וככל החזיון הזה של התפוררות הקומה של עם ישראל, נעשה גם בקומת התורה, דישראל ואורייתא חד, ונתמעטה התורה, הלך ופחות, שיש שכחה והעלמה גדולה מחלקי התורה, עד שיא העלמה בדור הנ"ל, שהוא בגדר תרווד רקב עכ"ד.

וע"כ בהיות התורה במצב שפל כזה, שאין שפלות יותר מזה, הוכשרה הקרקע להעמיד את הנדון הנ"ל, שמא יש דברים אחרים החשובים יותר מן התורה, דמאחר שהתורה היא במצב שפל וירוד כ"כ, התעוררה הרגשה שיש אולי מקום להחשיב דברים אחרים יותר ממנה, ובכימ"ד של הגר"א ז"ל אחזו שעצם העמדת הנדון בזה, יש בו כבר ריח של בזיון התורה רח"ל, והחזיקו בעוז שתלמיד חכם מובהק, אפי' שאינו בשלמות המדרגה באהבה ויראה, הוא בודאי עדיף מבכל העבודה הגדול במדרגת הדבקות באהבה ויראה שהורה, ואף הת"ח העוסק בתורה שלא לשמה, אמרו עליו חז"ל דהמבזה ת"ח אין לו חלק בעוה"ב, וכפי שהאר"ך בנפח"ח שם.

גליון זה אנו מביאים מאמר יסודי בהבנת ערכה של תורה וחכמיה. הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנועשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה. למנויים צורף מאמר "המצויאות באספקלריא של תורה", יסודי מאוד לכל העוסקים בלימודי חול ומדע, מורות, מחנכות וכד'. ניתן לקבל במייל.

המערכת

העלון השבוע נתרם לעילוי נשמת
הר' אליהו מאיר
בן הר' רפאל ברוך ז"ל
ע"י ידידנו הנכבד שליט"א

מ"צ 0127 ניין ארנאן דניצוי תרד"ט א"צ
דחב"ט חס"ן א"אוסף א"אונ"י
החופ"ז תרד"י ת"א דאון מ"כ"א
תרצ"ז אר"י א"אונ"י א"אוסף חס"ן תר"א

העמדת הנדון הנ"ל - ערעור בהערכת התורה, וסופה ב"השכלה" - כפירה בתורה

והנה תמיד יש חילוקי דעות מי הוא התלמיד חכם האמיתי, סיני או עוקר הרים וכדו', שאפשר לחיות עם זה, שהוא כדוגמת מחלוקת שמאי והלל, רמב"ם וראב"ד, ט"ז וש"ך, שהוא מחלוקת בגדרי התורה, אבל הנידון הנו', אם תלמיד חכם עדיף או בעל העבודה עדיף, זו פגיעה בעצם העמדת כבוד התורה מעל הכל, וכמובן, פגיעה זו בכבוד התורה [בעצם העמדת הנידון הנו']. היא בעדינות ממש, דסו"ס יש כאן משקל עצום של דבקות בהש"ת, באהבה ויראה מופלגת, אבל הוא פתח להדרדרות גדולה, בכל ההשקפה, על מעמד התורה בישראל, וסופו מי ישרונ.

זה היה בתחילת ההשכלה האורורה לפני למעלה מ- 200 שנה, שאחרי שהכשירו את הקרקע בשאלות עדינות הנ"ל, שיש בו משום נתינת מעמד לדעה אחרת, שאינה כדעת התורה ממש, מזה הסתעף בכלל הציבור, שיבוש בדעות באופן מבהיל, שאין התורה מחייבת כלל ח"ו.

ויאמינו בד' ובמשה עבדו - האמונה בהש"ת ובחכמי התורה קשורים זה בזה

והנה כתוב בתוה"ק "ויאמינו בד' ובמשה עבדו", וכלול בזה האמונת חכמים בתלמידי של משה בכל הדורות, והם התלמידי חכמים ששתל הקב"ה בכל דור ודור, דנבואתו של משה ניתנה על דעת חכמי התורה שבע"פ, שהם הקובעים את אמיתת גדרי התורה, וכלשון הש"ס בכמה מקומות, משה, שפיר קאמרת, דתלמידו של אדם ככנו, וכל תלמיד חכם העוסק בתורת משה, יש בו רוח של משה רבינו, וברא כרעיה דאבוה, ואמונת חכמי התורה הם בכלל ה"ויאמינו במשה עבדו".

וממה שקישר הפסוק את האמונה בה', עם האמונה במשה - "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", מבואר שתלויים זה בזה, דהאמונה בהש"ת, מחייב את האמונה במשה עבדו, וכל שחסר לו באמונה במשה, בהכרח חסר לו בהאמונה בהש"ת, וממילא הערעור הנ"ל במעמדו של התלמיד חכם בישראל, שהיא פגיעה עדינה באמונה בחכמי התורה שבע"פ, עלולה להצמיח הדרדרות בכלל הציבור חוסר אמונה בהש"ת רח"ל.

ושבו, כאמור, זהו מפני שהנידון לא היה בעצם הגדרת האופי של התלמיד חכם, מי הוא "משה עבדו", שזה הוא נידון מקובל כמו נידון בהלכה, אבל הנידון הנ"ל היה בעצם האמונה ב"משה עבדו", דשמא בעל מדרגה

בעבודת ה', עדיף מהת"ח - תלמידו של משה, ומזה הסתעף פגיעה גם ב"ויאמינו בה".

העמלקיות שבע"ר - מליקה בין הראש לגוף, בין ת"ח לעובדי ה'

הבאנו כמה פעמים את דברי הגר"א ז"ל, שבעקבתא דמשיחא, שולט כח העמלקיות שבערב רב, והנה יש מגדולי האחרונים שהטיב להגדיר את כחו של עמלק, שהוא מלשון מליקה, דהיינו חיתוך והפרדה בין הראש לגוף, שהמושכלות של הראש, אינם מחייבים את הגוף, שאפשר לראות בחוש גילויים נוראים של קריעת ים סוף, ורגשות הגוף לא מתפעלים מזה כלל, דהראש והגוף הם כמו ב' אנשים, שהשכלתו של ראובן אינה מחייבת את שמעון, וזהו כחו של עמלק.

ובעקבתא דמשיחא הצליח כחו של עמלק, לעשות חילוק בין הת"ח הגדולים במושכלות התורה, ובין בעלי העבודה הגדולים בטהרת הלב, שנעשה כמו ב' סוגים, עד שכמעט א"א למצוא אחד, שיהא בו שלמות בשני החלקים גם יחד.

"ולא תתורו אחרי לבבכם" - איסור לשמוע בעצת הלב בלבד מבלי שכל התורה

וקבלה בידינו מהגר"א ז"ל בפ"י דברי הגמ' ספ"ק דברכות ולא תתורו אחרי לבבכם זהו מינות, דלכאורה למה מתיחס המינות אל הלב דוקא, וביאר הגר"א ז"ל דהנה יש ב' חללי הלב, "לב חכם מימינו ולב כסיל משמאלו", דיש בו תפיסה של ב' רשויות ח"ו, ועליו נאמר "ולא יהיה בך אל זר", ופ"י חז"ל איזהו אל - זה שהוא בגופו של אדם, הוי אומר זה יצה"ר, אלילות היא רשות אחרת ח"ו, ובלב השוכן בגופו של אדם, שם נמצא אותו אל זר, שיש בו ב' נטיות לימין ולשמאל, אפשרות של ב' רשויות ח"ו, וע"ז הזהירה התורה"ק ולא תתורו אחרי לבבכם, **דאסור לשמוע עצת הלב בעצם**, דעלול להיות מעורב בו ענין מינות בהשקפה של ב' רשויות, וצריך לשמוע רק בעצת השכל, שהיא עצת התורה הנקיה מהשקפה זרה, עץ חיים היא למחזיקים בה, ונהנין ממנה עצה ותושיה וכו' שנאמר לי עצה (אבות פ"ו מ"א), אבל עצה הנובעת מן הלב לבד, הרי הוא נובע ממקום שעלול בו להיות תפיסה של ב' רשויות, וזהו מינות.

ולכן באם חל חילוק בין הגוף ללב, בעלי תורה מבעלי עבודה, נפתח שלב של עצת הלב, הכרעות שנובעות מהרגשות הלב בלבד, מבלי העיון וההשכלה בהיות דאב"י ורבא, יכול להתפתח מזה השקפה של ב' רשויות ממש, והוא ה"נכנו עושי רשעה כחנו אלקים וימלטו", שמשבש את הציבור להבין "שוא עבוד אלקים ומה בצע כי נעבוד משמרתו וגו'" ח"ו.

הבדלת הע"ר במו"ת - פגם בהבטחה ד"גם כן יאמינו לעולם"

ובאמת דהערעור באמונה בחכמי התורה, שורשה בהשפעת הערב רב בישראל, דהנה כתב הרמב"ן פ"י יתרו (י"ט ב') ויחן שם ישראל נגד ההר, וז"ל ויחן שהבדילו מתוכם כל האפסוטי אשר בקרבכם, וחנו בני ישראל לבדם לפני ההר, והערב רב אחריהם ע"כ. ונמצא דהגם הע"ר השתתפו במו"ת, ראו את מראה כבוד ה', ושמעו את י' הדברות, אבל היה קצת ריחוק והבדלה, וממילא ההבטחה שהיתה במו"ת תורה "וגם כן יאמינו לעולם" (שם ס'), שפ"י הרמב"ן שם, שהוכסח למשה, שיאמינו בו לנצח בכל הדורות, וכ"כ הרמב"ם ב"סו"ת פ"ח, דהמתן תורה חקק בנפשות ישראל אמונה זו, זהו רק בעם ישראל גופא, אבל הערב רב שהיו מרוחקים ומובדלים קצת, היה חסר בהם משהו מהבטחה זו, שיש בהם איזה ערעור באמונת משה, ובאמונה בחכמי התורה שבכל דור ודור.

ראשית הפגיעה היא בעדינות לילך אחר עצת הלב, וסופה בהחלטה ש"משה מת", ומחפשים מנהיג אחר במקומו, ועסק של עבודה זרה ממש, ומה שרואים היום אצלם הכחשה גמורה על כל התורה, נובע מאותו ריחוק שהיה בשעת מתן תורה.

ביום ב' - שורש המחלוקת, ותיקונו ביום ה', וכן באלף ה' תיקון המחלוקת בעולם

הנה חז"ל הק' שלהי סוטה הגדירו את תקופת הסיום של הגלות - "עקבתא דמשיחא", כלומר שהיא פתיחה של ימות המשיח, אמנם הוא בבחינת ה"זה לעומת זה" של ימות המשיח, שכל התיקון הנפלא שיהא בימות המשיח, שיתגלה מלכותו ית', כמ"ש והיה ה' למלך על כל הארץ, הרי הוא מעתה להיפך ממש, שמלכותו בהסתר עצום שאין כדוגמתו, ובכחו הכל יכול יבנה את האורה מתוך האפילה כמאה"כ העם ההולכים בחושך, ראו אור גדול, וע"ז נאמר (איוב י"ד) מי יתן טהור מטמא הלא אחד, נרחיב קצת בכיבור הדברים.

כמעשה בראשית, ביום ה' עשה הקב"ה רקיע, להבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, ואחז"ל (מד"ר בראשית ד' ו') שהתחלקות זו היא שורש

המחלוקת בעולם, [וכו נברא והגהנום], דהגם שהיה לצורך בנין המלוכה, כלשון הגמ' ר"ה ל"א "חילק מעשיו ומלך עליהם", אבל עצם החילוק גרם לפירוד בין הדבקים, והוא שורש למחלוקת שבעולם.

התיקון לכח המחלוקת היה לאחר מכן ביום ה', בסיום כל עסק מעשה בראשית, שנאמר בו (בראשית א' ל"א) "וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", ופ"י חז"ל במדרש שם, טוב מאוד זה מלאך המות, והרי אין לך בעל מחלוקת המתנגד עם האדם יותר ממה"מ הממיתו לגמרי, ואף הוא, בזמן סיום מע"ב, מצטרף אל הקדושה ובו לתיקונו, וכמו"כ הוא המהולך בשית אלפי שנים, המקבילים לו ימי בראשית, שכח המחלוקת שיש בעולם, יבוא לתיקונו בסיום האלף השישי, והוא זמן תקופת ימות המשיח, שראשיתה התעצמות כח המחלוקת בעולם, וסופה בתיקון כח זה, בהתגלות מלכות שמים בעולם.

ימות המשיח - התגלות מלכות שמים - איחוד הבריאה, ובעיקבתא "דמשיחא" מלכות הרשעה - פירוד הבריאה

נבאר יותר, הנה ענין "המלוכה", ביאר המהר"ל ז"ל בסוף בשלח ובכ"מ דהוא גורם "איחוד", דכל האישים הנפרדים בעצם, ע"י שנכנסים כולם תחת עול המלכות, ונעשים לגיונו של מלך מתאחדים כולם כאחד וע"כ נקרא המלך "אחד העם" (בראשית כ"ו י') דעל ידו מתאחדים כל העם, להיות תחת מלכותו ע"י"ש, וע"כ אחרית הימים שהוא התגלות מלכות שמים בעולם, שאף הגויים יכירו מלכותו, כמ"ש אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא בשם ה', הוא הגורם לאחד את הנפרדים, ולעקור את שורש המחלוקת [הגהנום], שהיה ביום השני. ובתקופת עיקבתא דמשיחא, שהיא הפתיחה לימות המשיח כנ"ל, יש בו ה"זה לעומת זה" של מלכות שמים, שנכנים עושי רשעה, ומתכונן מלכות הרשע בעולם, בשיא חוצפתו וחריפותו, וזהו מפני שתקופה זו צריך להיות כבר התגלות מלכות שמים, ומכיון שלא זכינו, נבנה ע"י"ז הכח הנגדי של מלכות הרשע, ובמצב זה, הוא הפירוד הגדול ביותר בעולם, דככל שאין יושבי תבל נכנעים ומתאחדים תחת מלכות שמים הרי הוא מפורדים לגמרי [א.ה כמה אקטואליים הדברים בזמננו שהמרידה במלכות שמים הביאה לציור של פירוד פיזי ממש למעלה משנה בכל מיני ציורים של בידודים וכו']. אמנם חילוק זה הוא לצורך המלוכה, וכלשון הגמ' (ר"ה ל"א א') הני"ל דביום ב' חלק מעשיו ומלך עליהם, שבכוא משיח צדקינו במהרה בימינו, ומלכות הרשעה תיעקר מן העולם, בזה גופא יבנה מלכות שמים ביתר שאת, דבשילת הכחות המתנגדים מתחזק יותר כח המלכות, וזה יהיה התיקון השלם לאחד את הנפרדים, ולעקור את ענין המחלוקת בעולם, [כפי שהיה בסיום כמע"כ ב"וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאוד" - זה מלאך המות כנ"ל].

כח המחלוקת - העמלקיות שבערב רב

כח המחלוקת השולט בתקופת העיקבתא דמשיחא, עליו דיבר רבינו הגר"א זצ"ל (באבן שלמה), דבעיקבתא דמשיחא יהיה שליטה של החלק הגרוע ביותר של הערב רב, והם העמלקיים בעלי המחלוקת, כלומר דכאשר גייר משה רבינו את הע"ר, כבש בזה את חלקי הטוב המפורזים באומות, להכניסם לרשות הקדושה, ובכלל זה היה גם נסיון של כבישה על כח העמלק שבעולם, ולא הצליח כראוי, ויצא מזה מעשה העגל, לכן גם בסיום תקופת שלטון הרע בעולם, מתעצם כח זה, ובעלי המחלוקת שבערב רב, [שהם הגרועים ביותר שבהם כנ"ל], מקבלים ממשלה על הציבור, לחלוק על השי"ת ותורתו, ולרדוף אחר התלמידי חכמים ועוסקי התורה.

וכבר אמר החפץ חיים זצ"ל [להג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל], שברור לו שאלו הלוחמים נגד התורה"ק הם מזרע עמלק, דעמלק הוא המתנגד ביותר להופעת התורה בעולם, דהתנגדותו העיקרית היא כנגד מלכות שמים, כמש"כ כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק, שמציאותו של עמלק בעולם סותרת את התגלות כסא כבוד מלכותו ית' בעולם, ולכן לוחמים כנגד כל התורה כולה, שכל מציאותה היא הופעת מלכות שמים, בחוקיו ומצוותיו של המלך על עבדיו. וענין זה מתגבר והולך, עד שקיבלו ממשלה ממש על הציבור, למרוד בהשי"ת, ולהלחם נגד כל עיקרי הדת רח"ל. [א.ה לא היה מעולם גדול בישראל שחלק על דברים אלו רק נחלקו כיצד לכלכל ההתנהלות מול אותם מרשיעי ברית]

ועומק הדבר הוא כמו שביארנו כבר, דהוא זמן שצריך להתגלות כבר מלכות שמים בבריאה, דהלא הוא תקופת עיקבתא דמשיחא - פתיחה של ימות המשיח, ולא זכינו לכך, לכן הצד השני לוקח זאת, ומעמיד מלכות הרשעה, להלחם כנגד מלכות שמים, והפקעת מלכות שמים הוא מציאות של "פירוד" בעולם כמשנ"ת מדברי המהר"ל ז"ל, [שרק מלכות שמים הוא המאחד את הציבור], ולכן יש "יצרא דמחלוקת" בעולם, ממש כמו יצרא דעב"ו ויצרא דעיריות, דיש התחזקות של כח העמלקיות בעולם שהוא יצרא דמחלוקת ממש כמש"כ. ואותם המבזים תלמידי חכמים ומשפילים עורכם רח"ל, יש להם מגע - אפי' משהו שכמשהו עם אותם בעלי המחלוקת, השולטים על הציבור, שהוא בעצם מחלוקת ומרידה על כל מלכות שמים, שאם אין תלמיד חכם אין תורה, ואם אין תורה אין כבוד שמים בכלל רח"ל.

שיחת מרן ראש ישיבת חברון הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

פרשת - יתרו

אנוכי - מצות האמונה

"בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה"

מצוות האמונה - שורש לכל המצוות והכלל היותר גדול

איתא בגמ' במכות (כג, ב): "דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא תורה צוה לנו משה מורשה (דברים לג, ד), תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום". וברש"י: "שית מאה וחד סרי" - והיינו דכתיב תורה צוה לנו משה, ושתיים מפי הגבורה הרי שית מאה ותליסרי, "מפי הגבורה שמענום" - דכתיב (תהלים סב, יב) אחת דבר אלקים ושתיים זו שמעתי במכילתא. ומבואר בדברי הגמ', שב' הדיברות הראשונות מתוך י' הדברות הרי הם מצוות הכלולות בכלל התר"ג מצוות ואינם רק כסיפור דברים בעלמא שהקב"ה הוציאנו מארץ מצרים, אלא שמצוים אנו להאמין בכך שהקב"ה הוציאנו ממצרים. ועניינה של מצוה זו, כתב הרמב"ן בתחילת עשרת הדיברות (שמות כ, ב) "אנכי ה' אלוהיך - הדיבור הזה מצות עשה, אמר אנכי ה', יורה ויצוה אותם שידעו ויאמינו כי יש ה', והוא אלקים להם, כלומר הווה, קדמון, מאתו היה הכל בחפץ ויכולת, והוא אלקים להם שחייבים לעבוד אותו". ואכן מצינו שלדעת רוב מוני המצוות נלמדת מצות האמונה מדברת ה'אנכי, כן מבואר ברמב"ם בטה"מ (מצר"ע א'), בסמ"ג (מצר"ע א') ובחינוך (מצוה כה) ובער"ר.

ובהמשך הגמ' שם איתא: "בא דוד והעמידן על אחת עשרה וכו', בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה". וביאר המהרש"א, שאין המכוון בהעמדת הכללים למעט ולגרע מן התר"ג מצוות, אלא שבכל דוד ותקופה אמר כל אחד מהם, את הכלל שכולל את כל התורה שדרכו יבואו ויגיעו לידי קיום של כל התר"ג כולם, ולפי ערך הדורות כללו את הכללים שדרכם יבואו לידי כל התורה, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שזו היא האמונה - "וצדיק באמונתו יחיה". וז"ל המהרש"א: "שנאמר 'וצדיק באמונתו יחיה' שהוא הכלל היותר כולל לכל בר ישראל בכל עת, והיא האמונה שהיא 'אנכי מעשין ולא יהיה לך' מלאוין ששמענום מפי הגבורה כמ"ש לעיל, ר"ל מפי הגבורה שהוא אחד ומצוותיו אחד ולא יקבלו המצוות ריבוי מצדו יתב' ב"ה, וע"ז רמז דוד בתמני אפי שאמר (תהלים קיט, פו) 'כל מצותך אמונה' וגו', ר"ל שכל המצוות נכללים במצוה הראשונה שהיא אמונה ששמענו מפי הגבורה, וכמו שהעמידה חבקוק שאמר 'וצדיק באמונתו יחיה' וגו'".

בכל מצווה ומצווה נכללו פרטי המצוות, ומצוות האמונה היא כלל כולם

ובספר 'מעלות התורה' לרבי אברהם אחי הגר"א (בתחילת הס') כתב, וז"ל: "ושמעתי מאחי הגאון ז"ל שורש הדבר, שבדאי ליכא למימר שלא יכנסו תחת גדר המצוות רק תר"ג מצוות ולא יותר, שא"כ מבראשית ועד בא, אין בהם רק שלשה מצוות, גם הרבה פרשיות שבתורה, שאין בהם שום מצוה, וזהו דבר שאין מתקבל. אלא באמת כל דבור ודבור שבתורה שיצא מפי הגבורה, היא מצוה בפני עצמה. והנה, באמת המצוות רבו ועצמו עד אין מספר וכו', וע"ז אמר דהע"ה 'לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד' (תהלים קיט, צו). ומה שהוזכר תר"ג אינו אלא שרשים, אבל הם מתפרשים לענפים הרבה. ובאמת דבר זה נעלם מאתנו, איזה מהם שרשים, ואיזה מהם ענפים, ואין מהצורך לדעת זאת, כי בכל מצוה ומצוה, ובכל דבור מדבורי התורה, נכלל כל התורה וכל המצוות כולן כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן, ולכן נמשלה התורה לעץ, כמ"ש 'כי עץ חיים היא למחזיקים בה' (משלי ג, יח), כמו שהעץ שורש אחד נתפשט לכמה ענפים, וכל ענף וענף לכמה שרביטים, וכל שרביט ושרביט לכמה פירות, וכל פרי יש בו כמה גרעינים, וכל גרעין יש בו כח לצמוח אילן שלם, עם השרשים וענפים, ושרביטין ועליון ופירות, וגרעינין בתוכם עם כח המצמיח עוד אילן, וכן לאין תכלית, וכן מכל ענף יכול לנטוע אילן שלם, עם כל פרטים הנ"ל, כמו שכתבו הפילוסופים. כן הוא בדיבורי התורה והמצוות, כל דבור ודבור ומצוה, כולל כל המצוות וכל הדיבורים", עכ"ל.

האמונה כוללת הכל ושורש לכל - ולכן מקום האמונה בלב האדם

אמנם, אע"פ שמבואר בדברי המעלות התורה' שכל מצוה ומצוה בפנ"ע הינה כלל המתחלק לפרטי פרטים והלכות רבות, אך מ"מ שורש הכל היא מצוות האמונה, כמ"ש הרמב"ם בריש הלכ' יסוה"ת וז"ל: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת הימצאו". והיינו, דשורש כל הכללים והיסוד לכולם היא מצוות האמונה שעל ידה ודרכה אפשר להגיע לכל התורה כולה, ומשום כך ב' הדברות

נערך ע"י הרב אהרן לסרי, להערות והארות ניתן להתקשר 054-8470226.

א

הראשונות שהם המצ'רע והל'ת של האמונה שמענו מפי הגבורה, שהקב"ה עצמו אמר את יסוד התורה כולה שהוא בעצם כולל בתוכו את כל התורה, וכמבואר בדברי המהרש"א.

ובמהרש"א שם הוסיף עוד, שמצוות ה'אנכי' הנמנית בתר"ג מכוונת ללב שבו כח האמונה, וכדברי הח"ח בשמיה"ל (בהקדמה) שכתב על דברי הגמ' במכות הנ"ל שהרמ"ח עשין מכוונים כנגד הרמ"ח אברים שבאדם, שפירושו הוא שכל מצוה ומצוה יש לה אבר שבו מקיימים את אותה המצוה, וא"כ מצוות האמונה קיומה הוא בלב האדם. וטעם הדבר, שכמו שהלב הוא שורש של כל האברים וחיות כולם תלויה בו וממנו היא באה, אף מצוות האמונה היא השורש לכולן ועליה עומדות כל המצוות כלנה.

החינוך - יסוד האמונה מכח גילויי מעמד הר סיני

והנה, יסוד כח האמונה בכלל ישראל בא מהגילוי שגילה הקב"ה את עצמו לפנינו בעת מעמד הר סיני, כמבואר בהקדמת ספר ה'חינוך': "על כן כשרצה האלקים לתת תורה לעמו ישראל נתנה להם לעיני שש מאות אלף אנשים גדולים, מלבד טף ונשים רבים, להיות כולם עדים נאמנים על הדברים. גם למען תהיה העדות יותר חזקה ונאמנה זכו כולם למעלת הנבואה (וכדבריו אלו מבואר ג"כ ברשב"א בתשובותיו), לפי שאין במה שיוודע מצד הנבואה נופל ספק לעולם, וזהו שאמר השם למשה 'בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם' (שמות יט, ט), כלומר הם ובניהם לעולם יאמינו בך ובנבואתך, כי אז ידעו ידיעה נאמנה 'כי ידבר אלקים את האדם וחי' (דברים ה, כא), ושכל נבואתך אמת. ולולי שזכו לנבואה בכל האותות שעשה משה לעיני פרעה ולעיניהם, היה לבעל דין לחלק ולומר, מי יודע אם עשה הכל בתחבולות חכמת השדים או בכח שמות המלאכים, וכו'. אבל אחרי הנבואה, לא נשאר להם שום צד פקפוק בענין, וידעו בבירור כי כל המעשים נעשו במצות אדון העולם ומידו הגיע אליהם הכל. והם שראו בעיניהם וידעו הדבר ידיעה אמתית, שאין לבני אדם אמת חזק יותר מזה, העידו לבניהם אשר ילדו אח"כ, כי כל דברי התורה אשר קבלו ע"י משה מבראשית עד לעיני כל ישראל אמת וברור בלי שום ספק בעולם, ובניהם העידו לבניהם ג"כ, ובניהם לבניהם עדינו. נמצאת, תורתנו בידינו תורת אמת מפי שש מאות אלף עדים נאמנים, שהוא חשבון הכולל כל דעות בני אדם, מלבד טף ונשים וכו', הוא הדבר אשר הקדמנו, כי אמיתת ענייני העולם, נודעת מפי ריבוי בני אדם המעידים על אותו אמת יותר מהמכריחים דבריהם מצד שכלם וחקירתם, כי בהיות האדם חסר השלמות אין שכלו משיג אל תכלית הדברים. ועל כן, הדרך הנבחר לאדם לעשות ככל דברי התורה המקובלת מן העדים הנאמנים אשר נתן אדון החכמה לבני אדם, ובם נכלל כל דעת יקר וכל חכמה מפארה", עכ"ל החינוך.

וכן מבואר גם בדברי הרמח"ל בס' דרך ה' (ח"א, פ"א, אות ב'), שכתב וז"ל: "ואולם דברים אלה ידענום בקבלה מן האבות ומן הנביאים, והשיגו כל ישראל במעמד הר סיני ועמדו על אמתתם בבירור, ולמדום לבניהם דור אחר דור כיום הזה, שכן ציוס משה רבינו ע"ה מפי הגבורה, 'פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך' וגו' 'והודעתם לבניך ולבני בניך'. עוד כתב הרמח"ל בהקדמת ס' הויכוח כתב: "וכבר כתבתי למעלה, שהקב"ה רצה להסתיר שכינתו מן התחתונים, והרי מסך מבדיל בפני התחתונים, שלא יוכלו לראות האמת, והיכן דברי העוה"ז משתרשים ונתלים, אלא שפעם רצה הקב"ה וקרע המסך הזה לפני כל ישראל, עד שהעמידם על אמתו, ומשם והלאה נשארו הדברים חתומים בלבם. והמצוה הזאת עליהם ללמדם איש את בנו". ומבואר בדבריו, שהגילוי הזה שהיה בשעת נתינת התורה הוא הגילוי שמחמתו מאמינים ישראל בהקב"ה, ומהעת ההיא והלאה הרי "נשארו הדברים חתומים בלבם", ומצוה על ישראל ללמד ולהעביר הדברים איש את בנו.

הרא"ש - 'מי שאינו מאמין אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אף באנכי ה' אלקיך אינו מאמין'

אמנם צ"ב, שהרי בציווי התורה על האמונה נאמר "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולמה מיוסד הציווי על האמונה - ביציאת"מ. ונראה לבאר דבר זה, בהקדם מה שמצאנו בדברי הרא"ש ב'אורחות חיים' (אות כ"ו) שכתב, וז"ל: "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית. ובה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' אף ב'אנכי ה' אלקיך' אינו מאמין, וא"י ייחוד שלם. כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים, וזה יסוד כל התורה כולה". ומבואר בדבריו, שמצוות האמונה בה' כוללת את החלק הזה של האמונה - "בהשגחה פרטית, בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות", ומי שאינו מאמין בחלק הזה של ההשגחה הפרטית ה"ה לא מאמין ג"כ ב'אנכי ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

ודברי הרא"ש צ"ב, מהיכן לקח הרא"ש שבמצוות האמונה ביציאת"מ כלולה ג"כ האמונה בהשגחה פרטית, דבר שכלל לא הוזכר בפסוק. ונראה שע"מ לבאר דברי הרא"ש יש להקדים מ"ש הגרי"ח במקומות רבים. והוא, שבזמן יציאת מצרים לא היתה הנהגת ה' לעמו ישראל בבחינת שינוי ונס בתוך הנהגה הטבעית, אלא שהקב"ה נהג עם ישראל בהנהגה חדשה שלא הייתה לפני כן כל עיקר, ונעתיק להלן חלק מדבריו בזה הענין.

הגרי"ח - הנהגת ונסיי יציאת מצרים ממש בריה חדשה

הנה בהגדש"פ 'יד חזקה' (ד"ה 'עבדים היינו', עמ' פ') כתב הגרי"ח, וז"ל: "במ"א כתבנו באריכות שיציאת"מ היתה ממש בריאה חדשה, שאז היתה התחלה שיתנהג העולם בניסים ונפלאות ע"י שידוד הטבע ויהי' תלוי ע"פ מעשה האדם, ולכן היתה כוונתו ית' להביא את ישראל עמו למצרים דווקא, כדי להראות להם עצם גדלו ית', שאין הדבר תלוי במקרה והזדמן, רק ע"פ השגחה פרטית, והטבע בידו ית' כגרזן ביד החוצב בו, והכל תלוי ע"פ עבודת האדם, כדי שיקבלו התורה ברצון, כמו שיתבאר לפנינו בס"ד. והוא, כי ארץ מצרים היתה חזקה יותר מכל הארצות, והמזל המושל בו ראשון לכולם, וכל המזלות נמשכים אחריו כמו עבדים אחר אדוניהם, וגם השר השולט שם ראשון לכל השרים העליונים וכו' [וכמבואר בגמ' בסנהדרין (סז, ב) "אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה", כח הכישוף הוא הכח המתכחש להנהגת ה' בעולמו, וזאת הראם ה' ביציאת"מ שהוא המנהיג את עולמו וקיים בהם הנהגה חדשה שלא הייתה בעולם קודם לכן], וזה שהיו יכולים לצאת משם

היה בהיפוך הטבע, ונתברר לישראל שהוא המושל בברואיו ומשגיח בהם, ולכן הם צריכים להיות זהירים במשלחתו ועשות רצונו".

עוד כתב שם (בתוך ד"ה 'חכם מה הוא אומר', עמ' פז): "וז"ש 'ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים' וגו', ר"ל שיעקר ביאת ישראל למצרים ויציאתם משם היתה על אופן זה, להשריש בלבם פינת יסוד התורה, ע"י הניסין והנפלאות שעשה הוא ית' שם, כדי להוציאנו משם, להראותנו שאנו תלויים בהשגחה למעלה מן הטבע והמזל". וביאר עוד, שבדבר הזה חלוק התרי"ג מצוות מכל ז' מצוות בני נח שעניינם הוא רק "ליישוב המדינה הנוגע להנהגות הטבע" ואילו התרי"ג שבו נצטוו ישראל הם עשויים לפי השגחתו ית', שזה תלוי ע"פ התורה והמצוות".

ומבואר בדבריו, דענין זה נתגלה בייחוד ביציאת"מ, והיא ההשגחה הפרטית המיוחדת לישראל, כיון שביציאת"מ נתגלה ההנהגה המיוחדת לישראל בכל סדר הנהגת הבריאה, והיא מיוסדת על מעשיהם של ישראל, עפ"י התורה והמצוות, וזהו השגחה פרטית, הנהגה שאינה עפ"י דרכי הטבע אלא עפ"י מעשיהם של ישראל עפ"י התורה והמצוות.

ונראה, דענין זה מבואר גם בדברי הרמב"ן שהבאנו, שכתב שמצוות האמונה להאמין "כי יש ה' והוא אלוקים להם". ונראה, דיסוד דבריו דמצות האמונה אינה רק להאמין במציאות ה' וביכולת ה', אלא במה שהוא אלוקים לנו, וענין זה שהוא אלוקים לנו מורה על השגחתו של הקב"ה המיוחדת על ישראל. שכבר כתב הגר"א באדרת אליהו (בריש בראשית) דשם אלוקים מורה על ההשגחה, וה' אלוקינו היינו שהשגחתו מיוחדת עלינו, וענין זה שהשגחתו מיוחדת עלינו הוא ההשגחה הפרטית המיוחדת על ישראל. וענין זה שייך במיוחד ליצי"מ, שהרי כל עניינה של יצי"מ הוא להיות לנו לאלוקים, וכלשון הפסוק (במדבר טו, מא) "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים", ולכן האמונה בענין זה שהקב"ה אלוקים לנו מיוסדת על יצי"מ, וזהו "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", דביצי"מ נתאמת ענין זה שהקב"ה הוא אלוקים לנו, ומשגיח עלינו ביחוד, וזהו מה שסיים הרמב"ן "והוא אלוקים להם שחייבים לעבוד אותו", דכיון שהוא אלוקים לנו והשגחתו מיוחדת עלינו, אנו חייבים לעבוד אותו, כיון שהשגחתו היא עפ"י התורה והמצוות שאנו עובדים אותו.

ובאמת, שנראה ברור שדברי הרא"ש ב'ארחות חיים' במ"ש: "וזה יסוד כל התורה כולה", מיוסדים על דברי הגמ' בשלהי מכות "עד שבא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה". שבגמ' נתבאר, שהאמונה היא יסוד הכל ודרכה מגיעים לידי קיום כל התורה, וכיון שכן "זה יסוד כל התורה כולה".

ביאור חיבור ענייני האמונה והביטחון בד' הרא"ש - האמונה בה' מביאה את ה'בואו חשבון'

לכשמתבוננים בדברי הרא"ש עוד, מתבארת ועולה נקודה נוספת יתירה על הדברים דלעיל. והיא, שהנהגה לכאורה הרא"ש מצרף את ענין האמונה והביטחון ביחד ואוגדם בפונדק אחד, שכן ז"ל: "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית". ולכאורה יש להבין, מדוע צירפם בב"א, מה שייך ענייניו של הביטחון לעניינה של האמונה. וביותר ראוי להתבונן, מדוע גם חלקו וענייניו של הביטחון כלול במה שכתב הרא"ש בסו"ד שהעדרו של הביטחון כהעדרה של האמונה בהשגחה הפרטית, והמחסר - אפי' את אחד מהם הרי שחסרונו נקבע בתור חיסרון בה'אנוכי".

ראשית ביאור דבר זה נעוץ בדברי הגר"ס באגרת המוסר, אותה כינה רה"י הגר"י סרנא זצ"ל בשם הגר"א שר זצ"ל "משנת המוסר" - שהיא האבן פינה והבסיס לכל תורת המוסר. וכתב הגר"ס בתוך האגרת בזה"ל: "בלי דעת ובלי תבונה, נכיר, שהאמונה המרחפת בנו, שהאלקים שופט הוא לתת לאיש כפרי מעלליו וכו', הוא ראשית מצעדנו לעבודתו ית'. הוא מאמר חז"ל (מכות כד, א) 'בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה'. ומאמר חז"ל (ב"ב עח, ב) 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון, המושלים - אלו המושלים ביצרים, בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה". ומבואר בדבריו, שכך ב' עניינים אלו המבוארים בדברי חז"ל "בא חבקוק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחיה", ומאמר חז"ל "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם", וצ"ב השייכות שבין ב' עניינים אלו.

ונראה דמדבריו למדנו יסוד גדול. והיינו, דממה שהביא את מאמר חז"ל על החשבון - "בואו חשבון" יחד עם מאמר חז"ל על האמונה - "בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה". נמצא מבואר בדבריו, שהאמונה במציאות ה' מחייבת ג"כ את האמונה בשכר ועונש ובעוה"ב, שהיא אמונת חשבון השכר והעונש, שהקב"ה נותן שכר למקיימי רצונו ומעניש את העוברים עליו. וענין הביאה בחשבון איננו ענין שעומד בפנ"ע, אלא עומד ונכלל באותה 'אחת' שעליה העמידן חבקוק - האמונה. והיא היא ההשגחה הפרטית שעליה כתב הרא"ש ש"ענינו משוטטות בכל הארץ, וענינו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות", שעניינו כלשון הנביא (ירמיהו לב, יט) "לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו".

החזו"א - "האמונה והביטחון אחת היא"

ונראה שע"ז מיוסד ענין הביטחון, דיעויין ב'קובץ אגרות' (ח"א אגרת י"ד) שכתב החזו"א בלשונו הזהב: "ההבדלים בין אלה שליבם משוכנע כי בירת העולם נתונה תחת פיקוח מפקח תמידי, ובין אלה שליבם מפקק הוא רב השטח, והמה מובדלים באיש, במין, בסוג, ואין לשניהם שום השתוות, בין אדם שהיה חי במחשבה, שיש כאן עולם מלא אפיסה והפסד, וצבא ימים להוסר תחת השמש בזה שנקרא חיים ולשוב אל העפר בענין רע הנקרא מות, ולפתע פתאום נודע לו מכל העושר שיש לו לאדם על פני האדמה כי יש לנפשו שארית נצחית, וכי יש נמצא מופלא מכל הגיון לב, והנמצא ההוא מולך על כל היצורים ומעניש ומשכיר, וכי יש כח נבואי, ובכח הזה היו ימים של קשר בין היצור ויצורו ית', ובכח הנבואה נצטוינו חוקי חיים וגדרי עולם, ועוד דברים מאורי אור יקרי ערך אין קץ, היה משתאה ומשתומם נרעש ונפחד על המהפכה הגדולה במחקר העולם בבחינת החיים, ומה חובתו בעולמו".

ואף בדברי החזו"א מתבאר כדברי הגר"ס שהאמונה כוללת את ענין האמונה במתן השכר והעונש, שזוהי בכלל ההשגחה פרטית. ועי"ז יבוא לידי השתאות והשתוממות - נרעש ונפחד מקיום "חובתו בעולמו", שהיא כל סיבת ביאתו לעולם וכמ"ש הרמח"ל בריש המס"י "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו", ודבר זה א"א בלעדי כח האמונה.

ומדבריו בספרו 'אמונה וביטחון' (פ"ב, אות א') למדנו עוד, שע"ז מיוסד ענין הביטחון, שכתב החזו"א בזה"ל: "כאשר האדם נפגש במקרה, אשר לפי הנוהג שבעולם צפוי' אליו סכנה מדרכי הטבע לפחוד מטבעת העולם, וקשת רוחו ירפהו מלזכור שאין המקרה אדוניה לנו,

ושאין מעצור לה' מלהושיעו ולהכין מסבבים שיחליפו את כל המסובבים, וההבלגה בשעה הקשה הלזו ולהשרות בקרבו את האמת הידועה כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה רק הכל מאתו ית' בין לטוב בין למוטב וכו', ענין זה יקראוהו מדת הבטחון. וממדת הבטחון להעמיד עצמו על נקודת האמונה אף בהעלותו על מחשבתו צד היסורים ושיהי' לבו ער כי לא המקרה פגעו שאין מקרה בעולם כלל רק הכל מאתו יתברך". ומבואר בדבריו, שזהו עצמו ענין הבטחון להכיר במאורעות החיים שאין מקרה בעולם אלא הכל מאתו יתברך, לפי מה שראוי לאדם לפי מעשיו. ונמצא דהבטחון מיוסד על האמונה בהשגחה הפרטית של הקב"ה ליתן לאיש כדרכו וכפרי מעלליו, שזהו עצמו ענין הבטחון לבטוח שכל מה שראוי לו לפי מעשיו הוא אשר יגיע לו מאת הבורא יתברך.

ועיי"ש בחזו"א בהמש"ד (שם אות ב') שכתב: "ולהאמור האמונה והבטחון אחת היא, רק האמונה היא המבט הכללי של בעליה, והבטחון המבט של המאמין על עצמו, האמונה בבחינת הלכה, והבטחון בבחינת מעשה". ותוספת דברים מצאנו בזה בשם הרב"ה מקאצק (מובא בס' 'קול שמחה', ובקובץ 'נזר התורה' ח' עמ' קס"ח בהערה 8) ששאלוהו מה פירוש האמונה, והשיב הוא פירוש 'גיטריי', והיינו להיות נאמן וסמוך לאמונתו. כלומר, שהאמונה זוהי המצוה לסמוך באמונתו על הקב"ה שלא יגיע אליו אלא מה שראוי לו, וזה מיוסד על האמונה שהקב"ה הוא הגזור והוא המקיים ומשכיר ומעניש כמו שאומר הגר"ס. ובחינתו של הבטחון היא, להיות נאמן וסמוך שמה שקורה לו זהו אכן מה שנגזר עליו מן השמים, וזהו מ"ש החזו"א שהוא ב"בחינת מעשה", אך לעולם שניהם כלולים באותה המצווה. האמונה ההלכה, והבטחון המעשה.

ענין האמונה בהגדרת החזו"א - "מידת האמונה"

והנה, כתב החזו"א בתחילת ספרו אמונה וביטחון (פ"א, אות א'): "מידת אמונה היא נטיה דקה מעדינות הנפש", ועוד כתב (שם רפ"ב): "וכשם שמדת הענוה ומדת הרחמים וכיוצא בהן מן המדות אין להם ממקרי צורת הגשם, שצורת הגשם קשורה בקצב ובמדה, ואם תפסיד קצבה תופסד צורתה, וכלי שבור אינו כלי אלא חרס, אבל מדות בני אדם מתחלפות למדרגות נעלות זמ"ז, ולכל איש יש מידת ענוה וממדת הרחמים, אבל אין בני אדם משתוין בזה, והם זה למעלה מזה, כן מדת האמונה יש בה מדרגות זה למעלה מזה וקטני אמנה ג"כ בכלל מאמינים, כיון שאינם בכלל הכופרים והמינים, אבל אמונתם חלושה, ואין פעולת אמונה שולטת עליהם, רק נגד עבירות היותר מפורסמות ואשר כל הצבור נזהרים בהן, ומהן שאמונתם יותר חזקה ופעולתה יותר ניכרת".

ומבואר בדבריו, שהוא קורא לכח האמונה בשם "מידה", שהאמונה אינה רק מחשבה או מעשה ופעולה אצל האדם אלא זוהי 'מידה' מאישיותו, והיא 'נטייה דקה מעדינות הנפש' אשר במהותו של האדם, ואשר לכן גם הוסיף החזו"א וחיידש ששייך להיות מאמין במדרגה אחת, ומאמין במדרגה גבוהה יותר, דבר שלכאורה אינו שייך בדבר עצמי ומהותי אלא בכגון דבר שהוא תכונה או מידת הנהגה. והדבר צ"ב במה ומדוע האמונה חשובה ונקראת "מידה".

האמונה מביאה יראה, והיראה מביאה את הבושה ובושה את היראה - שהיא מסימני ישראל

ונראה להוסיף עוד בזה, דהנה אמרו חז"ל בגמ' ביבמות (עט, א): "אמר שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים וכו', ביישנים דכתיב (שמות כ, יז) 'בעבור תהיה יראתו על פניכם'. והיינו, שמידת הבושה אצל ישראל הינה מ"סימניהם" היא מסמנת אותם והיא אות על עצם שמים, שכמו שיש בהם מידת הרחמים ומידת ההטבה שהיא הגמ"ח, כן בדומה להן יש להם את מידת הבושה. וע"ז מביאה הגמ' את הפסוק "בעבור תהיה יראתו על פניכם", ולכאור' תמוה מאד, היכן מוזכר בפסוק רמז וזכר למידת הבושה והלא הפסוק מדבר בענין היראה שתהא על פנינו, ואילו הבושה לא הוזכרה כלל.

אולם, כבר פירש הרמב"ן את הפסוק "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", וז"ל: "אבל יתכן שיאמר, כי לבעבור הרגילכם באמונתו בא האלקים, שכיון שהיראה לכם גלוי השכינה נכנסה אמונתו בלבבכם לדבקה בו, ולא תיפרד נפשכם ממנה לעולם, ולמען תהיה יראתו על פניכם - בראותכם כי הוא לבדו האלקים בשמים ובארץ ותיראון ממנו יראה גדולה". וחזינו, שהיראה באה רק מתוך מידת האמונה, האמונה היא הגורמת והמביאה לידי היראה. וכח האמונה שנחתם אצל ישראל במעמד הר סיני ע"י כל הגילויים שגילה הקב"ה את עצמו בפניהם, הוא בכדי שנאמין בו לדורות ונירא ממנו.

ועדיין חובת הביאור בעינה עומדת, הכיצד כ"ז נקשר למידת הבושה שהרי מפסוק זה למדו חז"ל בגמ' ביבמות הנ"ל שישראל מסומנים בבושה. ונראה להוסיף על כל המבואר לעיל את דברי האורחות צדיקים' (שער הבושה): "חסיד נקרא על שם הבושה, כי 'חסיד' לשון 'לבן' הוא, כי תרגומה של 'חסידה' הוא 'חווריתא' (ויקרא יא, יט), וכן (ישעיה כט, כב) 'ולא עתה פניו יחורו'. ותרגומה של 'חרפה' הוא 'חיסודא' (בראשית לד, יד). וכל זה למה, כי החסיד צריך לסבול בושה כדי לקיים את התורה, וצריך להעביר מעל פניו הבושה במקום מצוה, ואז נקרא חסיד, ובזה יגיע לנבואה, כדכתיב (תהלים פט, כ) 'אז דברת בחזון לחסידך'. ויגיע בבושתו לידי יראת שמים, כדכתיב (שמות כ, יז) 'בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו', איזוהי יראה שהיא ניכרת על הפנים הוי אומר זו הבושה (נדרים כ, א)".

וכיון שהבושה מביאה לידי יראת שמים, א"כ י"ל שזהו המקור של הגמ' ביבמות הנ"ל שלמדו מן היראה את הבושה, כי היראה באה ממידת הבושה. כלומר, שהבושה והיראה אלו מידות שהולכות יחדיו, ואת אשר תחסר לו הבושה אף היראה חסרה אצלו, וכיון שבושה מביאה לידי יראה, משום כך למדו חז"ל מפסוק זה את ענין הבושה שבאה מן היראה. [ודברי הגמ' מדוקדקים יותר, שהביאה הגמ' את סיפא דקרא "ובעבור תהיה יראתו על פניכם" ולא את תחילת המקרא "לבעבור נסות אתכם", מפני שאף היראה לבדה בפנ"ע כבר מכריחה את הבושה].

נמצא, שהאמונה המביאה ליראה שהיא מביאה לידי הבושה - היא מידה אצל כאור"א מישראל, וכמ"ש החזו"א. ומצינו לשון בש"ס בכ"מ שאמרו חז"ל "אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח", והיינו שמידת העזות היפוכה של מידת הבושה אין אדם מעיז להשתמש בה בפני בע"ח ולהכחיש את חובתו לו. ואין הפירוש שהכופר נשלל ממידת הבושה, אלא מהלך הדברים הינו בסדר ההפוך, כלומר שהמעיז - מחוסר הבושה, הוא הוא אשר בא למידת הכפירה, והוא הכופר בקב"ה, כי "מידת האמונה היא נטיה דקה מעדינות הנפש", ועדינות הנפש אינה עזות פנים אלא בושה של כניעה וקבלת עול. והכופר הינו האדם שלא משתמש במידת בושתו, אותה יש לכל אדם מישראל כמו שאמרת הגמ' ביבמות, אם לא שהשחיתה והעיז פניו ובכל מקום קשה לו שההפך הוא הנכון, ומידתו היא לבטל ולהכחיש כל מונח קיים, אזי בא לכפירה ח"ו.

ובמכתב מאלהו (כ"ד, עמ' 267) כתב: "בעקבות דמשיחא חוצפא יסגא' (סוף סוטה). והענין, כי כשמתקרב הקץ מרגיש הסיטרא אחרא שימיו ספורים והוא משתדל בשאריו כוחותיו להפוך הקערה על פיה, כמו שאנו רואים לדאבונו בימינו התגברות כל מיני כפירה עם חוצפה בלי גבול. והוא כמו שמצאנו בספרים שבשעת יציאת הנשמה יש לפעמים התגברות אחרונה של היצר הרע המסית את האדם לכפירה גמורה וחירוף וגיודף ר"ל, אשר על כן תיקנו בנוסח צידוק הדין מסירת מודעא לבטל מעיקרא דיבורים כאלה, כידוע".

אריה דאיסורא רביע עליה

לא תחמוד

כתב האבן עזרא בכיאר הלאו דלא תחמוד, "אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו על מה שהוא נחמד למראה עיניו, ועתה אתן לך משל, דע כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה לא יחמוד אותה בלבו שישכב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן, ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים כאשר אין אדם מתאוה לשכוב עם אמו אע"פ שהיא יפה, כי הרגילוהו מנעוריו לדעת שהיא אסורה לו, ככה כל משכיל צריך שידע כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו, רק כאשר חלק לו השם וכו', ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד, ואמר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו, יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בלב הכפרי, על כן הוא ישמה בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו ככחו ובמהשכתו ובתחבולותיו, על כן יבטח בכוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו."

ומבואר בדבריו שדבר שרור לאדם בשכל כי הוא מן הנמנע להשיגו, ממילא לא תתעורר אצל האדם התאוה והחמדה בדבר זה, ומדבריו למדנו שבין אם יתכרר לאדם היות הדבר נמנע מצד עצם מציאות הדבר, או משום הכנת שכלו שאינו ראוי, או משום הכנת שכלו שציווי ה' הוא הראוי לו, ואי אפשר לעבור על ציווי ה', ממילא תבטל ההנאה והחמדה.

ולפי"ז גם בבחינה השמיעית שייך לצוות על לא תחמוד, שכיון שהאדם נברא ע"י הקב"ה והוא עשאונו ולו אנחנו, ולכך האדם מחויב לעשות רצון בוראו, וכשנקבעת בלב האדם הרגשה זו, הוא אינו יכול לעבור על ציווי ה', וא"כ כל דבר שציויה ה' יתברך שלא לעשותו הוא בבחינת 'אי אפשר' לעבור על ציווי ה', וכשהתורה אוסרת לחמוד דבר שאינו שלו, ממילא מתבטל ה'אפשר' לחמוד דבר זה.

וכפי שמסופר על הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שכשקראוהו לדבר דחוף, והיה צריך לשם כך לעבור לפני המתפלל, אמר הגר"מ פ' 'איני יכול לעבור כי קיר למולי', והיינו שכיון שהתורה אוסרת לעבור לפני המתפלל, ממילא הרגשת הלב היתה שאין כלל אפשרות לעבור.

והנה לשון הז"ל בכמה דוכתי "אריה דאיסורא הוא דרביע עליה" (עי' עירובין ע"ב), היינו שדימו את האיסור לאריה, ופשוט שאם יקבע בלב האדם שאיסור הוא אריה, ודאי שמן הנמנע הוא לעבור על האיסור, כפי שמן הנמנע הוא ליטול חפץ שאריה רבוע עליו, וממילא לא תתעורר בו התאוה והרצון לדבר זה.

וזהו כוונת הגר"מ במש"כ דיש תיקון הרצון גם במצוות השמיעיות, שכוונתו כנ"ל שנקבע אצלו בלב שרצון ה' הוא מציאות גמורה, ולעבור על ציווי ה' הוא כמו לעבור קיר, או לקחת חפץ המונח תחת אריה, ולכך 'אי אפשר' לעשות דבר זה, רק החילוק בין המצוות השכליות למצוות השמיעיות הוא רק בשכל, שיש חילוק מכח מה נובע ה'אי אפשר', שבמצוות השכליות ה'אי אפשר' הוא מכח זה שמבין בשכלו שדבר זה מגונה לעשותו, ובמצוות השמיעיות ה'אי אפשר' הוא מכח ציווי ה', אך גם במצוות השמיעיות ההרגשה בלב צריכה להיות שאין כלל רצון לעבירה, אך חוסר הרצון הוא מחמת שכיון שהתורה

אי אפשרי לאכול בשר בחלב

אמרו חז"ל (תורת כהנים פרשת קדושים ט' י') "ר' אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם אי אפשרי ללבוש שעטנז, אי אפשרי לאכול בשר בחלב, אי אפשרי לבוא על הערוה, אבל אפשרי, מה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי כך, ת"ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, נמצא פורש מן העבירה ומקבל עליו מלכות שמים."

ובכיאור דבר חז"ל כתב הרמב"ם (פ"ו משמונה פרקים) "שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות וכו', הם העניינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהם רעות, כשפיכת דמים, וגניבה וגזילה ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול רע למטיב לו, ולבזות אב ואם, וכיוצא באלו, והן המצוות שאמרו עליהם חכמים ז"ל שאילו לא נכתבו ראויים הם ליכתב, ויקראו אותם קצת חכמים הראשונים וכו', מצוות השכליות, ואין ספק שהנפש אשר תכסף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרה, ושהנפש החשובה לא תתאוה לאחד מאלו הרעות כלל, ולא תצטער בהמנעם מהם, אבל הדברים שאמרו עליהם החכמים שהכובש את יצרו מהם הוא יותר חשוב, וגמולו יותר גדול, הם התורות השמיעיות, וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותם, ולא יהיה לו מונע מהם רק התורה, ובחון חכמתם ע"ה וכמה שהמשילו, שהם לא אמרו אל יאמר אדם אי אפשרי להרוג הנפש אי אפשרי לגנוב אי אפשרי לכזב, אלא אפשרי ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי, אבל הביאו דברים שמעיים כולם, בשר בחלב, ולבישת שעטנז, ועריות, ואלו המצוות וכיוצא בהן, הם אשר קראם השם יתברך חוקות."

ולכא"ו לפי"ז מה שצוותה תורה (שמות כ"ד) "לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך", וכן שאר מצוות התלויות בלב, לכא"ו שייך לצוות כן רק על מצוות שכליות, אך לא על מצוות שמעיות, שהרי באופן שעל פי שכל אין זה מגונה, א"כ בזה שייכים דברי חז"ל 'אל יאמר אדם אי אפשרי, אלא אפשרי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי', ומכיון שהאדם חושק דבר זה בלבו, נמצא שלא שייך לצוות על זה שלא לעשותו בלב, שהרי במצוות שאינן שכליות, כל המצוה היא רק שלא לעשות את הפעולה, אבל בלב האדם חושק לעשותו, וממילא לא שייך לצוות על כך שהאדם לא יעבור את העבירה בלב.

והנה הגר"מ כתב (אור ישראל סימן ל' ד"ה ואין דברי) "ואין דברי הרמב"ם סותרים למה שכתבנו, שצריך האדם לתקן כל כחות נפשו, כי שני מיני תקון הם, האחד שיהיה האדם מהפך כחות נפשו ומדותיו לטוב עד אשר כח הרע תעקר ממנו וכל יראה וכל ימצא בקרבו כלל, ולבחינה הלזו לא יספיק לגבר לתקן רצונו בכלל, לכסוף לטוב ולשנוא את הרע, רק צריך האדם לחפש דרכי התיקון לכל מדה ולכל כחות הנפש בפרט, וזהו במצוות השכליות אשר בין אדם לחבירו כדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל, השני הוא תקון רצון הכללי, לאהוב לשמור מוצא פי ה' יתברך במצוות השמיעיות, ולחפש להקטין כח התאוה בכל פרט, עד אשר כמעט גדר האפשרי לאכול בשר בחלב, או האי אפשרי לאכול בשר בחלב לא יחולק רק בצוריי ולא בחומרי, בשכל ולא בחוש". ודבריו צריכים תוספת ביאור ונבארם בס"ד.

אוסרת ממילא 'אי אפשי' לעשות דבר זה, וממילא אין כלל רצון לדבר שהוא בגדר 'אי אפשי'.

לא תוכל – לית לך רשו

והנה היראה הושרשה בכלל ישראל במעמד הר סיני, כמאמר הכתוב (שמות כ' י"ז) "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ונקבעו הדברים ע"י מתן תורה, ובחינת יראה זו היא ביטול כל מציאות האדם אליו יתברך.

ועומק בחינת היראה שזכו לה בהר סיני, היא מה שראו "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד' ל"ט), היינו שכל מציאות הבריאה תלויה רק בו יתברך, ואין לה שום קיום רק ממנו יתב', ובחינת יראה זו נתבארה בבית הלוי (בראשית בד"ה והנראה לומר) שכתב "כנשקבע בלב האדם האמונה הגמורה במה שמבואר לעיל, אשר בכל רגע השי"ת מהוה לכל העולם יש מאין ממש, ואם לא יהיה מהוה אותם רגע אחד יהיו אפס ותוהו, הלא אז ג"כ תפול עליו היראה והפחד, והוא כדמיון אדם שנפל בים, ובא אחד ומחזיקו בידו שלא יטבע, ואם רק ירף ממנו מלהחזיקו, הלא יטבע", ובהמשך דבריו ביאר עפ"י את דברי הזוהר (הקדמת הזוהר דף יא ע"ב) שכתב "יראה דאית לבר נש למדחל מקמי מרי בגין דאיהו רב ושליט, עיקרא ושרשא דכל

עלמין", וביאר הבית הלוי דמש"כ הזוהר 'עיקרא ושרשא דכל עלמין', היינו דהוא מהווה לכל הנמצאים, וגם עתה ברגע זה שרוצה לחטוא בו, השי"ת מהווה אותו, ואם לא יחזיק בידו הוא אפס ותוהו, ויראה זו היא המביאה את האדם לביטול כל ה'אפשי' כנגד ציווי ה'.

וכמדומה שבחינת יראה זו נרמזה בפרשתנו בלשון הכתוב (י"ט כ"ג) "ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו", וביאר 'לא יוכל' הוא שכיון שבעמד הר סיני היו בדרגת היראה הנ"ל, ממילא לעבור על ציווי ה' ולעלות בהר, הוא בגדר 'אי אפשי' וזהו 'לא יוכל' העם לעלות אל הר סיני.

ובחינה זו נתבארה ג"כ בדברי רבינו יונה (שער א' אות ה') שכתב בגנות השונה בחטאו "כי השונה בחטאו תשובתו קשה כי נעשה לו החטא כהיתר, ובזה כבדה מאוד חטאתו, כמו שנאמר (ירמיה ג' ה') "הנה דברת ותעשי הרעות ותוכל", באור 'ותוכל' כי הרעות נעשות לך כהתר וכדבר שהוא ביכולתך וברשותך, מלשון (דברים י"ב י"ז) "לא תוכל לאכול בשעריך" שתרגמו 'לית לך רשו', וביאר זה השער (להגרב זילבר זצ"ל) כתב "לא תוכל – הרי שכונת התורה הוא שהאדם צריך לפחד מחטא עד שידמה בנפשו כאילו אין לו האפשרות לחטוא, ואילו אצל השונה בחטא הוא להיפך ממש".

בושת פנים לגן עדן

שאינו לו מעצמו כלום, וכל כולו תלוי באחרים – במלכו של עולם, היא המביאה להרגשת הבושה, וכמבואר בחז"ל (ירושלמי עלה פ"א ה"ג, הובא בתוס' קידושין לו: ד"ה כל) "מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה".

ועל כן במעמד הר סיני שראו את הקולות ואת הלפידים, ונתגלה להם כחו וגבורתו מלא עולם ואין זולתו כלל, ו"אתה היראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו" (דברים ד' ל"ה), דשם 'אלקים' מורה שהוא בעל הכחות כולם, ואין עוד מלבדו שום כח בעולם כלל, על כן נשתרשה בנפשם ההרגשה של ביטול מוחלט כלפיו יתברך, והיא השורש למדת הבושה המושרשת בזרע ישראל.

איתא בגמ' (ברכות כח:): "כשחלה ר' יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו וכו', אמרו לו רבינו ברכנו, אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו עד כאן נבתימה, כלומר ולא יותר ממורא בשר ודם – רש"י, אמר להם, ולואי, תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם, [כשאדם עובר עבירה בסתר ממורא הכריות, ויודע שהכל הוא גלוי להקב"ה ואינו מניח בכך – רש"י].

וברבינו יונה (שער א' בעיקר הששי) ביאר את דברי הגמ' שיראה זו מבשר ודם, היא הבושה, וכתב שם "והנה החוטא יבוש מאוד לעבור עבירות לפני בני אדם, ויכלם אם ירגישו בעבירותיו, ואיך לא יבוש מן הכורא יתברך, ואין זה כי אם לפי היות השם יתברך רחוק מכליותיו, על כן יבוש מן הנכראים ולא יבוש מן הכורא יתברך".

וכן מבואר ג"כ ברוח חיים (פ"ד מ"א ד"ה והנה בעניני) שכתב "היראה המוכרחת היא מ"ש ריב"ז יה"ר שיהיה מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, תדע כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם, והוא היראה מצד הבושה, כי יבוש ויכלם מיוצרו העומד עליו תמיד, ולית אתר פנוי מיניה, ואם היה אדם לנגדו לא היה עושה, ואיך יעשה כשהוא עם המלך מלכי המלכים הקב"ה במלאכתו, וכמבואר בהגהות רמ"א באו"ח (סימן א' סעיף א'), וזאת היראה תועיל ודאי לסור מרע ולהשמר מפח יקוש".

ומבואר בדבריהם שבחינת הבושה מלפני ה', נובעת מההרגשה שעומד לפני ה', וה' רואהו, ואפשר דשורש הרגשה זו זכו לה במעמד הר סיני במה שראו "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד' ל"ט), וכבודו והשגחתו מלא עולם, ולית אתר פנוי מיניה, וע"כ מושרשת הרגשה זו בעומק כוחות הנפש, וממנה נובעת הרגשת בושה בעשיית דבר שלא כהוגן.

משורשי כחות הנפש שעליהם בנויים מעשי האדם הוא תכונת הבושה מחד ותכונת העזות מאידך, וכדברי המשנה באבות (פ"ה מ"כ) "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן", ושניהם ניכרים בפנים, בושת פנים ועזות פנים.

ומי שיש לו את תכונת הבושה היא תביאהו לגן עדן, היינו שבסיבתה יוכשרו מעשיו, ויזכה ע"י כך לגן עדן, ולאידך גיסא עז פנים לגיהנם שהמעשים שנובעים ממידת העזות מביאים ח"ו לגיהנם, ונבאר בס"ד ענין מדות אלו.

הנה בביאור הכתוב (שמות כ' י"ז) "בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", אמרו חז"ל (נדרים כ.) "תניא 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' זו בושה [שכל הירא מתבייש – רא"ש], 'לבלתי תחטאו' מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא, מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני [שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם, וכתוב את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה, ומי שאין לו בושת פנים אינו מזרעם – ר"ן, וברא"ש פירש שלא עמדו אבותיו על הר סיני – כי משם ירשו הבושת]".

והיינו דאמרין (יבמות עט.) "שלשה סימנים יש באומה זו ביישנים וכו'" ומשום שתכונה זו של הבושה המושרשת בנשמת ישראל, זכו לה ישראל במעמד הר סיני.

ויל"ע מה ענין יראה לבושה, כמו כן יל"ע דהנה כתיב (שמות כ' ט"ז) "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינודו ויעמדו מרחוק", ואח"כ כתיב "ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ומשמעות הפסוקים היא שע"י הקולות והלפידים שמהמתם נעו ועמדו מרחוק הושרשה בהם מידת הבושה, וכמב' ברש"י שכתב "ובעבור תהיה יראתו – על ידי שראיתם אותו ירואי וקאָיָם, תדעו כי אין זולתו ותיראו מפניו", וצ"ב היאך ע"י ראיית הקולות והלפידים הושרשה בהם מידת הבושה.

ונראה דהנה כתיב (משלי י"ח כ"ג) "ועשיר יענה עזות", וביאר רבינו יונה (בביאורו למשלי וע"ע בדבריו בשערי תשובה שער א' כ"ט) "מן העושר יגיע האדם למידה פחותה וכו', גם יתעקש בדבריו ויבזו לדברי החולקים על דבריו כאשר כתוב (שם כ"ח י"א) "חכם בעיניו איש עשיר", גם כי יכיר האמת לא יכנע אליו להודות עליו ויקשה רוחו להעמיד דבריו".

ומבואר בדבריו שהעושר סיבה לגאווה, והגאווה היא סיבה לעזות פנים, והרגשת הכח והיכולת היא המביאה להעזו פנים, משא"כ ההרגשה

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת יתרו תשפ"א

וישמע יתרו. (י"ח, א).

וכרש"י כתב שבע שמות נקראו לו וכו', יתר על שם שיתר פרשה אחת בתורה. ובמדרש (פכ"ו, ה') איכא מ"ד שכשהיה נכרי נקרא יתר, כמ"ש וישב אל יתר הותנו, ומשנתגייר הוסיף לו הקב"ה אות אחת, כמו שהוסיף לאברהם, ונקרא יתרו.

הנה כל ענין זה שנתותרה פרשה יתירה בתורה ונתחדשה ע"י יתרו הוא ענין הצריך לימוד מהו הענין שעל ידו נתחדש פרשה בתורה. גם צריך להבין דאטו לולי שהיה יתרו בא היה חסר בתורה דין זה של דיינין.

ובאמת נראה לכאורה דעצם הפרשה המחודשת הוא ירידת מדרגה לישראל, שבפרשה זו נתחדש שלא היו ראויים כולם לקבל ממשה רבנו בעצמו, וכמבואר בדברי רש"י בפרשת דברים (א', י"ד) עה"פ הכו לכם אנשים חכמים וגו' ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות, הלמתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, משה רבנו, ממי נראה ללמוד ממך, או מתלמידך וכו', אלא ידעתי מחשבותיכם הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו, אנו מביאין לו דורון, והוא נושא לנו פנים. הרי מבואר דלפום רוב מעלת ישראל לא היו זקוקים לעצה זו דמינוי דיינין, ואדרבה היו ראויים כולם לקבל ממשה רבנו בעצמו, והסכמתם לעצה הייתה ירידה במדרגתם. ואולי זהו פירוש הענין שיתרו יתר את הפרשה הזאת, כי בעצם לא נצרכה לישראל בהיותם במדרגתם המעולה.

אכן בפנימיות הדברים נראה לבאר בזה, ע"פ המבואר בדברי הגר"א בתקו"ה והגר"ח מוואלוז'ין בנפה"ה ובעוד דוכתי מדברי הוזה"ק שהתורה היא ששים ריבוא אותיות, והם כללות נשמות כל ישראל, וכל אות נגד נשמה אחת מישראל, וכל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מודבק ונאחו באות אחת מהתורה, וממנה הוא יונק את חיותו. (וישראל, ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה).

וכיון שהתורה היא שורש יניקת החיות של ישראל, וזהו סוד קיומם בדבקות כל נשמות ישראל בתורה, וא"כ יש להתבונן היכן שורשם של הגרים הבאים ליכנס בנחלת ה' ולהיות חלק בישראל, ואף שבאמת כבר אמרו חז"ל שנשמתם של הגרים היו במעמד הר סיני, אבל עדיין צריך להבין היכן היבור שורשם לתורה להיות יניקתם ממנה כישראל, והרי בבוא הגר להתגייר מוכרח לבא עמו כה רוחני, שהוא חלק בתורה, שיהא לו מקום ושורש לידבק ולהאחו בתורה ככל ישראל, ששורש חיותם הוא דבוק באותיות התורה.

ואפשר לומר דמהאי טעמא הוצרך יתרו שהיה ראשון לגרים, ליתר פרשה בתורה, דבפרשה יתירה ומחודשת זו יהא מקומו, וממנה

שורש חיותו לינק ולידבק בתורה ולהיות כישראל. ואפשר שכל הגרים לדורותיהם, נכללו בפרשה יתירה זו, להיות מקורם דבוק ואחוז ויונק בתוספת חלק זה שנתוסף בתורה. ועל שם כך שיתר פרשה זו בתורה נקרא שמו יתרו, משום שרק ע"י שזכה ליתר פרשה, שיהא שורשו דבוק בה ויונק ואחוז בה, אז הוא יכול להתגייר גירות הרצויה.

ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים וגו'. (י"ח, ח).

צריך ביאור דהרי מפורש בתחילת הפרשה שיתרו ידע מכל אשר עשה ה', וכדכתיב וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו, וא"כ מה יש למשה לספר לחותנו אחר שהוא כבר יודע.

וביותר יש להוסיף דהנה ביאר אא"י מרן הגר"י זצ"ל דמה שסיפר משה לחותנו הוא משום דיש דין סיפור בנפלאות השם, כדכתיב שיחו בכל נפלאותיו, וביאר מרן הגר"י דעד השתא לא היה לו למי לספר, דהרי כל ישראל גם ידעו מכל הניסים והנפלאות, ורק כשבא יתרו, שלא היה עמהן, ולא ידע מכל הניסים והנפלאות, היה יכול לספר לו ולקיים בזה שיחו בכל נפלאותיו. וצ"ב דהרי להדיא בפסוק דיתרו ידע מכל אשר עשה ה', וא"כ לא היה בסיפור הקיום של שיחו בכל נפלאותיו, שהרי כבר ידע מכל זאת.

ויש לבאר, דהנה בריש הפרשה כתוב דיתרו שמע מכל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, וא"כ י"ל דכל ידיעתו הייתה אודות ישועת ישראל ויציאתם ממצרים, וקריעת ים סוף, דע"ז כתוב שמעו עמים ירגזו, אבל במה שסיפר משה רבנו ליתרו, כתוב ויספר משה לחותנו את כל אשר ה' לפרעה ולמצרים, היינו שסיפר לו את כל פרטי הפורענות והעונש שבאו על מצרים, ושהיה זה הכל במדה כנגד מדה, וזה לא ידע יתרו, וא"כ שפיר יש למשה רבנו מה לספר ליתרו, וזהו שסיפר לו משה.

ולפי"ז יש לבאר הפסוקים דלהלן, דכתיב ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו', עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' כי בדבר אשר וזו עליהם, דמיירי כאן משתי עניינים, אחד מענין הצלת ישועת ישראל, ועוד ענין יש כאן והוא ענין פרטי העונש והפורענות שנענשו מצרים ופרעה, ושהכל היה מדה כנגד מדה, דתחילה אמר ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה וגו', וזהו ברכה על הצלת ישועת ישראל, וזה שמע יתרו מתחילה עוד קודם בואו, ואח"כ הוסיף עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' כי בדבר אשר וזו עליהם, זה מיירי ממה שמצרים נענשו במדה כנגד מדה.

ולפי"ז יש לבאר מה שאמר עתה ידעתי, ר"ל דאמנם את ישועת ישראל ידע מכבר עוד קודם בואו, אבל את הידיעה על כל פרטי העונש והפורענות, ושחכל היה מדה כנגד מדה, זה נודע לו רק עתה כשסיפר לו משה את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים, וזהו שאמר 'עתה ידעתי', ר"ל עתה כשמשה סיפר לו.

****

והנה בפסוק ט' כתוב ויהד יתרו, ופירש רש"י, וישמח יתרו זהו פשוטו, ומדרש אנדה נעשה בשרו הדודין הדודין מיצר על אבוד מצרים, היינו דאמרי אנשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפה, ובפשוטו מעם המדרש דדריש לשון הדודין, משום דיהד אינו לשון שמחה בלח"ק, ורק בלשון ארמי שמחה הוא הדי. אכן להמבואר נראה לפרש דבאמת הרי מדובר כאן משני עניינים, מדובר מענין נפלאות הצלת וגאולת ישראל, ומדובר מהעונשים והפורענות שבאו על פרעה ומצרים. וא"כ יש לומר ד'יהד' קאי על שניהם, דעל שני העניינים הדי יתרו, ולכן מתפרש ויהד בשתי אופנים, דכלפי נפלאות ישועת ישראל, מתפרש ויהד מלשון שמחה, ששמח בישועתו, וע"ז אמר ברוך ה' וגו'. וכלפי פורענות מצרים, נעשה בשרו הדודין, הכיון דגיורא הוא לא נחא ליה בעונש העכו"ם.

וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. ויקח יתרו וגו' את צפורה אשת משה וגו'. ואת שני בניה וגו'. (י"ח, א-ג).

יש לומר, על פי דברי המכילתא שהביא רש"י בפסוק ב', דבעת שאמר הקב"ה למשה במדין לך שוב מצרים, לקח עמו את אשתו ואת בנו, וכשפגשו אהרן בחר האלוקים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין, ואלו בני, אמר לו, להיכן אתה מוליכן, אמר לו, למצרים, אמר לו, על הראשונים אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לה, לכי לבית אביך, נמלה שני בניה והלכה לה.

ולפי זה יש לפרש הכתוב, דרק כששמע יתרו כי הוציא ה' את בני ישראל ממצרים, אז יכול לקחת עמו את צפורה ושני בניה, אבל קודם שיצאו ממצרים, אינם יכולים לבא, דעל הראשונים אנו מצטערים, ואין להוסיף עליהם.

ויש להוסיף, דלכן הזכיר הכתוב כאן שהיה זה אחר שילוחיה, לומר, דאע"פ שמשה שלהם למדין, אבל כל זה הוא רק בעת שהיו בשעבוד מצרים, אבל עכשיו שיצאו ממצרים, עתה ראוי להביאם.

ויבא יתרו וגו' אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלוקים. (י"ח, ה).

יש לבאר סיבת בואו של יתרו, לצורך מה הגיע, על פי המבואר במכילתא שבא על מנת להתגייר. ואם כן יש לומר דלכן הוצרך לבא, דגירות בעיא בית דין, כדלפינן בגמ' ביבמות דף מ"ז ע"ב דמשפט כתיב ביה, ולא יכול להתגייר בינו לבין עצמו, ולכן הוצרך לבא.

לחמה של תורה

מתוך שיחת חיזוק שנאמרה בבית הכנסת המרכזי 'נחלת משה' ב"ב - ניסן תשע"ט

בפירוש הרא"ש בפרשת יתרו על הכתוב 'וכל העם רואים את הקולות', כתב הרא"ש ששישראל היו נהנים מן הקולות. וצריך ביאור איזה הנאה היה להם מן הקולות.

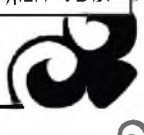
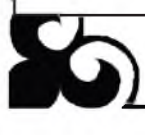
ונראה שהביאור הוא שהתורה נתנה להם חיות ומזון ופרנסת גוף ונפש, דבעת מתן תורה הגיעו כלל ישראל להשגת התורה בשלימות, עד כדי שהתורה הייתה להם פרנסה ומזון וחיות, וזהו ההנאה שהייתה להם מן הקולות, שהקולות נתנו להם הנאה מזיו השכינה, ומזה היה להם חיות ומזון, וישראל ואורייתא חד הוא, לכן שייך הדבר שישראל יהיו ניזונים מהתורה.

וכעין דברי הרמב"ם בפרשת בשלח בענין המן, שהמן הוא לחם אבירים, היינו לחם שאוכלין מלאכי השרת, והיינו שהוא מזון רוחני, וכשוננו שהוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך עי"ש כל דבריו, והיינו שהרוחניות והאור העליון הזין ופרנס את ישראל.

וזהו הביאור בפסוק שכתוב על המן 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, היינו שהמן היה מזין לא מצד תכונתו הגשמית, אלא משום שהיה מזון רוחני, ומהכח הרוחני שהיה בו ניזונו ונתפרנסו.

ואאמו"ר הגאון זצ"ל היה מספר מעשה רב מהגר"א שהיה בפרישות גדולה, ואכל למזונו רק שני זיתים, וגם שני זיתים אלו, לא לעסם אלא בלע אותם, והיה אחד מתלמידי שניסה גם לילך בדרך זו ולנהוג בפרישות, ולמעשה הביא עצמו לכלל סכנה, והביאו אותו להגר"א שידבר עמו להניאו מהנהגה זו, ואמר התלמיד הרי רבנו נוהג כן, הרי הגאון את זקנו וגילה את צווארו, והיה נראה כאדם בריא וחזק, ולא כחוש כאחד הנוהג בפרישות, ואמר לו שאם הוא נעשה כחוש ובא לכלל סכנה אין הפרישות דרך בשבילו, ורק מי שהפרישות אינה מכחישתו ואינה גורמת לו סכנה, הוא זה שיכול לנהוג בפרישות.

וביאור הדברים הוא על פי דברי המדרש על הפסוק בסוף פרשת כי תשא 'לחם לא אכל ומים לא שתה', ודרשו חז"ל לחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה, אבל ממים של תורה שתה. הרי דיש אדם שמזונו ופרנסתו הוא מלחמה של תורה וממימי התורה. וזהו הבחינה של אוכלי המן, שהמן היה לחם מן השמים, דהיינו שהוא מזון רוחני מעולם הבא, ושוב אינו נצרך למאכלי העולם הזה.

טומאת וטהרת צרעת על פי כהן

ישנו חילוק יסודי בין טומאת צרעת לשאר הטומאות. בעוד שבכל הטומאות יש גורם יחיד לטומאה שמחמתו באה הטומאה כגון השרץ או המת, שהנוגע בהם נטמא בין אם יודע על הטומאה בין אם אינו יודע, והטומאה מסתלקת ע"י הטבילה. אך בטומאת צרעת אין הצרוע נטמא רק ע"י הופעת הצרעת ולא נטהר בהסתלקותה ובטבילה, אלא בין הטומאה ובין הטהרה נעשות על פי כהן.

קביעת הכהן את הטהרה ואת הטומאה אחר שראה את הנגעים חזקה היא, ויש אף צד בתו"כ (תזריע פ"ט טז וכן בתוספתא נגעים פ"א הל' ט"ז) שהטומאה והטהרה נקבעות על פי כהן בלבד, ועל דבר זה עלה הלל מבבל לארץ ישראל ושאל על היכא דטעה הכהן ואמר על טמא טהור שלא כדין, האם יהא טהור. ומפורש בתו"כ דילפי' מדכתיב "טהור הוא וטהרו הכהן" (ויקרא יג לז) דאין הטומאה והטהרה נקבעות על פי כהן בלבד אלא אף אם הוא טהור יטהרו הכהן.

וכן מצינו במשנה (נגעים ז ד) בקוצץ בהרתו שעובר בלאו ד"השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות" (דברים כד ח) דקנסוהו שאינו נטהר, ונחלקו רבי אליעזר וחכמים מאימתי נטהר - רבי אליעזר אומר לכשילוד לו נגע אחר ויטהר ממנו, וחכמים אומרים עד שתפרח בכולו או עד שתתמעט בהרתו מכגריס. ופסק הרמב"ם כחכמים ומבואר בדבריו דהצרוע נשאר טמא מדאו' מאחר והקנס שקנסוהו הוא שלא יאמר לו הכהן שהוא טהור. וא"כ אף דאין לטמא נגע שהרי קצצו, מ"מ נשאר בטומאתו כל עוד לא טיהרו הכהן. וכן למד החזו"א (נגעים ס"ח פ"ט) וכן מוכח בר"ש (נגעים שם) שאינו נטהר אפילו אחר זמן רב אם לא טיהרו הכהן.

ושנינו בנגעים (פ"ב מ"ה) דאין הכהן מטמא את עצמו דכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, וכתב ע"ז הגר"א באליהו רבה "כל ההלכות שבתורה אדם מורה לעצמו חוץ משלשה אלו, נגעים ונדרים ובכורות שתלוין במאמר פה. נגעים שיאמר הכהן טמא או טהור, נדרים שיאמר החכם מותר, ובכורות שיאמר היחיד מומחה או שלשה הדיטות כשר". וכוונתו דבג' דברים אלו אין החכם המורה פוסק את ההלכה כשאר הוראות של הלכה בתורה. דבכל הוראה [כבהלכות שבת וכל כיו"ב] החכם מגלה את הדין האמור בתורה, ואין ההוראה תלויה בדיבורו אלא במה שנפסק להלכה, אך בג' דברים אלו, חלה ההוראה ע"י אמירת החכם - דהחכם המתיר עוקר את הנדר, וכן בראיית בכור - אין החכם מורה הוראה אלא פוסק וקובע את ההלכה. וה"נ כהן הרואה את הנגעים מחיל את הטומאה ואת הטהרה בדיבור פיו.

כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים

הגמ' בשבועות (י) אומרת דכל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים, [ובערכין (ג) הק' הגמ' מדמרבין במתני' "הכל

כשרין לראות את הנגעים" לאתויי שאינו בקי בהן ובשמותיהן, ומתריך רבינא "לא קשיא הא דמסברי ליה וסבר, הא דמסברי ליה ולא סבר"]⁽¹⁾. וכן ילפי' בתו"כ (מצרע פר' ז פ"ה) מדכתיב "זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולשאת ולספחת ולבהרת" - "מנין אתה אומר כהן שבקי בנגעים אבל לא בנתקים... באדם אבל לא בבגדים, בבגדים אבל לא בנתקים, לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהם ובשמותיהם ת"ל זאת התורה ולצרעת ולשאת ולצרעת הבגד וכו'". וכן שנינו (ריש נגעים) דנחלקו תנאים במנין מראות הנגעים - רבי חנינה סגן הכהנים אומר ששה עשר, ר' דוסא בן הרכינס אומר שלושים וששה, עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים. ומבואר ברמב"ם דאין נפק"מ להלכה במנין הנגעים, אלא הנפק"מ לענין ההלכה דכהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים.

והקשה החזו"א על הא דהקשה הלל בכהן שטעה ואמר על טמא טהור, היאך יתכן שהורה כן, הא אם טעה מוכח שאינו בקי ואינו יכול להורות ואין תוקף לדיבורו.

הח"ח בביאורו לתו"כ כתב שאם הכהן יודע להבחין בנגע אם טמא או טהור, אך אינו יודע להבדיל בין סוגי הנגעים וצבעיהם ואינו יודע אם בהרת היא או שאת, אינו בכלל שאינו בקי בנגעים ויכול לראות נגעים ולפסוק בהם. ולדבריו קל להבין את ההכ"ת בה טעה הכהן, דהא גם מי שאינו בקי לגמרי יכול לראות את הנגעים. אך החזו"א נקט שהבקי צריך להיות בקי לגמרי.

ספק טומאה קודם הסגר

ויש לשאול, דהמקור לדין חזקה מן התורה הוא מהסגר בית מנוגע, כדאי' בגמ' בחולין (י) "מנא הא מלתא דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקיה, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, אמר קרא 'ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים', דלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא, אלא לאו משום דאמרין אוקי אחזקיה". והקשו בתוס' מנלן דמשום חזקה טמא, דלמא הכא טמא מספק דספק טומאה ברה"י טמא. ותירצו דקרא איירי אף ברה"ד שיש בו הרבה אנשים וטמא רק מחמת החזקה. ולכאו' קושית התוס' אינה מובנת שמה שייך הכא דין ספק טומאה ברה"י, הא לענין נגעים ליכא טומאה עד שיאמר הכהן שהוא טמא, ומה שייך לומר שהסגר הבית הוא מצד ספק טומאה בעוד שהבית אינו טמא.

משמעות אמירת הכהן

ויש להוסיף הסבר במשמעות אמירת הכהן. דהנה זה פשוט שהנגע הוא המטמא ולא אמירת הכהן, ומה מקומה ומשמעותה של האמירה.

בריש פרשת צרעת שבפרשת תזריע נאמר "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת, והיה בעור בשרו לנגע צרעת, והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" (ויקרא יג ב), ובאר באבן עזרא

דנקט הכתוב לשון "והובא" ללמד שבא ברצונו ושלא ברצונו, דכל הרואה באדם אחד מסימנים אלו יביאנו בעל כרחו אל הכהן. וכן פירש הרמב"ן שהמצוה של טומאת וטהרת הנגעים מוטלת על הכהנים והכהן הרואה את הטמאים יכריחם להסגר ולהיטהר. ואף בתוס' הרא"ש (מו"ק ז:). כתב דטומאת צרעת אינה מוטלת על הטמא אלא יש מצוה על הכהנים לבדוק ולטמא את הנגעים.

אכן, מלשון החינוך (מצוה קסט) קצת משמע שהמצוה מוטלת על הטמא וז"ל "כלומר שמצוה היא עלינו, שכל מי שיהיה מצורע שיבוא אל הכהן לשאול על צרעתו, והכהן יטמאנו או יטהרנו, והוא יתנהג על פי התורה הכתובה כאשר יצונו הכהן", אך במנחת חינוך (מצוה קעא) דן במצורע קטן מי צריך לדאוג לטמאו ולטהרו. הרי דהכהן הוא המצווה במצוה ובאחריות הנגעים.

ואף ברשב"א (שבת קלג.) כתב שהאיסור של קציצת בהרת הוא בזה שמחיל דין בנגע בלי הוראת הכהן, שהרי "הישמר בנגע הצרעת" אמר רחמנא, כלומר שלא יטהרנו אלא בהוראת כהן.

וכיון דטומאת צרעת היא מצוה המוטלת על הכהנים, א"כ אין הכוונה שהכהן יוצר את הנגע דבוודאי מקור הטומאה הוא הנגע אלא דין הטומאה שהכהן הוא המרחיק והוא המטמא, והוא הקובע את דין הטומאה. ומשמעות הטומאה של הנגע מצד עצמו קודם שיראנו הכהן, אינה כשאר טומאות המזקיקות את הטמא לנהוג דיני טומאה והרחקה אלא שמעת שנראה בו הנגע יש לנהוג בו את דין הטומאה המיוחד לו והוא להראותו אל הכהן ע"מ שיקבע את דינו - להסגיר או לטהר. ואשר על כן פשוט דאף קודם שהכהן רואה את הנגע שייך לומר בו דין ספק טומאה ברשות היחיד, שהרי הנגע טמא, על אף שכל טומאתו היא לענין מה דצריך הכהן לראותו ולקבוע את דינו.

דאיית פישיון הנגע

בד"כ הצרוע מוסגר לשבעת ימים, לאחרים הכהן רואה את הנגע ולפי התנאים האמורים בפרשה מסגיר שנית לשבעת ימים, ואח"כ המצורע טמא כל צרעת לפי דיניה. יש ויכוח בראשונים (מו"ק ז:). אם הסגר שני של הצרוע תלוי בכהן או שכאשר הנגע עמד בעיניו הוא מוסגר מעצמו בשבוע השני.

ובדיני ההסגר נאמרה ההלכה שאם פשה הנגע והתרחב מכפי שהיה בתחילה צריך הסגר שני ואח"כ טמא. וכתב הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת צרעת ה"ד) דאותו הכהן שראה את הנגע בתחילה, הוא שרואהו בסוף שבוע ראשון והוא רואה בסוף שבוע שני ומבחין אם פשה הנגע, והוא עצמו מסגיר או מחליט או פוטר את הנגע. ואם מת הכהן שראה בראשונה או שחלה, א"א לטמאו בפישיון ע"פ כהן אחר, שאין השני יודע אם פשה אם לא. אלא רואהו כהן אחר כבתחילה ומסגיר שבעת ימים ואחר שבוע ראשון רואה שנית ומסגירו על פי ראייתו. וכ"כ בתו"כ (תזריע פ"ב ב"ב). ובפשטות טעם הדבר מאחר והכהן השני אינו יודע את גודל הנגע שהיה בתחילה וממילא אינו יודע אם פשה הנגע, אך היא טענה קלושה שהרי יכול הכהן הראשון למסור את גודל הנגע לכהן השני והשני יראה אם פשה הנגע. ובפרט לפי דעת תוס' הרא"ש (מו"ק ש"ם והובא בטור עה"ת ויקרא יג ה ובמאירי מגילה ח:). דכתב שההסגר שמסגיר הכהן את הצרוע אינו בנעילת הצרוע בבית סגור אלא הכהן

עושה רושם סביבות הנגע לסימן לראות אם יפשה, ובוודאי יכול הכהן השני לראות אם פשה הנגע מתוך הרושם שעשה הראשון. ועוד אפשר להעמיד בצירוף פשוט, כגון שבאו שני עדים והעידו שהראשון ראה גודל נגע מסוים ועתה פשה הנגע, ומוכח דאין טעמו של הרמב"ם מצד שאין הכהן השני יודע אם פשה הנגע אלא דכיון דכתיב "לכל מראה עיני הכהן" בעינין שהטומאה תחול על פי מראה עיני הכהן, ואם לא ראה לא חל הנגע. כדמצינו לגבי כ"ד ראשי איברים שאין הכהן יכול לראותם בבת אחת שאינם טמאים (רמב"ם פ"ג מהל' טומאת צרעת ה"ח) דלא קרינן ביה "וראהו הכהן", ועוד מצינו דינים נוספים בזה לענין כהן שכהו עיניו ושיש שעות ביום שאין לראות בהם את הנגעים. וה"נ בעינין שהכהן יראה את הפישיון וכל שלא ראה את הנגע מתחילה בעיניו לא חשיב שנראה הפישיון לעיניו. ואף לדעת הרא"ש שעושה הכהן רושם סביב הנגע, אם לא ראה הכהן את הפישיון אינו יכול לטמא.

שליחות בגילוח המצורע

וי"ל נפק"מ נוספת בהגדרת האחריות של הכהן. יש אחרונים שלמדו דאע"ג דאין שליחות לקטן, הנ"מ שליחות למעשה שפועל חלות מסוימת, אך שליחות של מעשה גרידא מועיל גם ע"י קטן, מאחר ולשליחות של חלות צריך כח להחיל וא"א בקטן, אך שליחות של מעשה גרידא אפשר אף ע"י קטן. וראייתם מהתוס' בשבועות (ג.) שכתבו דלגילוח המצורע בעינין כהן, ואפשר ע"י קטן. ואף דאין שליחות לקטן וחזינן דלשליחות מעשה אף הקטן כשר.

אך אין זו ראייה לכלום, דהנה זה ודאי שהגילוח הוא מעשה טהרה אך המצוה שנאמרה למצורע - "והתגלח", אינה מצוה של מעשה גילוח דא"כ פשיטא שאין הכהן יכול לשלוח אחר לעשות במקומו כמו שאינו יכול לשלוח זר למעשים שהוא צריך לעשותם כברכת כהנים ושאר עבודות. אלא השייכות של הכהן למצוה זו, שבכלל האחריות שלו לפסוק על הטומאה על הטהרה, מוטלת עליו חובה לדאוג שהמצורע יתגלח. וממילא אין כאן דיני שליחות אלא כל מי שיגלח צריך שיעשה בציווי הכהן ובאחריותו.

אך בגמ' (חולין י:) לענין דין חזקה הנלמד מהסגר הכהן את הבית אף שיתכן שהנגע נעשה קטן אחר שיצא הכהן מן הבית, ואמרה הגמ' דלרב אחא בר יעקב דלא ילפי' דין חזקה מהא, מיירי כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי כדקאי קאי, ולפי זה אף כשהכהן יפסוק על פי עדים מהני, ודלא כדברינו. אך באמת לא קשה מידי, דהכהן ראה בעיניו ועל פי ראייתו מטמא, והעדים אמרו דהנגע לא השתנה ובאו רק לסלק את הספק אך אין פסק הכהן תלוי בדברי העדים אלא בראייתו תליא.

נמצא - דיני טומאת וטהרת צרעת חלים רק ע"י ראיית ואמירת הכהן, ובעינין ראיית הכהן בעצמו ולא סגי בידיעה. אכן, הנגע עצמו טמא קודם לכן, אך גדר טומאתו הוא שעל הכהן מוטלת האחריות לראותו ולטמאו או לטהרו, ואף מעשי הטהרה כגון הגילוח מוטלים על הכהן לדאוג שהם יעשו ואין נפק"מ מי המגלח מאחר ואי"צ בזה לדון שליחות.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרזו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

פרשת יתרו

ה' בקרבנו אם אין, והלא רק חודש קודם לכן נקרע להם הים? ובאמת רש"י כבר מביא את דברי המדרש, 'סמך פרשה זו, של יבוא עמלק אל המקרא הזה של היש ה' בקרבנו אם אין, לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין? חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקין לי ותדעו היכן אני. משל לאדם שהרכיב את בנו על כתפיו ויצא לדרך, והיה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא, טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו. וכן פעם שניה וכן פעם שלישית. פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראת את אבא? אמר לו אביו אינך יודע היכן אני? השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו.

כאן כתוב, שמי נתן את הכח הזה לעמלק לבוא ולהלחם עם ישראל? - ישראל בעצמם. כשיש את הספיקות 'היש ה' בקרבנו אם אין, ובמקום להיות מודים על הטובה ומברכים ומהללים ומשבחים לבורא עולם על כל הניסים שעשה אתם יש להם טענות ומענות, אומר הקב"ה, הייתכן כדבר הזה? הרי תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואיך אתם שואלים שאלה כזו? והוה המשל הנקב שהמשילו רבותינו, על ילד שאביו הרכיבו על כתפיו, והוא יושב שם כמלך בגדוד ורואה למרחוק שהרי הוא כנגס העומד על גבי ענק, וכיוון שרואה איזה חפץ אומר לאביו, אבא, טול חפץ זה ותן לי. ויש לדייק שאפילו לא אומר "בבקשה אבא", אלא הוא מצווה ופוקד על אביו, טול חפץ זה והבא לי! והאבא ברוב אהבתו לבנו, נותן לו. וכן פעם שניה וכן בפעם השלישית.

אחר כך כשהם פוגשים מישהו, פונה אליו הבן ואומר לו, סליחה, אולי ראת את אבא שלי? אבא מבוקש, הוא בשר שנתעלם מן העין.. אני לא מוצא אותו. רבון העולמים, הרי אתה יושב על כתפי אבא שלך וכל דבר שאתה מבקש אבא נותן לך, ואתה שואל איפה אבא שלי? - עכשיו תדע איפה אבא. השליכו לקרקע ובא הכלב ונשכו, ואז הוא צועק אבא! אבא!, עכשיו הוא כבר יודע היטב איפה אבא.

היש ה' בקרבנו אם אין, זהו חטא נחש הקדמוני. וכמו שאמר המפרשים, היש ה' בקרבנו אם אין, אלו אותיות 'הנחש השיאני ואוכל. ובזה יש בעיטה כלפי שמיא, שכביכול האדם לא יודע איפה ה'. וזה גם כפיות טובה שאין כדוגמתה, וכי אתם לא יודעים איפה אבא? הרי הקב"ה מרכיב אתכם על כתפיו, 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', ומספק להם את כל צרכיהם, מוריד להם מן מן השמים, מביא להם שליו, נותן להם את בארה של מרים ומקיף

הסיבה שהגיע עמלק להלחם עם ישראל

בעזרת ה' יתברך, נראה להעיר כמה הערות בעניינים שבפרשה, פרשת יתרו.

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. יתרו זכה שפרשה בחומש נקראת על שמו, וכבר הביא רש"י בשם רבותינו, "שבע שמות נקראו לו, יתרו על שם שייחד פרשה בתורה". נתבונן באישיות זו של יתרו, בכמה נקודות.

וישמע יתרו, מפרש רש"י - 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. הנה הפסוק במשלי אומר (יט, כה) 'לץ תכה ופתי יערים'. ההגדרה של לץ הוא מי שמזלזל בכל דבר מעלה אמיתי ולא מייחס לו את החשיבות ואת הייקרות שיש לו. ואחד כזה שהוא לץ, הרפואה היחידה שיש לו - אומר שלמה המלך - היא מכות. וכמו שאומר הכתוב (משלי יט, כט) 'נכונו ללצים שפטים'. במכות הלץ כבר לא מזלזל, ואת משמעותם הוא מבין היטב היטב. ובמדרש דרשו רבותינו (שמות רבה כז, ו), לץ תכה, זה עמלק. ופתי יערים, מי הוא זה שקיבל ערמה, דעת וחכמה? - זה יתרו. יתרו ראה את קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, לקח מזה דעת חכמה ומוסר, ובא להצטרף אל בית ישראל.

מה ראה יתרו במלחמת עמלק?

זהו הקדוש בסוף הפרשה שעברה (דף סה:), מאריך ומפליג במאד במלחמת עמלק שהיתה אז עם ישראל. ושם אמרו רבותינו, שמלחמה כזו שהיתה לישראל עם עמלק לא היתה מאז בריאת העולם ולא תהיה עד דרא בתראה, מפני שהיתה זו מלחמה רוחנית. הפסוק אומר: **ויבוא עמלק וילחם עם ישראל בריפדים**. מתי בא עמלק? כתוב בסדר עולם (פרק חמישי), שבא בכ"ג אייר, שנת ב' אלפים תמ"ח לבריאת עולם. באותה השנה שיצאו ישראל ממצרים וקבלו את התורה!

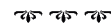
כשבא עמלק באותו הזמן, מי נתן לו את הכח לבוא אז ולהלחם עם ישראל? - אומר הפסוק: **ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ואת נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין, ויבוא עמלק**. וזהו דבר מבהיל, איך אפשר שיאמר ישראל היש

1. רבי חיים פלאגי זצ"ל נתן בזה רמז יפה. מתן תורה היה בשנת ב' אלפים תמ"ח, לרמז כי רק ככה התורה שנתנה לנו אז, בשנה זו, יש לנו את הכח ואת העוז למחות מן העולם את כל אויבי ישראל, העליונים והתחתונים.

אותם בשבעה ענני כבוד, והם שואלים היש ה' בקרבנו אם אין? – לכן מיד – יובוא עמלק. בא הכלב וגשכו. וכבר דרשו הקדמונים ש'ספק' בגמטריא 'עמלק'. כיוון שהסתפקו היש ה' בקרבנו אם אין, בא עמלק.

עמלק בא, ובשמחה הוא בא.. הרי הוא עושה את רצון זקינו, הסבא עשיו, שפקד וגזר עליו להמשיך את השנאה היוקדת ליעקב, ולדרוף אותו עד חרמה?²

מאן דרחיק מאורייתא רחיק מקודשא בריך הוא

אבל באמת זהו דבר שצריך להבין. איך ישראל שואלים שאלה כזו 'היש ה' בקרבנו אם אין?' הבה מורכב על כתפי אביו, אומר כל הזמן טול חפץ זה ותן לי, ולבסוף שואל איפה אבא? ישראל אוכלים מן, מוקפים בעננים, ושואלים היש ה' בקרבנו?

והתשובה מונחת במילה אחת. יובוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. ברגע שהיה רפיון ידים מעסק התורה, וכמו שאמר רבותינו במכילתא (פרשת בשלה, ובסנהדרין קו.), 'זיחנו ברפידים, שרפו ידיהם מן התורה' והתרושלו ישראל מלימוד ועסק התורה, כבר אין שאלות. כשמתבטלים ומתרשלים מעסק התורה, אפשר לרדת עד לדיוטא התחתונה וכבר אין מקום לשאול שום שאלה, למה הם עושים כך או מסתפקים היש ה' בקרבנו. אם אין תורה – הכל יכול להיות.

2. בספר אבני שוהם כתב (פרשת וישלח), שאם תתבונן תראה שעשיו הרשע עשה כל מה שיכול כדי להמשיך את שנאתו ליעקב, וחיבל תחבולות כדי שלרצע לא תשקוט אש המחלוקת עם יעקב.

הפסוק אומר, וישלח יעקב מלאכים ארצה שיעיר שדה אדום. מפרש האבני שוהם, שעשיו קרא לשמות של הערים בהם הוא גר על שם העוולות – שלפי מה שהוא סבר – יעקב עשה לו. ארצה שיעיר שדה אדום. שיעיר, כדי לזכור ולהזכיר לעצמו כל הזמן, את זה שיעקב אבינו לקח לו את הברכות. הרי איך הוא לקח את הברכות? – לבש את הבגדים השעירים, ואז כשמישש אותו יצחק אמר אכן זהו בני עשיו האיש השעיר.

שדה אדום, לזכור ולהזכיר את אותו הענין של 'הלעיטני גא מן האדום האדום הזה', שבו הפסיד עשיו ליעקב את הברכה. כל כך היתה גדולה ומרובה השנאה שלו ליעקב, שקרא את שמות הערים שלו על שם המאורעות הללו, כדי שיזכור כל הזמן 'מה עשה לי יעקב'. אלו דברי הספר אבני שוהם.

ומצאתי לדברים הללו אסמכתא נוראה מדברי רבותינו הראשונים כמלאכים. בספר בעלי התוספות על התורה (פרשת וישלח דף ר"ג ע"ב) וכן בבעל הרוקח על התורה (פרשת וישלח דף רמ"א), (ועיין בדברי רבינו שליט"א בספר הדר יעקב ח"א סימן ז'), מביאים מדרש שלא נמצא לפנינו אבל היה לפנינו, שבו דרשו רבותינו על אותו פסוק שאמר והתחנן יעקב לפני בוראו בשעה שחזר מבית לבן וידע שעשיו בא לקראתו עם ארבע מאות איש כדי להרוגו, 'הצילני גא מיד אחי מיד עשיו, ולכאורה מהו הכפילות 'אחי ועשיו'? הרי ידוע שעשיו היה אחיו. אלא דרשו רבותינו, שלעשיו נולד בן. ואיך קרא לו לבנו זה? – אחי. כדי שתמיד יזכור עשיו את מה שעשה לו יעקב. ולכן מבקש יעקב הצילני גא מיד אחי, זהו בנו של עשיו, ומיד עשיו, עשיו עצמו. אלו הם שני השונאים הגדולים שעומדים לנגד, ובבקשה תצילני מידם.

למדנו מכאן, שעשיו עשה כל מה שיכל כדי לזכור תמיד מה שעשה לו ליעקב, כדי לא תשתכח ולא תתרכך אצלו השנאה הגדולה ליעקב. ובאמת שילמו לו באותו מטבע, שהרי לנו מצוה 'זכור את אשר עשה לך עמלק לא תשכח'. כמו שהוא ביקש כל הזמן לזכור ולהזכיר ולא לשכוח את שנאתו אלינו, כך גם אנחנו הצטוינו לזכור את מעשיו הרעים של עמלק, ובמצוות עשה ולא תעשה אנחנו מצויים שלא לשכוח את השנאה לעמלק, שנלחם בה' ובישראל.

אנחנו קוראים בכל יום בקריאת שמע, 'וסרתם ועבדתם אלהים אחרים' (דברים יא, טז). מפרש רש"י: "כיון שאדם פורש מן התורה, הולך ומדבק בעבודה זרה". ובלשון שהעתיקו הקדמונים – 'מיד נדבק בעבודה זרה', כהרף עין, זה נכנס וזה יוצא. אם וסרתם, סרתם מן התורה, ממילא – ועבדתם אלהים אחרים. ולמה זה כך? מפני ש'מאן דרחיק מאורייתא רחיק מקודשא בריך הוא', כלשון רבותינו בזהר הקדוש (ח"ג דף פ"ט ע"ב, ח"א דף ע"ז ע"ב).

ולכן אל תתפלא על המראה הזה. נכון, אביך מרכיב אותך, נכון שכל מה שאתה מבקש הוא מביא לך, הוא הוציא אותך ממצרים, הוא קרע לך את הים, הוא מאכיל אותך מן והוא מקיף אותך בענני כבוד. נכון. אבל אם יש רפיון ידים מן התורה, האדם חונה ברפידים, הוא כבר יכול לשאול ולהסתפק 'היש ה' בקרבנו אם אין?'

זהו הדבר היותר גרוע שיכול להיות, שמסתלקת מהאדם הידיעה וההבנה שהוא נמצא בידיים הטובות של אבא שלו, והוא מתחיל לחשוב ולהסתפק היש ה' בקרבנו אם אין. באחד הפיוטים שאומרים בקינות לתשעה באב (ראה מגיד דבריו ליעקב תניינא חלק ס"ז פרשת בשלה עמוד ה' ושי"ג), ויהי רצון ששנה זו כבר לא נאמר את זה, יש קינה אחת שקורעת את הלב. ושם אומר הפייט "אני יתומה ואבי ח". יש מי שהוא יתום בחייו. אביו חי, והוא אוהב אותו רוצה בטובתו ודואג לו, אבל הוא בכלל לא מכיר את אבא שלו. "אני יתומה", הוא מסתובב ושואל, הראיתם את אבא?

ואיך יכול להיות מציאות עלובה שכזו, שאתה רוכב על כתיפיו, כל מה שאתה מבקש הוא נותן לך, והוא דואג לך, ואתה שואל הראיתם את אבא? כל זה בא מ'זיחנו ברפידים', ברגע שאין את ההתקשרות לעסק התורה, יש רפיון ידים מן התורה, כבר אין שום מקום לחמיהה. האדם יכול להתעלם גם מאבא שלו ולא להכיר אותו בכלל.

מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק

זה הלימוד שבבילנו. זה בדיוק מה שראה יתרו במלחמת עמלק. הרי באמת יש כאן פליאה גדולה. הרי בשירת הים אנחנו אומרים שכל העולם כולו שמע וראה את הנס הגדול שהיה לישראל בקריעת ים סוף. 'שמעו עמים ירגזו', ירגזון מפרש התרגום 'זעו', הם קבלו רעדה נוראה, 'חיל אחז כל יושבי פלשת', אף על פי שהיו אנשי ארץ ישראל גבורים, 'חסון הוא כאלונים' כמו שאומר הפסוק (עמוס ב, ט), נרעדו והזדעזעו, וכמו שאמרה רחב למרגלים שבאו (יהושע ב, ג) 'שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים', נצחתם את פרעה ונקרע לכם הים, 'ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם', נשברנו לשברי שברים. 'אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען'. נמוגו פירושו נמסו, כביכול בטלו מן העולם ברוב הפחד שתפס בהם, חיל ורעדה שאין לתאר ולשער.

אם כן נמצא שכל העולם שמע וראה ממה שהיה, כמו שהפסוק מעיד. לא היה אחד שנסתר ממנו הניסים הגדולים שהיו לישראל.

אך מה היה בסוף? רק יתרו בא. איפה כולם? איפה כל אותם מליוני מליונים של אנשים שהיו בדור ההוא לאין מספר, שידעו ושמעו מהניסים הגדולים שהיו לישראל, המפלה של מצרים, וקריעת ים סוף? הרי הם ידעו מזה, וגם הזדעזעו מזה, אז למה לא באו עוד הרבה, ורק יתרו הגיע?

זהו שאומר רש"י, מה שמועה שמע ובא, כולם שמעו, אבל מה שמועה שמע ובא, מי הגיע? רק יתרו בא. ואיך ייתכן כדבר הזה שרק יתרו בא? אבל באמת זה יכול להיות. היצר הרע עובד הרבה על הדבר הזה, שהמעשה שהאדם שומע, ההרגשים האלו והחרדות האלו שיש לו כאשר הוא מתעורר מדבר מה, לא יבואו לידי ביטוי, ולא יצאו הלכה למעשה. הוא מטשטש את האדם ומבלבל אותו, כך שגם אם היתה להם הרגשה נוראה כל כך, שראו את כחו הגדול של בורא עולם וידעו מה העוצמה של ה' יתברך כפי שראו בניסים שהיו לישראל, עם כל זה הזמן טשטש החליש והקליש את כל ההרגשים האלו, ואף אחד לא בא. רק יתרו שמע ובא.

וישמע יתרו, אין הכוונה רק ששמע באזניו, אלא היה לב שומע. מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. הוא ראה והשכיל איך שבא עמלק מחמת דפיון הידים, ואמר לעצמו עד כאן. "ופתי יערים", צריך לקבל ערמה ותבונה. אני לא אתן למה ששמעתי ומה שראיתי להתקרר ולהתרפות. אני עוזב הכל ובא להצטרף לבית ישראל.

מובא בשם הגאון מבי"ט ז"ל דבר נורא. הגמרא אומרת (ברכות סג), למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. יין הרבה קלקולים עושה, וההמשכות אחרי תאוות העולם הזה בעטיין ובסיבתן באות הרבה צרות. ולכן יזיר עצמו, יפריש עצמו מן היין.

אומר המבי"ט, מה פירוש הרואה סוטה בקלקולה? – מי שהיה בבית המקדש וראה את כל המעשה הנורא, שמביאים שם לשער ניקנור את אותה אשה שקלקלה, ומעייפין אותה וסותרין את שערה ומשקין אותה במי סוטה, ואז רואים תוך כדי דיבור ולאלתר את דין ה' שיש דין ויש דיין ואין העולם הפקר. מיד כששותה את המים פניה מוריקות וגידיה בולטין ויריכה נופלת ובטנה צבה, ואומרים הוציאוה שלא תטמא העזרה. וזהו מחזה איום ונורא, איך שרואים בחוש את משפטי ה', שהיא נענשת מיד ותוך כדי דיבור במיתה משונה. ובודאי כל אחד שרואה את זה מזדעזע ומבין שאין העולם הפקר, אלא יש דין ויש דיין, ומי שמקיים את רצון ה' נשכר, ומי שעובר על רצונו עונשו מחכה לו.

נתאר לעצמנו, אדם שראה דבר כזה, את משפטי ה' לאלתר, וחוזר לביתו. ודאי כל כולו מזועזע. אין ספק שחל אצלו שינוי. אפילו אם אין לו הרבה לב מבין, אם קצת לב יש לו, אין ספק שזה עושה אצלו רושם לטובה. ועם כל זה באו רבותינו ואמרו, נכון, הוא ראה מה שראה, אבל הוא צריך גם לקבל על עצמו קבלה מעשית, יזיר עצמו מן היין. יפרוש ויתרחק מתענוגות העולם הזה. ולמה כל זה? וכי לא מספיק מה שראה? – לא מספיק. הוא יכול לשוב הביתה, לומר בבית, אתם יודעים מה ראיתי היום? היתתי בבית המקדש, וראיתי שם דבר איום ונורא ומזעזע שלא ראיתי מימי. פחד פחדים. הוא יכול לתאר את כל מה שהיה ולהיות רועד

כמו לולב בשעת הגענועים.. אבל בסוף הוא יאמר, 'שימו ארוחת צהרים, אני רעב'. איך יכול להיות? – יכול להיות. כל ההרגשות הטובות שיש לאדם, היצר יודע להסית דעתו מזה. ביום הראשון הוא עוד רועד, כשהולך לישון בלילה קורא קריאת שמע בכוונה וגם שם ספר תהלים על יד הראש שלו, שיוכל לישון כמו שצריך ומה שבטוח בטוח.. למחרת ישן כבר בלי הספר תהלים, ולמחרת כבר שכח מן הכל. לכן צריך גם להזיר ולהפריש עצמו מן היין.

כך הוא מנהגו של היצר. כל ההרגשות שיש לאדם וכל ההתפעלויות שהוא עובר, אם הוא לא מתרגם את זה למעשה מיד, במשך הזמן זה נחלש ונקלש עד שכבר שוכח הכל. זה מה שהיה אצל כולם. נכון, נמוגו כל יושבי כנען, נמוגו – נשברו לשברי שברים ולרסיסים, לא קמה רוח באיש, אבל אף אחד לא בא. חיכו עוד יום שיעבור ועוד יום שיעבור, ולאט לאט התקררו והתקררו, עד שנשארו בשלהם. יתרו לעומת זה, שמע. אבל לא רק ששמע, לא רק אמר לעצמו 'אוי ואבוי, איום ונורא' וזכה יצא ידי חובתו, אלא שמע ואמר השמועה הזו מחייבת אצלי שינוי מהותי.

ראיתי בספר אור יחזקאל (מידות דף קנ"ג) של רבינו המשגיח רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל, שמספר ששמע שיחת מוסר מהחפץ חיים זצ"ל, לאחר הרעידה שהיתה אז ביפן. זה היה לפני תשעים ותשע שנים, היתה רעידת אדמה חזקה ביפן ומתו שם כמה אלפים ורבבות. והחפץ חיים בישיבה בראדין מסר שיחת מוסר נוראה והרעיש את העולם, על כך שרואים את דין ה', הגנה כך וכך מתו במדינה הרחוקה הזו, יפן, ועשה מזה התפעלות גדולה ורעש גדול. אותנו דבר כזה היה מטריד? היינו שומעים, מבררים מה קרה, ועוברים הלאה לסדר היום. אבל זה לא כך. הרי רואים שבורא עולם מדבר פה, וזה צריך להביא את האדם לעשות שינוי מהותי, ולא – הרי הוא כמו יושבי כנען וכל יושבי תבל, ששמעו, ונמוגו, ורעדו ונשברו חנו, ואף על פי כן אף אחד לא בא.

כל מה שמתרחש מחייב אותנו. ואין צריך לומר שאם זה לא ביפן אלא חלילה באזור שלנו ובתוכנו, פשיטא שזה צריך לעורר כל אחד ואחד על מה זאת עשה ה' לנו ככה. זה צריך לעורר את האדם לא להשאיר במהלך הישן שלו. לבוא, להשתפר ולהוסיף.

מעלת הזריזות לתורה ומצוות

אלא מאי? – זה כלל גדול בתורה, שיש מציאות כזו של התקררות אדם מתעורר, אבל עם הזמן היצר מקרר את האדם ומשכיח את הכל ממנו. ולכן רבותינו הזהירו מאד על מידת הזריזות, שבכל מה שקשור לתורה ומצוות אדם יהיה זריז ביותר, ולא יסתפק באמירה גרידא, כן, אני אשתדל, אני אעשה בהזדמנות, וכיוצא בזה.

בעלי המוסר אמרו שאם יש איחור של יום אחד או לילה אחד, יכול כלל ישראל להפסד הרבה. היכן ראינו את זה? אצל רות. הרי כך אמרה נעמי לרות, אני מכירה את בועז, 'כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום' (רות ד, יח). ובאמת בועז מת למחרת שייבם את רות (עיין ילקוט שמעוני רות רמז תרח). והנה בועז היה זקן מופלג, ויש שיטה בחז"ל (עיין בראשית רבה פצ"ו, ד. וילקוט שמעוני ויחי רמז קנ"א),

שבועזו היה בן ארבע מאות, והיה יכול בועז לומר, מה דחוף כל כך לעשות את זה היום? הרי 'כיון דאפליג אפליג' (גטיין כה.), שכחו אותי מהרשימה... אם הגעתי לארבע מאות נגיע גם לשש מאות, צריך דוקא היום? נדחה למחר. ואם היה בועז דוחה בעוד יום?! אם היה דוחה למחר, היינו מפסידים את מלך המשיח שבא מרות. תמיד יש לאדם זמן. הוא אומר, נכון, היום אני קצת טרוד ועסוק, אבל אם ירצה ה', מחר אעשה. וכבר אמר רש"י (שמות י"ג ד'), יש מחר – ולאחר זמן.. המחר הזה גורר עוד מחר ועוד מחר ועוד מחר, וכך הוא מפסיד את הכל. פעם בקשו מרבינו החזון איש סגולה נגד שכחה, והוא אמר, אתם רוצים סגולה נגד שכחה? – תעשו מיד. אם אדם דוחה ואומר, אעשה מחר, בסוף הוא שוכח. אבל אם עושה מיד, כבר מתבצע הדבר כמו שצריך.

לכן, צא וראה שכל מה שהוא שייך לתורה ומצוות התורה מזוהרה שנעשה אותו במידות ובזריזות. התנא אומר (אבות ד, א) "הווי רץ למצוה". וכי למה צריך לרוץ? למה לא טוב ללכת? גם אחרי התפילה אנו אומרים 'אחרי מצוותיך תרדוף נפשי'. על מה ולמה הרדיפה הזו? על מה החפזון? כבר היה לנו חפזון אחד, ביציאת מצרים... למה צריך עכשיו עוד חפזון? – כי זה הכלל שבידינו. אם לא תרוץ למצוה, סוף דבר שהמצוה תשמט מתחת ירך.

ואדם רואה את זה בעליל ובמוחש, שכיון שאמר 'אחר כך אעשה', כבר הפסיד את הכל. וזו אחת מהשיטות הידועות של היצר לנצח את האדם. הוא אומר לו, נכון, זה דבר גדול, אין ספק. אבל למה להחפז? הרי חפזון לא מביא ברכה. תחכה מעט. זה סובל דיחוי קצת. והקצת הזה בעוכריו של האדם. אנחנו לא יודעים 'כמה מקטרגין מכאן ועד גיחון' (בראשית רבה עו, ב). הרבה מעכבים יש, ובפרט בדבר מצוה, ובפרט בדברי תורה. ובצורה הזו שאדם

3. כמו שכותב הגאון רבי דוד טעביל בעל הנחלת דוד בהסכמתו לספר חוסן יהושע, ש"היצר הרע מחבל תחבולות שונות להפריע את האדם מעסק הגיון התורה ומשתדל בזה בכל עוז יותר מבכל המצוות". אמנם בכל מצוה היצר הרע משתדל לעשות כל מה שיוכל כדי שהאדם ידחה אותה, אבל בתורה יש לו התאמצות מיוחדת. הוא שאמר הדרשנים 'ותלמוד תורה – כנגד כולם, כולם נגד התלמוד תורה... וכמו שרואים בעליל, שיש על התורה הפרעות שונות ומשונות מה שאדם לא מעלה על דעתו בכלל שיהיה. כי הכל כדאי לו ליצר ובלבד שיבטל תורה, ויש קבלה מרבי חיים מוולוז'ין זצ"ל שאמר שכדאי לו ליצר לשרוף עיר שלמה ובלבד שהתמיד יפסיק מתלמודו.

ומאויב תחמני. אם אנחנו רואים את ההתאמצות המיוחדת שיש ליצר הרע נגד התורה, את מסירות הנפש שיש לו בשביל הביטול תורה, אנחנו צריכים ללמוד מזה כמה יקרה היא התורה וכמה אנחנו צריכים להתאמץ ולמסור עליה את הנפש. לכן רבותינו הזהירו כי 'לעולם לא ימנע אדם עצמו מתלמוד תורה ואפילו בשעת מיתה' (שבת פג, א). [מיתה בת, לא בט]. איך זה יכול להיות? הרי נשמתו של האדם כבר פורחת ממנו? אף על פי כן. וכי לא כך למדו רבותינו? כך הם עשו. עד הרגע האחרון שבו השלימו נפשם לבורא עוד היו עסוקים בעסק התורה.

יש קבלה בידנו מגדולי עולם ומובא בספר דברי תורה (מהדורא המינאה עמוד התקפב), שדיבורי התוספות העמוקים בתלמוד שנמצאים במסכת בבא קמא בפרק מרובה, סוגיא דיאוש, סוגיא דצנעין ועוד, מתי כתבו אותם בעלי התוספות? יום קודם סילוקם לחיי הנצח. שכשהיה את הגזירות הקשות של מסעי הצלב, הגויים נכנסו אל כל עיר ועיר ודבר ראשון תפסו את החכמים והוציאו אותם להריגה. וידעו בעלי התוספות שלמחרת אמורים אותם הרשעים להכנס לעיר ולטבוח בהם, ובאותו הלילה ישבו ולמדו ועסקו בפרק מרובה וחדשו את החידושים המופלאים האלו בסוגיות הללו. למה? – כי לעולם לא ימנע אדם עצמו אפילו בשעת מיתה. גם ברגעים האחרונים שלהם, הם נמצאים בעסק התורה. החתם סופר זצ"ל אמר שמיום עמדו על דעתו מאז גיל שש עשרה, לא ביטל

אומר 'מחר אעשה', כך הוא מפסיד שיעור, כך הוא מפסיד תפילה, וכך הוא מפסיד מצוות.

יתרו שמע – ובא. מיד. הוא לא אמר, כן כן, זה נורא נוראות, אבל עכשיו אני עסוק, עוד לא התכוננתי לדרך כמו שצריך, ועוד תירוצים כאלו. יתרו התבונן במלחמת עמלק שבאה ברפיון ידיהם של ישראל, והבין והשכיל את הידיעה הזו שלמרות כל הניסים וכל המופתים וקריעת ים סוף שהיתה, היצר יכול עדיין למצוא מקום לקרר את ההרגשים, כמו שבאמת היה עם כל יושבי תבל. ולכן מיד הוא בא. וזה מה שזיכה אותו ליתר פרשה בתורה שנקראת על שמו, וללמד את משה רבינו איך ללמד את העם עם שרי עשרות ושרי מאות, והתורה הסכימה אתו.

אין מקבלים גרים מעמלק

במדרש כתוב (שמות רבה כו, ב) שיתרו זכה לכבוד עצום. משה רבינו יצא לקבל את פניו, וכיון שכך, גם אהרן יצא לקבל את פניו. וכיון שאהרן יצא, גם נדב ואביהוא יצאו, וכי אבא שלהם יצאו והם לא יצאו? כיון שהם יצאו, גם שבעים זקנים יצאו, וכיון שהם יצאו, מי רואה אותם יוצאים ואין יוצא עמהם? כל כלל ישראל יצאו. ויש אומרים אף ארון הברית הוציאו אתם. בשביל לקבל אדם אחד, יצאו משה רבינו ואהרן ובניהם וכל ישראל עם ארון הברית? והרי הוא עוד גוי, עדיין לא התגייר, מאי כולי האי?

כאן למדנו עוד יסוד. הכל הולך במדה כנגד מדה. בסוף הפרשה שעברה כתוב, כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק, ומפרש התרגום שהוא לשון שבועה. ובמכילתא אמרו רבותינו 'שבע המקום בכסא הכבוד שלו שאם יבוא מכל האומות יקבלוהו ולעמלק לא יקבלוהו'.

כל גוי מכל אומה, אם נפשו אוותה להתגייר, ובגיור אמיתי עסקינן, ולא כמו שנהוג באיזה מקומות... מקבלים אותו. אם רוצה לקבל על עצמו גירות אמיתית ומקבל על עצמו עול התורה לכל דקדוקיה, דקדוקי חכמים ודקדוקי סופרים, כפי שאומרת הגמרא בבכורות (ל ב), מקבלים אותו. וכיצד מתגייר? – במילה טבילה וקרבת. וכמו שאומרת הגמרא בכריתות (דף טו) וביבמות (דף מו), שכך עשו אבותינו, מלו, טבלו ועשו ריצוי דמים בקרבן. וגם היום שאין קרבנות מכל מקום מקבלים גרים, ובלבד שתהיה מילה וטבילה. ואם מל ולא טבל כאילו לא מל, ולא עלתה לו הגירות (יבמות מו).

כך הוא בכל גוי שבעולם, יהיה מי שיהיה. אם החליט בהחלטה אמיתית להצטרף לכהן ישראל ולהיות מעובדי ה' יתברך ועושי

תורה בהרצת התורה לתלמידים, ואפילו ביום כיפור היה מוסר שיעור. אמנם לא בערב יום כיפור, וכמו שכתוב בגמרא שרבי עקיבא היה שולח את התלמידים בערב יום כיפור, אבל בליל יום כיפור, אחרי שגמרו את התפילה היה מוסר שיעור, והיה לומד עם התלמידים ברמב"ם הלכות יום הכיפורים. לפני פטירתו, בזמן שהיה חולה מאד מאד ורגעים ספורים קודם פטירתו, אחרי שכבר ביקר את כל התלמידים שלו, את כל הקהל ואת כל ישראל, ואז, כאשר בעוד רגע הוא מסתלק לחיי הנצח, קרא לתלמידיו ומסר שיעור.

לדאבונו הרב הדבר הראשון שאדם דוחה ומפסיק זה את עסק התורה, וחלילה לנו מזה. זה צריך להיות אצלנו מציאות קבועה וקיימת, שצריך למסור נפש בשביל התורה.

רצונו – מקבלים אותו. חוץ מאומה אחת. את עמלק אין מקבלים. על זה נשבע הקב"ה.

וצריך להבין, מה חומר העניין? נכון שהוא עמלקי, אבל הרי הוא רוצה להתגייר, ולמה לא יקבלו אותו? הנה, הוא רוצה להצטרף לבית ישראל, למה אין מקבלים אותו?

בז לדבר יחבל לו

הרבה טעמים נאמרו בדבר, אבל נזכיר מה שכתוב בספר הרוקח על התורה. אומר הרוקח דע לך שיש כלל שאומר שלמה המלך בספר משלי (פ"ג, ג), 'בז לדבר – יחבל לו'. זהו כלל אמיתי בתורה, שכשאדם בז לדבר מה, הוא מבזה אותו ולא נותן לו את המעלה והחשיבות האמיתית שלו, אומר שלמה המלך – יחבל לו – הוא מחבל ומפסיד לעצמו את המעלה שבדבר.

לדוגמא, בפרשה שעברה ישראל קיבלו מן, שהוא זיו השכינה שהתגשם (רמב"ן שמות ט"ז ו'). ומחמת מעלתו של המן שהיה כל כך רוחני, ועל הפסוק 'לחם אבירים אכל איש' דרשו רבותינו שזה הוא המן שהוא לחם של מלאכי השרת, לא היה בו פסולת. ואז באו הנרגנים ומצאו טענה, איך זה? אוכלים ולא מוציאים? אולי זה מסוכן, הבן אדם יאכל ויתפח ויהיה בלון, ומי יודע מה יהיה... במקום לשמוח שהם אוכלים אוכל רוחני שאין בו פסולת, הם נרגנים. אני לא יודע מה היה חסר להם, אולי מה שאמרו (ברכות נד:). כל המאריך בית הכסא מאריכין לו ימיו ושנותיו... על כל פנים הם בזו למן ואמרו שהוא 'לחם הקלוקל'.

כיון שבזו לדבר, הפסידו את המעלה הזו. אמר להם הקב"ה, אני נתתי לכם לחם אבירים – לחם רוחני, ואת טובתכם רציתי. אבל כיוון שבזתם לו, בסדר. תקבלו מה שרציתם. ועכשיו תלכו שלש פרסאות מחוץ למחנה, ותתפנו שם.

לא היתה התורה חשובה בעיניהם

זה הכלל הגדול, בז לדבר – יחבל לו. צריך לתת לכל דבר את החשיבות האמיתית שלו ולייקר אותו. הגמרא במסכת נדרים (פא.) מביאה את הפסוק שאמר ירמיהו (ירמיה ט, יא) 'מי האיש החכם ויבן את זאת... על מה אבדה הארץ', ומעידה הגמרא דבר זה נשאל לחכמים ולא פירשוהו. באו ושאלו את החכמים שבאותו הדור, תאירו את עינינו ותגידו לנו, מה הטעם ומה הסיבה שבגללה אבדה הארץ, על מה באה הגלות ועל מה חרב המקדש, ולא ידעו לפרש. שאלו את הנביאים, על מה אבדה הארץ, ולא פירשוהו. שאלו את המלאכים, את מלאכי השרת, אתם נמצאים הרי מאחורי הפרגוד, שמה שמעתם ונתגלה לכם מה ההסבר ומה הטעם שאנחנו בגלות השחורה הזו? – ולא פירשוהו. עד שפירשו הקב"ה בכבודו ובעצמו. ויאמר ה' על עזבם את תורת, שלא בירכו בתורה תחילה. אומר שם הר"ן, מה הכוונה 'על עזבם את תורת', שלא למדו? לא פתחו ספר? אם כן, איך ייתכן שהחכמים לא פירשו את סיבת הגלות? וכי איזה חכם לא ידע שביטול תורה זו סיבה לגלות הזו? הרי 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת', ומבאר הנפש החיים (שער ד' פכ"ה ועוד) שאם רגע קט היה העולם מקצה לקצה פנוי חלילה מהתבוננות עם קודש בתורה הקדושה

היה כל העולם חוזר לתוהו ובוהו. הדבר שמעמיד ונותן קיום לכל הבריאה ולכל העולמות כולם זה התורה של בני ישראל, ואם כן, אם באותו הדור לא למדו תורה, צריך להיות גאון כל כך כדי לדעת על מה אבדה הארץ? צריך שהקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא יבוא ויפרש על מה הגלות? וכי מלאכים לא יודעים את זה? נביאים וחכמים? הלא בר בי רב דחצי יומא יודע שפשיטא ופשיטא שתאבד הארץ מפני הביטול תורה.

אלא, אומר הר"ן בשם החסיד רבינו יונה, ודאי שהם היו עוסקים בעסק התורה. אם היית בא לבית המדרש היית רואה את בתי המדרשות שהם מלאים מפה לפה. לכן החכמים לא ידעו לענות על מה אבדה הארץ. מה יגידו? יש ביטול תורה? – הרי זה לא נכון, כולם היו לומדים. אלא מאי? מהו עוון זה שגילה הקב"ה 'על עזבם את תורת?' – 'שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה'. כלשון הר"ן בשם רבינו יונה.

וכאן מגלה לנו רבינו יונה דבר נורא. לא די שאדם יושב ולומד ועוסק בתורה. אלא צריך לדעת ולקבוע בלבו את החשיבות ואת היקרות והנשגבות של תלמוד התורה, ואת זה היה חסר להם. נכון, הם ישבו ולמדו, ולא סתם למדו אלא למדו "תמיד" כלשונו שם, למדו בהתמדה, אבל לא היתה התורה חשובה בעיניהם. היתה חסרה החשיבות והנשגבות העצומה שראוי שתהיה ללימוד התורה. ולכן החכמים לא ידעו להשיב על זה, כי האדם רואה לעינים, וכפי מה שהיה נראה לעינים כולם ישבו ולמדו, ורק בורא עולם יתברך שמו שהוא חוקר כליות ובוהן לבות, הוא לבדו יודע, שאמנם נכון שישבו ולמדו, אבל לא היתה התורה חשובה בעיניהם. וכיון שלא היתה חשובה בעיניהם, בז לדבר – יחבל לו. כיוון שלא עסקו בתורה כמו שצריך, לא עסקו בה עם נתינת היקרות והחשיבות כדבעי, אבדה הארץ וגלו ישראל.

זה ההסבר בכך שאין מקבלים גרים מעמלק. עמלק הרי בעט בידים במצות מילה, וכמו שאמרו רבותינו (מדרש תנחומא כי תצא) ש'היה חותך מילותיהן של ישראל ומשליך כלפי מעלה ואומר טול מה שבחרת'. עמלק התריס כלפי הקב"ה, אתה עשית ברית עם ישראל, אתה אמרת (שמות ד, כד) 'בני בכורי ישראל, אתה אמרת שישראל הם 'עם סגולה', טול מה שבחרת. הוא ביזה השפיל ובעט במילה, ואם כן, בז לדבר – יחבל לו. מידה כנגד מידה לא בטלה (מגילה יב:), ומדדו לו באותה המידה. אתה השפלת וביזית את הענין הזה של המילה, לכן אתה מפסיד את המעלה הזו של המילה, וממילא להתגייר כבר לא תוכל. הרי מי שרוצה להתגייר, חוק ולא יעבור שחייב למול, ואתה שביזית את המילה, אמרת 'טול מה שבחרת', הפסדת את זה. לכן מכל האומות כולם מקבלים גרים, אבל מעמלק, נשבע הקב"ה בכסא כבודו שלא יקבלו גרים מעמלק.

יתרו קיבל את כבודו במידה כנגד מידה

אותו הדבר היה גם ביתרו, וזה נפקא מינה לכולנו בזמן הזה. הרי הבאנו שיתרו זכה לכבוד נורא שאין למעלה ממנו. שאמרו במדרש תנחומא (פרשת ויגש ס"ז) שזכה לכבוד גדול מה שלא ראה

בריה בעולם (הוץ מיעקב אבינו ע"ה) שהרי משה רבינו יוצא לקראתו, אהרן יוצא לקראתו, וכל ישראל יוצאים לקראתו יחד עם ארון הברית, איזה עוד ילוד אשה זכה לכבוד עצום שכזה? על מה זכה לכבוד כזה? - אמרו רבותינו, כי בורא עולם שילם לו בזה מידה כנגד מידה.

שכן, אסור לשכוח את תולדותיו של יתרו, ואת ההסטוריה שלו. יתרו היה מיועצי המלך פרעה, וכמו שאומרת הגמרא (סוטה יא.) ששלשה יועצים היו לפרעה, יתרו איוב ובלעם הרשע. בכל דבר ובכל ענין היה המלך יושב עמם ונוטל מהם עצה איך לעשות ומה לעשות. כשבא פרעה להתייעץ אתם מה נעשה עם ישראל, הלא הם מתרבים ואולי יעלו מן הארץ, איוב שתק. יתרו ברח, ובלעם הרשע נתן את העצה הזדונית הזו של כל הבן היאורה תשליכוהו.

כל אחד קיבל את מה שמגיע לו. איוב ששתק, קיבל יסורין. ולא סתם יסורין, אלא יסורי איוב, והגמרא בחולין (דף מג.) אומרת שהיסורין האלו היה בבחינת לשבור את החבית ולשמור את יינה, לפי שלפי השכל הפשוט אדם לא היה יכול להחזיק מעמד ולחיות בייסורין הללו, ואיוב עמד בהם בדרך נס. ולמה הגיע לו כל זה? - כי הוא שתק. למה שתקת? ואם יאמר איוב, מה הייתי צריך לעשות?! התשובה היא, היית צריך לעשות מה שאתה עושה כשיש לך את היסורין. אתה צועק בקולי קולות, גונח ומתאנח, ולמה אתה צועק, וכי הצעקה עוזרת? - היא לא עוזרת. אז למה אתה צועק? - כי כואב לך. גם כשפרעה התייעץ אתכם איך להרע לישראל היית צריך לצעוק. נכון, באמת גם אם היית אומר לפרעה לא להרע לישראל הוא לא היה שומע בקולך, אבל אתה צריך לצעוק! אם היה כואב לך היית צועק, ואם לא צעקת אות הוא שלא כאב לך.

בלעם הרשע קיבל את עונשו, ומת בהיותו בן שלשים ושלוש. ועליו דרשו את הפסוק 'אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך', כמו שאומרת הגמרא בסנהדרין (קו:).

יתרו ברח. והנה, יתרו היה יועץ המלך, להיות יועץ המלך זהו כבוד שאין לתאר ולשער ואין לך משרה מעולה ממנו, שהמלך עצמו נזקק לו וצריך ליטול עצה ממנו. וכמה רווחים יועץ המלך נשכר ומרוויח, הן מעל השולחן, והן מתחת לשולחן, שהרי אין לך דבר שאין הברכה שורה בו אלא דבר הסמוי מן העין.. ועל פיו ישק כל דבר הוא יכול להעלים את התיק עם השופט ביחד.. יועץ המלך! זה שם כבוד ותהילה, פרנסה ועשירות, אבל יתרו עזב את כל זה וברח. ובבריחה שלו לא די שוויתר על כל המעמד שלו, אלא גם סיכן את חייו. בכל ארץ מצרים היו מודעות: מבוקשי! חי או מת! ועל ראשו פרס של חמש עשרה מליון דולר.. אף על פי כן אמר יתרו, מוטב לי שאברח, ולא אגע בישראל לרעה, שכל מי שנוגע בישראל כאילו נוגע בבבת עינו (זכריה ב, יב).

וכי היה זה פשוט בשבילו? ודאי שלא. אבל הוא וויתר על הכל וברח לארץ מדין, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. וכל זה כי ידע שיש בורא לעולם וצריך לכבד אותו ולעשות את רצונו. אמר לו הקב"ה, כך? - מידה כנגד מידה לא בטלה. אתה עשית לכבודי, וויתרת על הכל בשבילי, אני אחזיר לך. לכן זכה יתרו לכבוד, ולא סתם כבוד

אלא הכבוד האמיתי, 'כבוד חכמים ינחלו' (משלי ג, לה), שמושה רבינו ואהרן וכל ישראל וארון הברית יוצאים לקבל את פניו.

המרומם את קרן התורה מובטח שיקבל את שכרו משלם

כך הוא הכלל בידינו. איך שהאדם עושה לכבוד ה' יתברך, כך הוא יקבל מה' יתברך. ובזמן שלנו שקרן התורה וקרן החכמים בשפל המדרגה, ושפלים ונרמסים עד עפר, מי שנותן יד לרומם את כבוד התורה ולרומם את כבוד בני התורה, יהיה ברור הדבר, שגם הוא כך תהיה מעלתו. 'אמר הקב"ה, בני, אין אדם שומע בקולי ומפסיד' (דברים רבה ד, ה). מי ששומע בקול ה' יתברך ולמרות כל המצוקות והרדיפות, מה שמעניין אותו הוא רק כבוד שמים והוא משתדל לרומם את כבוד חכמי ישראל ואת כבוד התורה, אומר לו הקב"ה, חיך שלא תפסיד מאומה. אם אתה עושה בשבילי, תקבל את שכרך משלם.

וכל אחד ואחד יכול לעשות לכבוד הבורא יתברך ולרומם את קרן התורה. לא יאמר אדם, אין מה לעשות, הדור ירוד ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ומחזירים את הכל לבורא עולם.. אומרים בשמו של רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, שביאר שזה עצמו חלק מהתוכחות שאומר התנא בסוף מסכת סוטה. שם כתוב איך יהיה בעקבתא דמשיחא, חוצפא יסגא, והיוקר יאמיר, ועוד הרבה צרות, ואחרי כל הדברים האלו מסיים שם התנא 'על מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים', פירש רבי יצחק מוולוז'ין, שגם זה חלק מהתוכחה מה שיהיה בעקבתא דמשיחא, שאדם יאמר לחבירו, בוא, קום ונעשה ביחד משהו לכבוד בורא עולם, נוסף תורה ויראה, גפתח שיעור. ומה הוא עונה לו? - 'מה כבר אפשר בזמנינו לעשות?' 'מי יש לו כוחות להלחם?' 'מי אני ומה אתה?' - הרי אני כלום, ואתה קל וחומר שכלום.. וכי נוכל לעשות משהו? עזוב, אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים.. בזה הוא פטר את עצמו ואת חבירו וקירר את כל הענין.

לא כן! אדרבה ואדרבה, אי אפשר לדעת מה יכול לצאת ולהתגלגל מכל פעולה קטנה לכאורה, שהאדם עושה. וצריך להשתדל להתאמץ בדבר הזה. והדבר הראשון, שהאדם עצמו ידע להעריך את התורה, וכמו שהבאנו מרבינו יונה כמה חשוב הערך לתורה והייקרות לתורה, וישב וילמד. כך האדם לעצמו, ואחר כך יוכל להשפיע גם בתוך ביתו ובבית הכנסת שלו ובשכונה שלו, ככל שיכול.

זה מה שמלמדת אותנו הפרשה. הנה לפנינו ה'לך תכה', ולעומתו ה'פתי יערים'. יתרו שבא והשתדל, התאמץ ולא התקרר, זכה לשם ולתהילה ולייתר פרשה בתורה. וה' יהיה בעזרונו אכ"י.

4. הביאור הפשוט שהחוצפה תתרבה, אבל יש עוד לבאר בזה שכל מי שרוצה להיות יותר גבוה ויותר נשא צריך להיות יותר חצוף. חוצפא - יסג, מי שבעצמו חצוף - יסג, הוא עצמו מקבל יותר מעלה וחשיבות. שמות וכתובות אחרי השיעור..

5. אדם אחד יכול להפוך בית כנסת שלם. אם הוא מביא מישרו שימסור שיעור ומתחילים עם מעט משתתפים, ואחר כך השיעור מתרחב יותר, ואחר כך נוסף שם עוד שיעור ועוד שיעור. ואלו דברים שאני מכיר בידיעה מקרוב, שאדם אחד הפך שיכנה שלימה. ובתנאי, שהוא מסור לדבר ובאמת אכפת לו לכבוד שמים. ובודאי שמי שפטר עצמו ואומר 'אם יבואו ויבקשו ממני אני אבוא לשיעור', גם זה דבר, אבל חשוב להיות פעיל ולעשות ולהשתדל בדבר הזה, ואשריו ואשרי חלקו של מי שזוכה לרומם את קרן התורה.

נחל אליהו

"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים" (יה, א)

ובפירש"י מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ויש להתבונן בדבר: וכי יתרו לבדו שמע. והלא מקרא מפורש הוא "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן". עד כדי כך שגם ארבעים שנה לאחר קריעת ים סוף אומרת רחב למרגלים ששלח יהושע (יהושע כב, ח-יא) "כי שמענו את אשר הוביש ד' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים... ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ד' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". אומות שלימות שמעו נבהלו פחדו ורעדו, ומכל מקום נשאר בתועבות הגויים ובאליליהם. רק יתרו התעורר לבוא ולחסות תחת כנפי אלקי ישראל, והיכן היו כולם?

התשובה לזה עפ"י משל נוקב שאמר הגר"ש שבדרון זצ"ל בפני קציני הצבא, לאחר מלחמת ששת הימים, כשראו חסד ד' ונפלאותיו על הצלת העם היושב בציון, והיתה אז התעוררות גדולה ובפרט בקרב אנשי הצבא שחזרו מקו החזית. נשא ר' שלום משלו ואמר: מעשה בצלם עיתונות אשר קיבל זכיון בלעדי לצלם תמונות בקו החזית של המלחמה. הצלם עשה מלאכתו ללא ליאות ותוך כדי נטילת סיכונים גדולים, וחזר מן המערכה בריא ושלם. בשובו לביטו לשלום, אמר שהכל היה כדאי, למען ההכנסות הכספיות העצומות שהיו צפויות ממכירת התמונות ברחבי העולם.

אולם למגינת לבו ציפתה לו אכזבה מרה. כאשר מסר את המצלמה שלו למעבדה לפיתוח תמונות, הבחינו אנשי המעבדה שהלה שכח להטעין "פילם" במצלמה. [תפקיד ה"פילם" הוא לקלוט את התמונה, וממנו מפתחים את התמונה]. ומכיון שלא היה "פילם" במצלמה, לא נקלטו התמונות שצילם, ולכל צילומיו לא נשאר זכר. מכל ה"הבזקים" וה"פלאשים" לא נשאר מאומה.

הוא הדין, אמר ר' שלום, בכל עניני העולם הרוחני. אפשר לשמוע ולראות, להתפעל ולהתרגש אך כדי לקלוט ולעכל עד שהדברים יעשו רושם על נפש האדם להיטיב דרכו ולשוב אל ד', לצורך זה יש להטעין את הלב ב"פילם". סיים ר' שלום את משלו ואמר להם ראייתם חסד ד' נסים ומופלאים. עכשיו יש להם התעוררות אבל צריך שיהיה "לב שומע" לב שקולט מבין ומתבונן, ואם לא אז ח"ו לא ישאר מזה כלום.

ועפ"י דבריו הנוקבים של ר' שלום נוכל להבין בעניינינו. אמנם כל העמים שמעו, ורגזו, חלו ורעדו אך הלב שלהם היה מרוקן

מ"פילם", נשאר רק "הבזקים" ו"פלאשים". ה"לב" שלהם לא היה פתוח לקלוט ולהתעורר כדי להתרשם ולהסיק את המסקנות המתבקשות. "ליבם" היה אטום ונעול. אכן יתרו היה יחיד, ייחודו היה בכך שלא רק שמע אלא גם קלט את הדברים בלבו הפתוח. לכן "שמועה שמע ובא".

יש בדברים אלה מוסר השכל לכל אחד מאתנו: אפשר לראות נסים או שאר מחזות מסעירות, יתכן גם לשמוע שמועות מזעזעות או שיחות מוסר וכן דברי התעוררות מופלאים, ולא להתפעל. לעומת זאת, מי ששם לבו לדברים ובנוסף לאזניו הכרויות לשמוע ועיניו הפקוחות לראות, הוא שם ליבו לדברים, הוא יושפע ויתפעל ויפיק מהם את התועלת הנכונה.

ר' יוזל מנובהרדוק זצ"ל, שנודע לימים כהסבא מנובהרדוק, היה אברך מטופל בילדים ועסק במסחר לפרנסתו. פעם פגש בו רבינו ישראל מסלנט זצ"ל בתחנת הרכבת ושאל אותו: אני רואה שכבודו טרוד מאד לאן כבודו רץ כל כך? השיב לו ר' יוזל: "כדי שיהיה לי מהיכן לחיות", נתן בו ר' ישראל את עיניו הנוקבות ואמר לו: "ואני חשבתי שיהודי צריך לרוץ ולטרוח כדי שיהיה לו עם מה למות", היינו להכין את עצמו עם חבילות של תורה ומצוות שיבוא איתם לעולם הבא. הדברים נכנסו בלבו של ר' יוזל כארס של עכנאי. ובאותו רגע החליט לעזוב את כל עיסוקיו ולהשקיע כולו בעסק התורה ובהשלמת נפשו בעבודת האלקים וקנייני האמונה והביטחון עד שזכה להיות מגדולי מעמידי התורה והיראה וקנייני אמונה וביטחון בקרב אלפי בני הישיבות תלמידי ותלמידי תלמידי.

אם אנחנו היינו שומעים הארה כזו מר' ישראל היינו מתענגים להשתעשע בה בשיחות חברים ואולי גם בשיחות לרבים ותו לא. אך ר' יוזל היה לו "לב שומע" ולכך זכה ע"י משפט אחד של ר' ישראל להגיע לכל מה שהגיע.

דוגמא נוספת יש לנו מסיפור חייו של המשגיח הג"ר יחזקאל לוינשטיין זצ"ל. כשמלאו לו י"ג שנה שלח אותו אביו לעבודה בחנות פרחים, כמחלק פרחים לבני העשירים. אולם כפי שהוכיחה אחריתו, הועידו אותו מן השמים להפיץ פרחי-ניחוח מסוג אחר. להביא בושם של אמונה בליבות אלפי תלמידי ותלמידי תלמידי למושבותיהם. אך בנסיבות השעה ההיא, נאלץ לצאת לעבודה והתעסק זמן ניכר במלאכות שונות, כדי להרויח את פת לחמו, ולפרנס את משפחת אביו.

אורח חייו השתנה ברגע אחד, בעקבות מאורע שאירע לו. פעם אחת, כאשר הלך ביום ששי לטבול במקוה, נגב ממנו כל הכסף שהשתכר. מיד אמר לנפשו: אם כזה הוא הכסף, נכס אשר אפשר

בארון ד' ובתרגום יונתן שם פירש שמתוך שמחתם נסתכלו לראותו כשהוא מגולה, וכן מצינו לשון זה של אזהרה על מורא שכינה בלשון "ראייה" בכמה מקומות בתורה. שנאמר שמות (ג,ד) בסנה "וירא ד' כי סר 'לראות'" וכן בס"פ משפטים "ויראו את אלקי ישראל... 'ויחזו את האלקים' ופירש"י שם: שהיו מסתכלין בו בלב גס מתוך אכילה ושתיה, וכן בס"פ במדבר נאמר "ולא יבואו 'לראות' כי בלע את הקודש ומתו" הרי דבכל מקום נאמר בתורה לשון "ראייה" על האזהרה והחומר של מורא מקדש ומורא שכינה.

"זכור את יום השבת לקדשו" (n, ב)

ומכאן למדו מצות עשה מה"ת של "קידוש" בשבת, לקדש השבת בדברים. ולענין קידוש ביו"ט דעת המ"מ דקידוש של יו"ט הוא מדרבנן, וכ"כ המג"א ויש ליתן טעם מפני מה ציוותה התורה על קידוש בשבת ולא על קידוש ביו"ט, ועיין בהגהות חת"ס על השו"ע (או"ח רשא, א).

ויתכן לומר בזה דכשם שמצינו בבכור שאעפ"י שהוא קדוש מרחם, מ"מ ציוותה התורה על הבעלים להקדישו. כמש"נ ס"פ ראה (דברים יד, יט) "כל הבכור... תקדיש לד' אלווקין" והטעם בזה דרצה הקב"ה לזכות את ישראל שקדושת הבכור בתוא "גם" מכח מה שהבעלים מקדישין אותו. ועל דרך זה יש לומר בשבת, דהגם קדושת השבת קביעא וקיימא מכל מקום רצה הקב"ה לזכות אותו. שגם לנו יהיה חלק ב"קידוש" השבת. [בדברים]. וכל זה שייך רק בשבת דקדושתו "קביעא וקיימא". אבל ביו"ט הרי כל עיקר קדושתו בא ע"י ישראל. [וכמשאז"ל דלכך חותמין ביו"ט "מקדש ישראל והזמנים", שקידוש הזמנים בא ע"י ישראל כשקידשו ב"ד את החודש]. ולכך מן התורה אין מצוה לקדשו בדברים שהרי כבר נתקדש ע"י ישראל.

"ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" (ב, כג)

ויש להקשות דא"כ איך הותר לכהן לעלות על המעלות שהיו עשויות בהיכל למנורה. והתירוץ בזה עפ"מ"כ בחי' מרן רי"ז הלוי ז"ל בהלכות בית הבחירה (א, יז) שכל איסור זה נאמר רק במעלות ש"תורת מזבח" עליהן. [להעמידן במקום הכבש ש"תורת מזבח" עליו] אבל בשאר מקומות שבהיכל לא נאמר כלל אזהרה זו.

להינשל ממנו בן רגע, לא כדאי לאבד בגללו את החיים. ובאותו מעמד החליט על דעת עצמו להתמסר מכאן ואילך ללימוד התורה. מיד אחר השבת קם ונסע לראדין, ללמוד במחיצתו של ה"חפץ חיים", והתוודע שם אל הג"ר ירוחם ליבוביץ שכיחן בשיבה כמשגיח רוחני. השיחה הראשונה ששמע מר' ירוחם עשתה עליו רושם כביר, וחוללה מפנה בחייו. הוא הרגיש אז, כפי שסיפר בערוב ימיו, כי אי אפשר לאדם לחיות בלא לימוד המוסר, וכי זהו ענין הנוגע לפיקוח נפש ממש!

אם לנו היה קורה מאורע כזה שקרה לר' חצקל זצ"ל זה היה משפיע עלינו לקבל "קבלה" ומהי ה"קבלה"? שמכאן ואילך לא הולכים למקוה עם כסף בכיס, והיינו נשואים עד זקנה ושיבה, "מחלקי פרחים" אך לר' חצקל היה "לב-לב שומע" ומכח זה זכה להיות עבד ד', עמוד האמונה בדורינו. מאותם יחידים ששתלן הקב"ה בדורינו להקנות אור האמונה לאלפי תלמידיו ותלמידי תלמידיו.

"ויאמר ד' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ד' לראות ונפל ממנו רב" (יט, כא)

על התיבות "ונפל ממנו רב" מתרגם יונתן בן עוזיאל: "ויפיל מנהון רב דבהון" היינו שיפול מהן גדול שבהן. ואילו בתרגום ירושלמי מתרגם: "ויפול מנהון אוכלסין סגיין" שפירושו שיפול מהן "עם רב". וראה נפלאות תורתנו הקדושה, שהתורה כללה בתיבה אחת שני העונשין שמצינו בשמואל שנענשו על עוון זה ממש. שנאמר שם (שמואל א' ו-יט) "ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ד' ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש".

ובתרגום יונתן שם: "וקטל בסבי עמא שבעין גברא ובקהלא חמישין אלפי גברא". וכן איתא בתנא דבי אליהו ומובא בילקוט שם וז"ל: "לפיכך נפלו מישראל חמישים אלף וסנהדרין גדולה עמהן" [ועיין סוטה לה:]: ונמצא דנענשו באותן שני עונשין שנאמרו בפרשה שלנו. כפי פירוש שני התרגומין הנ"ל, שגם נפלו "גדולים שבהן" שהן הסנהדרין. [כתרגומו של יונתן] וגם נפלו מהן "עם רב" [כפי התרגום ירושלמי].

והנה חטא שלהן היה ממש כפי האזהרה החמורה שהרי כאן נאמר עונש זה על "פן יהרסו אל ד' לראות" וגם שם נאמר (ו, יג) "וישמחו לראות"... ושם (מ, יט) "ויך באנשי בית שמש כי ראו"

להצטרפות לקבלת הגליונות והשיעורים:

 N0527683029@GMAIL.COM 0509127078

מתוקים מדבש

ליקוט נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"לב שומע" - תנאי הכרחי לקבלת התורה ולהליכה לאורה

כיון שלשם של פרשה יש בוודאי משמעות, מזדקרת כמו מאליה השאלה, מדוע פרשת יתרו נקראת על שם גוי?! הרי כל אחד יאמר שהיה הולם הרבה יותר לקרוא פרשה זו על שם משה רבינו, אשר הוריד את התורה משמים לארץ, הוא האיש שקיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ולימדה לבני ישראל.

על מדוכה זו עמד הגר"ש וולבה זצ"ל בספרו "שיעורי חומש", שם הוא מעצים את הפלא שאנו מעלים כאן. שכן הרמב"ן מביא מחלוקת, האם יתרו בא לפני מתן תורה או אחר כך. לפי הדעה שיתרו הגיע רק אחרי מתן תורה, נמצא שהשם יתרו אינו הולם כלל וכלל את הפרשה המדברת על מתן תורה, בעוד שהוא הגיע למחנה ישראל רק אחרי שהתורה כבר ניתנה.

בעל כרחנו עלינו להגיע למסקנה שהתורה רוצה לכתוב כאן הקדמה למעמד הר סיני, והקדמה זו היא סיפור בואו של יתרו. ומכיון שזוהי הקדמה חשובה ביותר, שוב אין לוח הזמנים של המאורעות, תופס כלל מקום. ובזה תינתן לנו תשובה הולמת, מדוע החשבון לקרוא לפרשה על שם יתרו ובמיוחד שהיה גוי, עולה על כל החשבונות.

נתאר לעצמנו אדם היושב בניו יורק הרחוקה, שומע "חדשות" וקורא בעיתון "ניו יורק טיימס", שאי-שם במזרח התיכון נקרע ים סוף. אדם מן השורה, היה קורא ושומע על הענין כ"חדשה" מעניינת אולי אפילו מרתקת, וממשיך אחר כך את סדר יומו הרגיל. (וכי אנחנו היינו שונים ממנו?).

לא כך עשה יתרו. מיד כאשר שמע על קריעת ים סוף, מיד ארז את חפציו והלך אל המדבר אל המקום שבו חנו משה רבינו ובני ישראל. זהו סוג אחר של שמיעה! כאשר יתרו שמע על הענין לא היה זה בעיניו כ"קוריוז" בעלמא, שמיעתו היתה שמיעה אשר הולידה מיד תוצאות! ומה

היו התוצאות? הוא יצא ממקומו, כדי ללכת ולראות מקרוב את כלל ישראל. זה כבר מראה על מעלה מיוחדת, וזוהי ההקדמה הראשונה למתן תורה. מיתרו אנו למדים שכדי לקבל את התורה, צריכים שיקדם לזה חוש שמיעה מפותח, הכולל בתוכו רצון עז ויכולת קליטה.

שמיעה זו, אומר הרב וולבה, אינה דבר קל, ישנו הבדל בין איש לרעהו במה שנוגע לאיכות השמיעה. יתכן שאילו אנחנו היינו ניצבים בתחתית ההר במעמד הר סיני, היינו מסכמים את ה"אירוע", ואומרים איש לרעהו או אדם לעצמו: היתה זו חוויה יפה. או במה שנוגע למה שנאמר שם לעיני כל העם, היינו אומרים שזו היתה "דרשה יפה".

יש מקום לחשש שאכן כאלו היו תגובותינו לנוכח הרושם שעשה עלינו מעמד הר סיני, כי כך אנו רגילים לשמוע. כך שומעים פעמים רבות את ציווי התורה, וביותר כאשר אנו שומעים שיחות מוסר או דברי חיזוק.

במה שונה שמיעתנו מזו של יתרו? ניתן להגדיר את ההבדל ע"י מה שמסופר על שלמה המלך. הקב"ה שאל אותו מה הוא מבקש שיינתן לו, עושר או אריכות ימים וכדומה. שלמה ביקש דבר אחד: "ונתת לעבדך לב שומע" (מלכים א, ג). ויש להבין הרי שמיעה נעשית באזניים, ולא בלב? מהו, איפוא, "לב שומע"?

אלא שכפי הנראה ישנו צורך שהלב ישמע, דהיינו שהדברים ימצאו את משכנם בלב, כי מה שהאזניים שומעות, זה עדיין לא מספיק. שכן פעמים רבות מאד אנו עדים לכך שמה שהן שומעות, נכנס מצד אחד ויוצא ונפלט מהצד השני.

את זה למדנו מיתרו, שתיכף ומיד לאחר ששמע הסיק מסקנות והלך ישירות למדבר. לכן יאה שמו להוות אכסניא לסיפור מעמד הר סיני. ואין זה משנה כלל מתי הוא "שמע ובא", אם לפני מתן תורה או אחריה. עבורנו באה התורה להכתיר את הפרשה בהנצחת "וישמע יתרו". כי זהו התנאי הראשון לתורה, כדי לקבלה על עצמנו נדרשת שמיעה.

עתה נבין שכדאי היה ה"מחיר" היקר אשר שולם בכך שהפרשה לא נקראת על שמו של משה רבינו מקבל התורה. ויתירה מזו, לקרוא את פרשת קבלת התורה על שם גוי. החשבון היה, כאמור, להקדים לפני הכל את הדרך שבה יש להתייחס לדברי התורה - יצירת הכלי החשוב של שמיעה. ובזה מהווה יתרו דוגמא לכולנו. עבורו ה"חדשות" על קריעת ים סוף לא היו בבחינת אירוע מעורר עניין ולא שיגרת גרידא. הוא שמע את העניין "בלב שומע", ולכן שמע ובא.

זוהי הזדמנות נוספת לעורר את עצמנו בימים קשים אלה, העוברים כעת עלינו ועל העולם כולו. כל אחד מבין אמנם שאין אלה "חדשות" גרידא. השאלה היא רק באיזו מידה אנו מכינים את הכלים לנווט את שמיעת כל מה שקורה, לשמיעה של "לב שומע". להבין את מה שלימד אותנו יתרו, ששמיעה נכונה היא התנאי הראשון לקבלת התורה ולהליכה לאורה.

באזני בנך

בהירות ולימוד ענייני יציאת מצרים

ע"פ הספר באזני בנך - הגדרה של פסח

כמדי שבוע נמשיך בס"ד להביא ביאורים העוסקים ביסודות של יציאת מצרים בכדי להעצים בקרבנו את הדברים, ע"מ שנוכל להגיע מוכנים כדבעי למעמד הגדול של ליל הקיום ב'והגדת לבנך'. ובסופו הארה על מה להתמקד בסיפור.

מעמד הר סיני בכל שנה המשך לליל הסדר

יציאת מצרים. לגבי מעמד הר סיני לא נאמר לשון של סיפור, אלא לשון של הודעה, להודיע מה היה שם. כדכתיב (דברים פרק ד ט) 'דק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך'. ולגבי יצי"מ נאמר דין של סיפור כדכתיב (שמות פרק י ב) 'ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בהם וידעתם כי אני ה'".

עוד עלינו לדקדק מה שאמר הכתוב במעמד הר סיני את הלשון 'והודעתם', ובפשטות אין ענינו לבאר את הדברים לפי כלי הקיבול של השומעים, אלא שזה מחובת האב להשמיע לבניו מה שקיבל מאביו וכו' מה שקיבל מאביו וכו' עד מעמד הר סיני, ואילו סיפור ענינו התייחסות של המספר כלפי מי שמספרים לו, וכפי שאנו מוצאים בגדר חיוב הסיפור שהוא צריך להיות לפי דעתו של בן וכפי שאנו לומדים בהגדה כיצד לספר לד' הבנים כל א' לפי ענינו.

לפי הגדרה זו הדברים טעונים ביאור רב ומעצימים את הקושי, שהרי היה צריך להיות חיוב של סיפור על מעמד הר סיני כלפי צאצאיו יותר מהחיוב של סיפור יצי"מ, שהרי החיוב של זכירת מעמד הר סיני הוא חמור יותר מיציאת מצרים שהתורה הפליגה להזהיר משכחתו, ולפלא שרואים בדברי חז"ל הקדושים ריבוי של אופנים כיצד יש לספר סיפור יציאת מצרים ובאיזה דרכים הדברים יחדרו בנו ובנפש צאצאינו, (בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, מתחיל בגנות ומסיים בשבח, דרך שאלה ותשובה, שינויים להתמיה התינוקות שלא ישנו, ועוד). ואם יש לנו חיוב גדול מזה כלפי מעמד הר סיני מדוע אנו לא מוצאים שום התייחסות לצורת הידיעה כיצד צריך להודיע את זה, הרי היה צריך שגם לזה יהיה הוראות כיצד לקיים את הדין הזה.

הביאור בזה הוא דבודאי החיוב של זכירת מעמד הר סיני הוא יותר חמור מזכירת יציאת מצרים, משום שאכן מעמד הר סיני היה השלב של הגילוי הגדול ביותר מצד הקב"ה לברואיו, כדכתיב (דברים ד, לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו'. אך מ"מ מעמד הר סיני אינו עומד כדבר בפני עצמו, אלא הוא היה התכלית וסוף היציאה ממצרים, הן מצד שלצורך ההכנה המצטרפת למעמד הזה היו חייבים ישראל בהכרח את יציאת מצרים, והן מצד שמעמד הר סיני בעצמו היה ההשלמה של יציאת מצרים,

בליל פסח אנחנו עושים חגיגת הגאולה שנבחרנו לעמו הנצחי של הקב"ה על פני שאר האומות. ואף שאנחנו כעת בגלות ולא ניכר ומגולה היחס הנכון של הקב"ה לעמו ישראל, דכביכול לא ניכר שינוי בהנהגת ה' כלפי ישראל בשונה משאר האומות. אך אינו כן, ואנחנו חוזרים ומחדירים בקרבינו את הנעשה במצרים וביציאתנו ממנה להורות על היות אומת ישראל עם אופי שונה, ושהקב"ה מתייחס אלינו ביחס שונה משאר האומות. כי ההנהגה איתנו היא באופן של למעלה מן הטבע כמו שיצירתם היתה למעלה מן הטבע.

וכל אמונתנו ותקוותינו אף בחשכת הגלות נובעת מכח הגילויים שהקב"ה גילה לנו את השגחתו בגלות מצרים וביציאתנו ממנה. ששם עברנו כור היתוך בענין האמונה וראינו שאף אם לא זוכים לראות את ישועתו מיד, מ"מ הכל מאיתו ואף החושך והיסורים הם גם חלק מהישועה. וכמו שרואים שאף שהיה קושי השיעבוד מ"מ זה גופא היה כדי לקרב ישועת ישראל. ועוד כהנה וכהנה לימודים שלמדנו שם. אך מ"מ הגמר של הגילוי של הקב"ה לעמו ישראל הוא במעמד הר סיני.

הנה יציאת מצרים היא יסוד האמונה של ישראל, ולכן יש לנו הרבה מצוות זכר ליציאת מצרים, כמו שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא. ונראה מכך שיש מעלה וחשיבות של זכירת ולימוד ענייני יציאת מצרים יותר מכל שאר המצוות שבתורה. אלא שיש בזה דבר פלא, שלגבי יציאת מצרים אנו לא מוצאים כלל אזהרה על איסור השכחה (מלבד מצות עשה של זכירה בכל יום). ואילו לגבי מעמד הר סיני אנו לא מוצאים כלל שיש דין של סיפור כפי שנאמר על חיוב סיפור כלפי יציאת מצרים, אך מאידך אנו מוצאים אזהרה חריפה מאוד על איסור השכחה כלפי מעמד הר סיני כמו שמפורש בפרשת דברים פרק ד' פס' ט' 'דק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך. יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון'. וביאר הרמב"ן שזה אזהרה על עצם מעמד הר סיני שהיו בו בעצמו לימודים שיש לנו חיוב גמור לזכורם.

עוד עלינו לברר ולדייק בחילוקי הלשונות בין מה שנאמר כלפי הזכירה של מעמד הר סיני לבין הזכירה שנאמר לגבי סיפור

ידיעה להודיע לבנים מה היה במעמד הר סיני. כי בשלב זה שאנו בעצמינו הדור של מקבלי התורה, שהרי אנו בעצמינו יצאנו ממצרים א"כ אנו נמצאים במצב שעדיין אנו נמצאים באמצע התהליך, וכשאנו במצב הזה נודיע לבנינו את מעמד הר סיני, ואז די בלהודיע להם ולא נצרך סיפור חדש בפנ"ע בכדי להתחבר לדברים כי אנו מחוברים ועומדים מכח ההתחברות שנעשתה בליל הסדר בסיפור על יצי"מ.

יש להוסיף בזה, דברור הדבר שהגילוי של קריעת ים סוף היה גבוה משל יציאת מצרים בעצמה דהרי הקב"ה התגלה יותר, וכמו שאיתא בחז"ל שהראו עם האצבע ואמרו זה קלי ואנוהו. וזה לא היה לפני קריעת ים סוף. ובודאי שגילוי השם שהיה במעמד הר סיני היה גבוה מקריעת ים סוף.

מיהו אחרי שעם ישראל יצא ממצרים וראו בקריעת ים סוף ומעמד הר סיני את גילוי השם אז גם ההשגה שלנו באמונה בה' כשאנו מספרים על עצם היציאה ממצרים בודאי שהיא גדולה טפי ממה שהיה ביציאת מצרים בעצמה של לפני קריעת ים סוף ומעמד הר סיני. וע"כ פשוט שלמעשה היום האמונה שלנו בנויה אף על הגילוי הנורא של קריעת ים סוף ומתן תורה. והבן.

ובזה יבואר מה שבעשרת הדברות הקב"ה אמר 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. ולהמבואר הענין בזה הוא שהרי עד מעמד הר סיני לא היתה ההתגלות הזאת של הקב"ה, וא"כ במעמד הר סיני חל ונעשה התכלית של יציאת מצרים והצטרפו הגילויים של היציאת מצרים עם מעמד הר סיני.

וכפי שאמר הכתוב 'וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה', דכל היציאה ממצרים הוא בשביל התכלית העיקרית של מעמד הר סיני.

ומעתה נראה לומר, שהתורה האריכה דווקא כלפי יציאת מצרים באופני וגדרי צורת הסיפור עם קיום כל מצוות הלילה בכדי שנהפך בעצמינו לדור יוצאי מצרים, כשבעיקר זה מה דאיתא במשנה בפסחים ונפסק ברמב"ם שצורת הסיפור צריך להיות באופן כזה שכל אחד חייב לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יוצא ממצרים. ובפרט לפי מה שמבואר בדברי קדמונינו (עי' בהגדה עמ' ע) שבכל שנה נעשה כפשוטו מחדש יציאת מצרים בעם ישראל, ודבר זה חל בעצמותם של ישראל שנהפכים ליוצאי מצרים, וכמאמר בעל ההגדה 'ואותנו הוציא משם, לא את אבותינו בלבד גאל' וכו'.

וכיון שתכליתם של העם היוצא ממצרים זה מעמד הר סיני לכן כשמגיע חג השבועות אנו כולנו משלימים בזמן הזה את היצי"מ. דבכל הזמן של בין פסח לשבועות אנו שרויים ונמצאים בתהליך של ספירת העומר שבו אנו כל יום ויום חוזרים ועובדים על עוד דרגה שהיינו שרויים בה בליל פסח (כמבואר בקדמונים), וכשמגיעים לשבועות חל בנו בפועל הדרגה שקבלנו ויועד לנו בליל הסדר. נמצא לפי"ז שבפסח אנו בעצמינו נעשים כחלק מהדור של יוצאי מצרים ואנו משלימים את היציאת מצרים שלנו במעמד הר סיני בחג השבועות.

ומעתה יבואר שהטעם שלא הצטוונו בליל ו' סיון לעשות ליל קבלת התורה עם הלכות וגדרי מצוות הסיפור, אלא זה בלשון של

באזני בנך-למעשה: ההודאה ותכליתה

ובסיפור המכות ירחיב ויפרט עד כמה הקב"ה חפץ במעשיהם של הנבראים שיהיו בצורה נכונה, וכל זה כהכנה למתן תורה. לדוגמא, כשמספרים על כך שהישראל ששה מים והמצרי ששה דם, ניתן להוסיף שכשנתבונן נראה שיש כאן גילוי רצונו של הקב"ה בבריאה, שהרי המצרי קיבל דם משום שהמרה את פי ה', ואילו הישראל זכה לשתות מים בגלל שהקב"ה חפץ בו. וזה בא ללמד אותנו לימוד גדול על מה שאנו עתידים לקבל את התורה בהר סיני - שהוא תכלית היציאה כפי שאמר הקב"ה למשה רבינו שהם יוצאים כי הם עתידים לעבוד את האלוקים על ההר הזה. והלימוד הוא שיש להקב"ה רצון מכוון, וכל פעולה ופעולה שאנחנו עושים יש לה מגמה ותכלית, ויש שכל לשומרי מצוותיו ועונש לעוברי מצוותיו. יש נפק"מ במעשי בני אדם אם נוציא בשבת את העצם מהבשר ואז זה יהיה ח"ו חטא, או שנוציא את הבשר מהעצם ואז זה יהיה מותר, כי הקב"ה אכפת לו מכל פעולה שאנחנו עושים כאן בעולם האם היא טובה או ח"ו לא.

ונשבחך ונפארך ונזכיר שמך ונמליכך מלכנו'. וכ"ה בסוף ברכת הלל 'הללוך ה' אלקינו וכו' ברנה יודו ויברכו וישבחו וכו' וימליכו את שמך מלכנו' וכו'. מבואר שהתכלית של ההודאה היא עול מלכות שמים, וזה מחייב אותנו לדקדק במעשינו שיהיו כרצון ה'.

מבית "באזני בנך"
להערות והארות, ולהשגת העלון,
ניתן לפנות במייל:
z6161523@gmail.com

בעת שאנו מספרים ביציאת מצרים לא די לספר על לקיחתנו אליו לאומתו הנצחית בצורה של הרצאת דברים בלבד, אלא צורת האמירה של ההגדה צריכה להיות מתוך הרגשת שבח והודאה להקב"ה על שפדאנו ועשאנו לבני מלכים.

וגם בזה עזרו לנו חכמינו ז"ל להגיע להרגשה הטובה הזו, ואוכלים בהסיבה 'כדרך שהמלכים אוכלים' (לשון הרמב"ם בפירוש המשניות בתחילת ע"פ), כדי שנחוש את הטובה הגדולה שעשה ה' לנו. וכ"ה בבמדבר רבה פ"א ב' 'שהרביצם הקב"ה כבני מלכים'. ואע"פ שעדיין אנו עבדים להקב"ה ומהכ"ת לנהוג מלכות ושררה כדרך המלכים, אך זה גופא שנעשינו לעבדי ה' זה בעצמו הסיבה שנתנה בצורה של מלכים, שהרי עבד מלך מלך.

ובעת שמספר מתוך שבח והודאה על כל הטובות שגמלנו, יוסיף שתכלית ההודאה היא עול מלכות שמים, כמו שאנו אומרים בברכת ברוך שאמר 'נגדלך

יעלת חן

יתרו תשפ"א

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

אדם שהיה רחוק משמירת התורה ומתקרב להקב"ה, מזה נתעלה ומתכבד שמו יתברך

"וישמע יתרו כהן מדין וגו' (י"ח א')

כתוב בזוה"ק וז"ל: [תרגום ללשון הקודש] אמר רבי אלעזר בזמן שעמים אחרים נכנעים ובאים ומודים להקב"ה, כיון שהם נכנעים ובאים ומודים להקב"ה, כיון שהם נכנעים ומודים לו, אז נשתלם כבוד הקב"ה למעלה ולמטה, וכו' בא יתרו כומר עליון וגדול, ממנה הגדול של כל אלוהים אחרים, והודה לו להקב"ה ואמר, "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים" אז נתעלה ונתכבד הקב"ה בכבודו למעלה ולמטה, ואח"כ נתן התורה בשלימות הידיעה שהוא מושל על הכל עכ"ל"ק. ורואים אף שכלל ישראל ממליכים את הקב"ה בכל יום ואומרים "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", בכל זאת כשבא יתרו שאמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים", אז נתעלה ונתכבד הקב"ה בכבודו למעלה ולמטה, ואח"כ נתן התורה בשלימות הידיעה שהוא מושל על הכל. שאם ההכרה בגדלות הקב"ה באה ממקום מרוחק ביותר זה גורם שנתעלה ונתכבד שמו של הקב"ה למעלה ולמטה ביותר כיון שגם בכל המקומות הרחוקים באים להכרה שהקב"ה מנהיג את העולם.

ויש בזה חיזוק לאדם שלא יחשוב שכיון שהוא עבר הרבה עבירות הוא כבר לא יגיע להיות ת"ח וצדיק. שאם אדם בא ממקום כזה רחוק והוא יתקרב לקב"ה ויהיה ת"ח וצדיק, הרי מזה יתעלה ויתכבד שמו של הקב"ה יותר, ולכן כל אחד כפי שיודע את מצבו יש לו לבקש רחמים שהקב"ה יפתח לבו בתורה ועבודת הש"ת כדי שממנו יהיה כבוד לקב"ה ביותר וכיון שהוא מבקש על כבודו יתברך תתקבל תפילתו.

מצות אנכי ה' אלוקיך

"אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" **הרמב"ם בספר מצות** במצוות עשה, מונה מצוה הראשונה היא הצווי אשר צונו בהאמנת האלוקות, והוא שנאמן שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים, והוא אמרו אנכי ה' אלוקיך. **והרמב"ן כתב וז"ל:** והנראה מדעתו של בעל הלכות שאין מנין תר"ג מצות אלא גזירותיו יתעלה שגזר עלינו לעשות או מנענו שלא נעשה, אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיע אותה אלינו באותות ומופתים ובגילוי השכינה לענינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצות לא ימנה בחשבונן וכו' עכ"ל.

ולדעת בעל הלכות גדולות והרמב"ן מצות האמונה אינה נכללת בתר"ג מצות, אבל היא מצוה עשה, כמו שכתב הרמב"ן בחומש (שמות כ"ב) וז"ל: אנכי ה' אלוקיך, הדיבור הזה הוא מצוה עשה, אמר אנכי ה', יורה יצוה אותם שידעו ויאמינו כי יש ה' והוא אלוקים להם, כלומר הווה קדמון, מאיתו היה הכל בחפץ ויכולת, והוא אלוקים להם שחייבים לעבוד אותו, ואמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי הוצאתו אותו משם תורה על המציאות ועל החפץ וכו' וטעם 'מבית עבדים' שהיו עומדים במצרים בבית העבדים שבויים לפרעה, ואמר להם זה לאמר שהם חייבים שיהיה השם הגדול הנכבד והנורא הזה לאלוקים להם, שיעבדוהו, כי הוא פדה אותם מעבדות מצרים, כטעם כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים (ויקרא כ"ה ג') וכו' וזו המצוה תקרא בדברי רבותינו (ברכות י"ג:) קבלת מלכות שמים וכו' עכ"ל.

והרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות י"ג ט"ז) כתב וז"ל: וכונת כל המצות

שנאמן באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כונת היצירה וכו', שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שיאמן שכל דברינו ומקרינו כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו וכו' עכ"ל.

ב- באורחות חיים להרא"ש אות כ"ו כתב וז"ל: לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובזה תקיים בלבבך היחוד השלם, בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות, כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' אף ב'אנכי ה' אלוקיך' אינו מאמין ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה עכ"ל. ומה שכתב הרא"ש כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' אף ב'אנכי ה' אלוקיך' אינו מאמין ואין זה יחוד שלם כי זה סגולת ישראל על כל העמים כולל ב' ענינים א. להאמין בהשגחה פרטית על כל דבר. ב. לדעת שאנחנו עבדים לקב"ה, כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, וזה סגולת ישראל על כל העמים, שרק ישראל נקראים עבדי הם. ומי שאינו מאמין בזה, אף באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין, כי המצוה אנכי ה' אלוקיך, כמו שבאר הרמב"ן שה' הוא אלוקים להם שחייבים לעבוד אותו.

ג- האור החיים הקדוש כתב וז"ל: עוד ירצה על דרך אומרו (תהלים קט"ז) כוס ישועות וגו' ובשם ה' אקרא, צרה ויגון וגו' ובשם וגו' ודרשו ז"ל (ברכות ס') מברכין על הרעה בשמחה כשם וכו', והטעם כי בחינת המוסר מה' אינו אלא לצד הטוב והחסד, והוא אומר אנכי ה', פירוש מידת החסד והרחמים, אפילו בזמן אלוקיך, פירוש, שאני מוסרך. עכ"ל"ק. והיינו שאנכי ה', פירוש מידת החסד והרחמים, אפילו שאתה מרגיש אלוקיך שאני מוסרך, ששם אלוקים, מורה על דין, צריך להאמין ולהודות לה', שודאי זה לטובתו, וכ"ש שאם בא לאדם איזה טובה ודאי שצריך להודות לה', כן כתב היסוד ושורש העבודה, שהרי אמרו חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, מבואר שעל הטובה ודאי שצריך לברך את ה', ואם האדם מרגיל את עצמו על כל דבר להודות להש"ת זה מביא בלבו אמונה בהשגחה פרטית.

ד- האור החיים הקדוש כתב וז"ל: עוד ירצה, אנכי אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אני עתיד להוציאך מבית עבדים, וזה ירמוז על גלות האחרון אשר שעבדו בישראל כל אומה ולשון כמשפט הרגיל בעבד, ורמז ה' כי יוציאנו מבית זה. עכ"ל"ק. והיינו שהקב"ה יוציאנו מהגלות האחרון, ונראה שאם האדם מקיים את הפירוש הפשוט של אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, כמו שהבאנו בשם הרמב"ם והרמב"ן והרא"ש והאור"ח הקד' ומאמין בהשגחה פרטית בכל דבר ודבר ומודה לקב"ה על כל דבר בין חסד בין אלוקיך, כן יזכרנו הש"ת שיתקיים בנו גם הרמז של המצוה על גלות האחרון כי ה' יוציאנו מבית זה.

ה- והנה הרמב"ן כתב וז"ל: ונאמרו כל הדברות כולן בלשון יחיד, אלוקיך, אשר הוצאתיך, ולא כאשר התחיל להם אתם ראיתם, דברתי עמכם, שמוע תשמעו (לעיל י"ט ד' - ה') להזהיר כי כל יחיד מהם יענש על המצות, כי עם כל אחד ידבר ולכל אחד יצוה, שלא יחשבו כי אחר הרוב ילך והיחיד ינצל עמהם וכו' עכ"ל.

וכשנצרך את דברי האור"ח הקדוש לזה, שמרמז על הגאולה לעתיד, וכיון שאם כל יחיד ידבר, ויש גאולה פרטית לכל יחיד כמו שכתוב (תהלים ס"ט ט"ו) קרבה אל נפשי גאלה וגו', אז כל מה שהאדם מקיים יותר את המצוה אנכי ה' אלוקיך, כך יזכה יותר מהר לצאת מבית עבדים, שכל אחד שנמצא בגלות הנפש והגוף, יזכה ליגאל במהרה וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

"זכור את יום השבת לקדשו" (כ, ח')

א- כתב הרמב"ן ז"ל: אמרו במכילתא רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת, ופירושה, שהגויים מונים בימי השבוע לשם הימים עצמם, יקראו שם לכל יום בפני עצמו, וכו' וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוונו בו לזכור תמיד בכל יום, וזה פשוטו של מקרא, וכך פירש רבי אברהם, ואומר אני שזה מדרשו של שמאי הזקן (מכילתא דרשב"י פ"כ) שפירש מצות זכור עד שלא תבוא, כלומר שלא נשכחהו בשום פנים, אבל הזכירו בברייתא (ביצה טז, ב) עוד ממדת חסידותו שהיה הוא מזכירו גם במאכליו ואוכל בכבוד שבת כל ימיו, והלל עצמו מודה במדרשו של שמאי, אבל היתה בו מידה אחרת במאכלים מפני שכל מעשיו לשם שמים, והיה בוטח בהשם שיזמין לו לשבת מנה יפה מכל הימים.

אבל לרבותינו עוד בו מדרש ממילת לקדשו, שנקדש אותו בזכרון, כענין שנא' וקדשתם את שנת החמישים' (ויקרא כה, ז), שהוא טעון קידוש בית דין לומר ביובל מקודש מקודש, אף כאן צוה שנזכור את יום השבת בקדשנו אותו, וכך אמרו במכילתא 'לקדשו' קדשהו בברכה, מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו וכו' והיא מן התורה, אינה אסמכתא, וכך אמרו נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה, וזה על קדוש הלילה, וכו'. אבל זכור את יום השבת מצוה לזכור תמיד בכל יום כמו שפירשנו, אלא שכל מצוות הזכירה נמנין אחד בחשבון רמ"ח מצוות שנצטוונו ע"ל.

ומבואר ברמב"ן שיש מצות עשה לזכור את השבת תמיד בכל יום ולמנות אחד בשבת שני בשבת, וזה נלמד 'מזכור את יום השבת', ורבותינו דרשו ממילת 'לקדשו', שיש מצות עשה לקדש את השבת בכניסתו בברכה. וגם נשים חייבות מדאורייתא במצות עשה של זכור את יום השבת לקדשו, כמו שמבואר במסכת ברכות (כ"ב) אמר רבא, אמר קרא זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה.

ולפ"ז לדעת הרמב"ן כל יום שאומרים לפני שיר של יום 'היום יום ראשון בשבת', 'שני בשבת'. מקיימים מצות עשה של זכור את יום השבת. וכיון שנפסק בש"ע או"ח (סימן ס"ד) שמצות צריכות כונה לצאת בעשית המצוה. וצריך לכוון שמקיימים בזה מצות עשה של זכור את יום השבת. וגם הנשים חייבות בזה, לדעת הרמב"ן. שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה.

ובספר הליכות שלמה למרן הגאון הצדיק רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל (בהלכות תפילה) כתוב שהיה נוהג להגיד זכור את יום השבת לקדשו לפני שיר של יום, וביום שלא אומרים השיר של יום כגון בראש חודש, היה אומר אחר התפילה הפסוק זכור את יום השבת לקדשו כדי לצאת דעת הרמב"ן.

ב- לזכור כל השבוע שיש לעולם בורא ומנהיג

"ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" (כ, ט')

ופרש"י כשתבוא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא) ע"ל.

ובספר קול אליהו כתב ז"ל: ויש לדקדק האי קרא ד'ששת ימים תעבוד' מאי קמ"ל, וכי מצוה הוא לעבוד בששת ימים, והוה ליה למימר זכור את יום השבת לא תעשה כל מלאכה וגו' ועיין ברש"י.

גם האי כל דששת ימים, וגם כל דיום השביעי מאי בא לרבות, דהא כל היכא דכתיב כל ריבויא היא וכו' עיי"ש מה שתיירץ.

ונראה לתרץ על פי מה שכתב הרמב"ן ז"ל: ועל דרך הפשט אמרו שהיא מצוה שנזכור תמיד בכל יום את השבת, שלא נשכחהו ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה שיש לעולם בורא, והוא ציוה אותנו באות הזה כמו שאמר 'כי אתה בראשית ימיך', וזה עיקר גדול באמונת האל. ע"ל.

ולכן אומרת התורה 'ששת ימים תעשה כל מלאכתך', וכשתזכור שיש לעולם בורא ומנהיג אזי בששת ימים שתעבוד תעשה כל מלאכתך, יהא לך עזר מהקב"ה שתספיק לעשות כל מלאכתך ולא יחסר לך כלום, וביום השביעי לא תעשה כל מלאכה, שלא תהרהר אחר מלאכה, כיון שבששת הימים הספקת לעשות כל מלאכתך. ויש לכיון את זה בפרש"י.

כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאת נשמתן של ישראל

א- הדרכי משה באה"ע (סימן י"ז אות ה') כתב ז"ל: כתב מהרא"י בפסקיו (תרומת הדשן ח"ב סימן ק"ב), אשת אליהו הנביא או אשתו של רבי יהושע בן לוי מותרת דלא מקרי אשת איש אלא אשת מלאך ושריא להנשא, ונפק"מ אם יזכה איש כמותו, ע"ל.

והובא בבאר היטב (ס"ק א') עוד מביא שם הבאר היטב ז"ל: אם מתה אשה אחת תחת בעלה מיתה ודאית ושוב חיתה על ידי נביא כמו אליה לבן הצרפתי ואלישע לבן השונמית לא פקעה זיקת הבעל מעליה, ואינה יכולה להנשא לאחר ויש סעד מעובדא דאשת רבי חנינא בן חכניאי (כתובות דף ס"ב ע"ב) ודו"ק, כנה"ג.

ובפתחי תשובה (ס"ק א') כתב ז"ל: ועיין בספר ברכי יוסף שחקר לגבי בעל שמת היום מיתה ודאית ולמחר חיה כהיא דאמרו בפ"ק דמגילה (ז' ע"א) קם רבה ושחטיה לרבי זירא, למחר בעי רחמי ואחיה, אי כשמת רבי זירא הותרה אשתו לשוק, וכי חיה למחר היה צריך לחזור ולקדשה, או דילמא הא דמיתת הבעל מתרת דוקא כשנשאר מת, אבל כשלא נקבר וחי ע"י נביא או חסיד איגלאי מילתא דמיתה לא היתה כמות כל אדם לא פקעי קידושי קמאי, ולא תפסי בה קידושי איניש דעלמא, ובעלה כאשר חי מותר בה מיד וכו' עיי"ש ע"ל.

ונראה דיש חילוק בין מתה האשה למת הבעל, דמתה האשה ודאי לא נפקעה זיקת הבעל כמו שכתב הבאר היטב בשם כנה"ג, אבל במיתת הבעל דרשינן בקידושין (יג, ב) וכתב לה ספר כריתות או כי ימות וגו' איתקש מיתה לגירושין מה גירושין שריא אף מיתה שריא.

ב- ובספר בן יהוידע על מסכת מגילה (דף ט) כתב ז"ל: בעובדא זו חקר הרב פתח עינים, אשתו של רבי זירא אחר שנשחט בעלה ומת, אם הותרה לשוק ואם היתה צריכה קידושין וכתובה מחדש אחר שחיה, עיי"ש. ואנא עבדא הבאתי ראייה מן ישראל שפרחה נשמתן במתן תורה, והוריד הקב"ה טל של תחיה והחיה אותם, וכנזכר במדרש (וכן במסכת שבת דף פח-) ועל"ז לא הוצרכו לקדש נשיהם מחדש, ועוד הבאתי ראייה (מפרק י"ד דנדה) שאלו לריב"ח בן השונמית אם מטמא, והשיב להם מת מטמא ואין חי מטמא, וה"ה הכא ע"ל.

ולפ"ד הבן יהוידע שהוכיח ממתן תורה שמבואר בגמרא ובמדרש שבני ישראל פרוחה נשמתן והקב"ה החיה אותם בטל של תחית המתים, ולא היו צריכים קידושין מחדש, ולכן אשת רבי זירא אינה מותרת לשוק, ואינה צריכה קידושין מחדש.

ג- ונראה דאפשר לחלק בין מתן תורה, ששם לכתחילה הקב"ה רצה להחיותם, כמו שמפורש בתורה (ח' ט"ז-י"ז) 'ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות' ובגמרא בשבת (פ"ה, ב) ואמר ריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאת נשמתן של ישראל שנא' 'נפשי יצאה בדברו' (שה"ש ה, ו) ומאחר שמדיבור ראשון יצאה נשמתן, דיבור שני האיך קיבלו, הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם, שנא' גשם נדבות תניף אלוקים נחלתך ונלאה אתה כוננת (תהלים סח) ולכן בני ישראל אמרו למשה, דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות, כיון שמדיבור ראשון יצאת נשמתן, (ופסוק י"ז) ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם וגו' ופרש"י: לגדל אתכם בעולם, שיצא לכם שם באומות שהוא בכבודו נגלה עליכם (מכילתא). ובעבור תהיה יראתו על פניכם בלבתי תחטאו.

נמצא שיצאה נשמתן לכתחילה רק לזמן, ולכן לא נפקעו הקידושין, משא"כ כשקם רבה ושחטיה לרב זירא, מצד עצמו זה היתה מיתה עולמית, רק למחר בעי רחמי ואחיה, ולכן בשנה אחר כך, אמר ליה ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי, אמר ליה לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא, כיון שזה נס, ויתכן שבשנה הבאה לא יהי נס, ולכן אפשר שהמיתה מתרת, כיון שמצד עצמו זה היתה מיתה עולמית, וכיון שילפינן בקידושין (דף י"ג ע"ב) שהוקש מיתה לגט כמו גט מתיר גם מיתה מתרת, אולם במתן תורה יצאה נשמתן בדרך נס לזמן, כמו שמפורש בגמרא, וכתוב בתורה לבעבור נסות אתכם וגו' ולמען תהיה יראתו על פניכם לבלי תחטאו. ויצאה נשמתן רק לזמן לכן לא נפקעו הקידושין שאין להקיש זה לגט. אבל אשת רבי זירא שהיה מצד עצמה מיתה לעולם לכן כתב הברכי יוסף שאפשר שהנשים מותרות.

לרפואת הגאון הגדול רבי יצחק בן נחמה הקר שליט"א ראש ישיבת גרודנא

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 183 | פסחים ע"א – ע"ז | יתרו התשפ"א

ע"א. שלמים ששחטם ערב יו"ט אינו יוצא בהם ידי חובת שמחה, דכתיב "וזבחת ושמתח" בעיניך זביחה בשעת שמחה. והא דתניא שהיגית י"ד יוצא בה משום שמחה, איירי שיעיב ושחטה בט"ו, ומוכרחים לומר כך, שהרי ברייתא זו היא לבן תימא, ואם שחטה בי"ד נפסלה בלינה. והא דתני ההלל והשמחה בשלמים שמונה, אם חל יו"ט ראשון בשבת דאינו יכול לשחוט בערב כיון שאינו זמן שמחה, מקיים מצות שמחה בכסות נקיה ויין ישן, אבל אין לומר שמקיים מצות שמחה בשערי הרגלים (-שערי הטאת שהיה בא משל ציבור בכל יום, וכל טאטא החיצונות נאכלות), שהרי א"א לצלותם או לשלם בשבת, ובבשר חי ליכא שמחה, ועוד אף שיש שמחה בבשר חי הרי אינם נאכלים אלא לכהנים. וי"א ששלמים ששחטם ערב יו"ט יוצא בהם יד"ח שמחה, דלא בעינן זביחה בשעת שמחה.

שלמים ששחטם ערב יו"ט אין יוצאים בהם משום חגיגה, דחגיגה היא דבר שבחובה ודבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. וכתבו התוס' (ד"ה שלמים) דאיירי אפילו בהקדישים מתחילה ושחטם לשם חגיגת ט"ו, דבעינן שיחשבו בשעה הראויה לחגיגה.

שמחה בליל יו"ט - ליל יו"ט אחרון יש בו חיוב שמחה ואין שמחה אלא באכילת שלמים, דכתיב "ושמתח בחגך והיית אך שמח" והא קרא יתירא. (דעת ריב"א (תורה לרבות) שגם שאר הלילות מותרים מוסקו זה. ולגבי היום האחרון, לרש"י אין בו חיוב שמחה, ולריב"א (תורה ליל) גם בו יש חיוב שמחה). אבל בליל יו"ט ראשון אין חיוב שמחה, ד"אך חילוק", ועדיף לרבות ליל יו"ט אחרון משום שיש שמחה לפניו כל לילות ימות החג, ומש"כ ליל יו"ט ראשון.

אימורי חגיגת ט"ו נפסלים בלינה ביום ט"ז. רב כהנא יליף אף שאר אימורים (תורה מניין) מדכתיב "ולא ילין חלב חגי עד בוקר" וסמך ליה "ראשית" לומר שהמנה לבוקר הראשון. ולרב יוסף סתם בוקר הכונה לבוקר ראשון.

ע"ב. עוד בשיטת ר"מ - שחט עגל של שלמים לשם פסח, לר"מ פטור כיון שהוא טרוד מאז הפרשתו, אע"פ שאין אדם מחליף ביניהם. וכן השוחט חולין לשם פסח פטור משום דמחליף ויכול לומר טעמיה סבור הייתי קדישים הן, אע"פ שאינו טרוד. אבל שחט בעלי מומים חייב דלא מחליף ואינו טרוד.

דעת ר"ל וריו"ח בטועה בדבר מצוה -

אמר ר"ש בן לקיש נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי של קודש הראוי לאכילה ויש מצוה לאכול קדשים דכתיב "ואכלו אותם אשר כופר בהם", ואכלו חייב דטעה דבדבר מצוה ולא עשה מצוה, ונותר חייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דכתיב "ואוכלו עוונו וישא". וריו"ח אמר בעל אשתו נדה חייב, ימנתו נדה בביאה ראשונה פטור. וי"א דלריו"ח כ"ש בשפוד שחייב, שהרי לא עשה מצוה וכר"ל דאין שם אפילו לחלוחית מצוה, אבל במעוברת מ"מ איכא שמחת אשתו, וי"א שבשפוד פטור ריו"ח כיון שאין לו את מי לשאול מש"כ כנדה, והחילוק בין אשתו לימנתו הוא (שאלת הגמ' היא לפי הלשון השניה שריו"ח פטור את האוכל נותר אע"פ שלא עשה מצוה, וממילא כיון שלפי מחשבתו עשה מצוה יש לפטורו אע"פ שבאמת היא נדה. תורה באשתו), דאיירי באשתו סמוך לוסתה שאין לו מצות עונה דבני ישראל מוחרים לפרוש מנשותיהם עונה אחת סמוך לוסתן דכתיב "וזהוה בנדחה", ואיירי במעוברת (אבל בסתמא יש מצות פרייה ורביה, ואף באשתו מעוברת הרי חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצוה אפילו שלא בשעת עונתה (לפי מה שהוא חמור או טייל או תלמיד) אם רואה שהיא מתארה לו), וימנתו כיון שהוא בוש לשואלה אם היא סמוך לוסתה חשיב טריד במצוה. (ובאשתו אף שאינו יודע שהיא סמוך לוסתה הרי עליו לשאול. דאין לאשה חוקת טהרה אלא כשיודע שלא עזב זמן וסתה, וה"ה דמצי למימר שאינו יודע אם היא נדה גמורה. תורה סמוך).

הגמ' מנסה למצוא מקור לריו"ח שבטורד בדבר מצוה פטור, מזה דאמר רבי יוסי שהמוציא לולב ביו"ט ראשון של חג שחל בשבת פטור, או מדברי רבי יהושע שפוטרי השוחט שאר זבחים לשם פסח, או מדברי רבי יהושע בתיניקות, והגמ' דוחה דילמא התם פטור משום שזמנו בהול אבל באין זמנו בהול לא.

עוד מנסה הגמ' להביא ראיה לריו"ח ממי שאכל תרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שהוא זה גמור דכתיב "לא יחלל זרעו" שמחללו מדין כהונה, ש(ר"א מחייב קרן וחומש), ורבי יהושע פוטור כיון שטעה בדבר מצוה. והגמ' דוחה דשומא איירי בחמץ בערב פסח שזמנו בהול, או שאינו תרומה שאכילה נקראת עבודה דכתיב "עבודת מתנה אתן את כהונתכם" מתנת כהונה שנתתי לכם הרי הם מעבדה, ועבודה כשרה בדיעבד לר' יהושע אף אם הכהן נמצא בן גרושה וחלוצה, דכתיב "ברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה", ות"ק פוסל).

עוד בדין שחיטה שאינה ראויה בשבת

לאחר שנתבאר מה הדין בטועה בדבר מצוה, בחשיטה או מילה בשבת ובאכילת קדשים ובביאת איסור ובהוצאה בשבת ובאכילת תרומה, חוזרת הגמ' לבאר דיני שחיטה בטעות של דבר שאסור לשחוט בשבת.

ע"ג. שחט בשבת קרבן פסול כגון שלא לאוכלו (חילה וזקן) או שלא למנוייו או לערלים או לטמאים ונעלם מנוי שעכשיו שבת או שהוא חשב שהקרבן כשר ח"כ חטאת, דלא ניתנה שבת לידחות מפני שחיטה זו, ואם הוא כשר כגון ששחט לאוכלו ושלא לאוכלו או למנוייו ושלא למנוייו או למולים ולערלים או לטמאים ולטהורים פטור, ואף שזה פשוט שאם שחט קרבן פסול חייב ובקרבן כשר פטור, המשנה שנתה דינים אלו אגב שלא לשמו שיש שם מחלוקת ר"א ורבי יהושע.

שחט ונמצא בעל מום חייב, אבל שחט ונמצא טריפה בסתר, לא שנועד שמשכו בעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פטור, מפני ששחט ברשות והוא אנוס דלא היה עליו לבדוק זאת. וכתבו התוס' (ד"ה שחט) שבנמצא טריפה בסתר פטור רק לר"מ, אבל לר"ש כיון שלא עשה מצוה חייב.

באיזה אופן השוחט חייב גם למ"ד מקלקל בחבורה פטור - למ"ד מקלקל בחבורה פטור דס"ל שהעשה חבורה לקלקל פטור, וחובל אינו חייב אלא בשחט שזה תיקון או בחובל בהמה והוא צריך את דם להאמילו לכלבו, שחטו שלא לאוכלו חייב משום שהוא תיקון שאם עלו אימוריהם למבחן להקטיר לא ירדו. וכן בשחט ונמצא בעל מום חייב אם המום הוא בדוקין שבעין, לר"ע שאם עלו לא ירדו הואיל ועופות זה כשר לכתחילה, אבל בשאר מומין ירדו, מפני שלא היה פסולם בקודש. וכן בשחט ונמצא טריפה בסתר חייב אע"פ שאם עלתה תרד מפני שתיקון להוציאה מידי טומאת נבילה, והשוחט חטאת בשבת בחוץ לשם ע"ז דחייב ג' חטאות שבת ע"ז ושחטו חוץ חייב אע"פ שתקורבת ע"ז מטמאה אפילו באהל מפני שתיקון להוציאה מידי אבר מן החי וי"מ שאם אכלו בו נח אינו נהרג.

והגמ' שביאור זה הוא לפי רצף שתקורבת ע"ז מטמאה מדאורייתא, אבל אולי ימא שזה דרבנן יש תיקון במה שהנכנס לנקודת בטומאה זו פטור. עוד כתבו התוס' (ד"ה לדברי) שרבי יהודה שסובר שמקלקל בחבורה פטור, פטור באופנים הנ"ל, דס"ל מתעסק פטור, והכא הוא סבור שזה אחר, וכונת הגמ' כאן לבאר דברי המשנה לפי רבי יוחנן שסובר שגם ר"ש פטור במקלקל לגמרי. אך הקשו התוס' שגם לרבי אבהו שסובר שר"ש מחייב גם במקלקל לגמרי הכא פטור משום דהרי ר"ש פטור במלאכה שאינה צריכה לגופה, וא"כ גם לדברי הגמ' צריכה לבאר איזה תיקון יש כאן.

בהמה שנתבטלה ממנה סיבת הקרבן שלשמו הוקדשה, האם מותר להקריבה לשם קרבן אחר ללא עקירה -

לאחר שנתבאר לעיל מה בהקרבן הפסח דוחה שבת, מבארת הגמ' מה הדין בעושה מלאכה שאינה דוחה שבת, דבעלמא הנושה מלאכה בשבת בשוגג חייב חטאת, אולם י"א שיש אופנים שפוטרים אותו מחטאת מומחה שהוא בא לעשות מצוה וטעה, וי"מ בשחיטה בשבת במחשבה שיהי זה זבח שמחה ושוחטו בשבת, או במילה בשבת במחשבה שזה תיקון שזמנו למול בשבת, ובעוד מקרים, וכדלהלן.

חיוב הטאת בטועה בדבר מצוה

לאחר שנתבאר לעיל מה בהקרבן הפסח דוחה שבת, מבארת הגמ' מה הדין בעושה מלאכה שאינה דוחה שבת, דבעלמא הנושה מלאכה בשבת בשוגג חייב חטאת, אולם י"א שיש אופנים שפוטרים אותו מחטאת מומחה שהוא בא לעשות מצוה וטעה, וי"מ בשחיטה בשבת במחשבה שיהי זה זבח שמחה ושוחטו בשבת, או במילה בשבת במחשבה שזה תיקון שזמנו למול בשבת, ובעוד מקרים, וכדלהלן.

טעה בדבר מצוה בשחיטה בשבת בטעות -

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת והוא סבור שכמו שמתור לשחוט פסח לשמו כך מותר שלא לשמו, חייב עליו חטאת מפני שהחיל שבת בשוגג. ושאר כל הזבחים ששחטם לשם פסח שלא בכונה (ורישא אי עקירה בטעות לא הויא עקירה איירי דזוקא בכונה), לר' יהושע אם אינם ראויים לפסח מגו עגל או איל בן שתי שנים או נקיבה חייב אם הוא סבור שזה מותר או שהיום לא שבת, ולא חשיב טועה בדבר מצוה כיון שידוע שהם לא כשרים לפסח, ואם ראויים הם מגו שהם בן שנה של שלמים, ומתיר שהוא בהול לשחוט פסחו לא זכר שהקדישו לדבר אחר, ר"א מחייב חטאת, ורבי יהושע פטור דס"ל דטועה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור מחטאת, וכל הזבחים שמתכווין שלא לשמו כשרים, ואף הנשחטים לשם פסח מנכשירים רבי יהושע. (והיינו לר"ש אבל לר"מ (ע"ב) בין בראויים בין באינם ראויים פטור מפני שמא שהופרשו הוא טרוד במחשבתו להקריבם ומתכוון כך טעה).

ר"א טען שאם פטור שמתור לשחוט לשמו, כששינה חייב, כ"ש שאר זבחים שאסורים לשמן שכששינה חייב. ואע"פ שפסח ששחטו שלא לשמו איירי בכונה (-עוקר) ובשאר זבחים איירי בטועה, לר"א אין חילוק ואם חייב בעוקר חייב אף בטועה.

ולרבי יהושע לא קשיא דשאני עוקר מטועה, ואמר רבי יהושע לר"א שאף לדיך אינו נכון דפסח חייב, שהרי שינה לדבר האסור דאסור לשחוט שאר קרבנות בשבת, אבל שאר זבחים שינה לדבר המותר, דיש לחלק בין תרתי לגריעותא והיינו עוקר לדבר האסור, לתרתי לטיבותא והיינו טועה לדבר המותר. תורה לדיך.

אמר לו ר"א אימורי ציבור כגון תמידים ומוספים ויכחו שהם מותרים לשמן והשוחט שאר זבחים בשבת לשמן חייב.

אמר לו רבי יהושע שאני אימורי ציבור שיש להם קצבה - שאין רבים עוסקים בהם, ולא היה לו לחשוב שצריך עוד לחשוב, אבל פסח שאין לו קצבה והוא רואה רבים שעדיין שוחטים, ואפילו אם הוא כבר שחט הוא מציא זבח בעורה לחשב שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא חשיב טועה בדבר מצוה ופטור. ולר"מ אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור.

ע"ב. טעה בדבר מצוה במילה בשבת -

מי שהיו לו שני תינוקות אחד למולו אחד השבת ואחד בשבת ושכח ומול את של אחר השבת בשבת, לתנא דמתני' (שבת) חייב לכו"ע דבטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה מודה רבי יהושע, ולר"מ דברייתא ר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פטור.

אחד למולו בערב שבת ואחד למולו בשבת ושכח ומול את של אחר בשבת והתינוק השני לא מול אותו בערב שבת מפני חילוי או אונס, והוא סבור שזה זמנו בשבת, דמילה שלא בזמנה אבה דוחה שבת, לתנא דמתני' ר"א מחייב חטאת, ורבי יהושע פטור דס"ל שרשונה דבר מצוה ועשה מצוה פטור, והכא אע"פ שחילל שבת מ"מ קיים מצות מילה, ולר"מ דברייתא בזה חייב לכו"ע. לרב אמר מתני' איירי כשמול את של ערב שבת בשבת לפני התינוק השני, ורבי יהושע פטור משום שהוא טרוד בתינוק של שבת, (מש"כ

אמור רב אשם שמתו בעליו או נתכפרו באחר, וכיוון שחטאת ואשם אינם באים בנדבה אין לקרבן זה תקנה, וחטאת שמתו בעלה מתה, ובאשם ידעה עד שפולג בו מוח שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין, וכל הרועין דמירם נופלים לנדבה במביאים מהם עולות לקיץ המזבח, הבשר לשם והערות לכהנים, ואם ניתק לרעייה ולא המתין שימונם אלא שחטו סתם כשר לעולה לקיץ המזבח כיון שלחה הוא עומד.

הגמ' מבארת שרב סובר דלא בעי עקירה כיון שהוא עומד לך, ובאמת אף בלא ניתק לרעייה כשר, אלא שגזרו לפסול כדי שלא יבואו לעשות כך בתסם אשם, וכרבי יהושע שאשם שמתו בעליו או נתכפרו ידעה עד שיטאב ויזכר ויביא בדמיו עולה לנדבה לעצמו (והוא סומך עליה ונסכיח קרבים משלו) אבל גופו אינו כשר לעולה אע"פ שמקריבו לעצמו, וזריה שמוא יבוא להקריבה לעולה גם אם לא נתכפר, (ולר"א ימות דס"ל שאשם דינו כחטאת דכתב "כחטאת כאשם", וכן בשלא לשמו או שנמנס דמו לפניו), ולת"ק ידעה עד שיסתאב ויזכר ויפלו דמיו לנדבה לעולת ציבור, ואינו סומך עליה ונסכיח אינם קרבים משלו). ואחרי שהגמ' מוכיחה שבעי עקירה הגמ' מעמימה את רב כששחט לשם עולה ולא כששחט סתם, והגמ' דוחה עפ"י דברי ר' חייא בר גמדות דלהלן וחוזרת לאוקימתא הראשונה. התוס' (ד"ה אשם) מבארים שהניתוק לרעייה שמוציאו בזה משמיות קרבן הרגילה הוא דין דרבנן כדי להזכיר שצריך לעוקרו מהקרבן הראשון.

ע"ג: במתני' איתא ששחטו ונודע שמשכנו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו פסור מפני ששחט ברשות, ובברייתא קתני ע"ז ובחול ישרף מיד, ומבואר דבעי עקירה ועל כן פסח הוא ופסולו בגופו שנשחט שלא למניין, ולכן ישרף כמו פפוגל ונותר וטמא ויוצא, דאי לא בעי עקירה והוא נעשה שלמים, א"כ אין פסולו בגופו אלא משום ששחטו אחרי תמיד של בין הערבים ועבר על עשה ד"עילה השלם", והוא טעון עיבור צורה לינת לילה לעשותו נותר לפני השריפה כמו היכא דפסולו בדם ובבעלים שכיון שאין פסולו בגופו אין שורפים קדשים בבנין, לרש"י הכונה לנשפך הדם או שמתו או נטמאו הבעלים אחרי זריקת הדם, שזה פסח כשר אלא שאין לו אוכלין וע"י עיבור צורה נעשה פסולו בגופו. ולתוס' (ד"ה בדם) רק קודם שחיטה חשיב פסולו בגופו, והכא מיירי אחר שחיטה וקודם זריקה, עוד כתבו התוס' (ד"ה פסולו) שאף שפסח שנטמאו בעליו או שמשכו ידיהם הוא ראוי לפסח אם יזנו אחרים עליו, היינו דזויקא כשנשאר אחד מבני חבורה עליו, ולא כשנשאר לגמרי בלא בעלים.

ולרבי חייא בר גמדת מעמידים את המושגה בפ' תמיד נשחט בשהיו הבעלים טמאי מתים שנדחים לפסח שני, ודווקא בזה בעי עקירה אבל בעלמא לא בעי עקירה, וע"ב למה לרב אצלנו הפסח ישרף מיד. ואין לומר שהפרישו את הקרבן לפני חצות והבעלים מתו אחר חצות, וכל הנראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה, והא דקיימא לן שמתור הפסח קרב שלמים איירי שאבד קודם חצות ונמצא אחרי שחיטת הפסח, שלא היה ראוי לשחיטת הפסח לעולם, שהרי רב עצמו סובר שבעלי חיים אינם נדחים ואין דחוי אלא בדם או בבעלים, ואין לומר שהברייתא סוברת כר"א שהשוחט קרבן אחר לשם פסח פסול, וא"כ חשיב פסולו בגופו, שהרי לר"א טועה דבדר מצוה חייב ויתחייב חטאת ובמשנה הנ"ל איתא שפטור. וצ"ל שהברייתא כרבי יוסף בן חונאי דס"ל ששקרבוות השחטים לשם פסח או חטאת פסולים וחשיבי פסולו בגופו ולכן ישרף מיד, ובפסור דטעה בדבר מצוה ס"ל כר' יהושע.

שיטת ירמישמעאל בנו של רי"ח' בן ברוקה שאם שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם וכו' אם היה שהות ביום לברר אם משכנו או נטמאו או מתו חייב דלא טועה בדבר מצוה הוא אלא שגג שהוא קרוב לפשיעה, ותעובר צורתו ויצא לבית השריפה, דס"ל שאפי' פיגול צריך עיבור צורה, ולא משום דלא בעי עקירה שהרי בנטמאו בעלים ודאי בעי עקירה, כמו שאומר רבי חייא בר גמדות הנ"ל.

כיצד צולין

כיצד צולין

כיצד צולין

דרך צלית הפסח

כתיב לגבי אכילת הפסח 'אל תאכלו ממנו ובגשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרביו'. ולהלן יבואר איך צולים את הפסח על כרעיו ועל קרבו, באופן שיהשב כולו צלי ולא מבושל.

ע"ד, כיצד צולין את הפסח-

מביאים שפוד של עץ רימון. ולא של מתכת, כיון שבמתכת חם מקצתו חם כולו, והבשר נצלה ע"י השפוד ואין זה צלי אש. ולר"י אפשר לצלות את הפסח אף בשפוד של מתכת ולא אמרינן חם מקצתו חם כולו. ואין צולין עם שפוד של דקל תאנה אלוך חרוב ושקמה, מפני שהם מוציאים מים התי כמבושל, אבל של רימון אינו מוציא מים מפני שקשריו חלקים, ואי כבית אימא איירי בנטיעה רב בשנתה נצלה בה קשרים. וצריך שמקום החתך של השפוד יהיה בחוץ כדי שלא יצאו משם מים.

ותוחבו לשפוד מתוך פיו עד בית נקובתו מפני שהחלק הרחב שנשפוד צריך להיות למטה כדי שהפסח לא יפול, ונתנים את בית השחיטה למטה כדי שהדם יזוב משם. (תוד"ה כיצד).

היכן מניחים את כרעיו ובני מעיו - לרבי יוסי הגלילי נתן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו. ולר"ע אומר כמין בישול הוא זה שמבשל בני מעיו בתוכו כמו בתוך הקדירה, אלא תולין כרעיו ובני מעיו מבחוץ בשפוד למעלה מפיו של השלה.

איסור אכילת גדי מוקוס בזמן הזה במקום שנחגו שלא לאכול אסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה גדי שצלאו כולו כאחת זנראה כאוכל קדשים בחוץ, אבל אם נחתך ממנו אבר אע"פ שנצלה עמו אח"כ, או ששלק אבר אחד אע"פ שאותו אבר מחובר לגדי, מותר לאוכלו בליל פסח בזמן הזה. וכתבו התוס' (ד"ה נחתך) שדון צלית הפסח כולו כאחד הוא מצוה, אבל אינו לכתובא.

כבולעו כן פולטו ודיני מליחת בשר

כיון שדם אסור באכילה, אסור לבשל בשר לאחר שחיטתו בלא למלוח את הבשר מתחילה ולהוציא את דמו. הגמרא כנן דנה בכמה אופנים שלא עשו מליחה, האם יש בזה איסור משום הדם, או שאין בזה חשד דם.

מולייתא - רבה מותר לאכול מולייתא -בשר ממולא בין הבשר לעצמות בבשר שלא נמלח או שמלחו כמליחת צלי וצלאו, דכבולעו כך פולטו לחוץ והוא נשרף מהאש, ואפילו אם פי הבהמה למעלה מותר. ואב"י אוסר אפילו אם פי הבהמה פתוח למטה, מפני שהבשר בולע מהדם. והלכה כרבה.

וכתבו התוס' (ד"ה כבולעו) שבחולין יש מחלוקת אם מותר לצלות כבד ע"ג בשר מפני שהדם מחליק החוצה ואינו נבלע, או שחוששים שהדם נבלע, שם לא שייך לומר כבולעו כן פולטו משום שהדם נופל מבחוץ ואינו נבלע, ושם אין להתיר מטעם כבולעו כן פולטו משום שזה מותר רק בדיעבד (אמנם בפסח מותר לכתחילה אף שיש בו גם כבד, כיון דכתבי' יראשו על כרעיו ועל קרביו' לא רצי להחמיצו). והמ"ח שאוסר לצלות כבד על בשר, היינו מדרבנן, ובפסח לא החמירו, אי נמי איירי שמלח את הבני מעיים מליחה גמורה. ובמולייתא מותר אפילו אם הבשר החיצוני נמלח ושרה כדי מליחה, והפנימי לא נמלח כלל.

מליחת צלי- התוס' (תוד"ה האי) מדייקים מרש"י שצורך איזה מליחה לפני צלית בשר, אבל שיטת ר"ת שצלי א"צ מליחה כלל, מפני שהאש מפליטה את הבשר יותר ממלח, בדגונינו שבמשלים כבד אחר צלייתו אע"פ שאחמירים שלא לבשלו אחר מליחתו, ואפילו אם לא נצלה כל צרכו שלא נפלט כל הדם מותר, דדם האברים שלא פירש בין בו איסור.

הגמ' מנסה להביא ראיה לרבה ממתני' דנותן כרעיו ובני מעויו לתוכו, ואב"י דוחה ששם בית השחיטה פתוח לכיוון מטה ויוצא הדם דרך שם.

ע"ד: ומדתני לגבי לב שקורעו ומוציא את דמו, ואם לא קרעו קודם בישולו קורעו לאחר בישולו, אין ראיה, ד"ל דשאני לב שהוא חלק ואינו בולע אפילו בקדירה. וכתבו התוס' (ד"ה שאני) שרק מחמת בליעת דם אינו נאסר, אבל לענין שמנינו איסור הוא בולע ונאסר, וכבד אינו בולע כלל דאידי דטרדיד למיפלט לא בלע. וכתבו התוס' בשם ר"ת שדברי הגמ' שהלכה חלק ואינו בולע הם דחויאי בעלמא, דהלכה כרבה דמולייתא שריא.

סמידא - אם הכינו עוף שלא נמלח עם עיסה (לרש"י הכונה לפשטיד"א, ולתוס' (ד"ה טפלו) בפשטיד"א לא אמרינן כבולעו כך פולטו, אלא הכונה שמרחו שם עיסה שבלילתה רכה), אם העיסה היא של סולת היא מתפוררת והדם יוצא כמנזה ומותר לאכול ממנה אע"פ שיש בה צבע אדום שהדם ודאי יוצא ואדם זה ודאי לא דמות דם הוא. ובקמח נקי מותר לאכול רק אם הרוטב מוהל הבשר שזב בלחם צלול. ובשאר קמחים מותר כל שאין הרוטב אדום.

אומצא בשר שהאדים, **ביעי** ביצי זכר (שהאדימו. רש"י. ולתוס' (ד"ה וכן ביעי) אפילו לא האדימו חייב לוחתנם מחמת הקרום שעליהם שהוא אסור משום דם), ו**מיוזקי** ורידים גסים שבבית השחיטה, אם חתכם ומלחם מותר אפילו לבשלם, ואם הניחם על השפוד (במיוזקי דוקא אם בית השחיטה למטה) מותר לאוכלם כיון שהדם יוצא, ואם הניחם ע"ג גחלים- לרבינא אסור מפני שהם מתכווצים ודםם נבלע בהם, ולרב אחא מותר מפני שהדם נשאב, והלכתא לקולא כרב אחא, (בשאר מקומות שנחלקו רב אחא ורבינא רבינא לקולא והלכה כמותו מלבד כאן).

חלייה מוהל היוצא כשחוקץ אומצא, לישאנ אחרנא שחולטים אותו בחומין לאחר צלייתו ודמנו נסחט לתוכו, לרב אחא אסור, אבל באומצא שאינו אדום מותר (וכן אמימרו וי"א רב אשי נהגו להתייר), ולרבינא אף באינו אדום אסור, מפני שא"כ שאין בה חוטיין של דם. ודעת התוס' (ד"ה אסמיק) שאם צלה אותה כל צרכה המוהל היוצא ממנה מותר, ואם לא צאלה כל צרכה היא אף עצמה אסורה, וכן אם החומין אסור גם החתיכה אסורה. ולכן פירשו בשם ב"ה'ג שמדובר בבשר חי שנתנורו לתוך חומין לזמן מועט שאינו פולט ודםם נצמת בתוכו, והחומין מותר כיון שהדם לא פירש, ואם הבשר שהה עד שהחומין האדים החתיכה והחומין אסורים, ולרבינא אפילו בלא שהה החומין נאסר, אבל הבשר אינו נאסר בפליטה מועטת כזו.

חומין שחלטו בו בשר אין מועיל לחלוט בו פעם שניה, ואע"פ שחומין שהוא חלש מעיקרו מותר לחלוט בו, התם כיון שעדיין לא חלטו בו יש לו כח חליטה.

מה נחשב צלי אש

נאמר בפסח שצריך שהוא יחיה 'צלי אש', ולעיל (ע"ד). נבחרא כיצד צולים את הפסח, הגמ' כנן ממשכיח לבאר מה נחשב צלי אש. עוד מבארת הגמ' לגבי דינים נוספים שנאמר עליהם בתורה אש, האם גחלים נחשבים אש או לא.

ע"ה. **צלית הפסח על האסכלא** - אין צולין את הפסח על האסכלא, ואם האסכלא מנוקבת מותר, ומועשה בר"ג שאמרו לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה מנוקבת.

תנור שהסיקו וגרפו - לגבי פסח לא חשיבי צלי אש, דכתיב "צלי אש" ב' פעמים למעט אופן זה. ואם הסיק תנור בקליפי ערלה וגרפו, אף לרבי האוסר הפת (כ"ו): משום שיש שבח עצים בפת, ג' גרפו מותר, לל"ק ילפינן מפסח, ולל"ב ערלה קל מפסח, דפסח הו"א דחשיב צלי אש כיון שחום התנור הוא מולחת האש ואם מניחים בו בגד הוא נשרף ונעשה פחם ואש, אבל בערלה התורה הקפידה שלא להנות מעצם דאיסורא, וכבר אין עצים, ובגישל פת ע"ג גחלים הפת מותרת, משום שחום הגחלים בא מחמת עצמם ועפרא בעלמא הם. והיכא שיש אבוקה כנגד הפת הפת אסורה. תוד"ה גרפו.

האם גחלים נחשבים צלי אש בפסח וכדומה-

בצלית הפסח - חתך את הפסח בשניים ושלשה מקומות ולא הבדיל את החלקים זה מזה, ונתנו ע"ג גחלים, לרבי מועיל דחשיב צלי אש.

בצרעת מכות אש - הנכוח ע"י גחלים או רמץ (-אפר רותח) או סיד רותח או גיפסים (-מין סיד) רותח או חמי האור, הרי זה בכלל צרעת מכות אש ולא בכלל שחין. (ואף ששחין ומכות אש שוים בטומאתם, ל"מ היכא שיש חצי גרים מכות מכוה מחמת אור וחצי גרים מכות שחין שהוא לקות חום אחר שאינו מחמת האור, אינם מצטרפים), דכתיב ב' פעמים "מכוה". לרב כסאדא בא הפסוק לרבות גחלת של מכות אבל של עץ פשיטא דחשיב אש, ולרבינא (ע"ה): מרבים ממכוה שאר הדברים הנ"ל אבל גחלת חשיב אש וא"צ רבוי.

בשריפת בת כהן - אע"ג דכתיב "באש תשרף" היו עושים פתילה מאבר ומתיכים אותה ושופכים לתוך פיה, דכתיב "באש תשרף" לרבות כל שריפות הבאות ע"י האש, אבל אבר מעיקרו שמוציאים אותו רותח מן הקרקע בלא תולדת אש לא מהני דנתמעט מ"באש". (ואין ללמוד דין זה מנדאיצטרך קרא לומר שאין שריפת בת כהן דוחה שבת מנואר שאין יכול לשורפה מאבר מעיקר, ד"ל דאיצטרך קרא להיטא אין לו אבר מעיקרו. תוד"ה למעוטי). ואין שורפים אותה בחבילי זמורות ואפי' בהרבה חבילי זמורות כדי שתמות מהר, דילפינן מבני אהרן שנשרפה נשמתם וגופם קיים שנמנסו בחוטמיהון כמין ב' חוטי אש. ואין שורפים אותה בחמי האור שגם בזה הנשמה נשרפת והגוף קיים, דכתיב "ואהבת לרעך כמוך" ברור לו מיתה יפה.

פרים הנשרפים - כיון דכתיב "ושרף אותו על עצים באש" לא מהני סיד רותח וגפסים רותח, (דכתיב באש לבסוף משא"כ בשריפת בת כהן), והא דכתיב שם אח"כ "על שפך הדשן ישרף" לא ילפינן שאר מיני שריפות, אלא לרבות אם אין שם דשן, ואם הצית האור ברובו.

ע"ה: **כה"ג ביום הכיפורים** - כתיב ביה "ולקח מלוא המחטה גחלי אש" ובברייתא איתא שיביא גחלים לוחשות (-בעורת), ולא יביא שלהבת, ולא יביא עוממות (-גבויות, מלשון ארזים לא ענממוהו -) ולא הכהו את מראיהו) בגן אלוקים". לרב שאם היה כתוב רק גחלי היה יכול להביא בין עוממות בין לוחשות שניהם נקראים גחלים, ואם היה כתוב אש היה מביא שלהבת דסתם אין הוכנה לגחלים, קמ"ל שצריך להביא גחלים לוחשות, אך קשה מזה לרבי דס"ל שגחלים נקראים אש. ולכן מובאר אב"י שאם היה כתוב גחלי היה מביא דווקא עוממות, ואם היה כתוב אש היה מביא או לוחשות או שלהבת דלוחשות הם אש ולא גחלת. קמ"ל גחלי אש שבייבא דווקא לוחשות. ורבה מוקשה איך היה הו"א שיביא שלהבת בלא גחלת והיינו שימשח את המחתה בשמן ולהדליק בה אש, והיי אפילו לפני מלך בשר ודם אין עושים כך. ולכן מובאר רב שאם היה כתוב גחלי היה מביא עוממות, ואם היה כתוב שיהיה מביא מוצצה גחלת ומוצצה שלהבת שייטול ממוצה החיצון אוד שחוצת האור ברובו, שעד שיכנס לפני ולפנים היה כולה גחלת, דאש מושג אפי' לפני מלך בשר ודם מפני שהיא מעלה עשן המיעוט הוא על שעת לקיחה. להכי כתיב "ולקח... גחלי אש" שבשעת לקיחתם יהיו גחלת.

כמה אופנים שיש לדון אי חשיב עלי אש, ודיני בליעות בתערובות

נתבאר לעיל שפסח שנצלה מחום התגור וכדומה נאסר, והלחן יבואר מה דינן בכמה אופנים שהפסח או שומן מהפסח התחמם מהתגור וכדומה, האם וכמה מהפסח נאסר, וכן יבוארו דיני בליעות איסור והתר ודומה באופנים שונים (עילאה או תתאה דבר, מלוח וכבוש כמבואר, ואי ריחא מילתא).

נגע הפסח בחרסו של תגור יקלף את מקומו מפני שאותו מקום התבשל מחום התגור, והיו כתגור שגרפו שנחמקע לעיל מדרביתא עלי אש ב' פעמים. וכתבו התוס' (ד"ה תג) שגם לשמואל דס"ל תתאה גבר ניהא דצריך קליפה, עדת שהוא חוקרר הוא בולע מטע, איני ילי איירי שעגע מלמטה, איני מי חרס התגור חם הוא.

נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו שומן שהתחמם מהחרס ונבלע בפסח, יטול את מקומו - יטול התיבה עבה מפני שהוטב נבלע בעומק התיבה. וכתבו התוס' (ד"ה יטול) דכל היכא דסגי בקליפה איירי שיש בו רק מעט רוטב, דאי לאו הכי הוויט שבמקום נכנס בעומק וצריך נטילה.

נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו מפני שהרוטב התחמם מהסולת ואסור לאוכלו משום דהוי צלי מחמת דבר אחר, וצריך לשרוף את הקומץ כשאר קדשים פסולים.

ע"י דינו בליעות בתערובות - דבר חם שנפל לתוך דבר חם כגון בשר וחלב או איסור והתר, אסור, וצונן לתוך צונן צריך הדחה, ואם נפל חם לתוך צונן או צונן לתוך חם - **לרב עילאה גבר** (העליון מנצח) ואם העילאה חם הוא מחמם את התחתון ושניהם נעשים חמים והם בולעים אחד מהשני, ולכן אסור, ואם הוא קר מותר מפני שהעליון מנצח את התחתון ולא בלעי, ולשמואל (וכן מבואר בב' ברייתות ולכן אע"פ שהלכה כרב באיסורי בהא הילכתא כשמואל) **תתאה גבר**, וממילא אם התתאה חם אסור, ואם התתאה קר מותר, ומ"מ אסור כדי קליפה דכיון דחם הוא עד דמיקר ליה א"א דלא בלע פורתא. והיכא שהדבר שטעון קליפה הוא לא כגון חלב, דעת ר"ת (תורה' תניא) שא"צ קליפה כיון שא"א לקלפו, ודעת ריב"א שצריך שיהיה שישום כנגד הכדי קליפה.

וע"כ הכא בנטף מרוטבו על החרס וחזר אליו דאיתא במתני' שיתול את מקומו, או בנטף מרוטבו על הסולת דאיתא במתני' שיקמוץ את מקומו, לרב איירי אף בחרס או סולת צוננים, ואסור מפני שהרוטב מחמם את החרס או הסולת דעילאה גבר, והחרס או הסולת חוזרים ומחממים את הרוטב ואינו צלי אש. ולשמואל איירי בחרס וסולת ורתחים, אבל אם היו קרים תתאה גבר והרוטב מתקרר ומותר. לשיטת רש"י באופן א"צ אפילו נטילה, ודעת ר"ת (תורה' אלא) שהרוטב שנטף ודאי לא נצלה כל צרכו לפני שנטף, דאי לא הכי אינו נאסר מחמת שנצלה מהסולת (ורק ביטול אחר צליה נתרבה לאיסור), וכיון שהוא התערב בסולת א"א לאפת אותם כדי שהרוטב יצלה, מפני שהוא נצלה גם מחמת המימות הסולת והיו צלי מחמת דבר אחר. עוד כתבו התוס' (ד"ה בלמטה) שגמל"ד עילאה גבר אין צריך נטילה בפסח מסביב השפוד, משום שאין שפוד עץ קולט חום כמו חרס, איני מבפנים אבל רותח כגון מבחירץ.

סכו בשמן של תרומה אם בני התורה כהנים מותר באכילה, ואם הם ישראלים הפסח חיי יחינת דלא בלע, ואם הוא צלי דבלע (אפילו בעונן, כיון שהוא רק תורה' ואם) יקלף את החיצון, לרב הטעם משום דעילאה (השמן) גבר, ואיירי שלא נשתהה בתגור אחריו הסיכה כלא, דלא הכי היה השמן נבלע לכו"ע ע"י תיחת התגור. תורה' משום, ולשמואל אע"ג דתתאה (הפסח) גבר שאני סיכה דמניחים רק מנשהו שמן.

סכו בשמן של מעשר שני אינו יכול ליטול דמים מבני חבורה, דאין מוכרים מעשר שני בירושלים אפילו בשביל לאוכלו עם בקושה, דכתבי "וכי ירבה ממך הדרך וכו' ונתת כספך". רש"י. והתוס' (ד"ה לפי) הקשו דהכא מיידי למוכר ולאוכלו ולא להוציא מקדושתו, וכתבו בשם ר"י שבירושלים גורו מכירה אטו פדיה, ולרשב"א אסור מכירה רק משום ביוון מצוה. וכן גורסים שא"צ מיעשר שני בירושלים.

מליח הרי הוא כרותח נאכל מחמת מלחו - שמקדיח טעמו מחמת מלחו קצת ואינו ראוי לאוכלו ללא הדחה, ואין הכוונה ששום אדם אינו יכול לאוכלו, ואף בעונן לתוך צונן אסור, וכן **כבוש** בחומץ הרי הוא כמבושל.

בשר צלי שנפל לתוך חלב קר צריך קליפה, ואם יש בו בקעים אסור כולו, וכן אם היה מתולב מפני שהתולבין מוכרחו והוא בולע.

אי ריחא מילתא

לאחר שנתבאר כמה דברים בדין תערובת איסור והתר מכה ביטול וכדומה, הגמרא זנה האם מאלה התי שנתבאר נתגור אחד עם מאכל איסור, או בשר עם חלב וכדומה, או שנתנו פת חמה ע"ג תבית יין של תרומה, האם הדבר נאסר או לא.

ע"י: האם שני דברים שנצלו בתגור אחד אוסרים זה את זה - לרב בשר שחוטשה שמן שצלאו יחד עם בשר נבילה כחושבה בשני שפודים זה הרוק מזה אסור, דריחא מילתא היא, והריח מהשמן נכנס לכחוש ומפסמו וחזרו ומבשר ריח, וכ"ש שאם השחוטשה חושבה ותבילה שמינה שהשחוטשה נאסרת. וללוי ריחא לאו מילתא ומותר אפי' בבשר נבילה שמן שצלאו יחד עם בשר שחוטשה כחושבה. וכן התי לוי גדי שנצלה יחד עם דבר אחר (חזיר). וכתבו התוס' (ד"ה מאי) בשם רש"י שלוי מותר רק בדיעבד, שיטת רש"י שהלכה כלוי. ולר"ת (תורה' אסרה) תלכה כרב. וכתבו התוס' שבתנאים שלעו שהם גדולים מותר לאפות פסטיד"א של בשר עם פסטיד"א של אגונה, דכיון שהם מוכסות הויט חסתי קדירות, כיון שיש הרבה אויר בתגור והחלב מתפסט.

אין צולין ב' פסחים כאחד מפני התערובות שמוא יאכל הפסח שלא למטייו, והיינו שלא יתחלפו זה בזה, ואפי' גדי וטלה חוששים שיתחלפו, ומפני תערובת טעמים (ריחא) ללוי מותר ולרב אסור, ומ"מ אם נצלו בכעין ב' קדירות שפוד מלאו ושיפוד מלאו וכן גדול של חגלים או אפר באמצע מותר, ועדיין אסור משום שמוא יתחלפו זה בזה.

הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית יין של תרומה ר"מ אוסר לויים דריחא מילתא. ורבי יהודה מתייר - ללוי פת שריחא לאו מילתא. ולרב אע"פ שריחא מילתא מותר, איירי בפת חמה ובחבית חתומה, ואם כופת צוננת וחבית פתוחה, אבל בפת חמה ובחבית פתוחה מודה ר"י שאסור. ורבי יוסי מתייר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות את הריח, וגם הוא בחבית סובר שריחא מילתא.

פת שנאפתה בתגור ביחד עם בשר אסור לאוכלה עם חלב.

דג שנאפה יחד עם בשר, לרבא מפרזיקא אסור לאוכלו עם חלב דס"ל דריחא מילתא, ולמור בר רב אשי אסור אף עם מלח דקשיא לריחא ולדבר אחר צריכה.

אלו זבחים ומנחות באים או נאכלים בטומאה

נתבאר לעיל (ריש אלו דברים) שפסח ותמיד קריבים אפילו אם חוב הציבור טמאים, והפסח אינו נאכל בטומאה. הגמרא הלכה מנארת שגם שאר קרבנות ציבור שקבעו להם זמן קריבים בטומאה, אמנם הם אינם נאכלים בטומאה. אבן זה מבאר התוס' כמה דברים לענין טומאה, והם טומאה הותרה בציבור או דחוייה, האם הציץ מרצה על טומאת הלקי זבחים ומנחות הנאכלים או רק על הדם והקומץ, האם הציץ מרצה כשאנו על מצח אהרן או לא, וכן יבואר האם זורקים את הדם כשאין הבשר ואין אוקלים בשר כשהדם אינו ראוי או לא (וכן בקומץ דמנות), והגמי מנארת את השיטות השונות בדוניהם הנ"ל.

חמשה דברים באים בטומאה להוציא ציבור ידי חובתן **ואין נאכלים בטומאה** - העומר, שתי הלחם, לחם הפנים, זבחי שלמי ציבור וזה דומה לקרבנות שזמנו נזרק על המזבח ובכללם שעירי הרגלים, ושעירי ראשי חדשים, ומתני' תנא שעירי ראשי חדשים דקמ"ל דראש חודש איקרי מועד, כדכתיב "קרא עלי מועד לשבור בחוריי" והיינו שבאותה שנה של שילוח המרגלים חודש תמוז היה מלא והאברעים יום כלו ב"ט באב ויום זה הוקבע להם ליום כביה לדורות, ויום עיבור החודש נקרא מועד. וכתבו התוס' (ד"ה סלקא) שאע"פ שבפרשת פנחס כתיב "אלה תקשו לדי" במועדיכם" וכתבו התם ר"ח, ר"ח ה"א "במועדיכם" לא קאי אלא על שני ימים טובים, כמו שלשבת צריך פסוק מיוחד ואינו בכלל "במועדיכם", אבל חגיגת ט"ו וה"ה להגות עציזת וסוכות אף שהיא קרבה ציבור דאף שכל יחוד חייב בה היא באה באסיפת הציבור כרגל אינה באה בטומאה, שאף שיש לה זמן קבוע, מ"מ יש לה תשלומין כל שבעה ימים" והתוס' אותו חג לדי' שבעת ימים" כדמצינו שבוהאי טעמא אינה דוחה שבת. והתוס' גורסים שאינה באה בטומאה כיון שאינה דוחה שבת. ופסח שבא בטומאה נאכל בטומאה, דמתחילתו אינו בא אלא לאכילה.

ע"י. הגמי מביאה את המקורות להתיי הבאת הדברים הנ"ל בטומאה - בתמיה ופסח כתיב "במועד" משמע שלא יעבור הזמן אפילו בשבת או בטומאה, בקרבנות ציבור כתיב "במועדיכם", עומר והקרב עמו, ב' הלחם והקרב עמו, ילפינן מ"וידבר משה את מועד ד' וכו' דלא קתני מועד אחד לכולם, ובלחם הפנים כתיב "תמיד" דמשמע אפילו בשבת. (תורה' שכן). הגמי מנארת דאע"פ לפינן משהו דתמיד חזרו שהיו תמיד וכלל, ופסח חזרו שעששו כרת, ובשניהם איכא צד חמור שכן ישלפני דידבור וכמ"ד עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד היא (שם), וקרבנות ציבור באים לכפר דעולה באה על עשה ולא תעשה התיק לעשה, ועומר ושתי הלחם באים להתיר את החדש זה במקדש וזה במדינה. וכתבו התוס' (שם) דצ"ל שיש מירכות גם למה א"א ללמוד משנים מהם את השאר.

טומאה בציבור דחוייה או הותרה, והאם הציץ מרצה כשאנו על מצח הכהן גדול, והאם הציץ מרצה על אכילות - לר"ש הציץ מרצה כשאנו בטומאה בקרבנות אף כשאנו על מצח הכהן גדול, שהרי הוא מרצה ביום הכיפורים אף כשאנו על מצח הכה"ג (-בשעת עבודת פנים שאנו נכנס בגדי זה משום שאין קטנור נעשה סגור), דלכו"ע טומאה דחוייה בציבור ומותרת רק היכא שאין טהורים, וממילא צריך רצון ציץ (והקשו התוס' ד"ה דלא) דמצינו טומאה דחוייה בציבור ללא רצון ציץ, והיינו טומאת גברא, אמנם רבי יהודה סובר שאין ראי' מיוהכ"פ שהטומאה הותרה בציבור וא"צ רצון ציץ אלא לקרבן יחיד, ומשהו ס"ל שאין הציץ מרצה אלא כשהוא על מצח הכה"ג. עוד מבואר בגמ' שלכו"ע (-לדגמן דסתם מתינ') אין הציץ מרצה על אכילות טומאה בשר ושעירי מנחה הנאכלים, אלא רק על טומאת דם וקמיצים, וכן איתא בברייתא בשם רבי יוסי, אמנם לר"א הציץ מרצה על אכילות.

האם זריקת דם ואכילת בשר תלוים זה בזה

ע"י: כתיב "ועשית עולותיך הבשר והדם". לרבי יהושע לומדים מזה שאם אין בשר (כגון שנטמא או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים) אין דם נוזק, ואם אין דם אין בשר, ואף דכתיב "ודם זבחתי ישפך" הא כתיב בתורה "והבשר תאכל", ואיצטריך תרי קראי חד לעולה וחד לשלמים, וא"א ללמוד שלמים מעולה, דעולה כליל וזה חשוב ולכן מחמירים בזה, וא"א ללמוד עולה משלמים, דשלמים יש בהם ב' אכילות.

לרבי אליעזר זורקים את הדם לכתחילה אע"פ שאין בשר, דכתיב "ודם זבחתי ישפך", ויליף מ"הבשר והדם" שאין הבשר צריך זריקה, והיה לול אויר קטין בין כבש למוזבח והמסדר את האברים עומד על הכבש שיערב על מערכת העצבים, ובאמת היה יכול לזרוק גם ללא האויר, ועשו את האויר כדי שיוזק לזרוק, תורה' אויר, ומ"הבשר תאכלי" יליף שאין הבשר מותר באכילה עד שיוזק הדם (ורבי יהושע לומד זאת מק"ו, דאם אימורים שאינם מעכבים כשאין אימורים מעכבים אכילת בשר כשישנם, כ"ש דם שמעכב כשאין דם שהרי מתחילת הקדיש הם נאסרים והכפרה אינה אלא בדם וכתיב משלחן קדוה קדוה, וכיון שאין כפרה האיסור לא פוקע, יש מעכב כשיש דם, ולר"א מילתא דאיתא בק"ו טרח וכתב לה קרא, ולרבי יהושע אין ניתוח לדורש מהפסוק דבר אחר דורשים דבר אחר), ואין לומר שכל הפסוק נצרך ללימוד זה, דא"כ נכתוב קרא הפוך "והבשר תאכל ודם זבחתי ישפך", כמו לעיל "ועשית עולותיך הבשר והדם".

הגמי' דנה אם משנתנו שה' דברים באים בטומאה מתאימה לדעת רבי יהושע שאם אין בשר אין דם, דלכאורה כיון שהבשר טמא א"כ א"א לזרוק את הדם, דס"ל שאין הציץ מרצה על האכילות. ואין לומר דס"ל שהציץ מרצה על העולין (-אימורים הנקטרים על האשים), דהתנית זבחים, עומר ושתי הלחם שאינם עולים ע"ג המזבח דבעומר רק הקומץ עולה (והוא כמו זריקת הדם של זבחים), ובשתי הלחם הכל נאכל (ובאים בטומאה לגבי שתי הלחם הכונה לתנופה. תורה' עומר), אין יעשום בטומאה. ואין לומר שרק זבחים סובר רבי יהושע שצריך שגם הבשר וגם הדם יהיו ראויים ולא במנחות, דבמנחה במנחות מבוואר שבמנחה שנטמאה אין אבדו שיעריה פסולה לרבי יהושע (וכשרה לרבי אליעזר), וכן מבואר בברייתא, וא"כ אין קריבים בטומאה. ועוד דרבי יהושע ס"ל שאין הציץ מרצה על העולין ולא על האכילות, כמבואר בשמו בברייתא שבכל הזבחים אם נטמאו הבשר ולא החלב או החלב ולא הבשר זורקים את הדם, אבל אם נטמאו שניהם לא ואם הציץ מרצה על העולין דהיינו חלב או על האכילות דהיינו בשר למה לא זורקים את הדם. וכן א"א להעמיד את המנחה בדיעבד, וכמבואר בברייתא שהרבי יהושע מוכשר בדיעבד, מהלשון "ומלשון מהמשנה משמע שה' דברים באים בטומאה לכתחילה, והמשנה במנחות הנ"ל משמע שפסולה אף בדיעבד.

ע"ת. הגמי' מנארת שמתני' רבי יהושע, ולא איירי רבי יהושע שלכתחילה פסולה ואם זרק הוציאה אלא ביחיד אבל בציבור לא דבוה באים אפילו לכתחילה, דטומאה הותרה בציבור. רש"י. והתוס' (ד"ה הא) כתבו שרבי יהושע סובר שטומאה דחוייה בציבור, ומותר הגמי' שבציבור מקריבים לכתחילה בטומאה משום שהציץ מרצה על האכילות, אבל ביחיד מדרבנן לכתחילה לא יזרוק, ואינו פסול אלא לכתחילה. הגמי' בנדון אם הציץ מרצה על האכילות, לרבי יהושע אין יכול לזרוק את הדם, ולר"א דס"ל שזורקים את הדם אע"פ שאין בשר נ"מ שמוחשבת פיגול בזריקה מפגלת אע"פ שאם יש פסול אחר בקרבן לא היו פיגול לחיוב כרת, ולאפוקי מידי מעילה שאחר הזריקה שיש התר לכתיים אין מעילה, דהוי' כקרבן טהור, שאף שאסור לאוכלו בטומאה, לשאר דברים הוי' קרבן טהור.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה או קנין חכמה, במייל A0527692282@gmail.com.
לפרטים 052-7692282.
עלויות ההדפסה רבות, ניתן לתרום כ"נדירים פלוס" בקופת "תמצית משנה ברורה".
לרכישת סיכומי "תמצית הש"ס" ו"תמצית משנה ברורה" ניתן להתקשר ל-052-7692282.
להזמנת סט 4 חלקים "תמצית הש"ס" על כל הש"ס במחיר 100 ₪ כולל משלוח ניתן להתקשר ל-053-7125663.

פרשת יתרו ~ פסחים ע"א-ע"ז ~ מבחן מס' 57

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במייל באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

א"ת ר' ביזק ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

073-7289669

- האם יש חיוב שמחה בשלמי שמחה בליל יום טוב וחול המועד (גמרא ורש"י)?
  - בכל הלילות.
  - בכל הלילות חוץ מליל יו"ט ראשון.
  - רק בלילות יו"ט.
- מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת, ושכח ומל את של אחד השבת בשבת, מה הדין בזה לרבי אליעזר ורבי יהושע?
  - חייב לכוי"ע.
  - ר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר.
  - שתי התשובות הנ"ל הם מחלוקת תנאים.
- מאיזה תנא יש ראייה למסקנת הגמ' לפטור בועל בימתו נדה משום שטעה בדבר מצוה?
  - מרבי יוסי שפוטר המוציא לולב ביו"ט ראשון של חג שחל בשבת.
  - מרבי יהושע שפוטר כהן שאכל בתרומה ונדע שהוא בן גרושה או בן חלוצה.
  - למסקנת הגמרא אין ראייה לדברי רבי יוחנן.
- מדוע אין צולים את הפסח בשפוד של תאנה?
  - משום חס מקצתו חס כולו כמו במתכת.
  - משום שהוא נשרף.
  - משום שיוצא ממנו מים והוא כמבושל.
- על איזה אופן נחלקו רב אחא ורבינא לגבי חתיכת בשר שהאדימה?
  - האם מותר לחותכה ולמולחה ואח"כ לבשלה.
  - האם מותר לצלותה ע"י שפוד.
  - האם מותר להניחה ע"ג גחלים.
- לגבי מה לא היו משתמשים בגחלים של עץ?
  - לצלית הפסח.
  - לשריפת בת כהן.
  - גחלים לוחשות לכהן גדול ביום הכיפורים.
- מה אינו כשר לכהן גדול ביום הכיפורים משום שאינו דרך כבוד (גמרא ורש"י)?
  - לקיחת גחלים עוממות ממזבח החיצון.
  - לקיחת גחלים לוחשות ממזבח החיצון.
  - הכנסת אוד או שמן בוער לפני ולפנים.
- הסך פסח צלי של ישראל במעט שמן של תרומה, מה דינו?
  - טעון הדחה.
  - טעון קליפה.
  - לרב טעון קליפה ולשמואל כולו אסור.
- באיזה אופן אין צולים ב' פסחים בתנור אחד?
  - דווקא כשהם סמוכים, מפני שאחד נותן טעם בשני ונמצא הפסח נאכל שלא למנוייו.
  - אפילו באינם סמוכים שמא יחליפו, אמנם אם אחד גדי והשני טלה מותר.
  - אפילו באינם סמוכים ואפילו בגדי וטלה אסור מפני שחוששים שמא יחליפו.
- נטמא החלב או הבשר או שניהם, האם זורקים את הדם לרבי יהושע?
  - רק בנטמא החלב, מפני שהציץ מרצה רק על העולין.
  - רק בנטמא הבשר, מפני שהציץ מרצה רק על האכילות.
  - בנטמא אחד מהם זורקים, אבל לא כשנטמאו שניהם.

מדור - לדעת חכמה

א"ת ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק א"י ז"ל

- השוחט בשבת, באלו מהמקרים דלהלן חייב לכוי"ע (ע"א - ע"ב):
    - פסח ששחטו שלא לשמו, וכן בשוחט בעל מום לשם קרבן המותר בשבת.
    - שאר זבחים ששחטם לשם פסח ואינם ראויים לפסח, או ששחט שאר זבחים לשם תמידים ומוספים.
    - שחט עגל של שלמים לשם פסח, או ששחט חולין לשם פסח.
  - כיצד מבארת הגמרא למה שחטו ונמצאת טריפה בסתר חייב למ"ד מקלקל בחבורה פטור?
    - תיקן שאם עלו לא ירדו.
    - תיקן להוציאה מידי נבילה.
    - תיקן להוציאה מידי אבר מן החי.
  - מה הכוונה עיבור צורה לפי רש"י (פסחים ע"ג)?
    - פסול לינה שהוא פסול בגופו.
    - לינת לילה אף היכא שאינה פוסלת.
    - המתנה כמה ימים עד שיתקלקל הבשר.
  - איזה דבר אינו תלוי בנדון אם טומאה הותרה בציבור או שהיא דחוייה בציבור (גמרא ורש"י)?
    - האם צריך רצון ציץ על ההקרה בטומאה, והאם הציץ מרצה כשאינו על מצח אהרן.
    - האם צריך לחזור אחר כהנים טהורים.
    - האם הציץ מרצה על טומאת בשר ושיירי מנחה הנאכלים.
- רשות - [תוס'] - דבר לח שבלע דבר איסור באופן שבדבר יבש טעון קליפה, מה דינו?**
  - לריב"א צריך שישים כנגד הכדי קליפה, ולר"ת כולו אסור.
  - לריב"א רק הכדי קליפה מצטרף לבטל בשישים, ולר"ת כולו אסור.
  - לריב"א צריך שישים כנגד הכדי קליפה, ולר"ת כולו מותר.

ההגרלה השבוע על

תו קניה ע"ס 500 ₪

לבחירה: אושר עדיש.

הגרלה נוספת על מדור לדעת חכמה:

ע"ס 150 ₪

עדיין לא למדת חמש שנים...

א. מתן תורה, היה לכל ישראל כאיש אחד בלב אחד, לא רק ללמדנים ועמקנים, לא רק לפוסקים ודיינים, ולא רק לידענים הגדולים, אלא לכל יהודי באשר הוא, ניתן לו אז חלקו בתורה, וכמה חביב ויקר בעיני ה' ההשגה בתורה הספציפית של קטן כגדול, נער כזקן, איש פשוט כחכם.

את האמונה הפשוטה הזאת, שלכל יהודי יש חלק שלו בתורה, אנו משננים בכל יום בברכת התורה, כשאנו מבקשים מהי"ת שנהיה אנחנו וצאצאנו וצאצאי צאצאנו מולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה... הרי שמבקשים ומתחננים על כולם, כי אין יהודי שלא למד במעיי אימו את חלקו בתורה, ואין יהודי שהקב"ה לא ממתין לתורתו.

וכמה יש להצטער, על כל יהודי שטעה להחליט שאינו יכול או שאינו מסוגל ללמוד את חלקו בתורה, וזה מצוי הן בלמדן גדול אם משום מה לא מצא סיפוק בלימוד, והן בכל איש פשוט שלא מעריך דיו את המעט שבידו. הנה כעת בשבוע זה, כשהקריאה בתורה מעוררת את קדושת הזמן, ניתנת לנו כעת הזדמנות פז לקבל התורה מחדש, ויכולים להכריז בלב שלם "נעשה ונשמע" את רצונו יתב'.

ב. כאמור גם אצל אברך טוב עלול להיווצר משבר אפי' אחר שנים בכולל, כשהושב שלא רואה ברכה בלימודו. ומעשה שהיה לאחרונה באברך שאחר כמה שנות לימוד בכולל, עקב משבר כעין זה, חשב לעזוב ולשמש כמנהל באיזה מוסד תורני, הוא פנה אל מרן ראש הישיבה רבינו הגאון ר' גרשון אדלשטיין שליט"א וסיפר לו על תוכניתו, כשהוא נתמך בדברי הגמ' בחולין (כד, א) "כל תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים שוב אינו רואה..." השיב לו מרן: "הלא עדיין לא למדת חמש שנים...!!!"

האברך נרעש למשמע תשובה כזו: "מה פירוש? הרי עברתי ישיבה קטנה, ישיבה גדולה, ואח"כ עוד כמה שנים בכולל...". אך כדי להסביר לו את הענין, חזר ושאל אותו מרן רבינו הגר"ג: "האם אתה קורא עיתון...?" "כן!" הנהן הלה בראשו. "ואיזה סגנון של כתבות אתה אוהב לקרוא?" המשיך להתעניין מרן. השיב האברך בנימה של התלהבות: "פוליטיקה... אני אוהב מאוד! יש שם קרב חי, זה בתוכניותיו וזה ברעיונותיו, רואים שם קולות וברקים".

אמר לו מרן שליט"א, עכשיו תבין מה שאמרת, אילו תלמד חמש שנים את הגמ' הקדו' בדיוק כמו פוליטיקה, ותראה קרב חי בהיות אביי ורבא, תבין את תוכניותיו

ואת רעיונותיו של כל מאן דאמר בגמ', ותראה שם קולות וברקים, ועדיין לא תראה ברכה חמש שנים ח"ו, אז נדבר!

כמה מוסר וחכמת חיים, אפשר ללמוד מסיפור נפלא זה, כי התורה נקראת "תורת חיים", והצדיקים במיתתם קרויים חיים, כביכול אביי ורבא מרצים עכשיו ממש את דבריהם, הנה בדרך כזאת, כל הגמרות נהפכות למציאות חיה עוד יותר מכל מציאות אחרת שיש בעולם, שכולה מליאה באתקפות תיובתות ואיבעיות, סוערת במשא ומתן, בשצף ההו"א והמסקנא, בהמיית הקושיות, ובגלי הסתירות, וכאשר נכנסים לזה עם כל הרמ"ח והשם"ה אי אפשר שלא להנות מכל רגע בגמ', ולא מעניין עוד כלום.

ג. גם אותם אנשים פשוטים, שתורתם נלמדת באופן של קביעות עיתים לתורה בדף היומי ובמשנה ברורה, או עמלי כפיים שכל קישרם לתורה הוא ב"חק לישראל" או באמירת תהילים, מה חביבה שייכותם לתורה, בעיני ה'.

ובכל עת יש בחירה שקולה ומאוזנת, של טוב מול רע, ולכן כשישנה סיבה להתחזקות, מתעוררת כנגדה סיבה להחלשות, והא קא גרים, שדווקא כעת כשהראה ה' את כוחו הגדול בתעלולי הנגיף וחילולתיו, וע"י דרכו המוזרה והתנהלותו הנעלמת, נעשינו בבחינת "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", וכבר נתעוררו מקצה העם להכיר שיש בורא עולם, והוא מנהל הכל! לעומת זאת, דווקא עתה נפתחה הסתה פרועה של התקשורת נגד הציבור החרדי, וסיפר לי יהודי שנקלע למושב בדרום, ופגש שם מסורתי פשוט שאמר לו שכבר ארבעים שנה הוא לא זוכר כזאת רמה של הסתה, ומרגיש שפשוט בושה להיות חרדי, ה' ירחם.

ואנחנו הרי יודעים, שכל הפטפוטיה הזאת אין לה שום אחיזה במציאות, וחוץ מכמה נערי שוליים אומללים, אין לשום חרדי שפוי תכנית לשרוף את העיר שהוא גר בה, וכל ההסתה הזאת מצוצה מהאצבע, רק את כל זה גלגלו משמים בכדי לאזן את הבחירה כנגד התעוררות שגאתה באחרונה, וכך הדרך תמיד, שזה לעומת זה עשה אלקים.

ולנו כיהודים מאמינים בני מאמינים, צריך הדבר הזה לשמש כסיבת התעלות, בבחינת מאוייבי תחכמיני, שאם השטן משתלל כל כך, סימן שמרגיש ששחיתתו קרובה.

ובעת כשקוראים על מתן תורה, הזמן מסוגל לקבל עול תורה אמיתי, ובפרט שלא להתעניין בכל הנעשה, כי גם קוי עדכוני הנגיף אינם אלא פטפוטי הבל, וזה מרבה שיח שאינו של תורה, ועלינו לתקוע ראשנו בעמקי הויות הגמ' ולהרגיש ששם משוש חיינו וכל התענינותנו עלי אדמות.

בטחון נפלא וניסיון תמידי

א. איתא במכילתא דלא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, וחזינון שלא היה מהלך זה בלעדי רק לדור מקבלי תורה, אלא כך הוא המהלך בכל דור ודור, שעמלי התורה זוכים להיות מאוכלי המן, שמשום כך הורה הקב"ה למשה שיניח צנצנת עם מן בקדש הקדשים ליד לוחות הברית, כדי שיראו כולם את המשואה הברורה הזאת, שכל מי שלומד ועמל בתורה, פרנסתו שמיימית כמו אוכלי המן.

והיה מקום לומר שהסיבה לכך, מפני שהלומד תורה עולה מעל סדרי הבריאה, ולכן ניתנים לו צרכיו וכלכלתו משמים בכל יום, אך א"כ היה צריך להיות כתוב להיפך "לא ניתן המן אלא ללומדי תורה". אלא בודאי מונח בזה יסוד, שמכיון שהתורה ענקית ורחבה, ולא מספיקים כל חיי האדם בשביל להקיף וללמוד את כל חלקיה ואגפיה, ממילא אם יהיה אדם טרוד לפרנסתו לא יוכל להתמסר בכל כוחו ואונו לתורה הקדו', לכן קבע ה' שכל מי שלומד תורה, מפרנסים אותו משמים בצורה על טבעית כמו מן.

ב. והנה אחד מהבחינות העל-טבעיות שבמן, זה היותו "בלתי נצבר"! כלומר אי אפשר לשמור אותו מיום ליום, הוא יורד לפי מנה יומית מדוייקת, משלים את התזונה היומית על הפירור, וכשמסיימים את ארוחת הערב, צריך לחכות בסבלנות עד לרדתו שוב מחר בבוקר. לפי ערכינו, זה נראה כדבר קשה, אולי בלתי אפשרי, ללכת לישון עם ארונות ריקים, עם מקרר מנותק, ולצפות ולקוות בכל לב לנס היומיומי הזה, שיהי רצון שימשיך לו גם מחר...

אבל המהלך הזה, אינו בדיעבד, שהרי בוודאי לא היה בעיה לקב"ה, להוריד מזון שאינו נרקב ארבעים שנה, ויש לו את תכונות המן, שאוכלים ממנו אפילו חתיכה קטנה וחשים שובע, ויש בו את כל הטעמים שבעולם, ובשביל מה להורידו מידי יום ביומו? וביארו המפרשים, שהיתה בזה כוונה לכתחילה, בכדי לקשר את כלל ישראל לבורא, באופן שכל יהודי יבין שמבלעדי הבורא אין לו זכות קיום.

ג. והנה רואים דבר פלא במן, שאע"פ שהקב"ה הוריד את המן בכל יום מחדש, מהטעם האמור, בכל זאת, מבחינת הכמויות, ירד טונות של מן בלי גבול, ויש בגמי בזה הפלגה עצומה, שבכל יום ירד הרי הררים של מן, כמסופר ביומא (עו"א): "וכבר היו רבי טרפון ורבי ישמעאל וזקנים יושבין ועוסקין בפרשת המן, והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהן. נענה רבי אלעזר המודעי ואמר, מן שירד להן לישראל היה גבוה ששים אמה..." ובכל זאת, ציוה עליהם משה, שלא יקחו יותר מהנצרך להם, ושלא ישיירו ממנו עד הבוקר, והאור החיים מחדש שהקב"ה לא ציוה זאת למשה, אלא משה הבין מדעתו, שאם המן יורד בכל יום, א"כ אין למה להשאיר? יש לבטוח רק בה!"

וז"ל האור החיים: "...אולי כי מצוה זו משה מעצמו דן אותה, להיות שראה כי ה' נותן להם דבר יום ביומו זה יגיד כי אין יום אחד מכין לחברו, והבין דבר מתוך דבר ואסר להם... וטעם "שהבאיש וירם תולעים", שהסכים ה' על ידו, שהצדיק בסברתו סברת חכם עדיף מנביא", עכ"ל. ואולי מחמת כן התחכמו דתן ואבירם להשאיר למחרת, כי לא ציוה זאת משה מה', רק אמר סברתו ודעתו, וחשבו שיש השתדלות להשאיר למחר, אבל הקב"ה הסכים לדעתו של משה, שכך צריך לחיות, ולא להשאיר למחר.

מאיידך לולי חטא דתן ואבירם שעברו על ציווי של משה והשאירו, לא היה נודע לישראל הסוד הגדול, שמה שמשאירים מן היום למחר נרקב, ואז במשך כל המ' שנה היה להם שכר בטחון כביר, כשמידי יום הם מכלים את כל המן שיש בכליהם, וסומכים שהקב"ה יוריד מחר מן חדש, אך ברגע שראו כל ישראל שמי שמשאיר מן למחר הכל נרקב, תיכף נתבטלה מהם דרגת בטחון מופלאה זו.

ד. ומבאר ה"משך חכמה" שזה בדיוק הסיבה שקצף משה על דתן ואבירם, כי לכאור' מה יש לו לקצוף עליהם אחר שראו כולם שהכל נרקב ונתלע, אלא שקצף עליהם שהפקיעו שטייגען אדיר בבטחון של ארבעים שנה, וז"ל: "...שבאמת היה בזה בטחון נפלא וניסיון תמידי, כי המה בארץ לא זרועה ומונח מן והולך לאיבוד, והמה לא ילקטון רק הנצרך לאותו יום, וזה נסיון תמידי בכל יום! אבל כאשר הותירו וירם תולעים ויבאש, ואם כן הוא ללא תעליות, כי אם ילקוטו מה יהיה, הלא ירום תולעים ויבאש?! ובטל הנסיון והתקיים רצון השם האמיתי, ולכך קצף עליהם משה..." כלומר, זה גופא שהכל נרקב גרם לישראל להפסיד לקיים את מצוותו של משה בתמימות.

וממשיך המשך חכמה לבאר, מה באמת סבר הקב"ה, שלכאור' היה עדיף שלא היה מעניש אותם, בכדי שתצא תוכניתו של משה רבינו להראות את דרגת הבטחון האדירה של כלל ישראל ארבעים שנה, וז"ל: "אבל הי"ת לא קצף, כי הוא לתועליות, כי יהיה הנס גדול בשבת שלא הבאיש, ובלא זה לא ידעו הנס של שבת. אבל משה, רצונו בשבח מטרונא (כנסת ישראל), וכמאמרם ז"ל (ברכות ו"א) תפילין דמרי עלמא מה כתוב בהו? ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". עכ"ל. כלומר, הקב"ה רצה להראות לנו את גודל יום השבת ששונה מימות החול, שמה שמשאירים לא נרקב, אבל משה רצה להראות את שבחן של ישראל.

ולמדנו מזה יסוד עצום, שאכן צורתו של מן שיוורד כל יום הרבה, ובכל זאת סומכים שהקב"ה ישאיר למחר, לכן זהו המהלך הנכון, שאברכים לא חוסכים, כי יודעים שעד כמה שימשיכו לעמול בתורה, יוריד להם הקב"ה את המן של משפחתם על פתח ביתם, וכך צורת חיי לומדי תורה.

זקנים משער שבתו

א. אבל גדול, כבוד מאד, היה לכלל ישראל בראשית השבוע, בסילוקן של שני ענקי תורה ויראה, ביום אחד, ישישי ארץ, מגדולי מרביצי התורה בדורינו, מוסרי תורה בטירתה, הלא הם, הגאון המופלג מרן רבי משולם דוד הלוי סולוביצ'יק זצוק"ל ראש ישיבת בריסק, והגאון האדיר מרן רבי יצחק שיינר זצוק"ל ראש ישיבת קמניץ.

התיזמון הנוראי של שתי לוויות קשות ביום אחד, שעד שלא נטמן זה יצא הכרוז של זה, וכמו עלו ונסתלקו יחד חבוקים זה עם זה בסערה השמימה שני מצוקי ארץ אלו, מחייב אותנו למשנה התעוררות ולזירוז המעשים ביותר, בבחינת מה שאמר יוסף "ועל השנות החלום פעמיים, כי נכון הדבר וגו' וממהר האלקים לעשותו", ובפרט ששני ראשי ישיבות אלו, זקני מרביצי התורה בדור, והנה כעת בהעלם אחד "זקנים משער שבתו" משערי קרתא דציון.

ובפרט בימים קשים אלו, שעניי כל ישראל נשואות למרום בבקשה ובתחנונים גדולים שירחם ה' עמו, וישלח רפואה שלימה ומהירה לכל החולים הקשים, כמה אנו זקוקים ביותר להגנת עמלי תורה כאלו, כמו שדרשו חז"ל עהפ"ס "היש בה עין אם אין" היש בה אדם שמגין על דורו כעין, והנה עתה בשבט בעת פריחת האילנות, נגדעו ארזי הלבנון הללו, וכבר לא נזכה להתלונן בצילם עוד.

ויש להתעורר, על ענין אחד סימלי, שמקשר ומחבר, מאגד ומצרף, את שני אדירי תורה אלו, שהרי ישיבת בריסק היא ישיבה על קברי מרנן הרי"ז הלוי, ומרן הגר"ח מבריסק, וישיבת קמניץ היא ישיבה על קברו של תלמידו הגדול דמורן הגר"ח ז"ע, ה"ה מרן הברכת שמואל ז"ע. והנה עתה נפגעו ישיבת התלמיד עם ישיבת הרב, גם יחד, בהילקח כאחד ראשיהם מעליהם, וזה מחייב התבוננות.

ב. דהנה מרן הברכ"ש היה דבק ברבו מרן הגר"ח בלי גבול ומדה, וחתנו הגאון ר' ראובן כתב בהקדמת הברכת שמואל אודותיו: "הוא היה אומר כי איננו מבין איך יכול אדם לחיות בעולם אפי' שעה אחת בלי רב, ולזאת היה רואה את האושר הגדול ביותר לאחד שזכה לרב שהוא גאון, ואת האושר לדור ראה כשזכה שיש בו גאון, ועל אחת כמה וכמה כשיש בו גאונים הרבה, שאז פני הדור ההוא אחר לגמרי, וברכתו היתה לכל אחד אפי' בהיותו באמריקה, שזכה שבניו יהיו גאונים וצדיקים... עכ"ל.

והביאור בדברי מרן הברכ"ש ז"ע, שבאמת כל חכמת התלמיד יונקת מהרב, לכן אין אושר גדול מלזכות לרב גאון, שעל ידי כך יש סיכוי גם לתלמידיו להיות גאונים, אך אם ח"ו הרב בינוני יהיו כמותו. ולכן עצם המצאותם של גאונים, מעלה את הרמה של כל הדור.

וכמה נאים הדברים למרן בעל הברכת שמואל, שאחרי שהגיע למרן הגר"ח מבריסק גנז עגלה שלימה של כתבים וחידי"ת שלו מהעבר, ועל כל משפט ששמע ממנו היה יושב זמן זמנים טובא, אע"פ שהוא עצמו היה למרן ענק. ולכן "את האושר הגדול ביותר הוא היה רואה לאחד שזכה לרב שהוא גאון", כי הכלל הוא שהאדם מחקה את הדמות שלפניו, ואם הוא יזכה ברב גאון, אז יש סיכוי טוב שהוא בעצמו יצא גאון, אבל אם יהיה לו רב בינוני אז גם לו לא יהיו אתגרים ויסתפק במועט ולא יתקדם כראוי.

ג. והנה משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים וכו', ומבו' שסדר מסירת התורה הוא בדוקא מרב חכם לתלמיד, שאח"כ מתגדל גם הוא להיות חכם וממשיך להעמיד תלמידים, ובדרשות הר"ן (בדרוש השמיני) כתב בזה: "וזאת היא הסיבה החזקה אצלי להתמעט הנבואה והחכמה דור אחר דור כמו שהוא ידוע ומפורסם, והעידו רבותינו ז"ל עליו שאמרו (עירובין נגא) לבן של ראשונים כפתחו של אולם... ואנן כאצבעתא בקירא לסברא. והסיבה בזה אצלי, כי מומשה רבנו ע"ה עד עכשו, כל הנביאים והחכמים זה אחר זה כדמות עלול ועלולים, וכמו שהעלול והעלולים כל עוד שימשכו ויתרחקו מהעילה הראשונה תתמעט מעלתם, כן הענין בחכמים ובנביאים בשוה... כי כל הנמשכים אחר משה, מושפעים באמצעותו ובאמצעות הבאים אחריו, על ידי שבהשתתף הרב עם התלמיד יתחזק שפע התלמיד מצד השפע הנשפע לרב... ומפני זה הזהירו רבותינו ז"ל (אבות א,ו) ללמוד עם מי שגדול ממנו, ואמרו (כתובות קיא,א) אינו דומה הלמוד מעצמו ללומד מרבו. ומפני זה אמר רבי (עירובין יג,ב) האי דעדיפנא מחבראי משום דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה, ואלו חזיתיה באפיה כל שכן דעדיפנא טפי שנאמר (ישעיה לב) "והיו עיניך רואות את מוריד". כי כפי השפע הנשפע לרב הנראה בפנים, כמו שאמר הכתוב (קהלת ח א) "חכמת אדם תאיר פניו", יהיה שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלוהו... עכ"ל דרשות הר"ן.

כי התורה הקדו' אינה לימוד נתונים יבשים עובדתיים, אלא חכמת התורה ממוזגת עם האישיות של האדם, וע"י שהרב חוקק את התורה על ליבו, חכמת אדם תאיר פניו, ומאירה תורתו בפניו ועוברת אל תלמידיו כאשר מסביר להם פנים, ולפי גדולת הרב כך זוכה התלמיד לתורת ה'.

ועתה כשנפלה עמרת ראשינו בהסתלק מרביצי תורה אלו, צריכים אנו לחכמים חדשים שיחזקו שוב את עמוד התורה ויחזירו עטרתנו ליושנה, ובפרט בעת הזאת, כמה רפואה טובה וברכה מוריק לעולם כל מי שעמל בתורה דווקא בשעות הדחק הללו, וע"י שנתדבק בחכמי התורה דידן בכל עוז, נגדיל קשרינו לתורה, ויאמר ה' לצרתנו די.

כי כאשר ייסר איש את בנו

א. אי אפשר לקבל בשום פנים את התאוריה, שמכיוון שאיננו יכולים להבין מהלכי שמים, ממיילא עלינו להרכין את הראש בפני צעקות נוראיות של הבורא עולם יתב' ולהמשיך הלאה, שהרי זה לא יתכן שהקב"ה יכה אותנו לחינם, כמפורש בפסוק "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך", שמונח בזה השוואה לאב שמייסר את בנו להעמידו על דרך טובה, שכל היסורין שהקב"ה מביא עלינו הוא רק בשביל להעמידנו על דרך טובה, ואם איננו יכולים לאיזה תכלית היסורין, אזי יצא שאין המשל צודק.

ויש לשון חזקה בתחילת ספר "ערוך השולחן": "כתב הסמ"ג (עשין מצוה י"ז): "מצות עשה לצדק את הדין על כל המאורע שנא' 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך' וכו', עכ"ל, ואנחנו בני ישראל עייפי הזמן בלא מנוחה זה קרוב לשני אלפים שנה, חייבים אנו לדעת שזה הכל לטובתנו לזכך אותנו... שכל צרותינו וכל טלטולינו אינו ע"ד הנקימה ח"ו אלא כדי לצרפינו, דאל"כ כבר לא היתה ממנו שארית בכל משך השנים הרבות, ואין לך אות ומופת גדול מזה מקיומינו זמן ארוך כזה דאין זה אלא מפני שהשגחתו יתברך עלינו לא סר ולא יסור אף רגע כאב המשגיח על בנו יחידו ומייסרו לטובתו". עכ"ל.

ב. מרנא החפץ חיים (בדבר בעיתו פ"ד), כותב בדברי חיזוק כבירים שהם מים קרים על נפש עייפה במצבינו, להאמין שהי"ת עומד מעל ראש החולה ובני משפחתו, להשגיח עליהם שלא יגרם להם סבל יותר מיכולתם, ומחזק אותם שיהי' בכוחם להיות שליחי ציבור בחבלי משיח דהשתא.

וז"ל: "...ומבואר בדברי הנביאים שכל הגלות וכל הסיבובים הבאים עלינו מעת שגלינו מארצנו הכל בהשגחתו ית' לכלא הפשע ולהתם החטאת וכמו שנאמר בדניאל ועוד בכמה מקומות, והוא למען אהבתו ית' אלינו שחפץ לטהר אותנו מחטאתינו כדי שנוכה לשוב אל ארצנו ואל בית מקדשנו שלמים וטהורים. והוא בבחינת אב המייסר את בנו שכונתו רק לטובת בנו להטותו לדרך הישר והטוב וכמו שנאמר בתורה "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך" ועל כן כמו אב רחום שיש לו בן יחיד שנטה מדרך הישר ומסרו לאחרים שיענשוהו עד שיקבל עליו לשוב לתוכחתו, מ"מ אם האב מכיר את טבע בנו כי חלוש הוא והמענישים הם אנשים עריצים ואבירי לב המה ומתיירא פן יבולע לו. אז בעל כורחו מוכרח האב לעמוד בעצמו אחרי הדלת והמוזוזה, ולהסתכל אם ככה בנו לנשוא העונש ההוא, ובעת ההיא הוא מוכרח להשגיח בשתי עיניו עליו הרבה יותר מבעת שלום פן יבולע לו. ולפעמים כשרואה שכבד לבנו לסבול עוד העונשים או שרואה שכבר שב בכל לבו לתוכחתו מצוה תיכף

שיניחו לו, וכמה גדול צער האב שצריך להתאפק ולעמוד ולראות בעיניו את יסורי בנו יחידו וצעקתו מרוב מכאוביו וקורא לאביו לישועה אך מה יוכל לעשות כי אם לא ייסרהו וילך שובב בדרכי לבו הלא ישחית נפשו לנצח".

וממשיך הח"ח וכותב: "וכך הוא בהנהגת הקב"ה, עם ישראל עם חביבו שנקראים בניו שמרוב פשעיהם הגלם מעל שולחנו ומסרם תחת האומות לייסרם כפי חטאתם למען ישובו ויבקשו אותו בצר להם וכמו שנאמר "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה ושבתי עד ה' ושמעת בקולו וגו'". ומ"מ לא עזב אותנו ולא הסתיר פניו ממנו אלא גם בעצמו כביכול הולך אתנו בכל מקום גלותנו למען לא נהיה כלים מרוב המצוקות וכמו שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו... וכן אחז"ל כל מקום שישאל גלו גלתה שכינה עמהם גלו לבבל שכינה עמהם גלו לאדום שכינה עמהם".

"ובעת צר לישראל לרבים, ואפי' ליחיד, ה' אלהיו עמו בצרתו וכמו שנאמר "עמו אנכי בצרה". והקב"ה צופה אז ומביט בעין השגחתו ית' ושוקל וסופר את ערך המכאובים של ישראל עד כמה הם מגיעים ואם רואה שאין בכחם לסבול שוב התלאות או שכבר שבו אליו בכל לבם מצוה תיכף שיעזבו אותם, ועוד מגדיל חסדו וטובו עם האיש ההוא גמול מכאוביו אשר סבל ולא התרעם על מדותיו של הקב"ה, וכמו שסיים קרא הנ"ל "עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו", ר"ל שגם אכבדהו, "אורך ימים אשביעהו" וגו'. וזהו ליחיד, ואם הכל היו שבים אל ה' בכל נפשם וצועקים אליו בכל לבם אז היה גואל אותם מיד וכמו שנאמר במצרים "שמעתי את צעקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם". וליחיד מושיע אותו עכ"פ ממצוקותיו ומהפך את לב האנשים שמתגורר בתוכם לרחם עליו, כי הלא לבם ביד ה' הוא... כך לשונו הבוערת.

ג. לכן עלינו לראות את כל המהפיכות הגדולות בשנה האחרונה, כחבלי משיח סופיים, שמביא עלינו אב רחמן אשר חפץ לגאלינו במהרה, ולא יעשה זאת הקב"ה מעבר למה שכוח בניו האהובים יכול לקבל. (וע"ע שער"ת שער ד').

ואע"פ שבצוק העיתים איננו יכולים לארגן עצרות עם וכנסי חיזוק מרשימים, ואולי קשה לראות מהפיכות של חיזוק משמעותיים, אבל מי יכול לתאר כל חיזוק של יחיד בביתו פנימה, ובד' אמותיו, והרי עינינו רואות שנחצב כאן בעומק לבותינו כמיהה אדירה למשיח שלא היתה בעבר, כי כשהיינו סגורים בסדרי יום נוקשים, ובמסגרות לימוד, לא הפצנו כאמת במשיח, עד שבא האב הרחמן בחבלי משיח אלו, וניפץ וריסק, שיבר וניתץ, מחץ וריצץ הרבה מהמסגרות, ועקב כך לבבות ישראל נפתחו לכל שינוי, וצועק ליבם אל ה' שכבר יחיש עלינו מהרה את משיח צדקינו לגאלינו, ואולי זהו עיקר רצון ה' יתב' מאתנו כעת.

נושא הגיליון

'שימוש בתאריך לועזי'

החדש הזה לכם

בגיליון הנוכחי נלמד בעז"ה, את המקור והטעם לציין את התאריך היהודי, האם מקיים בזה מצות עשה, האם ואיזה איסור עוברים כאשר משתמשים בתאריך לועזי, שקלא וטריא בשיטות האוסרים, וסברת המקילים בפרט בשעת הצורך, והאם יש הבדל בין כתיבת שם החודש הלועזי או את מספרו, ובין מספר השנה הלועזית במלואה או חלקה. כמו כן, עצות למוכרחים להשתמש בתאריך הלועזי, והאם יש ענין שיוסיף 'למנינים'.

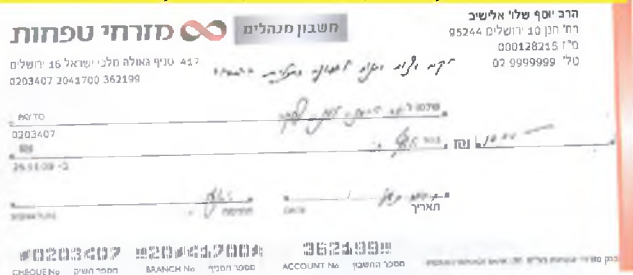
מקורות: הגיליון מבוסס על המקורות דלהלן, **חתם סופר** (דרשות חת"ס חלק א עמוד 188, חלק ב עמוד שטו), **מהר"ם שי"ק** (שו"ת יו"ד סימן קעא), **יביע אומר** (שו"ת חלק ג סימן ט), **ציץ אליעזר** (שו"ת חלק ח סימן ת, חלק ט סימן יד), **תשובות והנהגות** (חלק ח סימן תתל), **באר משה** (חלק ח סימן יח), **פסקי תשובות** (סימן קנו אות ג), מאמר מאת הג"ר **יעקב שלמה שיינברגר שליט"א** (מחבר ספר 'במשנת הרב' על שו"ע הרב הלכות רבית), מאמר מאת הג"ר **בנימין פרידמן שליט"א** (קובץ בית אהרן וישראל חלק סז עמוד עז), **דור המלקטים** (ג' מאמרים; מנין ימי השבוע, מנין החודשים, מנין השנים).

1. וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ

מבואר **בגמ'** (סנהדרין דף סג:) לא יאמר אדם לחבירו, שמור לי בצד עבודה זרה פלונית, ונלמד **מהפסוק** (שמות פרק כג פסוק יג) וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ. על פי זה כתב **בשו"ת מהר"ם שי"ק** (יו"ד סימן קעא), לגבי מצבה שחקקו בה בלשון לעז, ונכתב תאריך הפטירה כמנין אומות העולם לנוצרי, ומחה על כך מחאה גמרצת, שהרי אסור להעמיד בחצר השותפים דבר שחבירו מקפיד עליו, ובית החיים נחשב כחצר השותפים.

והוסיף, לגבי כתיבת תאריך לועזי, 'זוהי עבירה כפולה ומכופלת', כי מספר החודשים של הנוצרים אינו מכוון לפי מנין החודשים של ישראל, ומנין השנים בעצמו הוא איסור דאורייתא, מצד וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ, שאסור להזכיר שם עבודה זרה, והמונה למנין הזה למספר הנוצרי, שעל ידי המנין עולה הזכרון במחשבה, ובכך הוא מעלה בזכרונו מחשבת איסור. ואסור להשאיר כך את המצבה, שכן גורם לאיסור לאותם ההולכים על הקברות וקוראים את התאריך, וראוי להשליך חוצה 'צא טמא תאמר לו'. ומוכיח שם, שאיסור 'לא תזכירו' נאמר אפילו על כתיבה בלי הזכרה בפה. ונקודה זו מבוארת גם **בשו"ת בית יצחק** (יו"ד קנב), שגם בכתב שייך איסור לא תזכירו.

הגרי"ש אלישיב זצ"ל מציין בצ"ק תאריך עברי לפקודת 'ועד הרבנים לעניני צדקה'

דבר העורך

להוציא מלבם של המשכילים

לוח שנה: ב'לוח שנה עברי' הנהוג בישראל מקדמת דנא, מנין השנים מציין את מספר השנים מבריאת העולם, מנין החודשים מבוסס על שילוב מחזור הירח ומחזור השמש, החודש הראשון הוא ניסן, וכן הלאה, המחזור השנתי מתחיל בתשרי.

לעומת זאת ב'לוח שנה לועזי', מנין השנים הוא לפי 'ספירת הנוצרים', יחסית לשנת לידתו המשוערת של 'אותו האיש'. ספירת הנוצרים התפשטה גם בקרב בני דתות אחרות, וכמעט בכל העולם מציינים תאריכים בינלאומיים לפי התאריך הלועזי, ספירה זו אינה קיימת מתחילת הנוצרות, היא הומצאה על ידי כומר, כחמש מאות שנה לאחר קיום דת הנוצרות. יש מדינות בחו"ל שמופיע בטפסים ממשלתיים, במקום התאריך - למנין אלהינו.

גם אצל יהודים חרדים ויראים מצוי שנצרכים להשתמש בתאריך לועזי עם מספר יום, חודש, ושנה, בתחומים רבים, כמו מסחר ועסקים (תיעוד וסגירת עסקאות), תעשייה (תאריך ייצור, תאריך אחרון לשיווק), חדשות (עיתונים ופרסומות), מסמכים רשמיים (צ'קים וטפסים שונים).

מענין, שבספרי הפוסקים עד לפני כ-350 שנה, כמעט לא מצינו שעסקו באיסור זה, ואילו בדורות האחרונים התפרסם ביותר האיסור, במיוחד בספרי גדולי הונגריה ב-200 שנים האחרונות, ובראשם **החתם סופר** ותלמידו **המהר"ם שי"ק** שהזהירו בדבר חומר איסור השימוש בתאריך לועזי.

ומפורסם המעשה עם **הברון ר' שמעון וואלף רוטשילד**, שפיטר סופר סת"ם מומחה, שהיה באמצע כתיבת ספר תורה עבורו, כיון שחישב את המשכורות לפי החודש הלועזי.

ניתן לשער, שהסיבה לכך היא, עם התגברות נגף תנועת ההשכלה אשר פגעה בכרם ישראל, גדולי ישראל יצאו מגדרם והזהירו שלא להימשך אחר המשכילים הרוצים להידמות לגויים, תחת הסימא 'ככל הגויים בית ישראל' רח"ל.

המדקדק בלשון החתם סופר, יראה שדיבר על כך בדרשות ולא בשו"ת, ועיקר מה שכתב לאיסור היה בחלק של הנהגת התורה, ולא מצד שעובר בכך על גדרי ההלכה, וכלשונו - "אוי להם כי גמלו לנפשם רעה בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם".

ולכן, באופנים שבאמת אין עצה, ומוכרחים לכתוב את התאריך הלועזי, יש למיקל על מי לסמוך שאין בזה איסור מן הדין. אבל כשאין צורך מוצדק, צריך לכתוב רק תאריך עברי (בארץ ישראל הבנק מכבד צ'קים גם עם תאריך עברי), או לכל הפחות לפי העצות שהתבאר בגיליון (גם תאריך עברי, להוסיף 'למנינים', שם החודש ולא מספר החודש, שנה רק בשתי ספרות של העשרות והיחידות ללא שתי הספרות של האלף והמאות).

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

2. וּבַחֲקֵיתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ

חוקות הגוים: לדעת רבי רחמים נסים יצחק פלאג'י (יפה ללב חלק ה חלק יו"ד סימן קעח ס"ק ג, בנו של רבי חיים פלאג'י), אין לכתוב זמן שנוהגים הגוים, משום האיסור המוזכר בפסוק (ויקרא פרק יח פסוק ג) וּבַחֲקֵיתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ. ומביא 'זכר לדבר' מהמבואר בפסיקתא (פרשת בלק) על הפסוק (במדבר פרק כג פסוק ט) הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכְּנוּ וַיִּבְגְּיוּ לֹא יִתְחַשְׁבּוּ, שאין ישראל מחשבונן של גוים.

ונחלק עליו בשו"ת יביע אומר (חלק ג סימן ט), שהרי כתב בשו"ת מהרי"ק (שורש פח), הובא להלכה בבית יוסף (יו"ד סימן קעח), וברמ"א (יו"ד סימן קעח סעיף א) שאיסור הליכה בחוקות הגוים, נאמר רק כאשר עושה 'חוק', שהוא דבר משונה ללא טעם נגלה, ונראה מכך שהוא נמשך אחר הגוים ומודה להם, ועושה בגלל שכך הם נוהגים, או דבר ששייך בו נדנדוד פריצות ונהגו בו הגוים. ולפי דברים אלו, בכתיבת התאריך הלועזי כיון שיש טעם במעשיו, כי נוהג כך משום השימוש בו מפורסם, לא שייך בו האיסור וּבַחֲקֵיתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ.

מאידך בשו"ת באר משה (חלק ח סימנים יח ט), חולק על סברת ההיתר של היביע אומר, וכתב שכל דברי המהרי"ק שהובאו להלכה ברמ"א ובדרכי תשובה, הוא רק לגבי מה שנהגו לשם תועלת או לשם כבוד או רווח ממון שמתוך כך יצא לו שם, כגון שהרופאים נוהגים ללבוש מלבוש מיוחד (קא"פ) שרואים מכך שהוא רופא אומן, מותר ללבוש אפילו שהגוים קבעו לעצמם ללבוש כן, ואין בכך משום הליכה בחוקות הגוים, כיון שיש טעם נגלה מדוע לובשים אותו. אבל בשאר דברים כמו ציון תאריך לועזי יש בהם משום חוקות הגוים. [כלומר, לפי היביע אומר, כל שיש לישראל טעם ברור לכל, מדוע נוהג כמו הגוי, אין בזה משום חוקות הגוים. ואילו לבאר משה, רק כאשר יש לגוי טעם ברור לכל מדוע נוהג כך, אין בזה משום חוקות הגוים].

ועוד, הרי בבאור הגר"א (יו"ד סימן קעח אות ז) תמה על דברי המהרי"ק, וסובר שכל מלבוש שהיינו לובשים גם לולי שהגוים לובשים אותו מותר, אך אסור ללבוש מלבוש המיוחד לגוים ואפילו 'ערקתא דמסאנא' וסיים - ודברי מהרי"ק אינן נראין כלל.

3. ספירה ליציאת מצרים

זכרון הגאולה: כתוב בפסוק (שמות פרק יב פסוק ב) הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים רָאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. וכתבו הרמב"ן (על התורה שמות יב ב, ובדרשה לראש השנה), והריטב"א (ראש השנה דף ג), שכאן הצטוונו למנות את החודשים לפי זמן יציאת מצרים, שהחודש הראשון הוא ניסן וכן הלאה, ובכך לקיים מצות זכירת יציאת מצרים, כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתרונו ראשון לגאולה ושביעי אליה. וכשם שצריך לזכור את יום השבת, על ידי ספירת ימי השבוע 'יום ראשון בשבת' וכן הלאה.

והוסיף הרמב"ן, לבאר מה שאמרו חז"ל בירושלמי (ראש השנה פרק א הלכה ב), ובמדרש רבה (בראשית פרשה מח סימן ט), ששמות חודשי השנה שאנו משתמשים בהם, עלו עמנו מבבל. ביאור דבריהם שעד לפני גלות בבל היו מונים את החודשים לפי זמן יציאת מצרים 'הראשון' 'השני' וכו', אך מאז גלות בבל התחילו לקרוא את שמות החודשים, תשרי חשון וכו', כדי לזכור שהקב"ה העלנו מגלות בבל ששם קראו לחודשים בשמות אלו, וכדברי הפסוק (ירמיה פרק כג פסוקים ז-ח) וְלֹא יֵאמְרוּ עוֹד חִי ד' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: כִּי אִם חִי ד' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צַפְרִינָה.

וכתב החתם סופר (דרשות חת"ס חלק א עמוד 188, חלק ב עמוד 180) במנין שאנו מונין לבריאת עולם, זוכרים אנחנו כי העולם מחודש וארץ ישראל ראוי לנו, ואפילו הכי גלינו מארצינו. ומסיים, ולא כאותם חדשים מקרוב המונים, שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרים, וכותב וחותרם עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה בתורת ה' מאסו, וחכמת מה להם. עד כאן לשונו.

ונחלקו המפרשים בכוננת דברי הרמב"ן, בספר העיקרים (מאמר שלישי פרק טז), ביאר שהיה מצות עשה לזמן, והרמב"ן חולק על הרמב"ם וסובר שאפשר שתשתנה המצוה. ונחלק עליו מהר"י בן הניב (בפירושו לעין יעקב מגילה ב: ד"ה ועוד, ובספרו גט פשוט אבן העזר סימן קכז ס"ק לה), שלא יתכן שהמצוה תשתנה, וזאת התורה לא תהא מוחלפת, אלא כוונת הרמב"ן, שאם מונים מספר יש למנות לפי ניסן שניסן נשאר החודש הראשון, רק התווסף שנתנו שמות לחודשים.

וראה בספרו גט פשוט (סימן קכז ס"ק ל), שהסתפק בגט שנכתב בו תאריך לועזי אם נפסל.

באופן שלישי, כתב בשו"ת דברי יואל (או"ח סימן טו אות ו), וכן כתב הגר"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל (נתיב מצוותיך פרשת בא עמוד 66), שאין כוונת הרמב"ן שיש מצות עשה למנות את החודשים מיציאת מצרים, כי אם היה מצוה איך היו יכולים לשנות את שמות החודשים, אלא הכתוב קבע את האמת שחודש ניסן הוא החודש הראשון.

וסיים שם בדברי יואל, שהחתם סופר לא נחית לבאר הלכה זו שבדברי המכילתא והרמב"ן, אלא לקח משם סמך ותוכחת מוסר, שלא יכתבו כמספרי אומות העולם. וזה ודאי אמת ויציב שאסור לכו"ע מהרבה טעמים אחרים. הנך רואה עד היכן הרעיש והחמיר בדבר. ולדינא לספור כמנין הגוים אסור לכו"ע. וכבר הצטערנו מאוד הגדולים אשר לפנינו והזהירו על זה הרבה מאוד, ובעוה"ר עכשיו עוד נפרץ בפרצה יתירה, כמו שאר פרצות הדור בעו"ה, וכל אשר עינים לו יתן לב לזיהר בדבר, וה' ירחם.

הילכתא למשיחא: לכאורה יש לעיין, לפי דברי הרמב"ן, בגאולה העתידה יהיה צריך למנות לפי שמות החודשים של גלות אדום לזכור שהקב"ה העלנו מגלות אדום (י.מ.ק.).

ויש לדחות טענה זו: א. 'זאת התורה לא תהא מוחלפת', וכל מה שלא כתוב בתנ"ך מנלן להמציא שיהיה לעתיד לבוא, ובעלותם מגלות בבל הנהיגו את שמות החודשים על פי נביאים, אבל בגאולה העתידה אין אדם שיכול לתאר מה שיהיה, כי אם על פי נבואה. ב. 6 מהשמות מופיעים בנ"ך, כסלו (נחמיה א א), טבת (אסתר ב טז), שבט (זכריה א ז), אדר וניסן (אסתר ג ז, ועוד), סיון (אסתר ח ט), ושמות התקופות תשרי ניסן טבת תמוז מופיע בטרגום יונתן (בראשית ח כב), ובטרגום ירושלמי (אסתר ג ז) מופיע כל שמות החודשים, וברור שכל שמות החודשים הם בכלל תורת ישראל שניתנה מסיני, אבל שמות החודשים הנוצריים, אינו מופיע בתנ"ך, ואיש ישראל לא יקרא כך לחודשים.

וכמפורש בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר א), לגבי שמות החודשים, על פי המבואר בירושלמי (ראש השנה פרק א הלכה ב) שמות החודשים עלו עמהם מבבל. ומוסיף ונראה לי דודאי גם השמות החודשים נתקבלו מסיני, רק שהיה בבחינת תורה שבעל פה, דהרי נזכרו שמות החודשים בטרגום [עיין טרגום יונתן בראשית ח כב] והטרגום נתקבל בסיני כידוע, והוא תורה שבע"פ ולא ניתן ליכתב עד שבאו לבבל. עכ"ד.

מקשים העולם, איך אנו קוראים חודש תמוז, הרי כתוב ביחזקאל (פרק ח פסוק יד) וְהָיָה יוֹם הַיְשׁוּבָה לְיִשְׂרָאֵל מִבְּבוֹת אֶת הַתְּמוּזָה, ולפי הרבה מפרשים (רד"ק שם ועוד) הוא שם עבודה זרה? ויש לתרץ, על פי המבואר בגמ' (סנהדרין סג:), כל עבודה זרה הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה. עוד תירץ הגר"ח קנייבסקי שליט"א (בנתיבות ההלכה כרך מד עמוד 501), שכבר ביטלו הגוים את העבודה זרה שנקרא תמוז.

4. ספירת הנוצרים אינה מדויקת

בשו"ת יביע אומר (חלק ג סימן ט) מביא את הגמ' (סנהדרין דף קז:): ש'אותו האיש' יש"ו היה בימי יהושע בן פרחיה אשר דחאו בשתי ידים (הושמט על ידי הצנזורה, ובדפוסים החדשים נכתב שוב), תלמידים יהושע בן פרחיה הם יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח, ותלמידיהם שמעיה ואבטליון, ותלמידיהם הלל ושמיאי, והלל היה נשיא מאה שנה לפני חורבן בית שני, וחורבן בית שני היה בשנת ג' אלפים תתכ"ח, והוא ס"ט שנים אחרי תחילת מגינים, ומוכרח ש'אותו האיש' מת הרבה לפני תחילת הספירה הלועזית.

[יש לציין לדברי רבינו תם בתוס' (שבת דף קד: ד"ה בן סטדא), ובהגהות וציונים (מהדורת עוז והדר שם אות כ השמטה מהצנזורה), שיש"ו הנוצרי היה בימי יהושע בן פרחיה, ובן סטדא היה בימי רבי עקיבא].

מכח חשבון זה, וטעמים נוספים מסיק, שאין איסור מצד הדין להשתמש בספירה הלועזית, ויש למקילים על מי לסמוך, וכפי שהביא שם הרבה מגדולי ישראל לדורותיהם שהשתמשו בתאריך לועזי, אך משום מהיות טוב אל תקרי רע, אם אין צורך גדול יש לכתוב את התאריך לפי מספר בני ישראל. ובפרט בארצנו הקדושה. ובמקום הצורך מוטב לכתוב בנוסף לתאריך הלועזי, גם את המנין לבריאת העולם. והוסיף, שאם כותב תאריך לועזי, עדיף לבחור הרע במיעוטו, לציין את שם החודש ולא את מספרו, כי המספר הנוצרי, נוגד את מנין

בתאריך לועזי כי אם במקום צורך. וכעין זה מבואר בשו"ת חות יאיר (סימן א השגה יא יב), שהאיסור להזכיר עבודה זרה, הוא רק במזכירו שלא לצורך, כמו שמור לי בצד עבודה זרה פלונית, שיכול לומר סימן אחר.

ולדעת הג"ר חיים קניבסקי שליט"א (קובץ בית אהרן וישראל סז עמוד פו), בזה הלשון - שבועדאי יש ליזהר בזה, וכמדומה שכבר צעק החתם סופר בת' על זה, וכן הוראת גדולי ומורי ישראל שבמקום שאפשר בוודאי שאין להשתמש מנין השנים כאומות העולם, ויש ליזהר בזה.

ולדעת הג"ר דוד פיינשטיין זצ"ל (שם), בארץ ישראל שבהרבה מקומות יודעים מנין השנים לבריאת העולם, וביותר בכתיבת צ'קים שבכל הבנקים יודעים התאריך לבריאת העולם, צריך לציין את התאריך העברי, אבל בחוץ לארץ שאין אפשרות להזהר בזה בוודאי יש להקל בזה. וכפי שהיה נוהג אביו הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל שלא היה נזהר שלא לציין תאריך לועזי, וכן עמא דבר.

ולדעת הג"ר יעקב קמינצקי זצ"ל, והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (שם), אין לציין את מספר האלפים, אלא מנין העשרות בתוך המאה.

והג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה תשרי אדר פרק יט הערה 73), היה נזהר וכן הורה לאחרים, לכתוב תאריך עברי ולא תאריך לועזי, והוסיף שאם בלית ברירה צריך לכתוב תאריך לועזי, לא צריך לכתוב שם החודש, ורשאי לכתוב את מספר החודש. ומנהג הג"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל (תולדות יעקב עמוד קעד), כאשר היה מגיע אליו הזמנה עם תאריך לועזי, היה מגרד את התאריך הלועזי עד שהיה נמחק.

ולדעת הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (אילת השחר שמות יב), יש כותבים התאריך הלועזי ומוסיפים 'למנינים', כלומר - אני לא סופר כך. ומביא עצה בשם החתם סופר, לחתום תחילה את שמו ואח"כ לכתוב את התאריך למנינים, ואז חתימתו אינה על התאריך הלועזי ואינו נראה כמוזהר בזה. וכשאין ברירה, אולי יש גם תועלת בכיסוי התאריך ביד בשעת החתימה.

ולדעת הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק א סימן תתל), מצד הדין אין שום נדנדו איסור לכתוב תאריך לועזי (צ'קים, שטרות, משכורות, שכירות), ומצינו בזמן חז"ל שכתבו שטרות לפי מנין היוונים. והביא מפירושו לחם הפנים להרה"ק רבי מרדכי מבבלוגריי זצ"ל שאסור לכתוב 8/8 כי למנין בני ישראל החודש הראשון הוא ניסן. וחולק עליו, שאין איסור למנות כמנין הגויים כיון שהוא לפי ימות החמה. והעיד ששמע מהגרי"ז מבריסק שאביו הגר"ח מבריסק שילם שכירות ליהודי על פי החודשים הלועזיים. ומסיים; אמנם נאה הדבר ויאה, שכל כותב לחבירו יכתוב כפי הלוח העברי, שעלינו להתגאות בחישוב תקופות ושנים כפי מנין שלנו דוקא, ולשבח בכך את הקדוש ברוך הוא שלא שם חלקנו כהם וגורלינו ככל המונם.

והתבטא על כך הגרי"ש אלישיב זצ"ל (אשרי האיש יו"ד חלק א פרק י אות טז), 'יש עבירות יותר גרועות, וגם הר"ן בתשובה השתמש, וזה גם אם כותבים מספר החודשים ולא שם החודש'. והעידו באי ביתו שלעצמו היה הגרי"ש כותב רק בתאריך עברי, כפי שאפשר לראות בתמונת הצ'ק המצו"ב, שכתב עבור מגבית 'מתנות לאביונים', שעל ידי ועד הרבנים לעניני צדקה בארץ הקודש (התמונה באדיבות 'ועד הרבנים').

החודשים המבואר בתורה. וכן מבואר בדברי הכותב בעין יעקב (פ"ק דמגילה), שנקט שעדיף לכתוב את שם החודש, מאשר לכתוב את מספר החודש.

גם בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ח סימן ה, חלק ט סימן יד) נוטה להקל מכמה טעמים, ומצטט גימוק נוסף להתיר על פי דברי היביע אומר, שהספירה אינה מדויקת. ועוד חידש סברא להתיר, שהמהרה"ם שיק אסר משום לא תזכירו, רק אם מציין בפירוש שהוא למנין הנוצרי, כגון שכותב תאריך עם המילים לספה"ג = 'לספירת הנוצרים'. אבל בתאריך לועזי גרידא אין איסור לא תזכירו. וחולק על העצה, לציין את שם החודש במקום מספר החודש, שאדרבה שם החודש יותר גרוע, כיון ששמות החודשים שלהם מכוונים לשמות אלילים. ויש עצה טובה, לציין את השנה רק ספרות העשרות והיחידות, בלי לציין את ספרות האלף והמאות. ואם יוסיף בסמוך לתאריך הלועזי גם את התאריך העברי המלא, אין בדבר משום גנאי, שמראה בפירוש שאינו מזניח את מנין בני ישראל, ורק לשם צורך משרדי זקוק להזכיר את התאריך האזרחי.

על הגימוק להתיר בגלל שהחשבון אינו מדויק, נחלקו בתוקף בשו"ת באר משה (חלק ח סימן יט), והג"ר נתן גשטטנר זצ"ל (הובא בשו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יד), ואחד מגדולי הוראה שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא), שאינו מועיל החשבון שלנו להתיר את ספירת הנוצרים, כי סוף סוף בגויים מונים וסופרים לפי שנת הולדת אותו האיש, לכבודו ולתפארתו, וישראל שכותב את ספירת הנוצרים נותן יקר ותפארת וכבוד למשיחם ח"ו. [בציץ אליעזר (שם) משיב על טענה זו, בשלמא אם הספירה היתה הזכרת שם אותו האיש, היה נאסר משום לא תזכירו, אבל ציון תאריך לידה שבאמת אינו תאריך נכון, אין בזה ממש, ובפרט שרוב המציינים את התאריך אינם חושבים כלל מקיומו של אותו האיש].

והוסיף הבאר משה שאין להתיר בגלל שלא מציין 'לספירת הנוצרים', שסתם הכותבים מנין לועזי לא מציינים 'לספירת הנוצרים', ולא מצוי מצבה שכתוב עליה תאריך לועזי עם המילים 'לספירת הנוצרים', ופשטות לשון המהרה"ם שיק לא משמע כן. ומה שמצינו שהחתם סופר בעצמו ציין תאריך לועזי, היינו רק כאשר הוסיף את המילה 'למספרם', וגם ציין תאריך עברי. או כאשר היה צורך מיוחד שאי אפשר בענין אחר, כגון מכתב למלכות, או להיתר עגונה שהיה תלוי בתאריך, וכדומה.

5. מנהג גדולי הדורות

אין ספק, שבמקום הצורך מותר להשתמש בתאריך לועזי, וכפי שמצינו לגבי זמן שאלת גשמים בחו"ל שהוא ביום ה-60 לתקופה, וכתב הבית יוסף (סימן קיז) בשם האבוד"הם (עמוד קי) אם פברואר היה 28 יום, מבקשים טל ומטר מ-22 בנובמבר, ואם פברואר היה 29 יום, מבקשים מ-23 בנובמבר. כי תקופת תשרי לעולם 7 יום קודם אוקטובר. ואחרי שינוי הלוח בשנת 1582 למנינם שהוסיפו 11 יום למספרם והוא הלוח הגריגוריאני, כתב הקיצור שו"ע (סימן יט סעיף ה) שהוא 4 או 5 לדצמבר.

ביום התקופה, התאריך הלועזי נפק"מ בהלכה, ואפילו בסתם צורך מצינו הרבה מכתבים מגדולי ישראל שציינו תאריך לועזי (ראה כמה מראי מקומות לכך בשו"ת יביע אומר חלק ג סימן ט). כגון כאשר כתבו מכתבים לנכרים, או בהיתר עגונה והיה תועלת בציון התאריך הלועזי, ועוד. וכפי שכתב בשערי הלכה ומנהג (יו"ד טז), שאין היתר להשתמש

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. מנין החודשים: לגבי מנין החודשים מבואר ברמב"ן שמהפסוק הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֹדְשִׁים אֲנִי לֹמְדִים שצריך לציין את מנין חודשים מניסן. לדעת ספר העיקרים כיום בטל העשה. לדעת מהר"ל בן חביב אסור מנין אחר. ויש מפרשים שאין כוונת הרמב"ן למצות עשה.
- ב. ספירת שנים: לגבי מנין השנים, כתב המהר"ם שיק הכותב תאריך לועזי עובר בלאו של וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ ועובר על כך גם בכתיבה לבד. והחתם סופר הרעיש העולם שהכותב תאריך לועזי מעיד על עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל. לדעת היפה ללב המשתמש בתאריך לועזי עובר על וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תִלְכוּ, כיון שהוא מחוקות הגויים, לדעת היביע אומר אינו עובר, כיון שיש סיבה מוצדקת למנין ואינו חוק בלא טעם.
- ג. להלכה: במקום צורך מותר להזכיר תאריך לועזי, כמבואר באבוד"הם שהובא בבית יוסף שציינו תאריך לועזי, כשאין צורך גדול, לדעת הרבה פוסקים אסור מכמה טעמים. לדעת הרבה פוסקים מצד הדין מותר מכמה טעמים, ואם אפשר בקל, יעדיף לכתוב תאריך עברי, מהיות טוב אל תקרי רע.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: האם ומדוע צריך הכשר למשקה וודקה?

יש ששותים הרבה סוגי משקאות חריפים בצירוף הפתגם 'משקאות חריפים לא צריכים חותמת כשרות', וצריך לדעת האם הכלל נכון או לא.

האם חייבים השגחה בוודקה מהטעמים הבאים: איסור חדש בחיטה, אלכוהול שמיצור מיין, בישול נכרי, עירוב חלב וטעמים אחרים, ועוד.

מקורות: מנחת יצחק (חלק ז סימן נט), ובהם נהגה (ז עמוד תקא), הכשרות למעשה (עמוד תעח), שלחן מלכים (חלק ב עמוד א' רלח).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המזכורות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 1532-6507823
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 297 בסך 100 שקל מזומן הגאון רבי אלעזר ברקלי שליט"א

נווה יעקב ירושלים

המדור הונצח

לעילוי נשמת הר"ר אריה אלטר מרדכי ב"ר ישעיה ז"ל
נלב"ע כ' שבט תש"ע ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

זונטיג, מאנטיג...

שאלה: על מה סומכים העולם לקרוא לימים בשפת האידיש, זונטיג שהוא על שם השמש, מאנטיג על שם הירח, דאנערשטיג על שם הרעמים, ובאנגלית על שם האליל של הרעמים, שבת באנגלית הוא על שם כוכב שבת, ומבואר ברמב"ן (שמות כ ח) שהגויים מונים את ימות השבוע לפי שמות המשרתים?

תשובה: כתב הפרי מגדים (בהקדמה לספרו נטריק"ן) שבמנין הימים ימי השבוע אין להם שם, כי אם יום השבת לבד, והשאר נמשכים אחריו אחד בשבת שני בשבת זכרון לשבת, והגויים יש להם שם לימים כמו זונטאג מאנטאג ולא יאמר כן בישראל. וכתב בהגיוני הפרשה (פרשת מסעי) שראינו מנהג גדולים שלא נזהרו בזה והוא מעשה רב, וכעין המבואר בירושלמי (מעשר שני פרק ה הלכה ב) הלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג, ומכל שכן מנהג גדולים וקדושים.

וראה בספר עקבי יוסף (על התורה פרשת בא), בשם ההפלאה, ששואל איך מותר לקרוא זונטיג מאנטיג שמרמזים על עבודה זרה, ולימד זכות על המנהג.

עדכוני הלכה

מדידת לחץ המים

בימים אלו מתפרסם מכתב מאת הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א (מתאריך ז' שבט תשפ"א), לגבי החיישנים החדשים שהתקינו תאגידי המים למדידת לחץ המים בצנרת, וההוראה מצד הלכות שבת;

מצד תאגידי המים אין חשש בהתקנתו ובהפעלתו בשבת. וגם מצד התושבים אין כל חשש בפתיחת וסגירת הברזים בשבת. ומסיים, ההוראה להיתר הינה בהסכמת הג"ר אברהם משה הפרין שליט"א ראש 'מכון מדעי טכנולוגי להלכה', והג"ר אליהו הכהן בייפוס שליט"א ראש 'משמרת השבת'.

נושא הגיליון הבא:

'כשרות משקה וודקה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת שני המאורות הגדולים

הגאון הגדול רבי משולם דוד בן הגרי"ז הלוי סולוביצ'יק צוק"ל ראש ישיבת בריסק והגאון הגדול רבי יצחק אריה ב"ר דוב שיינר צוק"ל ראש ישיבת קמניץ נלב"ע י"ח שבט תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 141

פרשת יתרו

תשפ"א

- אכל ספק כזית פת ויצא לחוץ האם יחזור ויברך מדין שינוי מקום ♦ הרב חיים הלפרט
- בירך העץ על פירות ט"ו בשבט והיה סבור שא' המינים ברכתו האדמה ♦ הרב אברהם זנגר
- בירך בטעות 'מזונות' על הלחם האם פוטר שאר מאכלים ♦ הקושיא מספק פת הבאה בכיסנין דאין פוטרת שאר המאכלים ♦ הרב שמואל דרזי
- אדם פרטי המוכר את התפילין שלו האם יש קדושה בדמיהן ♦ הרב שמואל אורטל

הרב חיים הלפרט

אכל ספק כזית פת ויצא לחוץ

מעשה באברך כולל שבהפסקת צהרים בירך המוציא על הלחם שהביא מביתו, ומשהתחיל לאכול קיבל שיחת טלפון ויצא לשוחח בחוץ וכשחזר למקומו נסתפק אם אכל מקודם כזית, ועתה שואל אם חייב לברך שנית ברכת המוציא. ויש בנידון זה כמה ספיקות ונבררם אחת לאחת.

הנה קי"ל [בסי' קע"ח] דאע"פ ששינוי מקום מחייב ברכה ראשונה, היינו דוקא באכילה שלא חייב לברך אחריה במקומה, אבל באכילת פת שמברך אחריה במקומו, לית ביה שינוי מקום, דלקיבעא קמא הדר ולא צריך לשוב ולברך ברכה ראשונה.

ותחילה יש לברר דינו של האוכל פחות מכזית ושינה מקומו, אם אף בכה"ג ליכא שינוי מקום, דאפשר דלא שייך לקיבעא קמא הדר אלא באכילת כזית שחייב בבהמ"ז, אבל בפחות מכזית שפטור מבהמ"ז לא שייכא טעמא דלקיבעא קמא הדר, וממילא הוי שינוי מקום וחייב בברכה ראשונה, או דאף בכה"ג ליכא שינוי מקום, דמ"מ אכילה חשובה היא, שהרי אם היתה בשיעור כזית היה חייב לחזור למקומו, ואף כשאכל פחות מכזית לא נעקר ממקומו. ומצינו שנחלקו בזה האחרונים, הרש"ש בפסחים קא: כתב דאף באכילה פחותה מכזית ליכא שינוי מקום, ובבאור סברתו י"ל דלקיבעא קמא הדר אינו סיבה שאינו נעקר ממקומו הראשון דא"כ בפחות מכזית לא שייך ה"ט אחרי שבפועל ל"צ לחזור למקומו, אלא הוא סימן שהוי אכילה חשובה שאין בה עקירת מקום ואף פחות מכזית בכלל וכו"ל, אולם המג"א בסי' ר"י סק"א כתב, "ונ"ל דאם אכל פחות מכשיעור והלך לחוץ וחזר למקומו דצריך לברך שנית בתחלה אפי' בפת דהא אין טעון ברכה אחרונה ודינו כשאר דברים", וכ"פ המ"ב בסי' קע"ח סק"ח. ונמצא שעל נידון זה יש הכרעה שחייב לברך ברכה ראשונה כדין שינוי מקום באכילה. [ולענין אם חייב בנט"י יש להסתפק, דאפשר שהיסח הדעת אינו מחייב נטילה כל שלא טינף ידיו, ועיין בה"ל ריש סי' קע"ח שהניח בצ"ע אם חייב בנטילה באופן שלא טינף ידיו, וא"כ מספק יטול ידיו בלי ברכה].

ואכתי יש לדון לפי מש"כ הריטב"א בסוכה מ"ה ע"ב וז"ל, "וכיוצא בזה לענין ברכת הנהנין כשעמד בתוך הסעודה על דעת לחזור לאלתר שאינו טעון ברכה לאחריו ולא לפניו ולקביעיה הדר, ואע"פ שלא הניח שם זקן או חולה". ומבואר שביציאה כל דהו ליכא שינוי מקום, ולפ"ז בנ"ד יש לדון שמא לא חשיב שינוי מקום כשהוא רק לשיחה קצרה ע"ד לחזור.

אלא שהרמב"ם פליג בזה, דכתב בפ"ד מברכות ה"ב "היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו והלך לבית אחר או שהיה אוכל וקרא לו חברו

לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר הואיל ושינה מקומו צריך לברך", והשו"ע העתיק לשונו בריש סי' קע"ח, וכתב המ"ב סק"ד "אשמעינן בזה אע"פ שלא פסק מסעודתו כלל אלא שקראו חבריו לדבר עמו דיבור בעלמא ויצא לקראתו מפתח ביתו וחזר הוי כמו שינוי מבית לבית". ומבואר שלדינא הוי שינוי מקום ע"י יציאה כל דהו ודלא כשיטת הריטב"א. ועולה מכל הנ"ל שבאכילה פחותה מכזית איכא שינוי מקום גם ביציאה כל דהו.

אך אכתי יש לדון בנ"ד שאכל ספק כזית, האם אמרי' לקיבעא קמא הדר או לא. דהנה זה ברור שמספק אינו חייב לברך בהמ"ז דספק ברכות להקל, וא"כ מסתבר דחייב ברכה ראשונה כיון דל"ש ביה לקיבעא קמא הדר, אבל מאידך אפשר שלענין שינוי מקום יש לחוש שחייב בבהמ"ז וממילא אמרי' לקיבעא קמא הדר וליכא שינוי מקום, ומדין ספק ברכות להקל יפטר מברכה ראשונה.

שורש הנידון, האם לקיבעא קמא הדר הוי סימן דהוי אכילה חשובה שאינה נעקרת, וא"כ יש לפוטרו מברכה ראשונה מחמת הספק כלפי שמיא, או שהוא סיבה שאינו נעקר ממקומו ע"י חיובו לחזור למקומו, וא"כ היות ובפועל פטור מבהמ"ז, הרי שבתורת ודאי לא שייכא לקיבעא קמא הדר והוי שינוי מקום שחייב ברכה ראשונה. ומהא דכתב המג"א דבעי כזית אין ראייה, דזה א"ש לב' הצדדים, משום שבפחות מכזית אין אפי' אכילה חשובה [דלא כהרש"ש].

ומצינו שנחלקו בזה המג"א והגרע"א, דהנה בסי' קע"ח ס"ה הובא ד"א ששבעת המינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם וי"א דדוקא מיני דגן, וכתב המג"א סק"ב "ולכתחילה יחמיר לברך במקומו וכן לענין שינוי מקום א"צ לברך על כל ז' המינים וכמש"כ ס"ב דספק ברכות להקל". ומבואר במג"א שהיות ויש צד שעל שבעת המינים חייב בברכה אחרונה במקומה, ליכא שינוי מקום לענין חיוב ברכה ראשונה, דיש כאן ספק לקיבעא קמא הדר הפוטרו, ואפי' שבפועל אינו חייב לחזור למקומו, אין בכך כלום, כיון דיסוד הך דינא הוא סימן לאכילה חשובה שאינה נעקרת ולא סיבה. אולם הגרע"א בהגהותיו תמה על דברי המג"א, וז"ל, "לדעת צ"ע לדינא בזה דאף דהפוסקים דז' מינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם הדין דשינוי מקום א"צ לברך, מ"מ עתה לדידן דמכח דספק דרבנן לקולא קם הדין דא"צ ברכה במקומו וממילא נעקר מקביעתו כיון דאינו עומד לחזור למקומו ול"ש לקיבעא קמא הדר ממילא קיימא הדין דהוי שינוי מקום וצריך לברך ול"ש בזה ספק דרבנן לקולא וצ"ע". ומבואר בגרע"א שאע"פ שיש צד שלקיבעא קמא הדר, אפ"ה כיון שבפועל מחמת הספק קם הדין דא"צ ברכה במקומו, ממילא הוי שינוי מקום שמחייבו ברכה ראשונה בתורת ודאי, דהאי סברא דלקיבעא וכו' הוי סיבה ולא סימן.

ובפשוטו נידון שאלתינו תליא בפלוגתא הנ"ל, לדעת המג"א פטור מברכה ראשונה, דיש לחוש שאכל כזית ולקיבעא קמא הדר, ולדעת הגרע"א היות ובפועל פטור מבהמ"ז, יש בזה עקירה ממקומו וחייב

היו לפניו יין ומים ונתחלפו לו הכוסות

והנה מו"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל דן בצירור דומה, במי שבירך על מים והיה לפניו עוד כוס מים שהיה בדעתו לשתותו אולם היה סבור בשעת הברכה שהוא יין ואינו נפטר בברכה זו, האם צריך לברך שוב שהכל כיון שלא היה בדעתו לפוטרו, או דסגי במה שהיה בדעתו לשתותו. וצידד מו"ר זצ"ל דלא נפטר עפ"מ"כ התהלה לדוד (סוסי" ר"ט בהשמטות) לענין מי שהיו לפניו כוס מים וכוס יין ועמד לשתות את שתייהן ונטל את היין ובירך עליו הגפן ולאחר הברכה הבחין שנתחלפו לו הכוסות ואחז בידו את המים בשעת הברכה, ודן התהלה"ד אם יכול מיד לשתות את היין העומד לפניו הואיל והיה בדעתו לשתותו, או דלא מהני הואיל ולא היה בדעתו לפוטרו. והכריע התהלה"ד דצריך לברך שוב, וא"כ ה"ה בניד"ד. [וכע"ז כתב מו"ר זצ"ל בספר בר אלמונים סוסי" ק"ו].

[אולם הוסיף התהלה"ד דזהו רק כששותה יין בשעת הסעודה, אך שלא בשעת הסעודה ו"ל דכיון דיין פוטרו כל מיני משקין הוי כדעתו לפוטרו בברכתו, דאף לפ"מ שהיה סבור שהכוס השניה היא מים הרי הוא פוטר בברכתו על היין, אך בתוך הסעודה שהמים פטורים מברכה ודאי אין בדעתו לפוטרו וצריך לברך שוב].

בירך על התפילין ונתחלפו לו של רש"י ור"ת

עוד כתב התהלה"ד עפ"ז דמי שמניח תפילין של רש"י ור"ת ונתחלפו לו התפילין והניח תחילה תפילין דר"ת בטעות צריך לברך שוב על התפילין דרש"י כיון שלא נתכוין לפוטרו בברכתו. [ונראה דכוונתו באופן המצוי שדעתו להניח התפילין דר"ת רק בסוף התפילה, ובאופן זה אין דעתו לפוטרו בברכתו כיון שיש הפסק בין הברכה להנחת התפילין דר"ת, דלהצד שהם כשרות וטעונות ברכה הרי התפילין של רש"י פסולות והברכה שבירך עליהן היא לבטלה, אך אם היתה דעתו להניחם בזא"ז ודאי היתה דעתו לפוטרו בברכתו בממנ"פ כמבואר בשו"ע סי' ל"ד ס"ב דמכוון דאם הלכה כרש"י הברכה חלה על תפילין של רש"י ואם הלכה כר"ת הברכה חלה על התפילין דר"ת ע"ש].

תלוי אם חלה הברכה על מה שבירך עליו

אולם לכאורה יש מקום רב לחלק בין הנידונים, דהתהלה"ד איירי באופן שהברכה לא חלה על מה שבירך, והנידון הוא מצד ד' הרמ"א בסי' ר"ו ס"ו דאם בירך על פרי ונאבד לאחר הברכה אזי אם היתה דעתו לאכול עוד מאותו המין יכולה הברכה לחול על הפרי השני, ובזה נקט התהלה"ד דבעינן דעת לפטור בהאי ברכה ולא סגי במה שדעתו לאכול, אך בנידון דידן שחלה הברכה כדן על הפרי שבירך עליו בתחלה (או שחלה הברכה על הכוס מים שבירך עליו כמו בצירור דמו"ר זצ"ל), והנידון הוא רק לענין דין גרירה שיפטר גם המין שהיה סבור שברכתו האדמה ו"ל דסגי במה שהיה דעתו לאוכלו, דיסוד דין גרירה הוא דהוי כהמשך האכילה שכבר נפטרה בברכה, וזה תלוי רק בהיסח הדעת מהאכילה.

בירך בטעות האדמה על פרי העץ האם נפטר מיני אחרים שברכתם האדמה

ולכאורה נראה לדמות ניד"ד למה שדנו הפוסקים במי שהיו לפניו פרי העץ ופרי האדמה ודעתו היתה לברך תחילה בפה"ע על פרי העץ ואח"כ בפה"א על פרי האדמה אך כשנטל את פרי העץ לברך עליו איתקיל מילוליה ויצא מפיו ברכת בפה"א, דהנה פרי העץ נפטר בזה בדיעבד, אולם דנו הפוסקים האם פרי האדמה ג"כ נפטר בזה כיון שזוהי ברכתו ודעתו היתה לאוכלו, או אינו נפטר הואיל ולא היתה דעתו לפוטרו בברכה זו, וזה דומה ממש לניד"ד.

ובספר פקודת אלעזר סי' ר"ו דקדק מלשונות הראשונים דנפטר כה"ג, אולם בספר חסד לאלפים (לבעל הפלא יועץ סי' ר"ו סק"א אות ב') צידד דלא יצא, וכן נטו להכריע בשו"ת הר צבי סי' ק"ו ושו"ת אור לציון ח"ב פ"ד סט"ו, וציון לשו"ת מכתם לדוד סוסי" יא-יב שהארץ בזה ונחלק על הנהר שלום בשאלה דומה לגבי תפילין, מי שטעה ובירך 'על מצות' על תפילין של יד במקום 'להניח', האם צריך לברך שוב 'על מצות' על תש"ר כיון שלא התכוין לפוטרו בברכה זו, או שנפטר כיון שסו"ס דעתו היתה להניח תש"ר, ושניהם הסכימו שם לענין פרי העץ ופרי האדמה כד' החסד לאלפים דלא יצא, (וע"ע שו"ת בצל החכמה ח"ב סי' ח').

אכן הנה מצאנו להדיא בגליון רעק"א סי' ר"ו ס"ה שנסתפק כעין ניד"ד, וז"ל; 'היה לפניו איזה מינים שברכותיהן שוות והיה דעתו לאכול כולם אבל כשבירך על א' לא היה יודע שהמינים אחרים ג"כ

ולדינא המ"ב בסי' קע"ח סקמ"ה הביא דברי המג"א, ובשעה"צ סקל"ט הוסיף שעל אף שהגרע"א מפקפק בדברי המג"א, אך כל הפוסקים כתבו כדברי המג"א וגם רע"א עצמו נשאר בצ"ע, וא"כ לדינא א"א לברך ברכה ראשונה.

אולם נראה דאפשר לבאר דברי המג"א באופן שדבריו לא שייכי הכא, דהנה המג"א הקדים בדבריו שלכתחילה יחמיר לברך במקומו, ואח"כ הוסיף וכן לענין שינוי מקום אינו מברך ברכה ראשונה דספק ברכות להקל. ואפשר שאף המג"א מודה ביסוד הדברים לרע"א דשינוי מקום תלוי במה שבפועל חייב לחזור למקומו, אלא שסובר שהיות ולכתחילה צריך לחזור למקומו, די בזה לדוננו בגדר 'לקיבעא קמא הדר', ואע"פ שסיים המג"א דפטור מברכה ראשונה משום דספק ברכות להקל, אבל מ"מ מפתחת דבריו משמע דלא כל ספק היה מפיקע את ההיסח הדעת, אלא רק ספק שעדיין מחייבו בפועל בברכה במקומו, ולענין זה די במה שלכתחילה דינו להחמיר מחמת הספק לברך במקומו, ורק מה"ט כתב המג"א דמספק ברכות להקל אמרי' דלקיבעא קמא הדר.

ולפ"ז ו"ל דבנ"ד אף המג"א מסכים לסברת רע"א דהוי שינוי מקום גמור, שהרי הכא אין לכתחילה שמחייבו לחזור למקומו בפועל, דהא יש ספק אם בכלל אכל כזית וא"א להחמיר, ול"ד לנידון המג"א דאיירי כשאכל כזית משבעת המינים ויש ספק אם חייב לחזור למקומו ולכתחילה צריך לחזור למקומו, דמה"ט יש כאן איזה קיום דין 'דלקיבעא קמא הדר', אבל בנ"ד אין שום קיום דין דלקיבעא קמא הדר כסברת רע"א, ואף המג"א מסכים בזה, ואף הגרע"א לא היה מסתפק בזה. ולפ"ז נמצא חידוש לדינא שבנ"ד לכו"ע חייב בברכה ראשונה.

ומ"מ גם אחרי שהדברים מדוקדקים בלשון המג"א שפתח בהא דלכתחילה יחזור למקומו, אולם מאידך סוף דבריו שתלה את דינו בדין הפשוט שספק ברכות להקל, אולי לא משמע כן כ"כ, וצ"ע.

ויש ליתן עצה לצאת מהספק ע"פ מש"כ השו"ע בסי' קע"ז ס"ה, "אם אחר שברך על הפת שלחו לו מבית אחרים שאינו סמוך עליהם ולא היה דעתו על הדורון אפי' מדברים שדרכן לבוא אלפת את הפת צריך לברך עליהן כדן נמלך". ומעתה ראוי לקנות פת אחר שיוכל לברך עליו כדן נמלך. אולם אף בזה מידי ספיקא לא נפקא, דהא הרמ"א השיג על השו"ע, שכתב "ולא ראיתי נזהרים בזה, ואפשר דטעמם דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה", וא"כ שוב א"א לברך.

אולם יש לדקדק דבנ"ד לא שייך טעמא דהרמ"א, דהא כתב 'דטעמם דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה', וע"י בגר"ז שבאר את הרמ"א בהא דאין העולם נזהרים בזה, "מפני שבינינו הוא דבר מצוי שאחד שולח לחבירו דורון בסעודה אפילו מבית אחרים". וא"כ ו"ל שאינו מצוי לילך לקנות באמצע, וע"ע בערוך השלחן שכתב דדברי הרמ"א לא שייכא "אא"כ במקום שכן דרך השכנים לשלוח זל"ז או הקרובים שולחים זל"ז אבל בלא"ה אם במקרה שלח אחד לחבירו באמצע הסעודה איזה תבשיל צריך לברך עליו ברכתו". וא"כ בנ"ד שהביא מביתו את ארוחתו לכולל, בודאי אינו מצוי שילך לקנות עוד פת באמצע סעודתו. וגם אם נתעקש שאף זה נכלל בדברי הרמ"א דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה, אולם בצירוף הסברא הקודמת אפשר שפשיטא שיוכל לברך ברכה ראשונה בלי ספק.

הרב אברהם זנגר

בירך בפה"ע על פירות ט"ו בשבט והיה סבור שאחד המינים ברכתו האדמה

הוי עובדא בט"ו בשבט באחד שהיו לפניו מיני פירות שונים שברכתם בפה"ע וגם כמה מינים שברכתם בפה"א, ובירך בורא פרי העץ על אחד מהמינים ע"ד לפטור את כל המינים שברכתם העץ אולם בשעת הברכה היה סבור על אחד מהמינים שהוא פרי האדמה ולאחר הברכה נודע לו שהוא פרי העץ (היתה לפניו חתיכת אפרסק מיובש והיה סבור שהיא חתיכות אונס מיובש), ויש לדון האם נפטר מין זה בברכתו הואיל והיה בדעתו לאוכלו או דאינו נפטר הואיל והיה סבור שברכתו האדמה ולא כיוון לפוטרו.

ברכתן שוות לזו והיה בדעתו שלא יפטרו בברכה זו צ"ע אם צריך לחזור ולברך על האחרים' על"ל. וצ"ע לתב"ש י"ד סי' י"ט סק"ל"ג שנסתפק בספק דומה (בעמד לאכול כמה תפוחים והיה סבור שצריך לברך על כל אחד מהם בפנ"ע ואחר שבירך על אחד מהם נודע לו שטעה, והספק הוא כנ"ל האם צריך לברך שוב כי לא היה דעתו לפטור בברכתו את השאר או דסגי במה שהיה דעתו לאכול את כולם).

אולם בספר שיעורי שלמי תודה (ברכות עמ' י"א) כתב הגר"ב צ"ע פלמן זצ"ל בשם מרן הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל דיש לחלק מנידון האחרונים הנ"ל, דבגוונא דהתב"ש והגרע"א בירך סתמא ודעתו שהברכה תועיל עד כמה שהיא יכולה להועיל, אלא שטעה וסבר שאין הברכה מועילה לפני זה ולקושטא דמילתא פוטרת גם אותו, אבל התם יודע שיש ב' מינים שאין ברכותיהן שוות ודעתו היתה לברך על פרי העץ ולא על פרי האדמה, אלא שאיתקיל מילוליה, בזה כיון שכונתו היתה רק לפני העץ ולא לפני האדמה צריך לחזור ולברך, עכ"ל.

ולכאור' ניד"ד דומה לגוונא דהתב"ש והגרע"א, שדעתו היתה דברכת העץ שבירך על הפירות תועיל עד כמה שהיא יכולה להועיל, אלא שטעה וסבר שאחד מהמינים העומדים לפניו הוא פרי האדמה ואינו נפטור בברכתו, אך לקושטא דמילתא ל"ל שיפטור.

טעות בד"ן או טעות במציאות

אך באמת נראה דניד"ד בלא"ה עדיף גם מגוונא דהתב"ש והגרע"א, ורק שם נסתפקו התב"ש והגרע"א, אבל בניד"ד מסתבר דנפטור לכו"ע, דבגוונא דידיהו הטעות היא בד"ן שחשב שמין זה אינו נפטור בברכתו, אך סו"ס בפועל דעתו היתה שלא לפטור, אבל בניד"ד הטעות היתה במציאות שלא ידע מהו המין העומד לפניו, ונמצא שהיתה דעתו לפטור מין זה, ואם יביאו עתה לפניו עוד ממין זה של פרי העץ מבחוץ הרי"ז פטור מברכה, וא"כ הפרי העומד לפניו לא גרע מפרי אחר הבא מבחוץ, ומה לנו במה שחשב שפרי זה העומד לפניו אינו ממיני פירות העץ שכיון לפטור, ופשוט. [העירני לזה ידידי הג"ר עזרא זעפראני שליט"א, ושור"ר בדברי מו"ר זצ"ל בבר אלמוגים סי' פ"ח שלא חילק בזה, וצ"ע].

פלוגתת הפר"ח והתב"ש אם אפשר

להגביל ברכה ע"י כוונה

והנה ידועה פלוגתת הפר"ח והתב"ש ביר"ד סי' י"ט סק"ז אם שייך להגביל ברכה ע"י כוונה, כגון אם יש לפניו ב' פירות ודעתו לאכול שניהם ומכוין שלא לפטור את השני כדי לחזור ולברך עליו, וד' התב"ש דלא מהני כוונתו ובע"כ הוא נפטור בזה. ולפ"ז צ"ע בכל הספקות הנ"ל מה הצד שלא יפטור, והרי גם אילו היה מכוין להדיא שלא לפטור לא היה מועיל, וא"כ כ"ש בניד"ד שלא כיון להדיא אלא שטעה וסבר שלא מועלת ברכתו לאחד מהמינים.

ואכן בתב"ש שם (שצ"ע לו הגרע"א) צידד טפי שלא נפטור בניד"ד (והובא בשע"ת סוס"י ר"ו), וצ"ע שזה דומה קצת למש"כ בסק"ז לחלוק ע"ד הפר"ח דלא שייך להגביל ברכה ע"י כוונה. אך מ"מ משמעות דבריו היא דהא עדיף טפי. [ובספר פסקי תשובות סי' ר"ו הע' 24 צ"ע לתשו' מהגר"י דייטש זצ"ל אב"ד גאניטש שדן על ספקו דהגרע"א וצידד דנפטור עפ"ד התב"ש הנ"ל ולא ראיתי דבריו בפנים אולם הא קמן דהתב"ש עמד בזה ומשמעות דבריו דיש לחלק ביניהם].

ונראה דהחילוק ביניהם הוא, דיסוד סברת התב"ש היא דכיון שדעתו לאכול את ב' הפירות חשיבי כאכילה אחת וממילא נפטרים בברכה אחת ואין בידו להגביל את הברכה, אלא בידו רק להחליט בשעת הברכה שלא יאכל את הפרי השני ואז לא חשיבי כאכילה אחת בשעת הברכה וממילא אין הפרי השני נפטור גם אם נמלך אח"כ לאוכלו. וא"כ ל"ל דכל שהיה בדעתו שהמין השני טעון ברכה בפנ"ע לא חשיבי כאכילה אחת בשעת הברכה כיון שלפי דעתו אינם נפטרים בברכה אחת, ומה שנודע לו אח"כ שנפטרים בברכה אחת לא מהני, דהכל תלוי בדעתו בשעת הברכה כדן נמלך.

הטעם דאפשר להגביל ברכת הגפן ביין של הבדלה

שלא תפטור את היין שישתה בתוך הסעודה

ובאופ"א י"ל עפ"מ"כ התב"ש שם ליישב שיטתו ממש"כ השו"ע בסי' קע"ד ס"ז דמהני לכיון ביין של הבדלה שלא לפטור את היין שישתה בתוך הסעודה, וביאר דשאני התם דב' הכוסות אינם מענין אחד דזה בא למצוה וזה בא לשותות, וכונתו לשתות את ב' הכוסות היא המתבררת ביניהם ולכך מהני להפרידם ע"י כוונתו, משא"כ דבר שאינו משונה כלל מחבירו ע"ש, [ובספר מגילת ספר סי' כ"ה אות ג' האריך לבאר חילוק זה, וכתב לחדש עפ"ז דאם עומד לאכול פרי

שברכתו ודאי העץ ופרי שברכתו ספק העץ ספק האדמה חשיבי נמי כחלוקים זמ"ז ומהני כוונה שלא לפטור את הספק, ולפ"ז נראה דה"נ בניד"ד כיון שהוא סבור בשעת הברכה שהמין השני אינו נפטור בברכה זו הו"ל כמו שאינם מענין אחד ומהני כוונה שלא לפטור, ועדיין צ"ע.

הרב שמואל דרזי

בירך 'מזונות' על הלחם אם פוטור שאר מאכלים

הפוסקים דנו במי שבירך ברכת מזונות על לחם האם יצא יד"ח בדיעבד, והבה"ל בסי' קס"ז ס"י כתב לדינא דיצא בדיעבד דכן דעת הרבה אחרונים והא"ר בשם הדרישה כתב דברכת מזונות היא ברכה כוללת כמו שהכל ויוצא על כל דבר דכל מילי מיזן זיין חוץ ממים ומלח, וכ"כ הח"א בכלל נ"ח ע"ש בנשמט אדם עכ"ל.

והנה עיקר הנידון אם ברכת מזונות פוטרת מצינו בפוסקים גם לענין שאר מינים כגון פירות וירקות דיש לדון אם נפטרים בברכת מזונות דהיא ברכה כללית ודמאי לברכת שהכל דפוטרת הכל, או דהיא ברכה פרטית על מיני מזונות דווקא, ויעוי' בגליון הש"ס להגרע"ק"א בברכות ל"ו: דכתב בפשיטות דאם בירך מזונות על שקדים לא יצא יד"ח, אולם נראה דלענין פת י"ל דגם הגרע"ק"א סובר דיצא כיון דפת זיין וסעי' דיותר ממניני מזונות, אבל מאידך י"ל דפת גריעא משאר דברים ולא יצא יד"ח כיון דפת אשתני למעליותא ולא יצא בברכה הפחותה וכ"כ הגר"ז בסי' קס"ח סי"ב, ואע"ג דכתב השו"ע סי' קס"ז ס"י דאם בירך על הפת שהכל יצא, ובאמת מצינו בגמ' בברכות מ': פלוגתא דאמוראי אם ברכת שהכל פוטרת פת אבל לדינא קי"ל דפוטרת וא"כ תקשי מ"ש ברכת מזונות, צריך לחלק דברכת שהכל היא ברכה כללית משא"כ ברכת מזונות דהיא ברכה פרטית, עו"ל דפת אשתני למעליותא לגבי שאר מיני מזונות ולפיכך אין יוצא בברכתו דלענין ברכה זו אשתני משא"כ ברכת שהכל דלא אשתני לגבה דגם לשאר מיני מזונות אי"ז הברכה ומ"מ יוצאים בה כיון שהיא ברכה הכוללת כל דבר, ומיהו לדינא יעוי' בדברי הגר"ז בסדר ברכות הנהנין פ"א ס"ג דהביא פלוגתא בזה אם יוצאים בברכת מזונות על פת וכתב דספק ברכות להקל, וכאמור כן נקט הבה"ל לדינא וכ"כ גם בשע"ר צ"ס קע"ו סק"ב.

ומיהו כתב השע"ר צ"ע שם בשם השיטה מקובצת דהני מילי כשבירך מזונות על הפת דאין הברכה ראויה לחול אלא על הפת, אבל אם בירך על מזונות וכיון לפטור גם את הפת לא יצא וצריך לחזור ולברך המוציא, ויעוי' בחזו"א סי' ל"ד סק"ז במה שהקשה מדברי השו"ע סי' ר"ו לענין פרי עץ ופרי האדמה כה"ג דפוטור בדיעבד, ויעוי' בשו"ת שבה"ל ח"ח סי' ל"ז מש"כ ליישב בזה.

ומעתה יש להסתפק במי שבירך מזונות על הפת האם פטר את כל הדברים הבאים מחמת הסעודה או דכיון דלא בירך הברכה החשובה לא פטר כל הדברים הבאים מחמת הסעודה, ומסתימת דברי השו"ע בסי' קס"ז ס"י לענין ברכת שהכל וכן מסתימת דברי האחרונים לענין ברכת מזונות נראה דאין חילוק וכל הדברים הבאים מחמת הסעודה טפלים לפת ואי"צ לברך עליהם, וכן שמעתי בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א.

[ולפ"ר נראה לדון דה"ה לענין מי שבירך בורא פרי האדמה על פת לדעת הסוברים דיצא בדיעבד כמו שהביא השע"ת שם בשם הברכ"י דאיכא פלוגתא בזה וכן מצינו בכס"מ על הרמב"ם והו"ד בכף החיים, ולכאור' לדעת הסוברים דיצא דינו שוה לברכת מזונות דפטר שאר מאכלים, אולם יש לחלק דשאני ברכת מזונות וברכת שהכל דשייכא גם בשאר מאכלים משא"כ ברכת פה"א דלא שייכא בבשר ודגים ושאר דברים, מיהו נראה דאין חילוק דכשם דפת שבירך עליה המוציא פוטרת שאר דברים דלא שייכי בברכת המוציא הכל"נ ברכת פה"א לדעת הסוברים דיצא או ברכת מזונות פוטרת גם מים ששותה בסעודה זו וצ"ע].

הקו' מספק פת כיסנין דאין פוטרת המאכלים

ולפי האמור יש לדון ולהעיר קו' עצומה דהנה השו"ע סי' קס"ח ס"ז הביא ג' שיטות בגדר פת הבאה בכיסנין וכתב דהלכה כדברי כולם שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכיסנין, ומצינו פלוגתא בפוסקים אם השיטות פליגי אהדדי לדינא ולדעת הסוברים דפת כיסנין היינו ממולא במיני מתיקה, אם לא

היה ממולא אלא נילוש בדבש ותבלין ברכתו המוציא ולאחריו ברכת המזון, וכן להיפך, או דילמא הפוסקים מודו להדדי, ואמנם המאמר מרדכי והדרך החיים ס"ל דלא פליגי לדינא והשו"ע נקט כדברי כולם בתורת ודאי ולא מספיקא, אולם הגר"ז הדגול מרבבה הגרעק"א והח"א נקטו דיש כאן פלוגתא בין השיטות והשו"ע נקט כדברי כולם להקל משום ספק ברכות להקל, ויעו' בגר"ז דביאר דמספק מברך ברכת מעין ג' דבזה יוצא בדיעבד מהתורה גם בפת גמור, וכיון דמברך מעין ג' אין לו לברך המוציא שלא יהיו ברכותיו סותרות זא"ז, ועוד דברכת מזונות כוללת ג"כ לחם גמור, ויעו' בבה"ל שם ס"ח דהביא דבריהם לענין האוכל בתוך הסעודה ולא יברך על דבר הנילוש בדבש ומי ביצים או באוכל כעכים בשלש משום דהם ספק פת וספק ברכות להקל. וכ"כ הבה"ל סי' קע"ו לענין מה שנוהגין בשבת שעושין קידוש ואוכלים עוגות שהם ספק פת הבאה בכיסנין וכתב דלא יברכו ברכת מעין ג' קודם הסעודה כיון דרק מספק אנו נותנים עליהם דין פת כיסנין וא"כ נפטרים בברכת המזון שיברך בסעודה ע"ש.

ומעתה יש להקשות דהאכל פת כיסנין זו שאינה פת כיסנין בודאי כגון הני לחמניות מתוקות הנקראות 'לחמניות מזונות' גם באופן שהם מתוקות לגמרי ואין דרך לקבוע עליהם מ"מ הם בגדר ספק פת כיון דאינם ממולאות במיני מתיקה, וא"כ אם היא פת הרי היא פוטרת שאר דברים הנאכלים בסעודה כגון מיני ירקות ובשר ודגים, וכן השותה מים ושאר משקים בסעודה זו היה ראוי שלא יברך מספק דשמא פת גמורה היא ופוטרת כל מיני מאכל ומשקה הבאים בתוך הסעודה, וכמו"כ האוכל עוגה עם כוס טי"א או קפה אם בירך על העוגה שוב לא יברך על השתיה כיון דשמא אוכל פת הפוטרת מברכת המשקה, ומדלא הזכירו כל האחרונים והמשנ"ב חידוש זה ודאי נראה דאין ספק פת כיסנין פוטרת וצ"ע.

ושו"ר בשו"ת אור לציון ח"ב העיר בזה וכתב לדינא דהאוכל עוגה ושותה עמה כוס תה, יקדים ויברך ברכת שהכל על המשקה דאם יקדים ויברך מזונות יש כאן ספק ברכה דשמא היא פת ופוטרת המשקה ע"ש, והוא חידוש גדול לדינא ולפ"ר מדלא הזכיר דין זה בבה"ל שמנה כל הנפק"מ בספיקות דפת כיסנין בסי' קס"ח וסי' קע"ו ולא הביא נידו"ז משמע דלכו"ע לא פטר המשקה.

ולכא' היה נראה ליישב דדוקא פת שבירכו עליה ברכה חשובה דהיינו ברכת המוציא היא פוטרת כל הדברים הבאים בתוך הסעודה, אבל פת שבירך עליה ברכת מזונות אינה פוטרת שאר דברים [ויעו' בפמ"ג סי' קע"ז אש"א סק"א], אולם כאמור אין הדברים נראים כן ולענין פת גמורה גם אם בירך מזונות או ברכת שהכל פטר שאר מאכלים וצ"ע.

ישוּב הקו' עפ"י ד הלבוש והגר"ז

ונראה לדון וליישב דחשיבות לחם היינו רק בפת שדרך לאוכלה לקביעות סעודה יש לה חשיבות לגרור ולפטור כל הדברים הרגילים לבוא מחמת הסעודה ובפת זו אין נפק"מ אם בירך עליה המוציא או מזונות או שהכל ובכל גווני היא פוטרת שאר דברים הרגילים לבוא עמה בסעודה, אבל בפת הבאה בכיסנין אפי' אם היא ספק כיסנין ואין בה תנאי וגדרי פת כיסנין לכל השיטות, מ"מ בהא כו"ע מודו דאין דרך לקבוע סעודה בפת זו ובטלה חשיבותה הן לענין ברכת המוציא והן לענין שאינה פוטרת שאר דברים הנאכלים עמה, דיעו' בגר"ז סי' קס"ח ס"ח דכתב דמן הדין ברכת מזונות כוללת גם הלחם שהוא מזון ולא קבוע לברך המוציא על הלחם אלא מפני חשיבותו וסודע הלב, 'וכל לחם שאין קובעים עליו סעודה בטלה חשיבותו' אלא א"כ יש בו כדי לסעוד, וכן ד' ברכות של ברכת המזון לא קבעו עליו אלא מפני חשיבותו וכו' ע"ש. וי"ל דזה הטעם גם לענין לפטור דברים הבאים בסעודה דפת כיסנין אין דרך לאוכלה לסעוד הלב אלא לקינוח ותענוג ולפיכך אינה בחשיבות פת לגרור ולפטור שאר דברים הנאכלים עמה וצ"ע.

וכעין דברי הגר"ז מצינו כבר בלבוש סי' קס"ח ס"ו דכתב וז"ל אין מברכין המוציא ושלוש ברכות דאורייתא אלא על פת שתחילתו עיסה והוא הנקרא לחם בפי רוב בני אדם, אבל הנקרא פת הבאה בכיסנין אין מברכין עליהם המוציא ולא שלש ברכות לאחריהם, ואע"ג שנקרא לחם בפסוק, דלא קבעו חכמים המוציא ושלוש ברכות אפי' בזית אלא 'בלחם שדרך רוב בני אדם לקבוע עליו סעודתו דהיינו עיסה שנילושה במים לבד והקמח ומים עיקר ונאפית כדרכה בלי שינוי וטפלות', שהוא החשוב בפי כל וקובע ברכה לעצמו מחמת חשיבותו, אבל כל שנעשה בה שינוי שאין דרך רוב בני אדם לעשות כמותו ולקבוע עליו לא חיבוהו לברך המוציא ושלוש ברכות אלא א"כ אכל מהן שיעור שדרך בני אדם לקבוע

עליו עכ"ל, וחזינו להדיא דחשיבות לחם לענין ברכות היינו רק בפת שדרך רוב בני א לקבוע סעודה עליה והיא נעשית ממים וקמח לבד ללא שינוי, וא"כ שפיר י"ל דרק פת כזו יש לה חשיבות לפטור שאר מאכלים הנאכלים עמה בסעודה משא"כ שאר פת כיסנין.

הקו' בדברי הגר"ז דפת כיסנין היא ספק לחם

אולם הדברים צ"ב דהתינוח לפי מה שצייד המאמר מרדכי וכן נקט הדרך החיים דכל השיטות דפת כיסנין מודו להדדי ואם נילוש לחוד או ממולא במיני מתיקה או נאכל בדרך כסיסה דינם כפת כיסנין בודאי, א"כ שפיר י"ל דכל מיני כיסנין אין להם חשיבות פת הן לענין ברכה והן לענין לפטור שאר מאכלים, אבל לפי דברי הרבה אחרונים וכן נקט הבה"ל דיש כאן פלוגתא בין השיטות ומש"כ השו"ע דהלכה כדברי כולם היינו רק משום ספק ברכות להקל וכ"מ בדברי ה"ב דמספק נותנים על כולם דין כיסנין, ונמצא דיש כאן ספק פת שדין ברכתה המוציא וברכת המזון וא"כ הדרא קו' לדוכתא דיתכן דפת זו פוטרת שאר מאכלים והיאך יוכל לברך על שאר דברים הנאכלים עמה.

אלא דיש להקשות קו' זו בדברי הגר"ז דמחד גיסא כתב בפשיטות דפת שאין דרך רוב בני א לקבוע עליה אין לה חשיבות פת לענין ברכה וא"כ נראה דכל ג' מיני פת כיסנין מן הדין אינו מברך המוציא וברכת המזון, אולם מאידך הגר"ז כתב דאין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אלא א"כ הוא פת כיסנין לכו"ע דהיינו שממולא וגם נילוש בדבש וכה"ג והוא דק ויבש והו"ד בבה"ל ס"ח, וא"כ חזינו דיש כאן ספק פת לענין ברכת המוציא ולפ"ר דברי הגר"ז סתרי אהדדי וצ"ע.

החילוק בין דין הברכה לכתחילה לענין דיעבד

ונראה לדון וליישב דברי הלבוש והגר"ז דיש חילוק בין דין הברכה לענין לכתחילה דבזה אמרינן דכל מיני הפת כיסנין אין להם חשיבות לחם כיון דאין דרך רוב בני א לקבוע עליהם סעודה ולפיכך אין לברך עליהם לכתחילה המוציא וברכת המזון, ותקנו לברך עליהם מזונות וברכת מעין ג', אבל לענין הברכה בתוך הסעודה דכבר בירך ברכת המוציא והנידון הוא אם נפטרו בברכה זו או דהו פת כיסנין הטעונה ברכה בתוך הסעודה בזה אמרינן דלאחר שכבר בירך המוציא יש כאן ספק פת הראויה ליפטר בברכת המוציא בדיעבד ולפיכך מספק אין לו לברך עליה בתוך הסעודה דשמא נפטרה בברכת הפת, כיון דאין שינוי גמור בצורת הפת כגון פת שאינה ממולא במיני מתיקה דיש אומרים דיש עליה תורת פת לענין שאינה טעונה ברכה בתוך הסעודה ונגררת אחר ברכת המוציא שבירך על הפת, ונראה דגם אם בירך עליה בפ"ע המוציא יצא בדיעבד [ומיהו יעו' בדברי הח"א בסמוך דגם בפת כיסנין גמורה יצא], ונמצא לפ"ז דדין הברכה לכתחילה כו"ע מודים דכל פת כיסנין אינה בחשיבות פת.

ולפ"ז מיושב שפיר הטעם דאין ספק פת כיסנין פוטרת שאר דברים הנאכלים עמה, דכל פת שאין לה חשיבות לענין ברכת המוציא אינה בחשיבות לגרור ולפטור שאר דברים הנאכלים עמה.

בפלוגת הח"א והבה"ל בקידוש של שבת

ואם כנים הדברים יש לדון בנידון הבה"ל בסי' קע"ו כשעושין קידוש בשבת על מיני עוגות שהם ספק פת הבאה בכיסנין דהבה"ל כתב דנראה דלא יברך עליהם ברכת מעין ג' כיון דהם ספק פת ונפטרינן בברכת המזון לבד ואי"צ לברך עליהם מעין ג' ואף להסוברים דהם פת כיסנין מ"מ בדיעבד יוצא לכו"ע בברכת המזון אפי' בפת כיסנין גמורה, מיהו העיר הבה"ל דבח"א כלל מ"א כתב דאף באוכל לעק"ך קודם הסעודה צריך לברך ברכה אחרונה מעין ג' ולא נהירא ע"ש.

ודברי הח"א צ"ב וכמו שהקשה הבה"ל דכיון דיש כאן רק ספק כיסנין וכן דעת הח"א להדיא דאין לברך על ספק פת כיסנין בתוך הסעודה וכמו שהביא הבה"ל בסי' קס"ח, וא"כ תימה למה לענין ברכת מעין ג' קודם הסעודה לא חשש הח"א לספק ברכות דשמא הם לחם גמור וצריך לברך עליהם ברכת המזון ושפיר יוצא בברכה שיברך בסוף סעודת הפת.

אולם לפי האמור יש מקום לדון דהח"א נקט דלענין דין הברכה לכתחילה אין כאן ספיקא כלל וכל מיני כיסנין אין לברך עליהם ברכת המזון דאין להם חשיבות פת לכו"ע כיון דאין דרך רוב בני א לקבוע עליהם סעודה, וכל שיש שינוי בפת שאינה מקמח ומים בלבד אין לה חשיבות לענין ברכת המוציא וברכת המזון וכן נראה מדברי הח"א [כלל נ"ד ס"ג], וכל הספק בגדר פת כיסנין היינו לענין

דיעבד לברך עליהם בתוך הסעודה דבזה יש ספק שמא כיון דאין שינוי גמור בצורת הפת שפיר נגדרת אחר הפת ואי"צ לברך עליה בסעודה וזוהי כתב הח"א דלעק"ך וכדומה לא יברך עליהם בתוך הסעודה, מיהו יעו"ב בדבריו בכלל מ"ד ס"ט דהביא דברי הב"י דמספק נותנים על כולם דין כיסנין והיינו שלא לברך המוציא אלא בורא מיני מזונות וכתב הח"א וא"כ כיון דכל אלו הוי ספק שמא הן לחם גמור וא"כ היאך יברך בתוך הסעודה ע"כ, ומשמע להדיא דיש ספק גם לענין לברך עליהם המוציא וברהמ"ז לכתחילה וצ"ע.

בשיטת המשנ"ב דיש כאן ספק לחם ממש

אולם מאידך המשנ"ב נקט דספיקות של פת כיסנין היינו גם לענין ברכת המוציא וברכת המזון לכתחילה דיש אומרים דפת כיסנין זו היא לחם גמור ממש וצריך לברך עליה המוציא וברכת המזון וכמבואר בדבריו בבה"ל הנ"ל ובסי' קס"ח ס"ח, וכן נראה נמי מקושיית הגרעק"א שהביא הבה"ל שם בס"ז שהקשה למה סתם השו"ע דהלכה כדברי כולם ולא כתב דירא שמים יצא ידי כולם ולא יאכל ספק פת כיסנין ע"ש.

ולפי המבואר בדברי המשנ"ב דפת כיסנין שאינו ממולא היא בספק לחם גמור ממש, הדרא קו' לדוכתא דכל האוכל פת זו לא יברך על שאר דברים הנאכלים עמה ועל"פ השו"ע כוס טי"א עם עוגה זו כמו שרגיל ומצוי הרבה לא יברך על השתיה כיון דשמא נפטר בברכת הפת וכדין לחם גמור שבירך עליו מזונות דפוטר שאר דברים הבאים בסעודה כמש"נ והדברים צ"ע.

אכל פת כיסנין ונמלך לאכול כשיעור קב"ס

עוד יש להעיר במי שהיה אוכל פת כיסנין בשיעור קב"ס דכתב השו"ע סי' קס"ח ס"ו דמברך עליו המוציא וברכת המזון, דנראה פשוט דבאופן זה אינו מברך על כל המאכלים שאוכל בסעודה זו דברכת הפת כיסנין פוטרות כיון שמברך עליה המוציא.

ויש לדון באופן שמתחילה לא היה בדעתו לאכול שיעור קב"ס ובירך ברכת מזונות ותוך כדי אכילה נמלך לאכול שיעור קביעות סעודה דכתב המשנ"ב שם ס"ק כ"ו דאי"צ לברך המוציא על מה שנמלך לאכול כיון דאין במה שמונח לפניו שיעור קביעות סעודה אלא בצירוף מה שאכל כבר, אבל לענין ברכת מזונות כתב השעה"צ דתלוי בזה אם היה נמלך גמור צריך לברך 'בורא מיני מזונות' ולאחריו יברך ברכת המזון, ויש לדון דבאופן זה שנמלך לאכול מעט ולהשלים לשיעור קביעות סעודה ומברך מזונות, האם נימא דיפטר מלברך על המאכלים שיאכל אח"כ או על השתיה ששותה לאחר מיכן, דהרי עכשיו יש כאן אכילה בשיעור קביעות סעודה ואמנם לא בירך ברכת המוציא אבל סו"ס אכל שיעור קב"ס ובפת גמורה גם ברכת מזונות פוטרת בדיעבד שאר דברים שבתוך הסעודה וכמש"נ והדברים צ"ע.

הרב שמואל אורטל

מכירת תשמישי קדושה של אדם פרטי

הוי עובדא באחד שברשותו פרשיות תפילין שהניחם במשך שנים רבות, ועתה קיבל במתנה מבני משפחתו פרשיות חדשות ומהודרות יותר, ומאחר והוא זקוק לראשונות מעונין הוא למכרם, וכעת עומדת בפניו שאילה מה יהא על הדמים שיקבל עבורם, האם יכול להוציאן לחולין או שצריכים עילוי בדמיהן. ובאופן רגיל אדם המוכר תפיליו ע"מ לקנות מהודרות יותר, נמצא שאדרבה מעלה הוא את הדמים [כן מבואר בשו"ת שבה"ל א, מב], וגם אם קונה בתחילה ואח"כ מוכר הישנות שפיר דמי, דדמיהן מעיקרא עלו עבור החדשות, וכמבואר לענין קניית בית הכנסת, משא"כ בנידוד'ד שהפרשיות המהודרות ניתנו לו במתנה, ועתה שואל מה מותר לו לעשות בדמי הראשונות. [והנה לענין סופר סת"ם או סוחר בתשמישי קדושה פשוט דשרי למכרן וליקח בדמיהן כל מה שירצו, דהא מוכר אף ס"ת, כיון שאינו עומד ברשותו לשימוש בו אלא לדמיו, וכל דבריו באדם פרטי שפרשיותיו עמדו לשימוש במשך שנים רבות, ועתה החליט למכרן].

שורש הענין נפתח בפלוגתת הר"מ והרא"ש גבי יחיד בס"ת שלו, דהנה נתבאר בסוגיא דריש פ' בני העיר במגילה איסור מכירת ס"ת, ואף לא ליקח בדמיו ס"ת אחר דאית לן כללא ד'מעלין בקודש' ובעינן עילוי בקדושתו, ולא הותרה מכירתו אלא לצורך ליקח בדמיו מעות ללמוד תורה או לישא אשה.

ונחלקו הראשונים לענין ס"ת שאינו של ציבור אלא של אדם יחיד, לדעת הרא"ש יכול למכרו ואף הדמים יצאו לחולין, כי על שלו יש לו כח מכירה כז' טובי העיר במעמד אנשי העיר שמצינו בגמ' שע"י מכירתן נותנין הדמים לכל מה שירצו [אלא שאינו רואה בהן סימן ברכה], ואילו להרמב"ם אינו יכול למכרו כלל אלא ללמוד תורה ולישא אשה. ויסוד פלוגתתם הוא בסוגיית הגמ' במגילה שם לענין אי' מכירת ס"ת אי איירי דווקא בס"ת דרבים, אך לא על ס"ת דיחיד [כ"מ בב"י יו"ד ריש הל' ס"ת סי' ער ובש"ך שם]. והבואר ב' דיעות אלו להלכה בשו"ע הל' בית הכנסת סי' קנג, י די"א כהרא"ש ויש מי שאוסר כהרמב"ם. ומביא המשנ"ב [שם ס"ק סב] הנידון הנוגע אלינו, לענין מכירת תשמישי קדושה דיחיד, דלדעת המג"א יש להתיר אף להרמב"ם, דדוקא בס"ת אסר, אבל בתשמישי קדושה לכו"ע מותר ליחיד למכרן ולהשתמש בדמיהן כל מה שירצה, ואילו בדעת המחבר ביו"ד סי' רפב מבואר דיש לאסור גם בזה לשיטת הרמב"ם, דיחיד אין לו כח בשלו כז' טובי העיר לאפוקי המעות לחולין.

ואם נדמה מכירת פרשיות תפילין לתשמישי קדושה, [מחד, אינן כס"ת, ומאידך הם קדושה עצמה וכדלהלן], נמצא דאית לן תרי צדדין לקולא, א' להרא"ש יחיד אף בס"ת, וכ"ש בפרשיות תפילין, מוכרו ומוציא דמיו לחולין, וכאן אף אין החסרון דאינו רואה סימן ברכה, דהלא אינו ס"ת או ספרים. [והא"ר סק"ב סומך לדינא על הרא"ש גם במכירת ספרי קודש של יחיד, וכ"ש בנידוד'ד]. ב' גם להרמב"ם לדעת המג"א הוא רק בס"ת ולא בתשמישיה.

אכן נראה דאף לצד הב' שהביאו הפוסקים מד' השו"ע שאסר דמי התשמישי קדושה, בנידוד'ד שרי, דהנה יעוין בטור וב"י יו"ד סי' רפב דלהרא"ש מבואר להדיא דיחיד יכול למכור אף ס"ת כז"ה ולעשות הכסף כרצונו, וכן בתשמישי ונויי הס"ת כרימונים וכדו', ואילו בד' הרמב"ם שכתב שאין מעות הרימונים יוצאים לחולין ס"ל להטור דפליג הר"מ על הרא"ש, והבית יוסף תמה מנלן דזו כוונת הר"מ, דלא לא אסר הר"מ להוציאן מעותיהן לחולין, אלא באופן שמכרו ע"י אנשי העיר בלי ז' טובי העיר, אך יחיד בממונו שהוא כז"ה, ודאי שפיר דמי. ולמעשה השו"ע בס"י רפב, יח הביא הצד של יש אומרים' להחמיר כהטור בהבנת ד' הרמב"ם לחומרא, שאוסר גם מכירת תשמישי קדושה דיחיד, וזהו שהביא המשנ"ב דהמג"א כאן מתיר אף להרמב"ם, והמחבר ביו"ד סי' רפב אוסר.

וכפשוטו יש לתמוה טובא דהרמ"א שם הביא מתשובת הריב"ש שהובאה בבית יוסף דהמוכר ס"ת שנמצאו בו טעויות, ודאי לכו"ע יוצאין דמיו לחולין. וצ"ב האם הס"ת יהא פחות מכל תשמישין, הלא בנמצא בו טעויות דינו כחומשין, ואף חומשין דאינן כס"ת, מ"מ קדושה אית בהו ובעינן זט"ה, וכמבואר באו"ח ריש סי' קנג ע"פ הסוגיא דמגילה, והאיך יתכן שהמחבר אוסר להרמב"ם אפי' דמי התשמישין, ומתיר דמי החומשין שהם קדושה עצמה'.

ועמד בזה הערוה"ש שם וכתב דס"ל להרמ"א דהר"מ לא אסר אלא רק בס"ת עצמו ובתשמישיה כגון רימוני ונויי ס"ת שהם כנראה בטלין להס"ת ומקבלין את הלכותיו ודינו שאין מעותיהן יוצאין לחולין, ולא בחומשין דיחיד, שזה מהני. וכן מצאתי בס' כף החיים [או"ח קנג סקמ"ט] שה"א של השו"ע בדעת הרמב"ם הוא דוקא בס"ת ומשמישיה. [ולשונו המשו"ב והביאור הלכה כאן אינן מוחלטות, פעם נכתב לשון 'תשמישי קדושה' בסתמא, ופעם לשון של 'תשמישיה' שאפשר לפרשו כהנך אחרונים דקאי דוקא אנויי ורימוני ס"ת שמקבלים דין הס"ת, ועי'].

ולפי"ז ארווחא דאף אי נימא שפרשיות תפילין הן קדושה עצמה, ולכאו' דמיה ודאי אזלי לקדושה, מ"מ לא גרע מדברי הריב"ש שהתיר דמיו של ס"ת פסול שהוא כחומשין, והוא בדיוק כהאי פרשיה, שהיא אפי' אינה ככל ספר תלמוד [שדימו מכירתו לס"ת] אלא פרשיה כתובה של מצוה. ובעיקר תשובת הריב"ש, יעוין שו"ת חת"ס יו"ד סי' רעט ביאור נפלא בדבריו. ועי' עוד במשנ"ב סי' קנג סק"א לענין מכירת ספרי קודש של אדם פרטי דכ' הא"ר בטעם המנהג להתיר דסומכין על שיטת הרא"ש דיחיד יכול למכור ס"ת שלו.

והנה ההיתר הנצרך יותר בספרי תלמוד הוא משום דדומין לס"ת, ולהרא"ש אף מקיימין בהם מצות כתיבת ס"ת זוה"ז, וכמבואר ביו"ד סו"ס ער, משא"כ פרשיית תפילין או מזוזה אינה כספר לימוד שאותו מדמין האחרונים לס"ת אלא היא חפצא דקדושה בלבד ויכול למכרה ולהשתמש בדמיה כרצונו.

וכן שמעתי להלכה מאחד מגדולי ההוראה שליט"א שאין דמיהן קדושין ויעשה בהם מה שירצה. וכל מכירת פרשיות מזוזות או תפילין אפי' שהן יותר מתשמישי קדושה אלא הם קדושה עצמה, יכולים ליקח מעות המכירה לעצמם לצרכי חולין ואינם צריכים לייחדם דוקא לקניית דברי קדושה.

טמונה בפרשה

אתרנו

לסדר את הפרשה

סניכים רשימת וועלי הפרשה 2207, 2217
גיליון 22 גיליון 22 וועלי ההקדמות
2207. כהנא, גיליון 22 וועלי ההקדמות
מסוק ההפרשה.

1. הלכות בניית מזבח

2. ההכנות למתן תורה

3. יתרו מייצג למשה שיעמיד

שופטים

4. יתרו מגיע למחנה ישראל

5. בקשת ישראל שמשה ידבר

עמם

6. מתן תורה ועשרת הדיברות

פנינים

"את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים" יש לדקדק למה לגבי משה כתוב אלוקים, ולגבי יציאת מצרים כתוב שם השם? מובא בחז"ל, כי סירובו של משה ללכת אל פרעה עשה רושם מצד מדת הדין, וניטלה הכהונה ממנו וניתנה לאהרן, ולכן כתוב שם: "וירא ד' כי סר לראות ויקרא אליו אלקים" קודם מדת החסד ואחר כך מדת הדין שניטלה ממנו כהונה. בילקוט שמעוני על הפסוק "אחר שילוחיה" מביא מדרש שהכוונה לכך שנפטרה הימנו בגט. לפי זה, הסבר הפסוק הוא ששמע יתרו את כל אשר עשה 'אלקים' למשה, היינו: מידת הדין, שלקחה ממנו הכהונה, אם כן מותר לו להחזיר גרושתו. לכן: "ויקה את ציפורה אשת משה אחר שילוחיה", כי עד עכשיו היה משה כהן והיה אסור בגרושה. (תנוכת התורה)

"וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום"

פשרה נקראת בפי חכמינו "שלום", לפי שהדין מתיישב כך שאין האחד מפסיד הכל. והדין הוא, שפשרה מותרת רק כשלא ברור לבית הדין להיכן הדין נוטה, אבל כשיודעים לאן נוטה הדין, אסור לעשות פשרה. והוא שאמר יתרו למשה: אם אתה עצמך פוסק בכל דיני התורה, אינך יכול לעשות פשרה, לפי שמיד מתחוויר לך הדין ויודע אתה להיכן הוא נוטה. אבל אם יתמנו גם דיינים אחרים, שאין הדין מחוויר להם מיד כל צרכו, יוכלו לעשות פשרות, וממילא: "כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום", שכן יהיו מרוצים כולם בפשרות. (ר' חיים ברלין)

"נבד את אביך ואת אמך למען יאריכוני ימיך"

בדברות השניות האמורות בפרשת ואתחנן נאמר: "למען יאריכוני ימיך ולמען ייטב לך", ויש לבאר טעם ההוספה. והנה, כתב הרמב"ם בטעם מצוות כיבוד אב ואם, כי הם שותפים לקב"ה ביצירת האדם ויש להכיר להם טובה על כך. ברם, הגמרא (עירובין ג:) מסיקה ש'נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, אם כך, מה מקום יש לכיבוד ההורים, והרי הביאה לעולם אינה טובה לאדם כלל? וניתן ליישב ע"פ דברי התוספות שם, שהגמרא עוסקת באנשים רגילים, אך צדיקים, אשריהם ואשרי דורם שנוולדו בו. לכן, בדברות הראשונות שהיו קודם לחטא העגל, כל ישראל היו בדרגת צדיקים גמורים, אזי נאמר רק "למען יאריכוני ימיך" - בעולם הזה, שהרי לא זקוקים לברכת: "למען ייטב לך" האמורה כלפי העולם הבא, משום שבשבילים: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (אבות ד, כב). אבל בדברות השניות העוסקות בסתם בני אדם, כותבת התורה: "למען ייטב לך", שבזכות הורייך שהביאו אותך לעולם, ביכולתך לזכות להגיע לחיי העולם הבא ששם ייטב לך. (חתם סופר)

"נבל תבל גם אתה" - גם אתה. להבות אהרן וחור וע' זקנים' (רש"י)

לפירושו של רש"י (ע"פ המדרש), פרשה זו של עצת יתרו ומינוי השופטים ע"י משה אירעה לאחר יום הכיפורים של השנה הראשונה לצאתם מארץ מצרים. ויש לבאר מדוע רש"י כותב שדברי יתרו 'גם אתה' באים להבות אף את חור, והרי הוא נהרג ע"י עם ישראל כמה חודשים לפני כן ב"ז בתמוז כשלא רצה לשתף עמם פעולה במעשה העגל? ואף על ע' הזקנים יש לדון שהרי בפרשת בהעלותך משה ממנה אותם לאחר שכבר נפרד מחובב (יתרו) ומשלחו חזרה לארצו. ויש לומר: א. ע"פ הדעה שיתרו בא במרה לאחר שקיבלו בני"י מפי משה דינים. ושילחו משה קודם מתן התורה כדברי המדרש: "ובשמחתו לא יערב זר". (תוספות הרא"ש) ב. רש"י כאן כותב ע"פ המדרש שחור לא נהרג במעשה העגל. (מהרש"ל) ג. כוונתו של יתרו הייתה שהתייחס לעניין מלחמת עמלק (שסיפר לו משה על זה) ששם הוצרך לאהרן ולחור שיתמכו בידיו, ואמר לו יתרו שהמשא של משפט העם ללא עזרה כל כך גדול שאפילו אם אהרן וחור היו שוב תומכים בו עדיין הייתם כולכם נובלים. (מהרא"י איסרל'ן) ד. הביא לו כדוגמא את חור שכבר מת בעטיו של העם הזה. ה. המילה 'חור' היא טעות סופר, שכן במדרש שמו אינו מופיע בהקשר זה. ו. 'זיהי ממחרת' נפלה טעות ברש"י ובמקום ממחרת יום הכיפורים יש לגרוס ממחרת יום הכפרה דהיינו היום בו הקריבו קרבנות וזבחים. (אזנים לתורה) ויש להוסיף שאכן לקמן רש"י כותב: "וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום" - 'אהרן נדב ואביהוא, ושבעים זקנים' והשמיט את חור. (ע"פ תשובות הקוראים ל'שאלה לשלחן השבת' ע"ט)

ישנו ביקוש רב בבתי כנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם.

זו ההודמנות שלכם לזכות בהפצת תורה! ניתן לתרום:

1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביון'. 2. לשלוח שיק למערכת.

שאלה לשולחו השבת

"כי יהיה להם דבר בא אלו"

ושפטי ביין איש וביין רעהו"

כך משיב משה ליתרו לשאלתו לגבי כך ששופט את העם.

ויש לבאר מדוע בהתחלה כתוב:

"להם" - בלשון רבים, ומיד אחר כך כתוב: "בא אלי" - בלשון

יחיד, ומדוע יש שינוי בין לשון יחיד לרבים?

מאת השאלה הינה אלויר דיון 2020

מאת השבת

ניתן לשלוח את השאלות למאת

(22) מקורות, אם יש (א).

(21) אכתוב מן

השאלות 2028 תשפ"א.

זמנת חשו' ימפ"ל

הבחור יצחק רפאל בן ר' מאיר

שמריהו יבלחט"א

שמחה סימי בת עישה

נחשון אברהם בן ר' צבי פנחס

יבלחט"א פורת

ר' משה ב"ר מנחם מנדל

ר' מאיר בן מרדכי צבי

ע"ר. ד. ת. ז

טמונה בפרשה

אתרו

הידון אי' ת'

- הגשמה לכל אלה אמאיה באות המופיעה בראש השורה.
- א. המזבח היה עשוי מ___ (2)
  - ב. הופיעו במעמד הר סיני
  - ג. מאבנים אלו אסור לבנות את המזבח
  - ד. לאחר שתי דיברות ביקש העם ממושה-
  - ה. שם נוסף להר סיני
  - ו. "___ שם ישראל נגד ההר"
  - ז. מעשרת הדיברות
  - ח. ד' עושה ___ לאלפים
  - ט. "לא ___ הדבר אשר אתה עושה"
  - י. תכונה הנדרשת מהשופטים
  - כ. עשן ההר עלה כעשן ה-
  - ל. נראו במעמד הר סיני
  - מ. מתארי בני" במתן התורה
  - נ. מאזהרת יתרו למשה על כך שהוא שופט לבדו
  - ס. השי"ת לקח את בני" לו לעם ___
  - ע. היו על ההר (2)
  - פ. יתרו שמע אודות עונשו של-
  - צ. אשת משה
  - ק. אסור היה לגעת אפילו בחלק זה של ההר
  - ר. דור רביעי כך קרויים, דהיינו נכדי הבנים
  - ש. החודש בו ניתנה התורה (בלשון הפסוק)
  - ת. "לא תעשה לך פסל וכל ___"

הידון אי' ת' - הפוך

- הגשמה לכל אלה אמאיה באות המופיעה בראש השורה.
- א. השי"ת הוא 'קל-___
  - ב. העם עמד על משה עד ה-
  - ג. קול השופר הלך והתחזק, שלא כ_ הדיוט (רש"י)
  - ד. כזה ענן היה על ההר
  - ה. אסור לעשות בשבת
  - ו. "וירא העם ___ מרחוק"
  - ז. שמו של מלך יהודה (מן ההפטרה)
  - ח. אנו מצווים על בנייתו בסוף הפרשה
  - ט. משה מינה שרים כדי ___ את העם
  - י. המדבר בו ניתנה התורה, לישראל עם סגולה
  - ך. הנך מצווה על שביתתם (6)
  - ל. שופר מקרן של איל
  - ם. בנו של משה
  - ן. מקצונו של יתרו, לפני שהכיר את בוראו
  - ס. כשנגאלו בני"י, ד' נשא אותם ל ___ (רש"י)
  - ע. כסף, ממון
  - ף. אסור לעשות אלוהי-
  - ץ. "וגם הכהנים... יתקדשו פן ___ בהם ד"
  - ק. קול השופר היה -
  - ר. בנו של משה
  - ש. מתארי בני"י במתן התורה
  - ת. בני"י ראו אותם במתן התורה

וטלה שלמות:

"כי סקול יסקל"

מה ההבדל בין 'לסקול' לבין 'לרגום'? (התשובה במדור התשובות)

מן המדרש

תנו רבנן: עני, ועשיר, ורשע באים לדין לעתיד לבוא על ביטול תורה. ובית דין של מעלה יכולים לחייבם בדין, ולהוכיח להם שיכלו לעסוק בתורה. לעני, אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם העני אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי, ולא יכולתי לעסוק בתורה. אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל שהיה עני ועסק בתורה?! שכך אמרו עליו על הלל הזקן, שבכל יום ויום היה עושה עובד למחייטו, ומשתכר בטרפיעיק (מטבע השוה חצי דינר. והיא סלע מדינה. רש"י). חציו היה נותן לשומר בית המדרש כדי להיכנס וללמוד תורה מפי שמעיה ואבטליון, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא עבודה להשתכר מעות כלל, ולא הניחו שומר בית המדרש להיכנס. עלה על הגג, ונתלה וישב על פי הארובה (חלון בגג), כדי שישמע דברי תורה מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה. ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: 'אבטליון אחי, בכל יום הבית מואר, והיום אפל. שמא יום המעונן הוא?!' הסתכלו וראו דמות אדם בארובה. עלו, ומצאו עליו שלג בגובה שלוש אמות. חילצו אותו מהשלג, רחצו וסכו אותו בשמן, והושיבוהו כנגד המדורה. ואמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת. (ע"פ יומא לה:)

מילה בפרשה

על משפטי המלך,
נזל צבע וליכלך,
אך עם הניקוי המתיני,
ותפעלי בדיוק כמוני.

המונח המזוקף הינו מילה בג' אותיות המופיעה בפרשה, אשר לא שורה בגידיה רומצת להקשר שונה שלה.

(יגכן כתיב אסר ומילופי אותיות בג'י) (היזה דומה)

הגשמה גמפרסם אי"ה בג'ייון האב

טמונה בפרשה

יגרו

ושפני טמוני חול

"לא תעשה כל מלאכה"

איזה מעשה מותר ליחיד לעשותו בשבת ואסור לשני אנשים לעשות יחד?

****

"אנשי אמת שנאי בצע"

הסמך הכתוב אנשי אמת לשונאי בצע משום שישנם אנשים שעושים הכל בעבור הבצע - עד כדי כך שהם גם מסוגלים להיות 'שונאי בצע' בעד בצע כסף... (בשם ר"ח זוננפלד)

****

בעשרת הדברות ישנם 620 אותיות שהם כנגד 613 מצוות ובתוספת שבע מצוות בני נח. כמו כן, בפרשת יתרו ישנן 17 מצוות ואף היא הפרשה ה-17 מפרשיות התורה.

"זיכרון" סימן

גימטריא ורמזים לצורך מספר פסוקי הפרשה

בפרשה כתוב: "וישמע יתרו כהן מדין", וגם: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", וגם: "הכהנים הניגשים".

בפרשת יתרו ישנם 75 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילה:

"כהן" = בגימטריא = 75

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: ויהי בשלח פרעה את העם ויבא עמלק' - אם תשלח (תחסיר), מ'פרעה" (שנ"ה) את "העם" (קט"ז) תקבל גימטריא עמלק (ר"מ). **לסדר את הפרשה** - "הר סיני". **חידון א' ת'** - אדמה אבנים, ברכים, גזית, דבר אתה עמנו, הר חורב, ויחן, זכור את, חסד, טוב, יראי אלוקים, כבשן, לפידים, ממלכת כהנים, נבול תבול, סגולה, עשן ערפל, פרעה, ציפורה, קצהו, ריבעים, שלישי, תמונה. **חידון א' ת' הפוך** - קנא, הערב, מנהג, כבד, מלאכה, וינועו ויעמדו, אחז, מזבח, לשפוט, סיני, בנך בתך עבדך אמתך בהמתך גרך, יובל, גרשום, כהן מדין, רעמסס, בצע, כסף, יפרוץ, חוק, אליעזר, גוי קדוש, קולות. **שעשועי דאורייתא** - נח, חיי שרה, קרח, בלק, פינחס. 1. "ויום השביעי שבת", "עולה וזבחים". 2. "ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך וגרך". 3. "כי אנכי ד' אלקיך", "כי לא ינקה", "כי ששת ימים". 4. "וישלח משה את חתנו וילך לו אל ארצו", "ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוה ד'". 5. ויקרא, במדבר, הדברים. **ואלה שמות** - שורש 'סקל' מורה על זריקת אבנים גרידא, מבלי הבחנת התולדה היוצאת מן הפעולה ההיא, ולפעמים לא תמשך המיתה מכח הזריקה ההיא, אבל רגם' מורה על התכלית הנמשך מזריקת האבנים, שהיא המיתה על ידי הפצעים וההכאות בהם, ואפשר עוד לומר כי בבחינת הפציעה ושבירת הגוף הבאה מכח הרגימה ידמה שורש 'רגם' לשורש 'גרם', בהפך האותיות, כי גם הוא יורה על שבירת העצמות, כמו "ועצמותיהם יגרם". (הכתב והקבלה) והרש"ר הירש כתב: "עיקר מעשה הסקילה אינו רגימה באבנים, אלא דחייה, ורק אם לא מת על ידי כך, משלימים את ההריגה על ידי רגימת אבנים, נמצאת זו הריגה על ידי הארץ". **מילה בפרשה בשלח** - הרם. "האיש הגבוה אמור" - הגבוה-הרם, "שצבר בתלולית תמר" - צבר בתלולית-ערס, "ומועל לגבעות הנישאות" - גבעות-הרים, "הגביה את הנפלאות" - הגביה-הרים. **טמונות בפרשה** - 1. עשרת הדברות הנקראים לעיתים ב'טעם העליון' ולעיתים ב'טעם התחתון'. 2. "ויחד יתרו" - נעשה בשרו חידודין' (רש"י יח,ט) 3. "כי חרבך" (כ,כב), "ויצילני מחרב פרעה" (יח,ג), "לא תרצח" (כ,ג), 4. "ולא תעלה במעלות" (כ,ג), 5. "והורית להם הדרך ילכו בה" (יח,כ) 6. "נאיש אחד בלב אחד" (רש"י יט,ב), 7. "השופר" (כ,טו), 8. "וכל תמונה" (כ,ד), 9. "לפידים" (כ,טו), 10. ריבועים- "ועל ריבעים" (כ,ה), 11. "נבל תבל" (יח,יח) 12. "ערפל" (כ,יח), 13. "וישב... לשפוט" (יח,יג) "וישפטו את העם" (יח,כב), 14. "ע"י קידוש מקיימים: "זכור את יום השבת" (כ,ט) 15. ? - תמונה ללא פתרון, תחשבו! 16. "שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם" (רש"י יט,ד), 17. "נעשה צוארו כעמוד של שיש" (רש"י יח,ד) "על עמוד של אבן" (רש"י כו,ז) 18. "מזבח אדמה" (כ,כא) 19. שדה התעופה 'היתרו' ללא האות ה' נשאר 'יתרו'. 20. "ויעמוד העם על משה" (יח,יג) 21. "ההר עשן" (כ,טו) **טמונות בהפטר** - 1. "ויקרא שמו פלא יועץ" (ט,ה) 2. "לסרבה המשרה" (ט,ו) 3. "כאלה וכאלון אשר בשלכת" (ו,יג) 4. "והבית ימלא עשן" (ו,ד) **שאלה לשלחן השבת וארא** - שאלנו: מדוע לא נחשב לעוון לעמרם עניין נישואיו עם יוכבד דודתו? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. קודם מתן תורה אם המעשה הוא רק לשם שמיים בלבד בלי שום תאוות ונגיעות אישיות - אזי אין המעשה חשוב כעבירה כלל. (הגר"מ שטרנבוך) 2. כולם לפני מתן תורה קיבלו עליהם את המצוות מדעתם כגרים שמוזתרים בקרוביהם. (המהר"ל) 3. לבן נח הותרה אחות אביו ולא אחות אמו. 4. בחו"ל לא קיימו את התורה. 5. היה זה מעשה כדי לבלבל את השטן. 6. הייתה לו נבואה ממרים בתו לנהוג כן בהוראת שעה.

ניתן להשיג את העלון

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת. באתר: 'לדעת', ככתובת: <http://ladaat.info/gilyonot.aspx> או באתר: 'אידישער ווינקל' (באידיש): <https://yiddishevinkel.com/gilyones> או באתרים: 'דרשו', 'תורת יוסף'. בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רחוב בית ישראל 1, ובמערכת.

© כל הזכויות שמורות לאהרן ביינן.
ניתן לשלוח תגובות רעיונות והערות למערכת:
קויפמן 17 ירושלים - temunabaparashah@gmail.com

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת. מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

תוכן הגיליון:

- א. חייב להפריש מעשר כספים מכל רווחיו
- ב. עצת החפץ חיים איך לתת מעשר גם אם אין לו
- ג. יש לו חובות האם צריך ליתן מעשר כספים

שולחן ערוך יורה דעה
סימן רמז סע' ד
הלכות צדקה
'גודל שכר הצדקה'
ואם כופין עליה'

חייב להפריש מעשר כספים ממה שהרויח

הבאנו לעיל את דברי השו"ע (ס"א) שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו. והש"ך (סק"א) כתב שזה דווקא כשיש לו פרנסתו בלאו הכי, דאם לא כן אינו חייב ליתן צדקה כמבואר ברמ"א (סי' רנ"א ס"ג). וחילק הערוך השולחן (שם): דמה שמבואר שפטור מן הצדקה עד שיהא לו כדי להתפרנס - זהו בצדקה תמידית, מעשר או חומש מפרנסתו, אבל חייב פעם אחת בשנה לקיים מצות עשה של צדקה. וכתב על זה האגרות משה (שו"ת יור"ד ח"ב סי' קיב) 'הרי חזונו שאף שחסר לו עדיין לצורכו לשנה, מ"מ כיון שהוא מן הרווח - דגם מה שנותנין לו צדקה הוא אצלו ריוח - צריך ליתן צדקה.. ומה דכתב הרמ"א 'פרנסת עצמו קודמת' הוא לזמן קצר - ליום ויומים, עד שיהיה אפשר לו להרויח, בין ע"י מלאכה ומסחר ובין ע"י לקיחת צדקה עכ"ל.

מבואר שאברך שיש לו קצת רווח, אפילו שאין לו כדי מחייתו של שנה שלמה, ואפילו שיש לו דין 'עני' ומותר לו לקבל צדקה, אעפ"כ צריך לעשר מהרווח שהרויח.

מי שאין לו 'רווחים' כלל, כיצד ינהג?

אבל, מה יעשה אם אין לו שום רווח כלל! כגון שהבעל לומד בכולל ומקבל מלגה מצומצמת, ואשתו משתכרת בדוחק רב, ואם יתנו מעשר מהכנסותיהם לא יכסו את הוצאות החודש! האם גם אז חייב ליתן מעשרות!?

כתב החפץ חיים (אהבת חסד ח"ב פ"ח) וז"ל: אמנם בעוונותינו הרבים שהיצר מתגבר על האדם ואינו מניחו לחסר מעותיו, העצה היעוצה בזה שיפריש המעשר מן הקרן לעשות בזה גמ"ח לעניים, וגם הוא יהיה מותר להלוות לעצמו כשיצטרך להם, אך בתנאי שכשיבוא מי שהשעה דחוקה לו ללוות יראה ללוות מאחר וליתן לו בכדי שיעור מה שלוה בעצמו מאלו המעות, ויוצא בזה ידי חובת מעשר שגם זה נקרא בשם צדקה עכ"ל.

מבואר שהיצר מתגבר ואינו מניחו לחסר מעותיו! ואעפ"כ יראה לתת מעשר, ע"י שיעשה גמ"ח וילווה לעצמו עד שירווח. אמנם טוב יעשה אם ישתדל להקפיד על נתינת מעשר כספים לעניים, וכבר שמענו הרבה מקרים על כאלו שהפסיקו לתת מעשר כספים במצבים דחוקים, ופתאום נפלו עליהם הוצאות רבות! ללמדנו שאין רווח מאי נתינת מעשר! אברך משייבת מיר סיפר שפעם דחיק ליה טובא והפסיק לתת מעשר, ואותו חודש אירע אצלו פיצוץ בצנרת, והוצרך לשלם בערך אותו הסכום שהפסיק לתת למעשר! אבל הוא לא הבין את הרמז וחודש אחר ג"כ לא נתן מעשר ואותו צינור התפוצץ שוב! עכשיו הוא כבר הבין! וכן מעשה באחד שהפסיק לתת מעשר, ונשברה המכונת כביסה ועלות הטכנאי היה בערך כמו המעשר שהיה צריך לתת, וחודש אחר"כ שוב נשבר המכונת כביסה, התקשר לטכנאי. והלה אמר לו 'אני אבוא מחר! ובאותו ערב אשתו אמרה לו עד כאן! בשביל מה לשלם לטכנאי? נשלם לצדקה! החליטו ונתנו מעשר כספים, והיה למחרת והנה המכונה עובדת שוב! מפי בעל המעשה! נמצאנו למדים שאין רווח מאי נתינת מעשר כספים! ולכן גם אם אין לו, שיתן! וברכת ה' היא תעשיר!

לסיכום: אם יש לו רווחים, אעפ"כ שדינו כעני (שאין לו כדי מחייתו לשנה שלימה), מ"מ צריך להפריש מעשר כספים מהרווח. ומי שמצבו דחוק, ואין לו רווחים, יוכל לנהוג כעצת החפץ חיים ולהפריש לגמ"ח, ושוב ללוות ממנו. אבל עצה טובה להתמיד ולהפריש מעשר כספים גם כשהמצב דחוק, וידוע שיש בזה ישועות גדולות!

אמנם, כל זה כשנתינת המעשר אינו בא על חשבון אחרים! אבל אם בגלל נתינת הצדקה אין באפשרותו לפרוע חובותיו וכו', זה דין אחר, וכדלהלן.

בעל חוב האם צריך ליתן מעשר כספים

כתב הרמ"א (סי' רנ"א ס"א) פרנסת עצמו קודמת לכל אדם, ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיה לו פרנסתו. הביא הברכי יוסף (שם): בשם רבי יהודה החסיד 'מי שחייב לבני אדם לא ירבה בצדקה (ספר חסידים סימן תנ"ד).

הקשה הגר"י זילברשטיין שליט"א (חשוקי חמד נדרים ז.) משמע שמי שחייב לא ירבה בצדקה, אבל קצת הוא חייב ליתן, והרי רבי יהודה החסיד במקום אחר (ספר חסידים סי' שצ"ג) כתב 'אדם שחייב לאחרים ממון ואין לו משלו, לא יקנה ספרים ולא יתן צדקה, ולא ישכיר סופרים, ולא יתן נרות לבהכנ"ס, ועל זה נאמר (ישעי' ס"א ח) "שונא גזל בעולה", כלומר שלא יתן צדקה כלל.

וכתב הגר"י זילברשטיין שליט"א (שם): 'אולי יש ליישב, שיש סכום שכל אדם חייב ליתן צדקה בשנה, וכמבואר בשו"ע (יו"ד סימן רמט ס"ב) 'לעולם לא ימנע אדם עצמו פחות משלישית השקל לשנה, (סכום זה, הוא בערך לפי שווי של עשרה גרם כסף) ואם נתן פחות מזה, לא קיים מצות צדקה. וסכום זה גם החייב לאחרים צריך ליתן, אבל שאר נתינות של מעשר כספים, וכל שכן חומש לא יתן, עכ"ל.

אמנם יש לומר שאין כאן סתירה כלל! שרבי יהודה החסיד בסי' שצ"ג כתב 'אדם שחייב לאחרים ממון ואין לו משלו, דהיינו, אין לו כלום! וכל החסידים והמצוות שהוא עושה זה מכספי אחרים! מהלוואות וחובות שלקח מאחרים, ואין באפשרותו לשלם עליהם, ועל זה נאמר "שונא גזל בעולה". אבל, בסי' תנד כתב 'מי שחייב לבני אדם לא ירבה בצדקה, דהיינו אדם שיש לו הכנסות ויש לו גם חובות, עליו נאמר שלא ירבה בצדקה בכמות שלא יוכל לעמוד בפירעון חובותיו, מ"מ לא נפטר ממצוות צדקה לגמרי!

ועוד הביא שם: (חשוקי חמד נדרים ז.) את דברי התשובות והנהגות (ח"א סימן תקס אות ב) ששמע מהרב מברסק מרן הגר"י זצ"ל, שכל מי שמצבו דחוק, עד שזקוק לעזרה מאחרים, ואינו חי בדרך מותרות כלל, רק חי בדוחק עם בני ביתו, אין צריך ליתן מעשר, רק יקח לעצמו את כסף מעשרו, וכן בני תורה הנצרכים לא ייקחו ממעשר של אחרים כשאפשר להם לקחת משל עצמם עכ"ל.

ואמנם, מה שהביא כבר מצאנו שהובא כן באבני נזר (שו"ת יו"ד סי' רצ"ב) וז"ל: 'וכיון שהוא עצמו עני יוכל לשנותו גם לעצמו, כמבואר ברבינו אפרים (פ"ד דב"ק) עכ"ל. ודעה זו היא דעת יחיד שכולם חלקו עליו, וייתכן שהגר"י זצ"ל בשעת הדחק גדול ובליט ברירה הורה לסמוך על דעה זו, וגם זה רק אם אינו חי בדרך מותרות כלל כמפורש מדבריו הנ"ל, וע"פ כל זה אין נראה ליתן עפי"ז הוראה כללית לרבים! אלא כל אחד לדון לעצמו ע"פ מצבו.

ועוד יש להוסיף את דברי התשובות והנהגות (ח"ה סי' רפ"ב) גופיה, לגבי בעל חוב שחייב לפרוע חובותיו, וז"ל: 'וכשהקב"ה יתן לו בשפע, יחזיר את הכסף שלקח ויתנו לעניים. ולא פסק להלכה את דברי האבנ"ז שעני יקח לעצמו.

וכן הביא (ח"א סי' תקס) וז"ל: 'ויש אומרים משמו של רבינו החזון איש זצ"ל, דאף דמדינא פטורים, מ"מ לא יפסידו מנתינת מעשר, כי מה שמרויח ממניעת נתינת המעשר הולך לריק ברופאים או שאר הוצאות שאינם לפרנסתו, עכ"ל.

וגם מה שהביא בשם הדרך אמונה (מתנת עניים פ"ז ציון ההלכה ס"ק ריד) שדווקא אם גם לצרכי עצמו אין מוציא אלא המוכרת ביותר, ובשאר הכסף משלם חובותיו, והביא עדות בשם מרן החזון איש זצ"ל שהורה לאחד שהיה לו חובות שמכל מקום ירשום עליו לחוב חשבון המעשר, ויפרענו אחר"כ אחר שישלם חובותיו, עכ"ל.

ויש להעיר שמצוי שהמציאות אינו כן! כלומר שגם אם הבעל חוב מפסיק להפריש מעשר כספים, אבל לא מצטמצם כל כך בהוצאותיו הגשמיים כדי לשלם את חובותיו! והוא יישאר בעל חוב, ואף את ברכת ה' על מפריש מעשר לא יקבל, ונמצא מפסיד מכל הכיוונים! ומבואר בדברי הדרך אמונה שמי שיש לו חובות לא יפריש מעשר, נאמרו רק אם אינו מוציא אלא המוכרת ביותר! שצריך להצטמצם מאד ולהחזיר חובותיו, וכמדומה שרבים אינם עומדים בגדרים אלו! (וגם המצטמצם כראוי עדיין לא יפטור עצמו לגמרי מהמעשר, אלא מ"מ ירשום חובו למעשר, וכמובא בשם החזון איש).

ומה שהביא את דברי השבט הלוי (שו"ת ח"ז סימן קצ"ה) 'וזה פשוט אצלי שכל אדם שהוא בעל חוב לאחרים, וע"י הפרשת מעשר כספים ממעט בפרעון חוב לא טוב עושה בעמיו. עכ"ד.

יש לומר כאן את אותם הדברים! שהרי דיבר רק באופן כזה שעל ידי הפרשת המעשר הוא ממעט בפירעון החוב, וכמבואר בדבריו זה רק כאשר הצטמצם בכל תחומי החיים, ושייר לעצמו רק את ההכרח כדי להחזיר חובותיו, ומצוי שאינו כן למעשה!

והיוצא מהנ"ל, שמבואר מדברי גדולים רבים שאינם נותנים היתר לכל אחד שמתקשה להחזיר את חובותיו, לפוטרו לגמרי ממעשר כספים! (ואם ת"ל שפטורים מ"מ, א"כ היה צריך לפטור כמעט את כל אברכי המללים בארץ ישראל ממעשר כספים! וחלילה היה צריך לסגור הרבה מוסדות תורה, צדקה וחסד שעומדים בחלקם הגדול על הנתינות של עמלי תורה מתוך הדחק! וכך הורה הגר"מ הלברשטם זצ"ל לאחד שחיתן את ילדיו והתקשה, ולא הסכים לפוטרו לגמרי ממעשר כספים). ולמעשה ההנהגה הנכונה שיתיעץ עם פוסק גדול בתורה וביראה, להורות לו את הדרך אשר ילך לפי מצבו.

להערות, הארות ותרומות בטל: 0527688072 או במייל: shiurygm@gmail.com

"זיהי קול השפר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יעננו בקול"

מה היה תפקיד השופר במעמד הר סיני? ומה היה התהליך המתואר במילים "משה ידבר והאלוקים יעננו בקול" מה דיבר משה ומה פשר "יעננו בקול" שנאמר על הקב"ה. וכיצד תהליך זה קשור לקול השופר ההולך וחזק מאד.

מעמד הר סיני, יחד עם יציאת מצרים, הוא הבסיס לאמונת היהדות. המונים ראו את הניסים והעידו עליהם והמוני בית ישראל היו במעמד הנבואי של מעמד הר סיני שהיה מעמד נבואי בדרגת נבואה גבוהה מאד המוגדרת בפסוק "פנים בפנים דיבר ה' עמכם".

ברגע זה ידעו בודאות שאין למעלה ממנה, ודאות שניתן להגיע אליה במראה נבואי, כי ה' הוא המדבר אליהם וכי הוא הוא שהוציאם ממצרים ועשה את כל המופתים (שהרי נאמר בחזון הנבואי הגדול ההוא "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים").

במעמד ההוא התבררו להם באותה רמת ודאות עיקרי האמונה - השגחה פרטית, תורה משמים, וייחוד ה' (רמח"ל מאמר הוכוח הקדמת המחבר). את כל זה העבירו מדור לדור, מהמון להמון ב"קבלה שהיא כמראה העינים" (לשון ריה"ל בספר הכוזרי).

יחד עם זאת במעמד הר סיני שמעו את עשרת הדברות (לפי חלק מדעות הראשונים שתי דברות מפי ה' והשאר ראו את משה שומע מפי ה' ומשה העבירם להם), ואילו את שאר התורה, והוא הדין את ההלכות למשה מסיני, ושאר דברי התורה שבעל פה, לימד משה במשך ארבעים שנה במדבר כמו שהגמרא בעירובין (נ"ד ע"ב) מספרת על דרך הלמוד. שמשה היה מלמד את אהרן ואת בניו ואת שבעים הזקנים, ואחר כך אהרן לימד, ואחר כך בניו למדום, והלכו הזקנים ולימדו את כלל ישראל. וכך למדו פרשה אחרי פרשה. והרי את כל הדברים האלה שמעו מפי משה שאמר להם ששמע מפי הגבורה והם האמינו לו. אך האמירה למשה לא הייתה בנוכחות הקהל?

הקב"ה אומר למשה "הנה אנוכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם" הווה אומר שבמעמד הר סיני הייתה הסמכה של משה רבנו, והקב"ה מאשר מראש שכל מה שיאמר הם הם דברי ה', והסמכה זו קיבלה תוקף לעולם, וההסמכה הייתה לעיני ההמונים כמו אמירת הדיברות. הווה אומר, שכל מה שיאמר משה בהמשך, חלה עליו הסמכה זו למפרע. עם כל העדות של ההמונים שעמדו למרגלות הר סיני.

ואם ישאל אדם ויאמר והרי הפסוק הזה שאומר "וגם בך יאמינו לעולם" נאמר בתורה, ואין לנו עליו עדות מחוץ לתורה? אין הדברים כך וזאת משתי סבות:

א. שהרי הפסוק נאמר וניתן לכל העם, וביניהם היו רבים מאד שהיו במעמד הר סיני, ואם לא היה במעמד כדי להוכיח את נבואת משה לעולם, לא היו מקבלים זאת.

למעלה מזה, הפסוק אומר "משה ידבר והאלוקים יעננו בקול, כלומר משה דיבר אל העם והאלוקים ענה ואישר בקול את דבריו, כך שלמעשה כתוב במפורש שלפני כל ההמונים היה אישור של הקב"ה לדברים שאמר משה. וכך אומר האור החיים הקדוש: "יעננו למה שהיה מדבר לו, ואמר בקול, פירוש בקול גדול, בעבור ישמע

העם בדברו עמו, כמו שכתבתי למעלה שבזה יצדיקו נבואתו, ורואני כי יש בזה תוספות הדרגה, כי היה ה' עונה לדברי משה, וזה יותר מעלה ממה שהי' ה' מדבר תחלה ויענהו משה, ורבותינו ז"ל (מכילתא) אמרו שיכווין על הדברות ששמעו מפי משה".

אמרו חז"ל שקול השופר שנשמע בסיני מקורו בשופר מן העקידה. אותו שופר שלזכרו אנו תוקעים בראש השנה.

השפר של האיל מבטא את ההשתוקקות של אברהם לקיים את דבר ה' ואפילו ציווי כה קשה כעקידת יצחק עשה אברהם מתוך אהבת ה', ולא כמי שכפאו שד. שכן, כיצד הגיע האיל? אמרו חז"ל, שאחר ששמע אברהם את הצווי "אל תשלח ירך אל הנער" ביקש בתחוננים לפחות להקיז מעט דם אמר לו המלאך "ואל תעש לו מאומה" ואברהם נשא את עינו כלפי מעלה בתחוננים שמא ואולי תנתן לו האפשרות לעשות רצון ה' ולעקוד את יצחק, המציא לו הקב"ה את האיל כך הצטרף האיל למעשה העקידה. האיל מבטא אפוא את האהבה הגדולה שאהב אברהם את הקב"ה.

הרמב"ם אומר במורה נבוכים שאחד הלימודים הגדולים ממעשה העקידה הוא הלימוד עד היכן מגעת אהבת ה'. שעם כל אהבתו ליצחק, אהבת אב לבן שלא הייתה כמותה בעולם, היה אברהם מוכן להקריב את אהבתו למען האהבה הגדולה ממנה - למען אהבתו את ה'. האיל נותן ביטוי עמוק יותר לאהבתו את ה' שגם בשעה שברור היה שהקב"ה אינו מצווהו עוד להקריב את יצחק התחנן אברהם לעשות כן מתוך שחשב שה' רוצה בזה אלא שמוותר הוא לו נוכח אהבתו את יצחק.

רבנו חיים מוולאז'ין מתאר את הקשר בין הקב"ה יוצר האדם לאדם הנוצר באמצעות המשל שאמרו חז"ל. משל לנופח כלי זכוכית.

נופח הכלי ממלא פיו אויר העולה מתוכו ונופח לתוך הזכוכית המותכת, ומעצב בה צורה וכולא את נשימתו. היוצר הנופח זה הקב"ה. הזכוכית המותכת - הגוף, האוויר שבתוך הזכוכית - נפש הנשימה שבתוך פי היוצר - נשמה ועמוד האוויר שבין פי היוצר לזכוכית המותכת - רוח. עד כאן מדברי ר"ח מוולאז'ין.

כל פרט במשל יש לו מקבילה בנמשל, מלבד אחד. הרי יוצר כלי הזכוכית אינו נופח ישירות לתוך הזכוכית, עמוד האוויר (שבנמשל הוא ה"רוח") עובר בתוך שפופרת שלתוכה נופח היוצר. מהי המקבילה בקשר בין האדם לבורא לאותה שפופרת שבמשל?

נראה לומר שהשופר הוא הוא השפופרת, הוא המקשר בין היוצר והנשימה שכביכול בתוך פיו, לבין עם ישראל. השופר שביטא את קשר האהבה הגדול בין אברהם לבורא הוא המבטא את הקשר בין הקב"ה לעם.

"ויהי קול השופר הולך וחזק מאד" הקשר בין הבורא לעם התחזק והלך, עד כדי כך שהקב"ה דיבר כביכול מתוך פיו של משה וזהו שנאמר "משה ידבר" ומיד התקבל האישור שדברי משה הם הם דברי האלוקים שכן "והאלוקים יעננו בקול" וכל זה היה לעיני העם וממילא אמונת העם במשה "וגם בך יאמינו לעולם" היתה חלק מהמעמד שיהיה לעיני כל העם ולאזניו.

{ אז נדברו }

פרשת יתרו תשפ"א | גליון מספר 500 | לסדר: "עד הנה עורונו רהמיק"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

גיליון זה יוצא לזכות החתן
הבה"ח יוסף בן ביילא הי"ו

והכלה איטה מרים בת חיה

גיטל הי"ו, יהי רצון שייכנס
לבנות בית נאמן בישראל,
מתוך בריות גופא ונהורא
מעליא, ימלא ה' כל משאלות
ליבם לטובה אמן.

כאן המקום להודות לאבי
המשפחה, המקדיש לילת
כימים מאונו והונו וכל זה
בצניעות מופלגת למען טובת
גיליון זה, ישלם ה' פעלו ותהי
משכורתו שלימה מכם ה'

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 705284

בנק פאג"י

סניף 187

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

בדואר:

פולק- רח' גאולה 15,

חיפה

תודה מראש!!!

האם הגאולה תגיע בשעה עגולה או במספר עגול...???

חלק מהקוראים התעניינו אם תהיה התייחסות למספר העגול של גיליון מספר 500... אבל כמדומני שימים לא פשוטים אלו לא מתאימים ליפויים ששייכים למספרים עגולים... הדבר היחיד שאני כן יכול להגיד לרגל המספר העגול של גיליון 500... שהקב"ה שומר ומצפה מתי תבא הרגע הגאולה... וברגע שיגיע הרגע של סוף וקץ לכל צרותנו... הרגע הזה לא יהיה עגול!! שיהיה ברור... לא יודע באיזה יום זה יהיה ובאיזה שעה... אבל אני מודיע לך מראש: זה לא יהיה בשעה 11 בבוקר, 11 דקות ו-11 שניות. זה בטוח שלא!! ולמה לא? כי אם בשעה 11 ו-9 דקות יהיה אפשר להביא את הגאולה נראה לך שהקב"ה יחכה עוד דקה וחצי בשביל שזה יהיה "שעה יפה"? נראה לך??? בשום פנים ואופן לא!!! עקרונית לא!!! פרנציפ לא!!! היום אם בקולו תשמעו זה אומר כל יום... כל יום אם רק נתפוס את עצמנו לידים... אם רק נהיה רציניים ולא נחכה לשעות עגולות ולא נעשה חשבונות צדדיים... נבין שה' מחכה להושיע אותנו עוד יותר ממה שאנחנו רוצים הרי זה יקרה היום!!! גם אם זה יהיה ביום הכי לא מעניין ובשעה הכי לא קשורה...

לכן הגיליון מספר 500 הוא אמנם מספר עגול... אבל מספר עגול הוא לא מספר פופולרי כעת... כלל ישראל צריך כעת הרבה רחמים ואין לו זמן לחכות לא לשעה עגולה לא למספר עגול.

מסר אחד אני אולי כן אפשר לומר לרגל המספר העגול... בשנה האחרונה התחלתי לעשות שטייגן חדש... אם עד עכשיו כתבתי עלונים... הרי סו"ס בעקבות הקורונה כידוע כל המרחב הציבורי עבר למרחב הקוליוני!! אז ביקשו ממני לדבר... הראשון שביקש כמדומני זה היה "קול מבי מדרשא"!!!

נו... אין לי כזה ניסיון בלדבר... בפרט לא לדבר לקיר... עם כתיבה יש לי ניסיון ותיק... אבל לדבר?? אבל הוא ביקש... ויש פה הזדמנות נוספת ואפיק חדש שניתן לעשות בו זיכוי הרבים והרבצת תורה... אז ניסיתי... אני מקליט את עצמי פעם... ועוד פעם... ועוד... בפעם הראשונה פתאום בדקה ה-12 השתתקתי... פתאום לא זכרתי לרגע מה רציתי לומר... (מכיר את זה??) אז מחקתי הכל... בפעם השניה פתאום עשיתי אפיצי... (אפשר להשאיר דרשה מתעטשת??) בפעם השלישית חזרתי בטעות על משפט אחד כמה פעמים כי לא מצאתי את המילים... בקיצור: זה לא הלך!!!! אין!! לא שייק!! כבר כמעט התייאשתי והודעתי להם ש... שלא זכיתי...

ואז נזכרתי!!!!!! נזכרתי במשפט מאוד חכם שאמר לי יהודי מבוגר... אם אתה עושה משהו טוב בעבודת ה' בפעם הראשונה... ואתה לחוץ וחושש שמא זה יהיה לא מוצלח... אז לא!!! או לך מה להיות לחוץ... ולמה לא?? כי בטוח בטוח שזה לא יהיה מוצלח... בדיוק בשביל זה יש פעם ראשונה!!! הבנת?? הרי למה אני לחוץ?? כי יש אפשרות שזה יצא מוצלח ויש אפשרות שלא... ואני לחוץ שזה כן יצא מוצלח... אז בא אותו זמן ומרגיע אותנו... זה בסדר... אני מבטיח לך שזה יהיה לא מוצלח!!! אז אין מה להיות לחוץ... **ולמה זה יהיה לא מוצלח???** כי בשביל זה יש פעם ראשונה... בפעם ראשונה זה לא מוצלח... בפעם השניה זה עדיין לא מוצלח אבל פחות נורא... בפעם השלישית זה נו... ואז עם הזמן זה נהיה באמת מוצלח... בשביל זה הקב"ה מכין אותנו מראש בפרשת השבוע: **ועתה אם שמוע תשמעו!!! מכאן שכל ההתחלות קשות**... כלומר: מכאן שדווקא הפעמים הראשונות הן הכי פחות מוצלחות מתמיד!!! ולכן אין מה לחשוש מזה... אל תהיה לחוץ מזה... כי בטוח שזה מה שיהיה!! אמרתי: אם ככה... מצוין...

בחוסר בטחון עצמי מוצהר השארתי את ההודעה הראשונה בחיי ב"קול בי מדרשא"... וזה באמת לא היה מי יודע מה... ואז לאט לאט קבלתי טיפה אומץ... ואז מישורו ביקש ממני למסור חיזוק יומי באיזה קו... ופתחתי עוד קו... והיום אני לא מפסיק לדבר ולדבר ולטרטר ואיפה שרק מבקשים ממני אני רק לוחץ על הפטיפון ומדבר... ובפעם השלישית שביקשו ממני לדבר ב"קול בי מדרשא" סיפרתי את זה... סיפרתי למאזינים שבפעם הראשונה שדיברתי בקו הזה זה היה הפעם הראשונה שלי באופן כללי ובזכותם... אני כעת מדבר בפעם השלוש מאות... ואם אתם שמים לב שאני מדבר הרבה יותר טוב... אז זה בזכות אלו ששמעו אותי וסבלו ממני בפעם הראשונה... אז הנה!!! זה מסר שאני בהחלט יכול להגיד כעת לקראת מספר 500...

יש לך רעיון טוב? יוזמה? תחילתו!!! אל תחשוב פעמיים... אל תברר בצורה יסודית איך ומה... ואתה רוצה לסגור את ככלל הפינות עוד לפני שאנחנו מתחילים למסור את החבורה הראשונה... **תפסוף למים!!!!** ו... ואל תהיה לחוץ שזה יצא מוצלח... אני מרגיע אותך מראש שזה בטוח יהיה לא מוצלח... אז מה?? בשביל זה... זה פעם ראשונה... ובעזרה"ש לאט לאט אתה תתייעל ותלמד מטעויות... אל תעשה חשבונות!! יש מין תפיסה מוטעית שאני לא יודע מאיפה היא נלקחה... שאני צריך לכבד... ואם אני מתחיל לא מוצלח... אז אני יוצר לעצמי סטיגמה... ואז נוצר מין תדמית כזו שקשה אח"כ לתקן אותה... אני לא יודע מאיפה לקחתם את המשפטים הארוכים האלו?? לא יודע... בפוליטיקה זה לא מפריע... תעקוב פעם... יש המון פוליטיקאים שעשו טעויות טראגיות וזה לא הפריע להם אח"כ להתנער ולהצליח בלי שום קשר למה שהיה... רק מי המוחשבן הגדול?? אתה... העובד ה... שכלל ישראל זקוק לחיזוק שלך... יהודים צמאים לדף היומי שלך... נוער מתמודד משווע לחיבוק שלך... רק אתה עושה לי חשבונות וסוגר לי קצוות... קפוף למים!!!! ו... ובמקביל... אתה החבר שלך... אתה תקבל על עצמך לעודד אותו ולדחוף אותו ולתת לו רוח גבית בפעמים הראשונות ואז אתה תטול שכר כנגד כככולם... כל אלו שאח"כ יהנו לאורו... וזה יהיה בזכות הדחיפה הקריטית של הפעמים הראשונות ודו"ק.

האם אפשר כבר להגיד תודה לה' על החיסונים.. (המשך מעמודה ימנית)

המשך - זו מבוכה!! אתה לא יודע אם לשמוח או לא. אתה גם לא יודע אם אפשר להודות לה' על החיסון... והאיש משתאה ומחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא... אז מה נעשה?? נחכה...? נשתוק...? נכנס למיטה ונעזיב אותו בעוד חודש... תגיד לי מה יצא בסוף??

אז זהו שלא!!! ליהודי יש תמיד תורת חיים... יהודי אף פעם לא מאבד לראש... ליהודי יש תמיד דפוס התנהגות איך מתנהלים בכל מצב כמו יהודי... עם ישראל מונים לא רק את המסע המרומם של הר סיני שזכינו לשהות שנה תמימה למרגלות הר סיני וללמוד את כל התורה כולה... חוץ מהר סיני יש גם מסע שנקרא **איתם!!!** איתם זה גם אחד ממ"ב מסעות... ומה זה המסע הזה?? מה היה במסע הזה??

זה מסע שכל כולו מבוכה!!! זה מסע שהתחיל ונגמר בזה שעם ישראל לא יודעים לאן פניהם מועדות... מצד אחד התרחקנו ממצרים... ומצד שני אנחנו חוזרים שוב אחורה למצרים... נו... ומה?? מה עושים במצב הזה?? אתה שואל מה עושים??

בשביל זה רק אתמול - במסע הקודם היינו בסוכות!!! ומה היה שם במסע של סוכות?? פתאום עמוד הענן עצר אי שם בשומקום... ומשה רבינו אמר לנו שכעת ה' החליט שהונים פה!!! שאלנו את משה: לכמה זמן?? ליומיים?? שלוש?? לא יודע... אולי לחודש?? לא יודע... אולי שנה?? **גם לא יודע!!! רק ה' יודע... רק ה' מחליט... רגע... אולי רק לחצי שעה?? גם יכול להיות... רק ה' יודע... רק ה' החליט כמה זמן נתעכב פה!!!**

תבין אותנו משה... אנחנו לא סתם שואלים... אנחנו בסה"כ רוצים לדעת איך להתארגן... האם לפתוח את החבילות או לא... האם להוציא את הארונות מההובלה ולקבע אותם?? או להשאיר מפורק...?? ו... ומשה רבינו לא יודע לענות... הכל תלוי בעמוד הענן...

נו... ומה בסוף עשינו שמה ב"סוכות"??

החלטנו שהיות ואנחנו הכלה של ה'... וזכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתייך... אז החלטנו שבעצם מה זה משנה כמה זמן... גם אם ה' רוצה שנהיה פה רק חצי שעה!!! אנחנו צריכים להתמקם פה לגמרי!!! לגמרי!!! לחצי שעה... פרסנו מפה לבנו... קישטנו... השקענו... טיפחנו... כן כן... אנחנו לוקחים בחשבון שכל החניה הזו היא ליממה אחת בלבד ואולי אפילו פחות... **אז מה!!!** שמלת כלה יכולה בשקט לעלות שבעת אלפים שקל ללילה אחד... כשרוצים להפוך כיתת לימוד לחדר יחוד של חתונת קורונה מזמינים "חברת הפקה" ועובדים קשה מאוד בשביל החצי שעה הזו... אז הנה... בשביל החתן שלנו אבא שבשמים - שווה שנשקיע בשבילי את כל הנשמה להכין פה בית הכי מטופח גם אם זה ללילה אחד... וזה מה שעשינו... פרקנו את כל החבילות... הנחנו כל דבר במקום... עשינו עיצובים... קישטנו את הבית... עשינו איריה טובה...

בקיצור: ימים יגידו וזו בדיקת ההלכה שאנחנו מקיימים לדורות "כל שבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי... אם ה' רוצה כעת סוכה... אז גם אם זה חדר יחוד של חצי שעה... מצידו זה דבר הכי קבוע והכי מושקע שיכול להיות... עכ"פ באותו לילה התייחדו עם ה'! אמרנו לה': אתה רוצה אותנו פה?? אז הנה!!! אנחנו איתך פה... לא מעניין אותנו מה קורה בעוד חצי שעה... בשבילנו החצי שעה הזו שווה את כל החיים!!!

ובאמת למחרת נעלה הענן... ולא היינו מופתעים... קמנו והתקפלנו... קיפלנו את כל הציוד... והנה היום שוב חנינו באיתם... והפעם!!! זה מלווה גם בספקות ובפרפורי בטן מה ולאן... (בטח... אם איתם זה מסע אחד... זה מוכרח להיות משהו מסוג אחר) אבל בסיידר... אם אתמול למדנו לשמוח עם ה' ולהיות איתו לגמרי לגמרי גם אם זה יהיה חצי שעה!! אם אתמול למדנו להעריך לילה אחד של מפגש עם ה'... אז הנה... עכשיו אנחנו באיתם... ואנחנו אנחנו לא יודעים מה העתיד טומן בחובו... ויש כל מיני פרפורי בטן... אנחנו רואים את הצריחים של המסגדים של קהיר ושל הפירמידות מול העיניים וזה לא מוסף לנו מצב רוח... אבל מה זה משנה... כעת יש לנו עוד לילה עם הקב"ה... עוד מפגש של חסד נעורייך אהבת כלולתייך... עוד הזדמנות להפגין נאמנות של "לכתך אחי במדבר בארץ לא זדוה"!!! אז אנחנו שמים את כל הדאגות בצד... כי זה לא רלוונטי כעת... זה לא משנה מה יהיה מחר... היום אנחנו שוב בחתונה עם ה'!!! שוב בחדר יחוד! שוב שמלת כלה של יציאת... שוב טבעת נישואין של תפילין... שוב אנחנו זוכים לעסוק בתורה ולהתבטא לפניו יתברך... הלוואי ונזכה גם מחר... אבל גם אם לא... היום אנחנו זוכים ובשבילנו זה הכל...

זה בדיקת מה שמוטל עלינו גם בימים אלו... להגיד כעת תודה לה' שאנחנו ב"ה מאחורי הקורונה?? לא!!! כעת אי אפשר להגיד כזה דבר!!! תדע כלל בחיים: אף פעם אל תגיד תודה על משהו לא סופי... אם אתה "בונה" על חיסון... אתה תולה בו תקוות... והוא עדיין לא הוכיח את עצמו... תאר לעצמך שאתה אומר תודה וזה חלילה לא עובד?? אז מה... אתה תגיד לרשב"ע... הקש ביטול...?? אתה תבקש את התורה רבה בחזרה??

חלילה!!! על זה נאמר: והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא... אסור להגיד תודה שאח"כ עלולה להתפרש כחירוף... אז מה כן?? איזה תורה כן אפשר לומר??

נסדמה פניו בתודה!!! מה פירוש **נסדמה**?? רבש"ע... אני לא יודע מה יהיה... אני לא תולה את התודה שלי במבחן תוצאה... אני מקדים אותך ומודה לך כבר עכשיו על כל תוצאה!! אני איתך רבש"ע... אני איתך בכל מצב... אני כעת בחדר יחוד איתך יתברך ואני כעת לגמרי לגמרי איתך יתברך ומודה לך יתברך על כל רגע שיש לי אפשויות ללכת אחריך!!! אני אומר לך תודה לא בגלל שאני מאוּר מקווה שאתה תעמוד בצפיית שלי ולא תאכזב אותי... לא!!! אני אומר לך תודה ממקום של "חסד נעורייך אהבת כלולתייך"... אני איתך בכל מצב...

כזו תודה אפשר ורצוי לומר... ולתודה הזו הקב"ה מחכה אלפי שנים... זה בסדר... הקב"ה יודע טוב מאוד את הקשיים שלנו... והוא כואב איתנו הרבה יותר ממה שאנחנו מדמיינים... אבל הוא פונה לכנסת ישראל ושואל: האם את מוכנה ללכת איתי בכל מצב?? האם את מוכנה ללכת איתי בימי הקורונה... כמו שהסכמת ללכת איתי אז - כימי צאתך מארץ מצרים?? האם את מוכנה ללכת אחרי בכל מצב... גם בארץ לא זדוה?? או שאתם עומדים עם יד על הדופק... נו... רבש"ע... מה קורה?? למה אתה לא עומד בלוח זמנים שלנו?? למה אתה לא עומד בדרישות?? ככה לא מתנהגת כלה בכלולתייך!!! אבא שבשמים מחכה לך ללכת שמקדמת אותו בתורה... ועומת עיניים ואומרת: אני אחריך בכל מצב... גם בארץ לא זדוה... לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו נקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו... אל תקשו לבבכם כמריבה וגו'.

ניתן לקנות את הספר "וינאן" העוסק בעניינים הקשורים לימי השובבים ונותן כח ותעצומות להתמודד בענייני קדושה ושמיירת העניינים ניתן לקנות במוקדי ההפצה של גיליון זה ובישיבות הקדושות,

0548446691 0527683095

כמו כן ניתן להשיג שם את הספרים "אהבת", "ואהבת".

לביור הנקודה הקרובה אליך: 0527683095

איך שורדים את התקופה הזו??

כידוע: אצל יהודי יש מ"ב מסעות... כבר נכתב בגיליון זה לא פעם שהמ"ב מסעות זה לא רשימת תחנות מקריות של האוטובוס המאסף של דור דעה... מ"ב מסעות זה משהו מובנה!!! לכל תחנה בחיים יש שליחות ומסע משלה... את המסע מהמ"ב מסעות שלה... **אם נרצה להצביע באיזה מסע ממ"ב מסעות אנחנו נמצאים בימים אלו... מה אתה אומר??** אם תשאל אותי... אני חושב שאנחנו נמצאים כעת ב"איתם"!!! איתם זה היה מסע שכבר פגשנו אותו בשבוע שעבר... שעם ישראל כבר יוצאים ממצרים... ייסעו מסוכות ויחנו באיתם בקצה המדבר" כבר רואים אור בקצה המנהרה... יש חיסונים! אנחנו כבר מתחילים להתרחק ממצרים ופתאום: **"וישובו** ויחנו לפני פי החירות"!!! חוזרים אחורה!!! וכעת אנחנו פתאום לא פה ולא שם... לא ברור באיזה מצב אנחנו נמצאים... מצד אחד אנחנו כבר מחוץ למצרים... יש חיסונים... יש כבר מיליונים שהולכים ומתחנסים ויש תקווה... מצד שני אנחנו גם עם הפנים אחורה לכיוון מצרים... יש המון חולים במצב קשה ומדאיג... הרבה אברות נכפשו... אחוז מאומתים שמתקשה להתייבב למרות סגר של חודש ימים: **"ואמר פרעה לבני ישראל בכוים הם בארץ סגר עליהם המדבר"!!** זו התחושה! **מבוכה!!!** לא פה ולא שם.

אני רוצה לחדד את גודל המבוכה (שמסתמא אין צורך להסביר יותר מדי): מצד אחד יש ביהדות מושג של ישועה נקודתית... כמו שכל בצורת קשה שהייתה לישראל הסתיימה יום אחד ב"וינאן ה' לארצו וחמול על עמו". וכמו שכל רעב הסתיים בסופו של דבר ב"כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם"... אז גם כאן... כולנו תקווה **"ה' פקד את עמו לתת להם חיסון..."** (אז נכון שהיית יותר שמחים שהקורונה הסתיימה במשיח ובאור חדש על ציון תאיר... אז מה נעשה שגורם החטא... וכמו שבסוף גלות בבל... היות וגרם החטא אז הישועה לא באה באותות ומופתים אלא ה' שלח את כורש... **אז כעת ה' שלח את פיור...** עכ"פ גם אם יש פה אכזבה שהיית רוצים כבר משיח... אבל עדיין! אי אפשר להתעלם מהישועה והבשורה שפקד ה' את עמו וצריך להודות לה' על זה ולשמוח עם זה... זו הסתכלות מצד אחד... אבל מצד שני!!! אי אפשר להתעלם מה"נבוכים הם בארץ"... סו"ס יש קצת פרפורי בטן ותחושות עמומות ואפילו קצת רמיים... ש... ש... לך תודע האם הגיע הסוף... מה שבטוח התחושה היא ש"ישובו ויחנו לפני פי החירות"... (אל תשכח שעד קריעת ים סוף עם ישראל חשבו שהם אמורים לחזור למצרים...) **וזו התחושה כעת!!!** מצד אחד יש תחושה של אור בקצה המנהרה... ומצד שני אי אפשר לדעת... (בא גיד ככה: יש מישהו שיכול לצפות לי מה הולך להיות בפסח הקרוב?? האם אנחנו בסוף עידן קורונה או... או... את הצד השני אני לא צריך להגיד... את התחושות הפסימיות כולם יודעים להגיד...)

ההמשך בעמודה שמאלית...

האם זו בושא להיות סקרן???

לא נעים לי לספר... הרבה זמן ארך לי עד שהבנתי שלא צריך להתבייש בזה... ובכן: **אני טיפוס סקרן!!!** ש... שמה זה אומר? זה אומר ש... שלא פעם קרה... שבאחד לבילה... שהייתי כבר במיטה עם פיג'מה... ופתאום אני רואה אורות מהבהבים של מכבי אש ומשטרות... ולא נעים להודות... אבל אדון אז נדברו בבת אחת התגבר כארי... זינק מהמיטה... התלבש בזריזות ושעט במדרגות והלך לבדוק מה... מה העניינים... מה קרה...

אז בשלמא אם היתה לי איזושהי אפודה של הצלה... נו... הוזעקתי לכאן להציל נפשות... דא עקא שלא!!! (אני בקושי יודע למדוד חום...) אני מגיע רק בגלל סיבה אחת... **אני פשוט סקרן!!! נקדה!!!** מעניין אותי מה קרה פה... באיזה קומה זה קרה... ואין חילצו אותם בסוף... בהתחלה עוד הייתי מתבייש בזה... הייתי יוצא מהבית עם ספר ביד עם יד תחובה בפנים ועם פרצוף מקומט... כאילו יש פה איזה שאלה הלכתית שהגעתי פה להכריע... אבל עם הזמן ישבתי עם עצמי וחשבתי... רגע רגע... סקרנות זה דבר שלילי??? **לא!!! לא רק שלא!!!** אלא אדרבה... סקרנות זה דבר חיובי!!! חיובי לגמרי!!! נו... אז למה אני צריך להתבייש בזה? **אני סקרן!!! נקדה!!!**

אתה יודע מה?? אני אפילו מתגאה בזה... כן... אדרבה... אני חושב שבן אדם אדיש ומיושב שהולך ברחוב ורואה סירנות מכל הכיוונים ואנשים רצים בפאניקה... והוא מהלך לידם באדישות זה לקות תקשורתית... זה חוסר חיות... (אני כמובן לא מדבר על מי שעושה את זה ממקום של התגברות אצילית של שמירת עיניים או משיקולי ביטול תורה... אני מדבר על מי שאין לו בכלל ניסיון...) אדם חסר עירנות... זה אולי לא "קטלא כולא" אבל "קטלא פלגא..." אני לא צריך להתבייש בזה שאני חי!!! חיוני!!! עם חושים חדים ועירניים... אני סקרן!!! נקדה!!! עד כאן זה בסדר... אני כבר לא מתבייש בזה...

קעת נעבור לסיפור הבא... הסיפור הבא הוא קעת יותר מביש... בתקופה האחרונה הייתי צריך לקנות כמה רהיטים... וכידוע... הכל סגור... וחוף מזה גם יקר... וכידוע: יש מה שנקרא "**יד שתיים!!!**" יד שתיים זה אתר כזה שאפשר להשיג דברים בחצי מחיר ואולי אפילו פחות... טוב... אין ברירה... צריך אז צריך... הלכתי לחבר שלי שיש לו מחשב עם אינטרנט כמובן חסום בחסימה הכי טובה שיש!!! אמרתי לו שאני צריך לשבת קעת על "יד שתיים... בשמחה רבה... תשב כמה שצריך...

אני פותח... נכנס לאתר המכירות של יד שתיים... יש שם תפריט מאוד ארוך מה אני רוצה... אז אני מחפש רהיטים... שלחן... ומיטה...

ראיתי... רשמתי מחירים... רשמתי לעצמי כמה אפשרויות רלוונטיות וכמה מספרי פלא' וזהו... קעת אפשר לצאת מהאתר ולסגור את המחשב... אני כבר מתחיל לצאת... חזרתי לתפריט הראשי של המכירות... ואז!!! פתאום אני רואה בתפריט שיש ב"יד שתיים" אפשרות לקנות **חיות מחמד!!!!** אוה... איזה מעניין... אני חחחחחייב לראות... פתחתי...

אוה... נפתח לפני רשימה ארוכה... כלבים, תוכים, יונים, חתולים, חמורים, סוסי פוני, אוגרים... אוה... איזה מעניין זה... יש לי סקרנות... אני חייב לדעת כמה עולה חיית מחמד... רגע... אבל מה לבחור... כלבים?? לא!!! אני לא אוהב כלבים... מספיק נשכתי פעמיים... אוגרים?? איכס... טומאת שרץ... (מטמא כחרדל... הצדן והחובל בהם חייב... עורו מטמא כבשרו אתיין לפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן) חמורים?? עזוב... **אוה!!! חתולים!!!** בא נכנס לחתולים... חתולים זה דווקא מעניין... (לך תדע...) אם אמכור את כל החתולים שיש לי מתחת הבית אני יכול להתעשר... (בפרט שזה יד ראשונה...) פתחתי את החתולים... אוה... אני בההלם... איזה מבחר אדיר... חתול מנומר... חתול מסוג כזה ומסוג כזה... ואני יושב שם מול החתולים עם פה פעור... **מעניין!!! מה שנכון נכון!!! זה פשוט מעניין!!! תעשה משהו... (אגב: תוך כדי שאני יושב שם... חבר שלי היה בדיוק צריך משהו "באזור" והוא התחיל להתקרב אלי... תנחש מה עשיתי?? עשיתי את התנועה הכ"כ מוכרת... התנועה של ההטיה הזו... בטח!!! רק זה חסר לי... שהוא ראה על מה אני מסתכל עכשיו... תבין: חבר שלי הוא אחד מקוראי עלון אז נדברו... רק זה חסר לי... שחבר שלי ראה שכבוד קדושת אז נדברו תקוע פה כבר חצי שעה עם מחירי חתולים...) בקיצור: לאחר ארבעים דקות סיימתי את הישיבה מול המחשב שבעשר דקות הראשונות כבר מצאתי את השלחן והמיטה שלי... ואילו עוד 35 דקות התבזבזו לי... על מה?? על מחירי חתולים ו... ובסוף גם של אוגרים וחמורים... כן... זה מעשה שהיה... (מי שכעת צריך יעוץ ברכישת חתולים... יכול לפנות אלי... אני כבר מבין בזה... ס"ס אני בן תורה שמבין עניין מה... הסיפק לי חצי שעה להכיר את השוק) **קעת שים לב:** מקודם סיפורתי לך על הסקרנות שלי לצאת בפיג'מה באמצע הלילה... וסיכמנו שאין מה להתבייש בזה... סקרנות זה דבר חיובי!!! **נו... ועכשיו???** מה אתה אומר על הסיפור הזה?? הפעם שיצר הסקרנות שלי כבר לקח אותי לשרוף חצי שעה מהחיים שלי על... על מה?? על חתולים!!! האם כאן כבר יש מה להתבייש?? תכלס... לספר את זה באז נדברו או לא לכבוד גיליון ה-500 או לא?? נו... מה אתה אומר?? אז תתפלא לשמוע!!! שבמאמץ כביר אני מתגבר על חוסר הנעימות ואני מתעקש להמשיך לטעון שגם בזה אין מה להתבייש... (לא משנה שאני נורא מתבייש...) ולמה?? כי שוב... יש לי יצר סקרנות!!! וכפי שסיכמנו סקרנות זה יצר נורמלי... יצר חיובי... ואם ישבתי מול מחשב ובדיוק היה שם משהו מאוד מעניין עם חתולים וסוסי פוני... אז יצר הסקרנות שלי לקח אותי לראות מה מחירי החתולים... מה יש... מה... אתה רוצה שאני לא אהיה סקרן?? אתה רוצה להרוג לי את הסקרנות?? (שלא תבין: אם היה מדובר בדברים אסורים... אז אסור!!! ומי שנשכל זה ביזי ביזיונות... "שוייתי לדמך תרתי מעי, עיין קידושין פא. אני מדבר על דבר הרשות שיש בו מן הסקרנות...) ולכן אני מתעקש לטעון שלמרות שאני נורא מתבייש בחצי שעה... אליבא דאמת אין מה להתבייש...**

אז מה כן?? אתה יודע ממה אני מאוד מאוד מאוד מתבייש???

אני נורא מתבייש להחזיק אינטרנט חופשי בבית... אתה יודע למה?? כי היות ואני סקרן... וסיכמנו שזה הרי נורמלי להיות סקרן!!! אז אם יהיה לי אינטרנט משוחרר בבית... המשמעות היא שאדון אז נדברו יושב כל היום על חתולים ואוגרים (ו... ואתה מבין לבד שזה הדוגמאות הכי עדינות...) ולכן... מהסיבה הזו אני נורא מתבייש להחזיק אינטרנט בבית...

הבנת מה אמרתי פה?? אני אסביר:

חבר שלי מחזיק בבית שלו אינטרנט... שאלתי אותו בכנות: איך אתה עושה את זה?? אתה לא מתבייש להחזיק אינטרנט?? הרי אם אתה מחזיק אינטרנט... אני הרי יודע מה אתה עושה שם כל היום...??

נו... מה הוא ענה לי?? הוא ענה לי את התשובה שככככולם עונים:

מה פתאום... זה לא מעניין אותי!!! נראה לך שאני ילד קטן שמבזבז את הזמן שלו על הוואצפ ועל קליפים?? אני בן אדם רציני! אני עסוק!! אני צריך את האינטרנט בשביל דברים נחוצים... כשאני פותח את הרשת אני **אף פעם לא נכנס** לאתרים שלא נחוצים... אני אף פעם לא פותח תכנים שלא קשורים אלי... **מה אתה שומע פה בתשובה הזו???**

אני שומע פה **חסימה רגשית!!!** אני שומע פה בן אדם שמתבייש להודות בטבעים הנורמליים והבריאים שה' נתן לו... ה' נתן לי וגם לך יצר סקרנות!! היצר הזה הוא היצר הכי נפלא בעולם!!! ואני אדון אז נדברו לא מתבייש להודות כאן מע"ג במה זו... אני סקרן!!! ולכן אם תתן לי קעת לראות כל מיני הודעות מעניינות וכל מיני עדכונים שוטפים אני אשב על זה יומם ולילה כי אני בן אדם בריא בנפשי!! החושים שלי עירניים!! יש לי סקרנות הכי נורמלית בעולם שאני מודע לה!!!

קעת שים לב מה קרה פה!!! היות ואני מודע לטבע הסקרנות שלי לכן אני מאוד מתבייש להחזיק אינטרנט... כי אני יודע מה יקרה אם יהיה לי את זה... אני יודע שאני כל היום אשב עם החתולים ועם החמורים... ואילו חבר שלי... בגלל שיש לו חסימה רגשית... ולכן הוא לא מוכן להודות ביצר הסקרנות שלו... **לכן!!! מה יצא מזה???** ש... ש... שהוא לא מתבייש להחזיק אינטרנט... כי... כי מה יש לי להתבייש?? מה... אני גולש בכל מיני אתרים שטותיים?? מה... אני סקרן?? מה... אני כמו אדון אז נדברו המשועמם הזה שמבזבז את הזמן שלו מול מחירי חתולים??

קלטת את ההפוך על הפוך שיש פה???

אדון אז נדברו **מתבייש** להחזיק אינטרנט!! למה?? כי אני **לא מתבייש** להודות בטבעים שלי... היות ואני יודע שאני סקרן... לכן אני לא יכול לאפשר לעצמי לשבת כל היום מול החתולים... ולכן אני בורח מהרשת... ואם אתה חבר שלי!!! אם אתה **לא מתבייש** להחזיק אינטרנט... למה אתה לא מתבייש?? כי יש לך חסימה רגשית!!! אתה מתבייש להודות בתכונה הכי בריאה שה' נתן לך!!! אתה לא מודה ביצר הסקרנות הנורמלי שלך שמסתקן מכל דבר מעניין שמראים לך... ולכן ראש קטן... אתה מחזיק את המכשיר הזה ואתה לא!!! לא עושה שום דבר איתו... רק שולח קבצים ועושה העברות בנקאיות ומסדיר ענייני תשלום...

חבל!!! למה?? למה אתה מתבייש להודות בתכונות הנורמליות שלך??

אוכל את הפירות... היום אני פשוט מסתער על הסוגיות האלו בצמאון ותשוקה בדיוק כמו... כמו כל סקרן נורמלי שמסתער על מה שהוא החליט לנווט את הסקרנות שלו... לא היה כדאי?? על זה נאמר: **כל ההתחלות קשות ומכאן ואילך יערב לכם**... כל ההתחלות קשות זה לא רק גזירה שמימית... יש בזה גם הסבר מאוד הגיוני... **למה כל ההתחלות קשות??** כי כשאתה מתחיל להתעניין בלימוד... אתה באמת לא מחובר לעניין... אין לך שום רקע עם זה... הנתונים מאוד יבשים... ולכן זה כבד וקשה ומשמעם... אבל אם אתה מגיע עם נכונות ליצור עניין... אז אתה כל הזמן נכנס יותר ויותר לעובי הקורה וכעת אני בולע את זה בסקרנות אדירה... וכשוט לא שם לב שהזמן עובר... על זה נאמר: **מכאן ואילך יערב לכם... אלא!!! שכאן מתעוררת**

השאלה הגדולה: הרי לפני 15 שנה... גם אני וגם חבר שלי... שנינו התחלנו להתעניין!! אני התחלתי להתעניין בקדשים והוא התחיל להתעניין במפלגת קדימה ז"ל... דא עקא!!! שאצלי היה כל ההתחלות קשות... היה לי קשה בהתחלה... ואילו חבר שלי?? דווקא לא היה קשה לו בכלל... השאלה היא למה? מה ההבדל בין ההתחלות קשות בתורה להתחלות קשות של קשקושים?? הרי גם מפלגת קדימה וכחול לבן הם חדשות... אז למה אצלם לא מצינו שההתחלות קשות?? **התשובה היא מאוד פשוטה:** **כל ההתחלות קשות!!!** אבל יש דברים שנגמרים עוד לפני שהם מתחילים... כזה סוג התחלות הם לא קשות... איזו התחלה קשה?? התחלה שיש לה קיום... כשאתה מתחיל להשקיע בדף גמ' שאתה הולך להתענג עליו ולהסתער עליו עוד רבות בשנים... זו התחלה!!! בכזו התחלה שווה להשקיע... יש פה נכס הכי משתלם... הכי בטוח... שהכי כדאי להשקיע בו... שווה לירוק דם על כזו התחלה בטוחה... אבל כל מערכות הבחירות שכולנו יודעים איפה הם נגמרות?? אתה עוד רוצה שזה יהיה קשה?? לא מספיק שהקדנציה נגמרת עוד לפני שהיא מתחילה... אתה עוד רוצה שיהיה פה התחלות קשות??

תשמע לי... קח את יצר הסקרנות שלך!! תסתכל לו בעיניים!! תראה איזה כח אדיר יש לו... ו---תגייס אותו לשייגן בתורה!! ואני מבטיח לך... אם תשקיע עכשיו בלימוד... בעוד שנתיים שלוש... אתה תתנפל על דף גמ' ברעבתנות בדיוק כמו שבמוצ"ש האחרון התנפלת על קוי המידע... מבטיח לך!!! זה סקרנות!!! זה טבע... זה הטבע שלנו... לא חבל לבזבז אותו על חתולים ועל החיות מחמד התורניים של הפוליטיקה?? לא חבל?? רוצו לחדרי תורה...

רעיון לחיזוק מעשי ותיקון פרצה מידית לישועת עם ישראל (בתקופה קשה זו)

עד עכשיו שרפתי את עצמי... סיפרתי איזה מחדלים יכולים לקרות כתוצאה לסקרנות... אבל כעת... אני יכול להרשות לעצמי לחזור הבייתה... אליך בחור ישיבה ולספר לך משהו כן טוב על סקרנות... הנה... עכשיו התחילו בדף היומי סוגיות של קדשים... ואני ב"ה מונח בזה... וכשאני פוגש עכשיו את הסוגיות המסובכות בקדשים של אשם שניתק לרעה ונטמא בשר... ועיבור צורה זה כ"כ מסקרן אותי... אני נמשך לזה כמו מגנט!!! ש... שתסלח לי בחור יקר- על הדוגמא הממש לא מוצלחת... אבל אתה יודע מה זה כעת בשבילי אשם שניתק לרעה??... זה... זה בדיוק כמו בשבילך העוד חבר כנסת **שניתק** ופרש מכחול לבן והסעיר את כל המערכת הפוליטית... (אני מדבר לעניין?? מקווה...) נכון זה מעניין אותך?? נכון המידע הזה מסעיר אותך וגורם לך לקרא בעיון את כל הפרשנויות מה זה אומר לעתיד של המפלגה?? אז תחשוב שכעת... "אשם שניתק לרעה" מעניין אותי לא פחות (לכה פ"פ)!!! אני מסוגל כמעט להפסיד על זה מנחה בטעות... בדיוק כמו שאתה הפסדת מנחה על הכתבה הפוליטית... **איך יכול להיות?? איך זכיתי למדרגה העצומה של השקיעות והצמאון האדיר הזה בתורה???**

אז לא... תרגע תרגע... אל תמהר להתלהב... אני בדיוק כמורך... אל תשכח... זה אני- מהחתולים... רק מה?? מה קרה לי??

פשוט מאוד!!! לפני חמש עשרה שנים כשהייתי בגיל שלך... יום אחד החלטתי להתעניין בקדשים... בהתחלה זה היה קשה ומסובך ועבדתי קשה... אבל החלטתי להשקיע... ונכסתי לזה ונכנסתי... והתעקשתי להתעניין למרות שזה היה כבד... ועכשיו אני כבר עמוק עמוק בפנים... וממילא!!! כעת כשאני מגיע לסוגיות האלו אני מרגיש נשאר ונמשך לזה בדיוק מה שאתה מרגיש כשאתה קורא כתבה על ח"כ **שניתק** מהליכוד...

זה יושב על אותו מקום בדיוק!!! כמו שאתה מסוקרן מח"כ שניתק!!! אני מסוקרן מאשם שניתק!!! **ואני יודע שזה צורם!!!** אבל זה עקרונותי אצלי!! **פרנציפ אני מתעקש להשוות את זה!!!** אתה יודע למה?? כי אני עדיין כועס על אלו שסיפרו לי על השקיעות של מרן הרב אלישיב בלימוד ותיארו לי אותו כמו איזה קוסם שכשהוא התחיל ללמוד הוא נכנס לאיזשהו ענן ואי אפשר היה להוציא אותו מזה... **זה לא נכון!!!** זה עוול!!! הרב אלישיב היה שקוע בלימוד בדיוק מאותו מקום שאתה שקוע בפוליטיקה חרדית!!! למה אתה שקוע בפוליטיקה? כי התעניינת בתחום הזה... ולכן יצר הסקרנות שלך מתעצם בנושא הזה... אז זהו שהרב אלישיב פשוט ניווט את **אותו יצר** הסקרנות לדף גמ'... וממילא זה לא קשור בהכרח לרב אלישיב... גם אני... עבדך הנאמן מהחתולים של יד שתיים... היות ולפני חמש עשרה שנה... היתה תקופה מסוימת שכן היה לי שכל והחלטתי להשקיע בקדשים... ליצור בזה עניין... וזה באמת היה קשה בהתחלה... אבל הסכמתי לעבוד ולהשקיע ויצרתי מוקד התעניינות חדש בתורה... והיום אני פשוט

אין מה להתיישי בזה!!! אדרבה... אני גאה בזה!!! אני פה משמש כדוגמא אישית... פה!!! בגילון מספר 500 עומד אדון אז נדברו קבל עם ועדה ומכריז את סוד ההצלחה של גיליון אז נדברו... **סקרנות!!!!** ואני מודה ומתוודה... אני בן אדם רציני וגם עסוק... וברגע שישבתי מול יד שתיים... והיו שם חתולים ואוגרים ופרסומות של ופל בלגי נתקעתי שם חצי שעה... למה? כי שכחת?? אני כותב את העלון אז נדברו?? מאיפה יש לי מושגים בקדשים ובטהרות... ובאז נדברו?? **סקרנות!!!** יש לי סקרנות חיובית שהופנתה למקומות הנכונים!! ובדיוק מהסיבה הזו!!! אני לא מעז להחזיק אינטרנט בבית... כי... כי היות ויש לי יצר סקרנות כ"כ בריא וכ"כ חיוני ואני יודע להעריך אותו... אז חבל לי לבזבז את הסקרנות הזו על חתולים... אני רוצה לשלוט חזק על ההגה הזה... אני רוצה לקבוע ולהחליט לאן לשגר את הסקרנות הזו ולאן לא...

ו... ומה התוצאה הכי אבסורדית?? שאני עוד יצאתי קטן מכל הסיפור הזה!! אני פה **החסום** כי יש לי חסימה במחשב ואני לא יכול לעשות מה שאני רוצה!!! אני פה המנותק והמצומצם שלא מבין עניין...

ידידי היקר: לא אני החסום!! אלא אתה... אתה חסום רגשית!!! כל ההבדל ביני לבינך ש-לי אין את החסימה הרגשית שיש לך... אני מכיר את הנפש שלי... מודע ליכולות שלה וממילא אני גאה לומר שאני גם שולט עליה!!! **די להיות חסום רגשית!!!** איך אתה בעצמך אמרת לי פעם?? נמאס לי **מהחסימות** של הרבנים!!! אז זהו... נמאס לשנינו מהחסימה הרגשית שלך... תשתחרר... תפסיק לברוח מהתכונות שלך... הנה... תלמד ממני... אני עמדתי פה כמו גבר אמיתי והודיתי בפה מלא!!! שיש לי ב"ה סקרנות... וכשהיה לי אינטרנט פתוח (חסום) נתקעתי במחירי חתולים... נו... משהו קרה לי שהודיתי בתכונה הזו?? יהיו אנשים שיפסיקו לקרא אז נדברו בגלל זה?? אדרבה... דווקא בזכות זה לקחתי את המושכות אלי עוד יותר חזק... כי זיהיתי פה תכונה עוצמתית שאם אני רק אקח אותה לאן שחשוב לי להגיע אני יכול להגיע איתה רחוק... זה הכל...

אגב: שלא יהיה טעויות... יש לי מייל... ולצערי יש לי גם גישה חלקית לאינטרנט (בגלל הפצת הגיליון...) אבל לכה פ"פ זה בשליטה!!! יש פה בן אדם שמודע לתכונות שלו ולכן אני מעצמי גישה לדברים שעלולים לשרוף לי זמן על כלום... כמדומני שזה א' וב' של מודעות עצמית... זה הרבה הרבה לפני שיקולים רוחניים של פגעי הטכנולוגיה... (אגב: בהזדמנות הזו מפרסמים עושי מצוה... שמעתי על יוזמה מבורכת בק"ק אופקים, שהקימו שם שירות חינוכי, שמי שקיבל י"ע שלא לחזיק אינטרנט, וצריך לשלוח טפסים או לקבל איזה הצעת מחיר בפסק, וישבת מזכירה שהנהלת החידר או המוסדות משלמים לה, לעשות את כל הפעולות במחשב בשבילם... זה רעיון כביר!!! מדובר במימון מאוד מוזער בשביל קהילה או מוסד שהחסכון שזה מביא לעוד משפחה שזה יעזור לה לא להכניס אינטרנט הבייתה... ולשרוף אינספור שעות מול החתולים שלי... זה לאין ערוך!!! זה ממש מצוה הבאה לידך... צריך לחפש מתנדבים לזה... ולהרוץ את הרעיון הזה בכל קהילה ובכל מוסד חינוכי שדורש ניתוק מאינטרנט... שיהיה לו מה להציע באופן חילופי... הנה... קבלת

א שיינעם חלום איך געזען אין בית המקדש בין איך געזען....

אמנם ט"ו בשבט היה כבר בשבוע שעבר... אבל מה אעשה שהחלום שחלמתי... זה היה כבר אחרי הוצאת הגיליון... ובכן: וארא בחלומי והנה אני עומד בטיש פירות של אחד מגדולי האדמור"ם לכבוד ט"ו בשבט... המוני המוני חסידים עומדים כבר על הפרענצעס... והנה... הס הושלך בהיכל... כ"ק אדמור" שליט"א נכנס... על השלחן כבר מונחים ומסודרים מאות פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל... אד"ש עדיין לא התיישב!!! לא!!! הוא עומד עם גארטל מול הפירות כמו שהוא עמד לפני חודש וחצי עם גארטל מול רות תוכה... ואז העוילים התחילו לשיר התעוררות... ד' בבות... ואח"כ "ויהי נועם ה' אלוקינו הי הוי עלינו..." ואז העוילים בבת אחת משתתק וכולם מסתכלים לכיוונו של הרבי שליט"א... הרבי נוטל את ידיו ומברך על נטילת ידיים... כעת מגישים לרבי את המגש של התמרים והרבי לוקח חופן של תמרים באומד של אחד מחמישים... וגם ארבעה רימונים שזה בערך אחד מחמישים (מהמאתיים רימונים בערך שנמצאים פה...)

ואז!!! נשמע קולו של הרבי שליט"א: **ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומה!** וכל הקהל העצום עונים בשאגה אדירה: אאאאאאאא!!! כעת... הגבאי מכריז דבר ראשון חמשה בחורים כהנים שנבחנו על כל תורת כהנים בחודש סבת האחרון שהם יזכו בקבלת התרומה גדולה... הם יגישים לרבי ומקבלים ממנו תרומה גדולה... לאחמ"כ הרבי מחלק לזקני החסידים כהנים כל אחד חצי רימון... הסו"ץ הכהן אפילו קיבל חצי אננס תרומה גדולה... הבחורים הכהנים שהצטיינו בכתר תורה... נשארם בפקודת הקודש על עמדם לימין הרבי שליט"א...

לבנתיים הרבי שליט"א סימן לגבאי... והגבאי מכבד את אחד מזקני הכהנים בברכה... שוב משתרר שקט: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו על אכילת תרומה, אאאאאא!!!

---כעת התזמורת מתחילה שוב... "לעשות רצונך... לעשות רצונך... לעשות רצונך אלוקי חפצתי... האוירה מתחילה להתחמם... עוד שירי דבקות... ועוד ניגון הכנה... הרבי שליט"א עומד בתפילה חרישית... ואז מביאים לאדמור שליט"א משקל... כן... משקל!!! והרבי בכבודו ובעצמו שוקל כעת את כל התמרים... כמה יצא?? עשרים וחמש קילו!!! כעת צריך להפריש עשירית- מעשר ראשון... כמה זה עשירית מ-23 קילו??? שתיים וחצי קילו תמרים מעשר ראשון!!! הרבי לוקח חופן של תמרים ומניח על המשקל... כמה זה??? שתיים שמונים... לא טוב... הרבי מוריד ארבע תמרים... שוב שוקל... שתיים ארבעים... לא... הרבי שם עוד תמר אחד... אוהו... עכשיו זה בדיוק שתיים וחצי קילו!!! יענקל עומד מול הרבי ועוקב אחרי כל תנועה... כן... אבא כבר הסביר לי מה הרבי עושה... (אבא הסביר לי שמעשר ראשון צריך להיות מדויק... לא פחות ולא יותר... זה לא כמו תרומה שהיא מסומד)... המקלה לבנתיים השמיעה ניגוני התעוררות... ולבנתיים הרבי ממשיך ככה לשקול את כל שאר הפירות... את הזיתים, התפוחים, רימונים, זהו!!! עוד כמה רגעים הרבי מסיים לשקול את הרימונים שהם אחרון לארץ... נו... מה מה... עוד רגע הרבי מפריש מעשר ראשון... הצפיפות הולכת ומתעצמת...

ואז נשמע קולו של הרבי שליט"א, ברוך אתה ה'... אמה"ע אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש מעשר ראשון!!! אאאאאא... ואז לפתע נצפים עשרות לויים בכל הגילאים שועטים במורדות הפרענצעס ומתקרבם בזריזות לעבר האד"ש ונעמדים בשורה מסודרת לקבל מעשר ראשון מידי הקדושות של הרבי... הם לא הולכים!!! הם נעמדים לצידו הרבי בצד בשמאל!!! כעת שים לב...

הכהנים מימין... הלויים משמאל... והרבי שליט"א באמצע... ואז שוב הרבי מסמן לגבאי והוא מכריז: ר' שלוימה לוי מוכבד בהפרשת תרומת מעשר... וכעת שוב התזמורת מתחילה... ותערב לפניך עתירתנו כעולה וכקרבן... אנא רחום... לבנתיים... תוך כדי שהתזמורת מנגנת... הגישו לר' שלוימה לוי את המשקל... ור' שלמה לוי לוקח את השתי תפוחים שהוא קיבל מהרבי למעשר ראשון והוא שוקל אותם... זה יצא 400 גרם... כעת צריך להפריש תרומת מעשר... כמה זה עשר אחוז מ-400 גרם?? 40 גרם!!! כעת הרבי שליט"א הורה לעצור את השירה... ר' שלמה החליט לתת את החתיכת תפוח של התרומת מעשר לידיד נעורים שלו ר' יענקל כהן... ששניהם עברו יחד את עמק הבכא ושניהם הסתופפו יחד בצל קדשו של הרבי זצ"ל... ר' יענקל כהן התקרב אל אב... ר' שלוימה עומד מצד שמאל של הרבי ור' יענקל כהן מצד ימין... ושוב השתרר שקט... קירבו לר' שלמה את הרסקול ונשמע קולו: ברוך אתה ה'... אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש תרומת מעשר, אמן!!! ר' יענקל כהן קיבל מידי הרבי ר' שלמה בחמימות... ובירך אותו ברכת הכהנים...

ואז!!! האוירה התחילה עוד יותר להתחמם... כעת הרבי יגיש להפריש מעשר שני... הבעל מנגן התחיל לשורר ניגוני התעוררות... רחם נא... על ציון משכן כבודך... זבול בית תפארתנו... בן דוד עבדך...

הרבי הליט שתי ידיו בפניו ובכה בדמעות שליש... יבנה המקדש עיר ציון תמלא... למקדשך תוב... אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין... ויזמרון לך שירין ורחשין... ואז שוב הרבי נעמד... ושוב התחיל לשקול... הגבאי ניסה להציע לעשות במקומו... אבל הרבי סירב... מצוה בו יותר משלוחו... שוב הרבי אסף את כל הפירות ושקל עשירית... ואז שוב הרבי בירך בדבקות עצומה: ברוך אתה ה' אקב"ו להפריש מעשר שני!!! אאאאא... והרבי הכניס את כל המעשר שני לתוך כדי חרס מוקפים צמיד פתיל שלא יהיה חששות של טומאה... ואז התזמורת פצחה בגיל ורנן... ריקוד של שמחה... ועל ידי זה יושפע רב בכל העולמות...

ואז הרבי בכבודו ובעצמו לקח כד אחד של חרס ומאחוריו כל זקני החסידים הגיעו בזה אחר זה... כל אחד לוקח כד אחד של חרס ויצאו מההיכל טישים... כעת הגבאי הכריז: שבחוץ מחכים שלושים אוטובוסים לעוילים... כל האברכים נוסעים כעת עם הרבי שליט"א לירושלים למתחם... לאכילת מעשר שני בירושלים... הפירות שנשארו כאן (מה שנקרא היום שיריים...) יחולקו בין הבחורים והילדים שהם נשארים כאן... בשעת בין הערביים נצפתה בירושלים שיירה של שלושים אוטובוסים... לאחר חצי שעה דמותו של הרבי שליט"א הופיעה במתחם בירושלים... כדי החרס נפתחו בזה אחר זה... ב"ה הנסיעה עברה בשלום בלי טומאה... הרבי נטל תמר ובירך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מעשר שני!!! ונאלך מפריה ונשבע מטובה... וכאן התעוררתי!!! התעוררתי מהחלום שכסובן היה בהקץ... ואז שאלתי את עצמי... למה זה צריך להיות חלום?? מי מפריע לנו שזה יהיה בהקץ?? אז נכון... אין לנו כהן ואולי גם לא לוי... וגם אין לנו בית המקדש אבל מצוות הפרשת תרומות ומעשרות עדיין קיימות!!! אה... אבל אנחנו רק זורקים את זה לפח ולא נותנים את זה לכהן?? אז מה... גם מעמד שריפת הפתילות אנחנו לא מכבדים את הגברת שתעשה אלא אנחנו עושים את זה ברוב עם... אז זהו שהפרשת תרומות ומעשרות זה גופי תורה גמורים!!! אז למה אנחנו מכבדים את כולם שיעשו את זה במקומו... או הגברת... או הד"ץ... למה אין לנו חשק לזה?? מישהו יכול לענות לי על השאלה הזו?? זו שאלה בעייתית!!! כי זו שאלה באופי חסידי... על ערכים ליטאיים... האם יש סיכוי לשלב את הרגש החסידי עם דקדוק ההלכה ליטאית?? בקיצור: אנחנו זקוקים בדחיפות לרגש חסידי עם לגיטימיות אותה להלכות שמיטה ותרומות ומעשרות שמשום מה... לא ברור למה... זה שייך בכיול לליטאים... אנחנו זקוקים למנות חמות של רגש עם בנושאים אלו... האם פרטים יבואו? תלוי בהיענות...

התעוררות נוספת לישועת עם ישראל...

סו"ם נמצאים אנו בתקופה מאוד קשה... שכולנו מבינים שצריך לפשפש במעשים ולשוב בתשובה... יש נושא שבאופן עקרוני כמעט אף פעם לא מוזכר בגיליון זה... הנושא של צניעות!!!

לצערנו הרב זה אחד הנושאים הכי כאובים והכי בעייתיים... שמי שלא רוצה למטאטא את הבעיה מתחת השלחן או... אז הכתובת רשומה על הקיר לדאבונו הרב... נו... או למה גיליון או נדברו לא יוצא במסע חיווך בנושא של צניעות וכו'??

או יש לי כל מיני תירוצים מתחמקים... אבל הסיבה האמיתית היא: שעם יד על הלב... לא כל אחד יסכים איתו... כאחד שמתעסק בנושא של הסברה והחזרה בענייני חיווך... אני חושב שאחת הסיבות למה יש קושי מיוחד בהעלאת המודעות בענייני חיווך בצניעות...

כי צניעות זה... זה... זה דבר צנוע!!! וממילא דווקא כשמעוררים על הנושא של צניעות... זה חייב להגיע בצורה של צניעות... וממילא: כשפותחים את הנושא בצורה של עליהם... ועושים מזה רמקולים ומודעות ענק... זה... זה לא יכול לפעול את הפעולה!!! זה כמו שאני ארצה לעורר רחמים במשרדי העירייה... ואני אגיע לשם בחמת זעם ואשבור שולחנות ואשחית חפצים ואתאכזר על אנשים... ואזעק בקול אדיר: נו... תרחמו עלי כבר...

כזו צורה לא יכולה לעורר רחמים!!! היא יכולה להפחיד... היא יכולה להרתיע ולהכניע את העירייה להתפקל לדרישות... אבל רחמים לא!!! זה לא!!! אי אפשר לעורר רחמים עם אכזריות...

אז להבדיל על אותו משקל: אי אפשר לעורר רגש של צניעות... בצורה לא מוצנעת!!! זה... זה לא נדבק... זה כן יכול לעורר פחד... זה יכול לגרום לאנשים להיכנע לצניעות... לפחד מחוסר צניעות... אבל צניעות לא תגיע מזה!!! (כן... אני מדבר למי שמודע לכך שצניעות זה לא רק... לא רק... זה גם משהו קצת יותר פנימי...)

ואגב: אני ח"ו לא מדבר נגד אלו שמעוררים על זה... סו"ם יתכן שצריך לעורר פחד... ולגרום לאנשים בדרכים אחרות לכה"פ להקפיד על צניעות... סו"ם גם כשלא היה חיסון לקורונה... עדיין היה סיוע של עזרה ראשונה... חמצן וכו'... אז הם עושים עבודה של עזרה ראשונה... אם אין צניעות... לפחות תפחד מהנושא הזה... לפחות להקפיד על זה כי אי אוביו... אבל זה עזרה ראשונה...

החיסון לנגיף של החמא הזה... זו צניעות פנימית!!! וצניעות פנימית זה משהו שצריך להגיע דרך הדי אנהי... זה צריך לעבור בתדרים קצת פחות רעשיניים... ולכן באופן עקרוני, כאן בגיליון הזה הנושא של צניעות לא מוחצן... אבל אולי בשורות הספורות אלו... ממש בצניעות... פלג מים תרד עינינו על שכר בת עמי... מי יודע אם הצרות שיש עכשיו הם לא לעורר אותנו על עניינים אלו...

כל אחד מאיתנו בתוך כתלי ביתו מוכרח לפתוח את הנושא...

וצריך לדעת אין תירוצים!!! בשמים לא יקבלו את התירוץ המוכר **אין לי רשות להתערב בענייני הבני בית שלי... אין כזה תירוץ!!!**

אתה יודע מי האחרון שאמר את התירוץ הזה?? פרעה... פרעה מען שאני לא אשם בעבדות של ישראל... אני לא רציני לשעבד אותם... הכריחו אותי... (כמובא במדרש...) מזה עשה הקב"ה?? הכביד את לבו של פרעה... כל העבדים שלו כמעט הכריחו אותו להוציא עם ישראל... ואז פרעה קם על שתי רגליו האחריות והכריז: רבותי!!! אני מהלית ועם ישראל נשארים פה!!! פרעה הוכיח שכשחשוב לו משהו הוא יודע לדפוק על השלחן ולעמוד על שלו... יהודי יקר: כשבני הבית יגעו לך בנקודה הרגישה... אתה תדע לדפוק על השלחן ולהכריז: אני פרעה!!! אני פה בעל הבית!!! אז זהו!! שה' רוצה שאתה תדע לדפוק על השלחן ולהגיד אני פה בעל הבית!!! אין תירוצים... תשכח מהתירוץ הזה... ונעצור כאן...

הדרכה מעשית ליציאה מהקורונה...

אם שמת לב: כל בן אדם שמגיע לבית חולים... רק נכנס לחדר מיון... עוד לפני שמסתכלים עליו... עוד לפני ששואלים אותו מה כואב לך... עוד לפני הכל!!! דבר ראשון: יש מושג רפואי שנקרא: **פנתחים ורידי!!!** מכניסים מחט בזרוע בקיפול של המרפק... וכיודע: זה אחד הדברים הכי מעצבנים ומתסכלים באשפוז בבית חולים (שלא נדע ויאלה נתנסה...) אבל זה כלל נוקשה ועקרוני ובלתי מתפשר בבית חולים!!! לא זדים לפני זה... **מה יש???** מה כ"כ עקרוני בפתיחת וריד???

כי... כי בית חולים נועד כדי לטפל בחולה... וכל הגישה שלנו לגוף של החולה זה רק דרך הוריד!!! אם ח"ו תהיה פה איזושהי התפתחות שלילית ורק אז אנחנו נזכר להתחיל לחפש וריד... שה' ישמור... עד אז אנחנו עלולים להפסיד דקות יקרות שעולות בחיים... לכן לפתוח וריד זה התנאי הבסיסי ביותר בבית חולים!!! שיש לב: עדיין לא עשינו בדיקות בסיסיות... עדיין אין איבחון מינמלי מה יש לך... אבל מה שכן חייב להיות... **זו גישה!!!!** צריכה להיות גישה למטופל!!! זה הדבר הכי חשוב בבית חולים... כל אחד שלפני האבחון... ועוד לפני הטיפול הרפואי...

על אותו משקל: כל אחד שלפני האבחון... יש לו שליחות, יש לו תפקיד... יש אבחון מסוים לאיזה מחלקה בעבודת ה' הוא שייך... אבל חכה... עוד לפני הכל... **קודם כל: תפתח וריד!!!!** לא משנה מה יהיה האבחון ולא משנה לאיזה מחלקה אתה שייך... דבר ראשון: תפתח וריד!!! תספק לרשב"ע גישה איך הוא חודר אליך!!! תסביר כביכול לרשב"ע איך הוא מתקשר איתך... תן לו דרך איך הוא מעביר לך מסרים...

תבין: אנחנו כיהודים... באנו פה כדי לעשות רצון ה'... ממילא אני ואתה אמורים לקבל הוראות שגרתיות מהרבש"ע מה צריך לעשות... עכשיו: מי אמור לדאוג ל"ספק" הזה?? מי אמור להיות אחראי לתקשורת הזו??

אנחנו!!! כן... אני מכיר יהודי דווקא ירא שמים... אבל הוא אף פעם לא שאל את הרבש"ע: מה אתה ית' רוצה... הוא אף פעם לא נתן את זכות הדיבור לרשב"ע להגיד באמת מה הוא רוצה ומה לא... ס"ס הרי ה'... שלח אותך לעולם!!!! ה' רוצה ממך משהו!!! תאר לעצמך שהקב"ה רוצה להגיד לך איזה הערה בונה... תחשוב שהקב"ה רוצה להגיד לך שהוא רוצה איזה שינוי קטן... האם סיפיקת לקב"ה דרך איך להעביר לך מסרים שכלולו? **זה מה שנמצא לפתוח וריד!!!** לספק גישה!

אבל לא!!! היהודי הזה כבר חי עשרות שנים כאן בעולם... הוא עובד ה' ואכפת לו לעשות רצון ה'... אבל הוא אף פעם לא נתן לקב"ה את זכות הדיבור... הוא אף פעם לא פתח וריד!!! הכל בסדר... הכל זורם... אין מה לדון... אין מה לבדוק... אין מה לחשב מסלול מחדש... אל תפתח לי ורידים... אל תחטט לי במסמכות... זה מה שיששש!!!! אני יודע מה שאני עושה וזהו... זה מה שנקרא בן אדם שלא מוכן לפתוח וריד!!!!

מה קורה בחולה שלא מוכן לפתוח וריד בשום אופן??? אין בעיה... אתה כ"כ מתעקש לא לפתוח וריד... תחתונם לנו שאתה לוקח אחריות על עצמך... ואז בשלב מסוים המרדים מתחילים להשתולל... ואי אפשר לדעת מה יש לו... כי הוא לא מסכים לפתוח וריד... גם א"א לא נתן את המצב כ"כ... כי הבן אדם לא נתן לחדרו אליו... ואז פתאום יש קריסת מערכת והוא מאבד את ההכרה... ומצעיקים טיפול נמרץ ורץ!!!! פנתחים וריד ונאבקים על חייו... ונקווה שהם יצליחו...

זה בדיקת הפשט בגמ' כל המתלוצץ באים עליו יסורים!!!

מה פירוש כל המתלוצץ?? מה... כל אחד שהוא טיפה עליו ויש לו קצת בדיחות... אז זהו... הוא חוטף יסורים?? חלילה!!!! כל המתלוצץ הכוונה היא שאצלו הכל בזרימות... הוא זזזזז... גם כשיש קורונה ומצב קשה... הכל אצלו בקליינע... הכל בשליטה... הוא אחד כזה שלא עושה עסק... **ותכלס... הרבש"ע מדבר!!!** אבא שבשמים רוצה משהו!!! אבל המטופל מתעקש לא לתת גישה!!! הוא לא מוכן לפתוח וריד!!! כל איתות שהקב"ה שולח... כל עירוי שהקב"ה רוצה לספק אין... אין גישה!!! מה קורה כשהקב"ה רוצה להעביר מסר לבן אדם... והוא לא מספק לקב"ה את הגישה?? אז אין ברידה!!! באים עליו יסורים... יסורים זה כבר קריסת מערכות... בן אדם שכבר באים עליו יסורים... החיך המזופת שלו לאט לאט נמחק... והוריד לאט לאט נפתח בסיטואציות כאובות... וכ"כ חבל!!!! והרי זהו יכל להיפתח מומזמן באוירה רגועה... יכולת לבא לכאן בריא ושלם... היית פותח וריד... היית מקבל תוצאות... היית מבין שצריך לעשות כמה שינויים בהרגלים והכל היה מסתדר... למה חכמת לקריסת מערכות?? הקב"ה בסה"כ רצה להעיר לך הערה בונה... אם היית פותח וריד... שומע מה צריך לתקן... וממשיך הלאה...

זו בדיקת העבודה של שובבי"ם!!! מה זה שובבי"ם?? זו תקופה שבה אנחנו יוזמים חזרה בתשובה!!! במילים אחרות: אנחנו יוזמים בדיקת דם שגרתית!!!! אנחנו פותחים וריד כדי לבדוק האם הכל בסדר... רבש"ע... אני לוקח בחשבון שאתה רוצה ממני משהו... כי בשביל זה אני פה... והיות ולא בטוח שאני יודע מה... לכן אני פותח וריד!!! אני פותח את הלב... עושה חשבון הנפש... מנסה לחשוב מה יכול להיות... מנסה לחשב מסלול מחדש... ואחרי שאני כבר פתחתי וריד... כאן זה מתחיל לנסוע לבד... הבא ליטרה מסייעין אותו... אחרי שאני פתחתי פתח... פתחתי וריד... הקב"ה כבר יכוין אותי ויישר אותי למסקנות הנוכחיות... מכאן ואילך נאמר: לא עליך המלאכה לגמור... אבל העיקר לפתוח וריד!

לפני מה הדברים אמורים???

אנחנו כעת בסימנה או בעיצומה של תקופת הקורונה... מאוד קשה לצפות מה העתיד טומן בחובו... מה שבטוח... ה' רוצה פה משהו!!! זה ללא ספק!!! ולכן זה לא כ"כ משנה האם אנחנו לקראת הסוף או לא... דבר אחד ברור: ה' רוצה להעביר מסר... וכשה' רוצה להעביר מסר... מומלץ לנו לדון מהר ולפתוח לו וריד... כי אם לא אז חבל... מי יודע כמה זמן נצטרך עוד לסבול עד שנבין עניין...

אני אתו לר דוגמא מלחיצה: תאר לעצמך שהקב"ה רוצה שביבי יפסיק להכריז שוב ושוב את המשפט המטופש הזה: אנחנו ננצח את הקורונה!!! תנסה לחשוב מה יצטרך ח"ו לקרות בשביל שביבי יפסיק לחזור על זה שוב ושוב?? שה' ישמור ויציל... שלא תבין... אני לא מדבר מוסר... אני כעת מדבר פוליטיקה!!! תן לי פרשנות מה יצטרך לקרות כאן בשביל שביבי ירים ידיים ויודה אצבע אלוקים היא...?? שה' ירחם... שנה שלימה של קורונה מאחרנו והוא עדיין בכלל לא בכייון הזה... **אז זהו שלא!!!** תהיה רגוע... הקב"ה לא מחכה לביבי... **ממש לא!!!!** אבל אבא שבשמים מחכה לנו... אבא שבשמים מחכה שאנחנו נבין שהוא פה!!! והוא דופק על השלחן והוא רוצה משהו... **נו... כמה זמן יארוז לנו??** נו... כמה?? גם ה' ישמור ויציל... אמנם נקווה שקצת פחות זמן

מביבי... אבל גם לנו זה אורך די הרבה זמן... **נו... אז מה צריך לעשות??** **הגיע הזמן לפתוח וריד!!!** לא לחכות לקריסת מערכות טוטאלית...

רוצה קורס מעשי מזורז איר לפתוח וריד??? בבקשה... המלצה בעלמא: השבוע הקרוב!!!! שבוע אחרון של שובבי"ם... תפנה לעצמך יום... ותכנס לחדר עם כמה דפים ועט... תסגור את הפלאפון... תצטייד עם קצת אוכל... תנעל את הדלת במפנים ותתיישב שם כמה שעות... כמה...?? לא יודע כמה... כמה זמן שזה יארוך!!! מה שבטוח אני לא יוצא מכאן בלי מסקנות!!! (תצטייד עם סידור במידה ועוד מעט שקיעה ולא הספקת לסגור את כל הפניות... מקסימום תתפלל ביחידות לצורך העניין...) תשב בינך לבינך עם עצמך... ותדבר עם עצמך!!! אני כבר שנה שלימה בקורונה! ה' מדבר איתי!!! ברור שהוא מדבר איתי! כי ס"ס גם לי לא טוב כעת!!!! (חזן מזה שצריך שיהיה אכפת לי מאחרים) נו... כעת מה אני יכול לעשות?? מה ה' מצפה ממני?? מה השליחות שלי בעולם?? וכיצד אני בשליחות שלי - יכול להשיב חרון אפו של הקב"ה?? **שבוב!!! שוב על זה!!!** שנה שלימה של קורונה שווה יום אחד כזה של ישיבה רצינית - של פתיחת וריד יסודית ורצינית!!!!

אני עכשיו פותח לה' וריד... ה', אנא ממך, תגלה לי מה אני יכול להתחזק?? במה אני צריך לחזור בתשובה?? אני פתוח לשינויים... הוריד כבר פתוח... עכשיו!!! אם אתה רוצה... אני מוכן להמשיך עם הקורס... (אבל אל תקח את זה כחוק פרה אדומה... זו רק המלצה בעלמא)

כעת אתה יושב ומתחיל להעביד את כל סדר היום מול העיניים... תעשה רשימות מסודרות... (כמו הגראפים המסודרים האלו של משרד הבריאות או הכללה) אז הנה... תתחיל למנות את הסדר יום שלך... בצד ימין של הדף תכתוב את כל שעות היממה כמו ביומן של לוח זמנים... 12 11 10 9 8 7... וליד כל שעה תכתוב מה אתה עושה בשעה הזו... אחרי שסיימת תעשה עיגול גדול ותתחיל לפצל את הפיצה... כמה אחוזים מהיממה אני ישן?? שבע? כמה אני אוכל?? שעתיים? כמה מתפלל? שעתיים... מה נשאר?? תבדוק כמה שעות ביום אני מתבלט!!! ו... ובא נעשה עם זה משהו... בא נראה מה אפשר לעשות עם זה... הלאה... עוברים לגוף הבא... תחומי התעניינות!!! הרי המחשבה שלי רגע אחד לא נהגה... נכון?? כל הזמן אני חושב... מה אני חושב?? מה שמעניין אותי... ובכן: מה מעניין אותי ביום שגרתני?? מה תופס לי את הראש לאורך שעות היממה?? תנסה לחלק את זה לאחוזים... (לטובת העניין הייתי ממליץ לעשות את הגוף הזה ביחס לשבוע ימים...) ובכן: טרדת פרנסה... כמה אחוזים מהשבוע זה תופס לי את הראש?? הלאה... כמה הנהנתנות של החיים תופסת אצלי?? הבא לי... מתחשק לי... מתאים לי... בא לי בטוב... האהבתי... כמה זה תופס לי את הראש בשבוע ימים?? הלאה... פוליטיקה חרדית... כמה מעסיקה אותי?? "מה יגידו" כמה ממלא לי את הראש?? כעת תפתח את הפלאפון לרגע... ותעשה סיכום כמה שעות צברת מול קוי המידע בשבוע האחרון?? תרשום גם את זה... ואחרון חביב... כמה תורה ועבודת ה' מעסיקה אותי בשבוע... כמה אחוזים?? תעשה מזה שוב פיצה... ותחלק את זה לפי אחוזים...

וכן הלאה וכן הלאה... תעשה סקירה כללית על עצמך... על החיים שלך... מה אני עושה כל היום... איפה אני מבלה ואיפה הראש שלי מושטט... ואחרי שתגמור את זה... וקבלת לכה"פ איזה מפה מינימלית מה אני עושה... כעת תשב מול המסמכים ותנסה לחשוב איך אפשר להתייעל... לחשוב איך ה' היה רוצה לדאוג אותי יותר טוב...

אתה רוצה עוד כמה מסמכים?? ובכן: תעשה כמה עיגולים אחד בתוך השני... עיגול אחד גדול גדול... בתוכו עיגול יותר קטן... בתוכו עיגול יותר קטן... עד שהעיגול הקטן ביותר יהיה גודל של שמש... בעיגול הקטן הזה תרשום את המעגל הכי קרוב אליך... את הנפשות שהכי קרובים אליך... אם אתה נשוי אז האשה והילדים... (ואם אתה בחור, אז אלו שאהב פוש אוהם נוח יותר ממשפחתי כל יום...) כעת נעבור לחישוב הבא... למעגל האחד יותר רחוק ממך... מי זה?? מי נמצא במעגל האחד יותר רחוק ממך?? זה כבר עניין שלך... בקיצור: תעביד לגודל העיניים שלך את כל האנשים שאתה מתחנך איתם... ותרשום כל אחד במעגל שלו... בשביל מה זה חשוב?? דבר ראשון: כדי להתמקד!!!! בדרך כלל החשבון נפש העיקרי שלנו בבין אדם לחבירו הוא מול האנשים שבמעגל הכי קרוב אלינו... לכן חשוב לסנן ולהצביע מי הם הדמויות שהכי קרובות אלינו... כעת תתחיל לחשוב אחד אחד... איך אתה איתם... האם יש משהו לשפר וכו'... האם יש משהו לא בסדר... וכו' וכו'...

אם יהיה ביקוש ניתן יהיה לעשות עוד כמה כאלו מפות וגרפים... עכ"פ בשביל מה אני מביא את הרעיונות האלו?? זה בשביל אותם אלו שטוענים... כן... צריך לעשות חשבון נפש... אבל אני לא יודע איך ומה... ומאפה להתחיל... אז הנה... הבאתי לך כעת חוברת עבודה... קודם כל תשב מול עצמך עם דף ועט ותנסה לשרטט את עצמך... אחרי שתראה את עצמך במראה... כעת כבר יהיה לך מוד קל לזהות מה אפשר לעשות... בקיצור: חשבון הנפש צריך לעשות וחיביבי!!! אי אפשר שלא!!!!

אנחנו נמצאים בתקופה קשה שכלל הנראה לא היתה מוזמן מלחמת העולם השנייה... (לא אני אמרתי את המשפט הזה... כי אני לא חי מאז... אבל אומרים את זה אנשים שכן יודעים) ומותר לנו לזוז מילימטר!!!! מותר לנו להבין שה' רוצה שנחזור בתשובה... ואני ואבוי אם תגמר הקורונה ואנחנו נשאר על אותה בלטה!! זה הכי גרוע!!!

ומי שחולם שעצרות התעוררות יעשו לו את זה" הוא מדומיין!!!

מי שמחכה שהרבהים יגידו מה צריך להתחזק... שימשיך לחכות...

מי שמכבד את הצדיקים שיעוררו אותו... שילך לישון...

אדוני היקר!!!! אם האדם לא יעורר את עצמו מה יעילוהו המוסרים... אנחנו צריכים לשבת מול עצמנו... להתיישב על כסא! מול שולחן! עם דף ועט!! ולהתחיל לעשות שייעורי בית... ולנסות להסיק מסקנות... ואני אומר לך מניסיון אישי... אם תעשה סקירה מהסוג הזה שהזכרתי ולאן דווקא... ותקבל תמונה כללית על האישיות שלך ועל מה שאתה עושה... כבר לא יהיה לך קשה לדעת מה ה' רוצה ממך... מניסיון... בינינו... אני לא צריך שהרבהים יגידו לי את המהלכים שלי... הם רשומים על הקיר!!! אני רק צריך לשבת מול עצמי... זה הכל!! וקדימה... יפה שעה אחת קודם...

בא נפתח וריד לכה"פ למען כ"כ הרבה יהודים שחובבים כעת בבית חולים ומחוברים לצינוורות... מותר לנו למענם לפתוח וריד!!!! בהצלחה...

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת יתרו
 ירושלים: 4:42 מוקדם: 4:32
 בני ברק: 4:56 מוקדם: 4:46
 מודיעין עילית: 4:51 מוקדם: 4:41

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

"זכור את יום השבת לקדשו" – ליקוט הלכות שבת הנלמדות מהמן

(רובם המקור שבת קיח ונביא מקורם בשו"ע לעיון הלומדים)

אפשר לאפות בליל ששי שלטעם שהאשה אבדה חלתו של עולם זה דווקא ביום ששי, ומה"ט בעיר"ט אפשר גם בלילה. (חוט שני ח"א פ"ב) ושיעור העיסה לברכה לחזו"א 2250 ולגר"ח נאה 1660 גם קמח. (הערות דרשו)

ה. ובהמשך דברי הרמ"א שם כתב: יש שנהגו במקצת מקומות לאכול מולייתא שקורין פשטידא, בליל שבת, זכר למן שהיה מכוסה למעלה ולמטה (ולא ראיתי לחוש לזה) והמשנ"ב כתב "ובמקומותינו המנהג לאוכלין", וטעם המנהג שהמן היה מכוסה בטל ואף זה מכוסה הבשר בין דפי העיסה. והביא הגר"ח פ"שניברג זצ"ל שבכלל המנהג כל תבשיל שיש אוכל בתוכו, וא"כ האוכל בורקס וכד' בליל שבת מקיים מנהג זה. ובביאור הלכה תמה על מנהג זה למה דוקא בשבת שלא ירד מן עושים זכר למן וגם שא"כ גם בליל יו"ט יצטרכו לו.. ולכן הביא מהתורת חיים שטעמו לפי ששבת בראשית הוא דוגמת שבת שלעתיד לבוא, שהוא יום שכולו שבת, ולכן אנו עושים כמה דברים בשבת דוגמתו, לאכול בשר ודגים נגד סעודת שור הבר ולויתן, ומקדשין על היין נגד היין המשומר בענביו לעתיד לבוא, וכבר אמרו חז"ל דע"ש זה נקרא "שחקים" שבו שחקים מן לצדיקים לעתיד לבוא, ולכך שפיר יש לעשות בשבת זכר למן ההוא. (ביאה"ל סוף רמ"ב).

ו. "יששים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת" דכתיב "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו" ויעיון בביאור הלכה המרחיב שיש מצוה דאורי' עד סוּזק"ש לקיים זה, ונלמד שהכנה דומיא דהבאה, וכמו שהבאת המן היתה מיד בבוקר גם ההכנה על שבת תהיה מיד בבוקר, ומה"ט נקט המשנ"ב שעדיף לקנות ביום ו' מיום ה' שזה יותר ניכר לכבוד שבת, אבל כתב שבדבר הצריך הכנה רבה או בימי ששי הקצרים עדיף להקדים ליום ה', {וכבר ביארנו זאת בהרחבה בגליון מס' 121 ע"ש}. וכן כתב שטוב שיאמר בכל דבר שקונה שזה לכבוד שבת, כי הדיבור מחיל הרבה בקדושה. וכבר כתב החפץ חיים בספרו שם עולם (פ"ד) שמזמן שמכין צרכי שבת ביום ו' לא יהיה לו גיהנום. והבאנו משמו של רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן זיע"א שלמד עפ"י שגם הלומד הלכות שבת באמצע השבוע בזמן זה לא יהיה לו גיהנום, שלא גרע הכנה רוחנית מגשמית. ונסתפק מרן הגרא"ל זצוק"ל האם דוקא בצרכי שבת כגון בישול וכדו' שצריך להכין מבעוד יום שיהיו מוכנים עד שבת, או כל הכנה שהיא שאפשר להכין גם בצהרים, אם מקדים להכין בבוקר יצא בזמן הזה מהגהינם. ואמר שמסתבר שדבר שניכר להדיא שנעשים לכבוד שבת כגון פריסת המפה וכדו' גם אם יעשה בבוקר נחשב כבר להכנה לשבת, ויצא מן הגהינם (מתוך ס' אפיקי איל).]

ח. אף עפ"י שהכין לשבת בהשכמה יש מצוה לכתחילה שיוסיף גם בין השמשות, ורמז לדבר שנאמר "והיה משנה" (כלומר שיכינו שנית). (משנ"ב ר"נ סק"ב)

א. חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת, ואסמכוהו אקרא דכתיב "ויאמר משה אכלוהו היום" כי שבת "היום" לה' "היום" לא תמצאוהו בשדה. ותלתא היום כתיב בקרא זה, (משנ"ב רצ"א) ב. "בוצע על שני ככרות שלימות שאוחז שתייהן בידו ובוצע התחתונה" והרמ"א אומר שזה דווקא בליל שבת, אבל ביום השבת או בליל יו"ט בוצע העליונה, (שו"ע רע"ד) וכתב המשנ"ב זכר למן דכתיב "לקטו לחם משנה" ולכן גם ביו"ט וגם נשים צריכים לחם משנה, ודעת השו"ע שנקט "בוצע" שא"צ לפרוס שניהן שהפסוק "לחם משנה" הולך על הלקיטה, אבל דעת המהרש"ל והשל"ה שיש לחתוך שני ככרות בכל סעודה, וכן הסכים הגר"א, והחס על ההוצאה אפשר לעשות חלה גדולה וחלה קטנה ויפרוס שניהם. (משנ"ב ס"ק א' ד')

ג. בסי' רע"א סעיף ט' כתב השו"ע: צריך שתהיה מפה על השולחן תחת הפת, ומפה אחרת פרוסה על גביו. וטעמי המנהג הביא המשנ"ב או שלא יראה הפת בושתו שמקדימים לו היין, וטעם שני כתב הטור זכר למן, שהיה מונח בקופסה טל מלמטה ומלמעלה, ולטעם השני גם במקדש על הפת צריך לכסותו, ולטעם זכר המן כתב החיי אדם "טוב שיהיה מכוסה עד אחר ברכת המוציא" ונפק"מ נוספת בין הטעמים אפ"ל כשהפת בשקית שקופה, שלדעת מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל עדין הפת מתביישת, ויש לכסותה בקידוש, משא"כ לדעת מרן הגר"ז אוירבך זצוק"ל א"צ. (דרשו 44) וכן הקל הגר"ז כשמקדש אחד ויש הרבה שולחנות עם פת א"צ לכסות רק בשולחן המקדש, ושל טועמי היין, ומאידך שמקדשים על מזונות א"צ כלל לכסות, שאינו פת הראויה ללחם משנה, משא"כ לאגר"מ והחוט שני זצוק"ל בסעודת פת כולם צריכים לכסות. וכן כתב החוט שני שקרש שתחת החלות אינו חוצץ למפה שמתחתיו, ונחשב לכיסוי. (חוט שני ח"ד פפ"ה ס"ק י"ח).

ד. בסי' רמ"ב כתב הרמ"א ונוהגים ללוש כדי שיעור חלה בבית לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט והוא מכבוד שבת ויו"ט, ואין לשנות! וטעם המנהג הביא המשנ"ב גם שהלישה והאפיה זה כבוד שבת ועוד טעם כדי לקיים מצוות הפרשת חלה, לפי שאיבדה את אדם הראשון שהיה חלתו של עולם שנברא בער"ש, והביא בביאור הלכה רמז לאפיית חלות בער"ש: "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו" את אשר תאפו אפו" משמע שיש לאפות בער"ש להכין לשבת, גם בזמן הגמ' היה מנהג קבוע לזה, כמו שהביא המג"א, ובעונותינו הרבים היום התחילו איזה נשים להשבית המנהג ההוא ולוקחין מן האופה, ולא שפיר עבדי, ומקטינים בזה כבוד שבת. אמנם בימינו אפשר לדון לזכות משום שאופים במאפיות חלה מיוחדת לשבת דעת הגר"ב צ"א אבא שאול זצ"ל שאין בזה חסרון בכבוד שבת, וכן דעת מרן הגר"ש אלישיב זיע"א שהמתענג יותר בחלת מאפיה אינו מחסר בכבוד שבת. ונפק"מ בין טעמי המשנ"ב דלעיל הביא מרן הגר"נ קרליץ זיע"א האם

דברים נפלאים מהגאון הגדול רבי בן ציון פלמן זצוק"ל בעל ה"שלמי תודה" לפרשת השבוע לרגל יום פטירתו י"ב שבט תשע"ה.

"יום השביעי שבת לה' אלוקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך".
(פרק כ' פסוק י').

לכאורה יש לדייק בלשון הפסוק, שכאשר כתוב את האיסור לעשות מלאכה נאמר "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך וגו'", ולכאורה המילה "אתה" היא מיותרת, שהרי אם נאמר "לא תעשה כל מלאכה" הפירוש הוא שהאדם מוזהר שלא לעשות מלאכה, א"כ מדוע צריכים לשוב ולומר "אתה" לפרש שאיסור המלאכה נאמר על האדם, הרי בעצם המילים "לא תעשה מלאכה" נאמר שאסור לעשות מלאכה ולשם מה צריך לכפול ולומר את המילה "אתה".

ובגמרא בשבת (דף קנ"ד ב'), הגמרא מדייקת כבר את המילה "אתה" שהיא מיותרת, ולשון הגמרא הוא "ליכתוב רחמנא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך, אתה למה לי". והגמרא דורשת מזה הלכה שאדם לא מתחייב בעונש על בהמתו שעשתה מלאכה בשבת, וזהו ההדגשה שהאיסור והעונש על "לא תעשה כל מלאכה" נאמר דווקא על "אתה" דהיינו כאשר האדם בעצמו הוא העושה את המלאכה, אבל כאשר עשיית המלאכה אינה נעשית על ידי האדם אלא על ידי בהמתו, אינו מתחייב בעונש, וע"ש. ונראה לומר שיש עוד רמז במה שהפסוק כופל את המילה "אתה" שהיא לכאורה כמיותרת.

הכלל הוא שכדי שאדם יוכל להנחיל לבניו ולבני ביתו את הדרך אשר ילכו בה, צריך שמלכתחילה האב בעצמו הדרך הזו תהא אצלו חשובה ויקרה, ומתוך כך הוא מסוגל להעביר ולהנחיל את זה לדורות הבאים. אבל דברים שרפויים הם אצל האב, אפילו שהוא בעצמו נוהג כך, מכל מקום אינו מסוגל להעביר ולהנחיל את זה לדורות הבאים.

ומעתה מובן מאוד הטעם שהפסוק כשכותב את איסור עשיית מלאכה הוא כופל וכותב "אתה", אפילו שכאשר נאמר "לא תעשה כל מלאכה" כבר נכלל האדם בעצמו בכל זאת הפסוק שב ומפרט "אתה". וי"ל דהנה לשון הפסוק הוא "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך, ובתך, עבדך, ואמתך, ובהמתך, וגרך אשר בשעריך", הפסוק מפרט שהציווי "לא תעשה כל מלאכה" הוא לא רק על האדם בעצמו, אלא אדם מצווה גם להנחיל ולצוות את בניו ובנותיו ועבדו ואמתו, שלא יעשו מלאכה. ומעתה יש לפרש שהפסוק במה שכפל וכתב "אתה" בא רמז, שהדרך היחידה שבה אדם יכול להנחיל לבניו ביתו את שמירת השבת שלא יעשו מלאכה בשבת, זהו כאשר הציווי של איסור עשיית מלאכה בשבת יהיה אצלו חזק ובר קיימא, ולא רפוי. שאם אדם יקיים הציווי של "לא תעשה כל מלאכה" בשמחה ובאהבה, והשבת תהיה אצלו קודש קודשים כמו שהפסוק אומר "זכור את יום השבת לקדשו", ומתוך כך יהיה נזהר בכל יכולתו לא לחלל את הקדושה ולא לעשות מלאכה בשבת, הרי הוא יוכל להנחיל לבניו ולבני ביתו את שמירת השבת שלא יעשו מלאכה. אבל אם האיסור הזה יהיה רפוי אצל האדם, וקיים את הציווי הזה כמלומדה ובצורה יבשה, הרי אפילו שהוא בעצמו

יקיים את הציווי בשלמות ולא יעבור עליו, בכל זאת להנחיל את זה לבני ביתו כבר לא יוכל. וזה מרמז המילה "אתה" שהקדים מיד אחרי הציווי, לומר שרק אם תקיים את הציווי בבחינת "אתה" שזה יהיה אצלך בכל החיות והקדושה, אז תוכל להמשיך את זה לבנך בתך וגו'.

וכעין זה שמעתי בשם הגר"א, שמפרש את הפסוק בפרשת ברית מילה, שנאמר (בראשית, פרק י"ז פסוק ט') "ויאמר אלוקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור, אתה וזרעך אחריך לדורותם". דלכאורה המילה "אתה" שכתובה בפעם השנייה "אתה וזרעך אחריך לדורותם", היא מיותרת, שהרי כבר בתחילת הפסוק כתוב "ואתה את בריתי תשמור" ולצורך מה נכפל בפסוק שוב את המילה "אתה". וביאר הגר"א שהפסוק בא לומר, שכדי שיוכל להנחיל לזרעו לדורותם את מצוות ברית מילה, הרי זה תלוי בעיקר ב"אתה", שכפי החזק שיהיה אצלו בעצמו קיום המצווה הזו, כך יוכל להעביר את זה לדורות הבאים.

שמירת שבת של בעה"ב משפיעה על כל בני הבית ואפילו על בהמתו

והנה בהמשך הפסוק בשמירת שבת נאמר "ובהמתך" - "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך, ובתך, עבדך, ואמתך, ובהמתך, וגרך אשר בשעריך". ונראה להמשיך ולבאר על דרך שנתבאר בתחילת הפסוק שהפסוק מקדים וכותב "אתה" שכפי חוזק ותוקף שמירת שבת שיהיה אצלך, כך תוכל להשפיע על בני הבית שישמרו את השבת. וזהו ההמשך "ובנך ובתך ועבדך ואמתך", ששמירת שבת של בעל הבית משפיע על כולם שישמרו את השבת כמו שצריך.

ובדרך זו יש לבאר גם את ההמשך "ובהמתך", שאדם שמשתדל לשמור את השבת בכל כוחו, זה משפיע אפילו על "בהמתך" שאפילו הבהמה שאין בה דעת ותבונה, הרי אם הבעלים ישתדל וישמור את השבת בכל כוחו, הוא יזכה לראות גם בבהמתו ענין של שמירת שבת. ונאמר בזה שהזכות של שמירת שבת לא משפיעה רק על בעלי דעה, אלא אפילו בהמה וחיה שאין בהם דעה, אפשר לזכות לראות בהם הנהגה של שמירת שבת. וזהו כעין מה שמצינו בגמרא בחולין (דף ז' ב') על חמורו של רבי פנחס בן יאיר שלא היה אוכל טבל, שהקדושה והזהירות של רבי פנחס בן יאיר השפיעו אפילו על חמורו עד שנהפך טבעו שלא לאכול טבל. כך י"ל לגבי שמירת שבת, שכאשר אדם זוכה לקיים את דיני השבת כהלכתם, ושובת ממלאכה בקדושה ובטהרה, הרי קדושת השבת משפיעה אפילו על בהמותיו שלא יעשו מלאכות בשבת.

ובפסיקתא (פרשת פרה) מביא בארוכה מעשה בחסיד, ששמירת השבת שלו השפיעה על בהמתו שלא יחלל שבת. וז"ל: "מעשה בחסיד אחד, שהיתה לו פרה אחת והיה חורש בה בכל יום ויום, וכשהגיע ביום השבת מניח אותה. לימים ירד אותו צדיק מנכסיו ולא היה בידו כלום, ומכרה לגוי אחד. והיה חורש אותו הגוי ששתי ימים, וכשהגיע ליום השבת הוציאה לחרוש בה, כשיצאה לחוץ רבצה תחת העול ולא רצתה לעשות מלאכה ביום השבת. והיה מכה אותה מכות רעות, ולא הועיל

ללמוד. וכמה שהחיזוק הוא יותר גדול, כך האור שמפיץ בעולם הוא יותר גדול, ומשפיע יותר ויותר בעולם.

וכאשר אדם מתחזק בתורה ובעבודת ה', החיזוק שלו לא משפיע רק על עצמו, אלא הוא גורם בזה השפעה של קדושה בכל כלל ישראל, וכל אחד באיזה דרגה שהוא עומד בה מתעלה מכחו לדרגה יותר גבוהה. וממילא זה ההדגשה בשמירת שבת "אתה" כלפי "גרך אשר בשעריך", שכאשר אדם מתחזק בשמירת השבת, זה משפיע אפילו על הרחוקים ממנו כמו גרך אשר בשעריך שיתקרב ויתחזק יותר בשמירת השבת.

ומרן הגרא"מ שך זצ"ל, היה אומר בשם מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, שהסיבה שיום כיפור הוא יום קדוש אפילו אצל אותם שרחוקים משמירת הדת, והם נזהרים בו שלא לחללו, אין זה רק משום שעצם היום הוא יום קדוש. אלא עיקר הסיבה היא משום שאצל שומרי התורה, היום הזה הוא יום מחזק, שמתחזקים בו ונזהרים מאוד בכל דיני היום, וזה משפיע שפע בכל העולם שאפילו אלו שרח"ל רחוקים משמירת הדת, הם מרגישים חיזוק גדול ביום הזה, ונזהרים שלא לחללו.

"את שבתותי תשמרו...". (שמות כ"ו - ב').

ובבעל הטורים כתב, "את שבתותי תשמרו, סמך לעבודת אלילים ששקול שבת כנגד עבודת אלילים". ודבר זה נפסק בהלכה ברמב"ם בהלכות שבת (פרק ל' הלכה ט"ו), וכתב "השבת ועבודה זרה כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגויים לכל דבריהם וכו'".

והנה השומר את השבת כהלכתה איתא בגמרא בשבת (דף ק"ח ב'), "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו". רואים בזה את המעלה הגדולה של שמירת שבת, שאפילו אדם עבר את כל העבירות החמורות עד שהגיע לידי עבודה זרה, אעפ"כ יכול לזכות למחילה על כל עוונותיו מכח שמירת שבת. ומצד שני רואים את החומר הגדול של חילול שבת שהוא שקול כעובד עבודה זרה, ודינו כגוי לכל הדינים.

ובספר חיי עולם (חלק ב' פרק ח') מבאר את הענין שמוחלין לו על כל עוונותיו, וכתב, שוודאי מדובר שעשה תשובה כמו שכתב הבית יוסף בסיומן רמ"ב, אלא שנשאר בו וזהמת וטומאת ע"ז שחטא בה קודם ששב בתשובה, אשר בודאי מבבלתו במחשבות טמאות רח"ל. ובזה אמרו חז"ל שמוחלין לו, והיינו שזכות והשפעת קדושת השבת מטהרתו ועוקרת ממנו שורש פורה ראש ולענה של בלבולי ע"ז, או בלבולי מחשבות כפירה רח"ל, או ספקות באמונה שכל זה הוא מסוג ע"ז רח"ל. ובשמירת השבת קודש כהלכתו בכל דקדוקיו ופרטיו יתפרדו כל פועלי און ושב ורפה לו ונעשה אהוב לפני המקום ב"ה, וכמו שכתוב כי אני ה' מקדישכם. והנה בשביל לקיים מצוות שמירת שבת כהלכתו צריך להתבונן בגודל מעלת וקדושת השבת, ולהעצים ולהגדיל בעיניו את מעלת היום הגדול הזה מאוד מאוד, עד שירגיש שאינו מסוגל ביום זה לעשות את המלאכות האסורות. אלא היום הזה כולו קודש לה' בתכלית הקדושה.

לזכור. כיון שראה אותו הגוי כך, הלך אצל אותו צדיק ואמר לו בא וטול פרתך, ששת ימים עבדתי בה, וביום השבת הוצאתי אותה לחוץ לחרוש בה, ורבעה תחת העול ולא רצתה לעשות שום מלאכה בעולם, והייתי מכה אותה ולא הועיל כלום. כיון שאמר לו כך, הביז אותו צדיק מפני מה אינה עושה מלאכה, לפי שהיתה למודה לנוח ביום השבת. אמר לו אותו צדיק לך, ואני אעמידה ואני אעשה שתהיה חורשת. כיון שהגיע אצלה אמר לה באזניה, אוי פרה פרה כשהיית בידי הייתי שומר את השבת, ועכשיו גרמו לי עונותי ומכרתי אותך לזה האיש, בבקשה ממך שתעשה רצון אדוניך. כיון שאמר לה כך, עמדה ובקשה לעשות מלאכה. אמר אותו הגוי הגד לי שמא כשפת אותה, לא אניח אותך עד שתגיד לי מה עשית לה, או מה אמרת באזניה. אמר לו אותו צדיק, כך וכך אמרתי לה. כיון ששמע הגוי כך, נבהל ונזדעזע וינשא ק"ו בעצמו ואמר, מה זאת שאין לה לא דעת ולא תבונה הכירה את בוראה, אני שבראני הקב"ה בצלמו ובדמותו ונתן לי דעת ובינה לא יהיה ראוי לי להכיר את בוראי. מיד נתגייר והיה ירא שמים, וזכה ללמוד תורה ונקרא רבי חנינא בן תורתא".

ונראה להמשיך ולפרש בדרך זו את סוף הפסוק שנאמר "וגרך אשר בשעריך" - "לא תעשה כל מלאכה, אתה, ובנך, ובתך, עבדך, ואמתך, ובהמתך, וגרך אשר בשעריך".

וי"ל שכאשר אדם מתחזק כראוי בשמירת שבת, שמירת השבת שלו משפיעה שפע של קדושה בכל העולם, וזה גורם חיזוק לכלל העולם, עד כדי כך שאפילו אנשים רחוקים מושפעים מכוחו ומתחזקים בשמירת השבת. וכמו שידוע בשם רבי ישראל סלנטר זצ"ל, שאמר שכאשר "פרוש" שיושב בקובנא מתחזק בתורה ובעבודת ה', זה משפיע על הפרופסור שיושב בפריז שלא ימיר את דתו. והנה קובנא היא ברוסיה, ופריז היא בצרפת, שהם רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, ובכל זאת חיזוק של פרוש - דהיינו אברך כולל, שמתחזק בקובנא משפיע על הפרופסור שיושב בפריז ויש לו פיתויים גדולים להמיר את דתו, כדי לקבל משרה יותר טובה, הרי החיזוק הזה משפיע שלא ימיר את דתו. וי"ל שעל זה מרמז הפסוק "אתה" לומר שכפי כמה ש"אתה" תתחזק בשמירת השבת, כך תשפיע לא רק על בני ביתך, כמו בנך בתך עבדך ואמתך, אלא אפילו על "גרך אשר בשעריך" שהוא רחוק ממך ואין לו שום שייכות אליך. שהקדושה שתשפיע בעולם מכח שמירת השבת, תשפיע אפילו עליו שיתחזק יותר בשמירת השבת.

והנה בענין זה יש מכתב ממרן החזון איש זצ"ל, שכתב "ואם היו אנשים בני תורה עמלים בתורה לאמתתה, היו מצילים ילדים הרבה, ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיוצא בזה, בשפע קדשם בהשתפך רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה, וכמו כן יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשת בהם לדקותם".

והפשט בזה הוא שכל חיזוק שאדם מתחזק, הוא משפיע בעולם יותר ורחניות, וההשפעה של רוחניות בעולם היא כמו פרוזקטור שמאיר באור גדול למרחקים, וממילא ההשפעה מזה מגיעה למרחקים שכל העולם כולו נהנה ומתעלה מאותו חיזוק ש"אנשים בני תורה עמלים בתורה לאמתתה". והפירוש "עמלים בתורה לאמתתה", הוא שמתחזקים בתורה ולומדים ברצינות ובהתמדה, כמו שצריך

אני ה' מקדשכם" לדעת את מעלת יקרת השבת. וכאשר יודעים מהי מעלת השבת, ההשתדלות וההתאמצות לשמור ולכבד את השבת יהיו ביתר שאת וביתר עוז, וממילא יזכו להשיג בו עוד ועוד השגות עליונות בלא קץ ובלא שיעור.

ולכן כאשר הקב"ה אמר למשה, "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם", הקב"ה אמר את זה בלשון "מתנה טובה יש לי", והוסיף ואמר "בבית גנזי", בשביל להודיע לישראל את המעלה העצומה של יום השבת. וכאשר אנו רואים שהקב"ה קורא לשבת "מתנה טובה", ולא זו בלבד אלא הוא שומרה במקום השמור ביותר "בבית גנזי", הרי זה אות והוכחה שהשבת היא באמת יקרה ונשגבה. שאם הקב"ה שהוא "עשה עושה ויעשה לכל המעשים" וכל העולמות הם כאין נגדו, והוא היוצר והעושה את כל הכסף והזהב והאבנים טובות שבעולם, "ומלכותו בכל משלה" כמו שאומרים "ואתה מושל בכל", הרי ודאי שבשביל שהקב"ה יחשיב איזה דבר צריך להיות שהדבר הזה יהיה מאוד מאוד חשוב ויקר. וממילא אם אנו רואים שהקב"ה מחשיב כל כך את השבת, זה אות וסימן על מעלת וקדושת השבת שהיא גדולה ונשגבה עד מאוד. ולכן כאשר הקב"ה אומר למשה "לך והודיע את ישראל" שיודיע לישראל את המתנה שהקב"ה נתן להם בשבת, הקב"ה מוסיף ואומר "מתנה טובה יש לי בבית גנזי" שעי"ז כלל ישראל יתבוננו ויבינו את גודל הזכות שקיבלו בשבת.

ודבר זה דומה לאדם שיש לו חפץ מסויים שהוא שומרו מכל משמר, וקונה לצורך זה כספת הכי מושבחת שבעולם, ושם הוא נותן את החפץ ההוא למשמרת, הרי ודאי נבין שהחפץ ההוא באמת יקר וחשוב לו עד מאוד. אבל בשביל שנדע שהחפץ הזה באמת יקר וחשוב, אנו צריכים לדעת מיהו אותו אדם, שאם הוא איש עני ואביון אין לנו שום הוכחה שהחפץ הזה באמת יקר, משום שיתכן שאותו אדם לפי מצבו שאין לו מאומה, הוא שומר כל כך חזק על חפץ כזה אע"פ שאינו יקר המציאות, כיון שזה אצלו כל רכושו. אבל אם האדם הזה יהיה עשיר מופלג אחד מעשירי העולם המופלגים ברוב עושרם, אם נשמע שהוא שומר איזה חפץ, נבין שהחפץ ההוא באמת יקר שביקרים, שאם הוא רואה לנכון לשמור את החפץ ההוא יותר מכל הרכוש שלו סימן שזה באמת יקר ושווה ערך רב. כך כאשר הקב"ה ש"מלא כל הארץ כבודו", אם הוא כל כך שומר ומייקר את השבת עד שנותנה בבית גנזי זה אות וסימן לכלל ישראל על מעלת יקרת קדושת השבת.

שוב מצאתי בספר בית ישראל לבעל החפץ חיים (פרק ב') שפירש כדברים הללו. והנה בילקוט בתהילים (פרק צ"ב, רמז תתמ"ג) כותב, "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות, רבי יצחק פתח ראו כי ה' נתן לכם השבת, מהו ראו, אמר רבי אמי מרגליתא דיהבית לכוון". מבואר שכאשר משה רבנו אומר לכלל ישראל, "ראו כי ה' נתן לכם השבת" הוא אומר בזה ראו את המרגלית שהקב"ה נתן לכם. וכל זה לייקר בפניהם את השבת שידעו ויבינו מהי השבת, מרגלית טובה שאין כמוה.

החזו"א סיפר על הגאון רבי אליהו חיים מלודז זצ"ל, שפעם אחת נודע לו בשבת שחטפו בעירו ילד יהודי לצבא הרוסי, מיד הלך אל מושל העיר והשתדל אצלו מאוד מאוד לפעול להחזרת הילד. השר הסכים לעזור ולפעול להחזרת הילד, ודרש בשביל זה סכום כסף גדול לשוחד. רבי אלי' הלך מיד בשבת לעשירי העיר והתרימם בשבת לצורך המצווה הגדולה הזו של פדיון שבויים. לאחר שהיה בידו את הסכום הנדרש הלך לשר ונתן לו את הכסף, השר הסכים להחזיר את הילד. אך אמר שכתבו את שמו של הילד ברשימת המגויסים לצבא, ואם עתה יתפסו שהילד ברח ושוחרר הוא יכול להעניש עונש רב. ולקרוע את הדף ג"כ אינו מועיל, משום שכאשר המלך יראה סימן של דף קרוע ידרוש ויחקור על הדבר, ושוב יכולים להעניש על זה בעונש גדול. לכן אמר השר לרב, שיקרא לכורך שיפתח את התפירות של הספר, ואז יוציא את הדף בלי לקרוע, ואח"כ ישוב ויכרוך באופן כזה שלא יהיה ניכר שהיה כאן דף כלל. הרב הזדרז ביום השבת לביתו של הכורך היהודי וציוה עליו שיקח את כלי עבודתו ויבוא עימו מיד לבית המלך, כמובן הכורך עשה כמצוות הרב, ומיד לקח את הכלים ויצא ללכת עם הרב. בהליכתם אמר לו הרב את העבודה המוטלת עליו לעשות עתה ביום השבת להצלת הילד מידי שמד. הכורך שהיה יהודי פשוט אמר לרב, אבל איך בשבת אני יכול לעבוד ולכרוך, הרי הידים לא עובדות בשבת! כך היתה ההרגשה של שמירת שבת אצל הכורך שהיה יהודי פשוט, ואע"פ שהבין שזה מצווה ודוחה שבת, מ"מ ההרגשה של שבת היתה אצלו כה קדושה ונעלה עד שהרגיש בחוש "שהידיים לא עובדות בשבת".

"מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה"

"ואתה דבר אל בני" אך את שבתותי תשמרו, (פרק ל"א, י"ג).

מובא בגמרא בניצה (דף ט"ז א'), "לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקב"ה למשה משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם וכו'". ופרש"י, לדעת כי אני ה' וגו', רישיה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רוצה אני שתודיעם מה מתנה חשובה אני מבקש ליתן להם. יש לדקדק בלשון הגמרא "מתנה טובה יש לי בבית גנזי", לכאורה מהי הלשון "מתנה טובה" הרי ודאי שאם נותן מתנה מסתמא היא מתנה טובה ולשם מה צריך להדגיש ולומר להם שזו מתנה טובה. עוד יש לדקדק מהי הלשון "יש לי בבית גנזי", מה נפ"מ היכן הקב"ה שומר את המתנה, אם בבית גנזי או סתם בביתו ובארמונו, הרי ודאי שגם אם המתנה נמצאת בבית ובארמון המלוכה היא ג"כ נמצאת במקום משומר, א"כ לשם מה הקב"ה אמר למשה שילך ויודיע לכלל ישראל שהקב"ה שומר את המתנה בבית גנזי. ונראה לומר שהענין שהקב"ה אמר למשה שילך ויודיע לישראל את ענין השבת היה בשביל שכלל ישראל יעריכו וייקרו את השבת, וכמו שכתב רש"י "רוצה אני שתודיעם מה מתנה חשובה אני מבקש ליתן להם", שידעו איזו מתנה חשובה היא השבת ויתנו אל לבם לייקרה, לכבדה ולשמרה כראוי. והנה עצם מצוות שמירת השבת, כלל ישראל שמעו במתן תורה במאמר "זכור את יום השבת לקדשו" וכבר נצטוו בכל ההלכות ודיני השבת, אלא שעדיין היה צריך להודיעם "לדעת כי

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין סים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת יתרו

- ג -

א. הנה יעו"י ברש"י (ברכות סג: בד"ה עשית חסד) שביאר, שאהרן וזקני ישראל היו האורחים של יתרו בסעודה ההיא, - אמנם במהרש"א (שם) כתב, שיתרו הוא הי' האורח של משה בסעודה ההיא עיי"ש, וכן פירשו עוד אחרונים, ואכמ"ל בזה.

והנה קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' רא, א) 'גדול מברך... והני מילי כשאין שם אורח, אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפי' אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית, ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה...'. עכ"ל, - ובמשנ"ב (שם ס"ק ד) כתב 'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן שבהם', עכ"ל.

- ד -

ומעתה י"ל שלדברי רש"י הנ"ל, שיתרו הי' בעל הסעודה, א"כ י"ל שיתרו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, - ולכאוי' יתרו לא הי' צריך לכבד בדווקא את משה, וכמש"כ במשנ"ב הנ"ל, 'ואם יש שם כמה אורחים, תלוי לפי דעתו של בעל הבית, ואפי' ליתן לקטן שבהם'.

אך לדברי המהרש"א הנ"ל, שמשה הי' בעל הסעודה, ויתרו ואהרן וכל הזקנים היו האורחים, א"כ י"ל שמשה רבינו כיבד את אחד מהאורחים, בברכת הזימון וברהמ"ז, (ובזה אכתי יש לדון, האם משה הי' צריך לכבד בדווקא את יתרו, - דיתכן דדברי המשנ"ב הנ"ל לא נאמרו, ככה"ג שאביו או חמיו הינם אחד מהאורחים, משום דכבוד אביו וחמיו זהו סוג כיבוד אחר, ממה שצריך לכבד אדם גדול בתורה, וע"ע בזה ואכמ"ל).

- ה -

ואמנם באמת יש להוסיף לפלפל עוד, דגם אי נימא כדברי רש"י הנ"ל, דיתרו הי' בעל הסעודה, אך מ"מ אכתי יש מקום לדון ולומר, דיתרו לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה יעו"י במשך חכמה שכתב וז"ל, 'לדעתי יתכן לומר, זבחים שהקריב יתרו היו זבחי תודה, ולכך אכלו לחמי תודה לפני האלקים', עכ"ל.

- ו -

ומעתה לפי דברי המשך חכמה הנ"ל יש לדון, לדעת האי מ"ד דס"ל דגם קדשים קלים הוו ממון גבוה, דא"כ נמצא שיתרו כיבד את האורחים בלחמי תודה שהוו ממון גבוה, וא"כ יש לדון האם בכה"ג האורחים היו מחוייבים לברכו בברכת האורח, - או"ד דכיון דהוא כיבד אותם בלחמים של ממון גבוה, לכן הם לא היו חייבים לברכו בברכת האורח, כיון דהוא לא כיבד אותם בפת מממונו אלא בפת של ממון גבוה, - וצ"ע בזה.

ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים: (ית, יב.)

הנה רבינו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב בספרו 'טעמא דקרא', שיתרו הזמין אותם לאכול יחד עימו לחם, בכדי שעיי"ז יוכל אח"כ לברך ברהמ"ז עם ברכת הזימון, - ונראה מדבריו שם, שאח"כ כשסיימו לאכול ובאו לברך, אזי יתרו הי' זה שבירך את ברכת הזימון וברהמ"ז, עיי"ש.

אמנם לכאוי' יש מקום לדון ולפלפל טובא, מי באמת הי' אמור להתכבד שם לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, - דלהלן יתבאר, שלכאוי' י"ל שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - ויש בזה גלגל החוזר, וכפי שיתבאר להלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יעו"י ב'משך חכמה' (שם) שכתב, שלמ"ד שיתרו בא לאחר מתן תורה, אזי י"ל שמשה רבינו אכל יחד עימם בסעודה ההיא (ולא שימש לפניהם), עיי"ש.

ומעתה לצד זה יש לדון, דכאשר עמדו אח"כ לברך את ברהמ"ז, אם נניח שמשה רבינו מצידו ביקש לכבד את יתרו לברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, מדין כבוד חמיו (עיי' בביאור הגר"א יו"ד סי' רמ, לב), הרי יעלה שאע"פ שי"ל שיתרו מצידו, לא הי' צריך לכבד בחזרה את משה רבינו בברכת הזימון (כיון שמשה עצמו כיבדו מדין כבוד חמיו).

אך מ"מ יתרו מצידו הי' צריך לכבד את אהרן הכהן בברכת הזימון, כיון שאהרן הי' גדול ממנו בתורה, וקיי"ל (שו"ע או"ח סי' רא, א) שהגדול מברך, - (וגם יש לדון עוד, שהי' צריך לכבדו גם מצד שאהרן הוא כהן, - אך בנקודה זו יש לפלפל עוד, ואכמ"ל בזה).

- ב -

ומאי"ד, אהרן הכהן מצידו הי' צריך לכבד את משה רבינו בברכת הזימון וברהמ"ז, כיון שמשה הי' מלך (שמו"ר פ"ב, ו), ומחמת כבודו של מלך הי' צריך לכבדו בזה, - משום דאף אי נימא שלאהרן הכהן כבר הייתה אז את המעלה של כהן גדול, אך מ"מ הרי קיי"ל בגמ' (הוריות יג.) שמלך קודם לכהן גדול עיי"ש, (ועוד, דהא יש דס"ל, דמשה רבינו גם הי' כה"ג, עיי' בובחים קב.).

ונמצא, שאהרן הי' צריך לכבד את משה, ומשה הי' מכבד את יתרו, ויתרו הי' צריך לכבד את אהרן, ואהרן הי' צריך לכבד את משה, וחוזר חלילה... - וא"כ יש כאן גלגל החוזר, ויש לדון ולפלפל בזה, מי הי' אמור לבסוף להתכבד בברכת הזימון.

ויש לפלפל טובא בזה מכמה צדדים, וכדלהלן.

[ואמנם אי נימא שליתרו הי' שם את דין בעל הסעודה וכן"ל, אזי אכתי יליע בזה, האם הא דקיי"ל דהחתן מברך, הוא גם בכה"ג שהחתן הוא בעל הסעודה, ואם יברך בעצמו תתבטל מחמת זה ברכת האורח, וצ"ע בזה].

- י -

ג. ולעצם הספק של הגלגל החוזר הנ"ל, יש מקום לפשוט את הספק, גם בציור שמשה אהרן ויתרו היו כולם בעלי הסעודה, וכדלהלן.

דהנה יעוי' בספר 'שיעורי שלמי תודה' (ענייני ברכות וירידת גשמים, עמ' כד), שהגרבי"צ פלמן זצ"ל יסד שם (ע"פ הגמ' בזבחים צ:) כיצד ניתן להכריע בספיקות של גלגל החוזר, עיי"ש בהרחבה.

ולפי דבריו שם י"ל נמי בנידו"ד, שכיון שישנן ב' סוגי מעלות של קדימה בספק שלפנינו, - והיינו שהמעלה של משה והמעלה של אהרן, שתיהן שייכות לאותו סוג של מעלה אחת (כלפי המעלה של יתרו), - כיון שהמעלה של משה בכך שהוא מלך, הינה מעלה בעצם חשיבותו של משה, שיש לו חשיבות בכך שהוא מלך, - וכן המעלה של אהרן בכך שהוא גדול בתורה (וכן בכך שהוא כהן וכן"ל), הינה מעלה בעצם חשיבותו של אהרן, שיש לו חשיבות בכך שהוא גדול בתורה.

ומאידך, המעלה של יתרו שהי' למשה לכבודו משום שהוא חמיו, אינה מעלה בעצם חשיבותו של יתרו, שמשה הי' צריך לכבודו משום שהוא אדם חשוב, שהרי אין ליתרו מעלה וחשיבות בעצמו יותר ממשה, - אלא זהו רק דין מהלכות כבוד חמיו, שחייב אדם לכבוד חמיו (שו"ע יו"ד סי' רמ, כד), אך ליתרו באמת אין חשיבות בעצם יותר ממשה.

- יא -

וא"כ בכה"ג יסד שם הגרבי"צ פלמן זצ"ל, שדנים בתחילה רק את ב' הדברים שיש להם את אותו סוג של מעלה (כלפי הדבר הג', שמעלתו שונה לגמרי), - והיינו דבנידו"ד יש לדון בתחילה רק את משה ואהרן, שבשניהם הסיבה להקדימם היא מחמת שיש להם חשיבות בעצמם, ודנים ביניהם מי קודם למי, - וכאשר נדון אותם בתחילה בפני עצמם, הרי משה קודם לאהרן, כיון שמלך קודם לכהן גדול וכן"ל.

ולאחר שהכרענו בתחילה שמשה קודם לאהרן, אזי אהרן יוצא ומסתלק מהספק, כיון שהוא ודאי אינו קודם למשה, - ואז בשלב ב' דנים את ב' הספיקות שנשארו (דהיינו הספיקות שיש להם ב' סוגי מעלות שונות), ובנידו"ד היינו את משה ויתרו.

וא"כ לפי"ז כד נימא שמשה הי' מכבד את יתרו בברכת הזימון משום כבוד חמיו, א"כ יעלה שיתרו לא הי' צריך לכבד את אהרן מדין גדול בתורה, כיון שהרי אהרן כבר הסתלק ויצא לגמרי מהספק בתחילה, ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין

לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ואי נימא כהצד הב' הנ"ל, דהם לא היו חייבים לברכו בברכת האורח, א"כ לפי"ז י"ל דיתרו גם לא הי' יכול לקבוע מדין בעל הסעודה, מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז, כיון שלהנ"ל לא הייתה ליתרו כלל את מעלת ודין 'בעל הסעודה', שיוכל לקבוע מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז וכן"ל.

- יז -

[ואמנם אכתי יש מקום להוסיף ולפלפל בזה, דבפשטות י"ל דיתרו כיבד אותם גם בבשר ודגים וכל מטעמים, ולא רק בסעודת פת גרידא, - וא"כ יש לדון, האם הם היו מחוייבים לברך את יתרו בברכת האורח, על הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דברכת האורח נקבעת רק לפי הפת.

ובאמת יש לדון בזה בנידון חדש, שהוא מהמעשים שבכל יום, שמצוי שכאשר משפחה מתארחת אצל משפחה אחרת לסעודה, אזי האורחים רוצים לשאת קצת בעול ההכנות לסעודה, ולכן יש אורחים שנוהגים לאפות חלות עבור כל בני הסעודה, ולהביא עימם את החלות לבית המארחים עבור הסעודה.

ומעתה יש מקום לדון בזה, האם האורחים הנ"ל מחוייבים לברך את ברכת האורח משום הבשר ודגים וכל מטעמים, - או"ד דכיון דאת הפת הם הביאו, א"כ נמצא שבברהמ"ז הם התחייבו רק מחמת הפת שלהם, וא"כ אולי נימא שאין בכה"ג מדינא דגמ', את החיוב של ברכת האורח.

- ח -

ושלחתי לשאול את הנ"ל לפני מורי הוראה מובהקים שליט"א, - והיו שהשיבו שבכה"ג באמת אין חיוב של ברכת האורח, כיון שאכילת הפת המחייבת בברהמ"ז, הרי הייתה רק מהפת שלהם, ולא מהפת של המארחים.

ומאידך היו שצידדו, שכיון שגם על הבשר ודגים וכל מטעמים יש חיוב ברכה אחרונה, ובאמצע הסעודה הרי כל האוכל מתחייב בברכת המזון, א"כ נמצא שהברהמ"ז שייכת גם לבשר ודגים וכל מטעמים.

ולכן י"ל דגם בכה"ג שהפת הייתה משל עצמם, אך מ"מ הם חייבים לברך את ברכת האורח, כיון שברהמ"ז הרי פוטרת גם את הבשר ודגים וכל מטעמים, שהם קיבלו מהמארחים שלהם, - ויל"פ עוד בזה אך אכמ"ל.

ומעתה יש נפ"מ בחקירה הנ"ל, גם לגבי מה שהסתפקנו לעיל, האם ליתרו הייתה את מעלת בעל הסעודה, שיוכל לקבוע מי יתכבד בברכת הזימון וברהמ"ז וכן"ל].

- ט -

ב. ויש להוסיף לפלפל בזה עוד, דמצד אחר יש לדון ולומר, דהיו צריכים כולם לכבד את יתרו בברכת הזימון וברהמ"ז, וכדלהלן.

דהנה כתב המשנ"ב (סי' קסז, סח) בשם המג"א, שהחתן ביום חתונתו בוצע את הפת, אע"פ שיש בהמסובין גדול ממנו עיי"ש, - ויעוי' בב"י שהקודמים לבצוע, הם קודמים גם לברך ברכת הזימון וברהמ"ז (חוץ מכאשר בעה"ב בוצע, שבברהמ"ז דינו לכבד את האורח וכן"ל).

ויש שביארו, שהטעם שהחתן ביום חתונתו בוצע, וגם מברך ברכת הזימון וברהמ"ז, הוא משום שכל הסעודה הינה לכבוד חתונתו, וא"כ בדין הוא, שהוא יהי' זה שיתכבד לבצוע ולברך את ברכת הזימון וברהמ"ז.

ומעתה יעוי' במש"כ במדרשים, שסעודת יתרו הייתה סעודת ברית מילה או סעודת גירות, - ולפי"ז להנ"ל י"ל, דכיון דכל הסעודה הייתה לכבוד מילתו או גירותו, א"כ י"ל דכולם היו צריכים לכבד את יתרו לבצוע, ולברך את ברכת הזימון וברהמ"ז, משום דהוי דומיא דחתן ביום חתונתו הנ"ל, - ודו"ק ונפלא.

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ליקרן צרכי הרבים - ולגלול למשבצת המציינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.

להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצד מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת יתרו התשפ"א גליון 160

דשמיא וכוחות להתמודד (שאין ה' מביא לאדם ניסיון שלא זכל לעמוד בו), ויזהר שלא להיכשל בעבירה חלילה, עליו לפעול בחכמה ובתבונה, ולהתפלל לה', ינסה להתגבר ויצליח בעזרת ה'.

אכן עיקר הקושי של האדם משום שאינו יודע שהוא בניסיון, וכבר הבאנו את המעשה עם אדם אחד שרצו למנותו לתפקיד בכיר בשב"כ, אבל בתחילה התחפשו לערביים שחוטפים אותו, והזהירוהו שיקבל עינויים עד שיגלה סודות מסויימים של המדינה, על אף שסירב נתנו לו ארכה עד למחרת בבוקר. וכל הלילה הוא לא יכל להירדם מרוב פחד מה לעשות... אבל בבוקר שלקחו אותו לעינויים, אמרו לו שאם הוא לא יסכים לגלות, יענישוהו בענשי הגוף, קשים ומרים... אבל הוא אמר בצורה שלא משתמעת לשני פנים: אתם יכולים לעשות לי מה שאתם רוצים, אבל אני לא מגלה שום סוד. מיד כשהם שמעו זאת, הורידו מעל פניהם את המסוה, ונתנו לו יד בברכת 'מזל טוב' שיוכל לקבל את התפקיד הבכיר. לאחר זמן כשנשאל מבני משפחתו, כיצד היה כל כך אמיץ לעשות זאת, הוא השיב להם בפשטות: בלילה הם שוחחו בחדר הסמוך, כשהייתי את אוזני לקיר ושמעתי שהם מדברים בשפת העברית, הבנתי שאינם מחבלים אמיתיים, ואין זה אלא תרגיל בלבד. והואיל והבנתי שזה רק ניסיון לראות אם אני עומד בפני איומים ועינויים, לכן לא נרתעתי ואמרתי כך. ומוזה יש ללמוד שגם האדם, אף על פי שקשה לו לפעמים להתגבר על יצרו, אבל אם ידע שזה בסך הכל ניסיון זמני שבודקים אותו משמים, אם אפשר להעלותו בדרגה, ממילא יהיה לו קל להתגבר עליו.

וכעין מה שהבאנו מדברי הספר חסידים (סימן קנה) שאם בא לאדם ניסיון וקשה לו לעמוד בזה, יחשוב לעצמו, הלא אילו היה בשעת השמד, והיו רוצים להורגו או לייסרו אם לא יחטא, בודאי שהיה מוסר את עצמו על קידוש השם, וכיצד על דבר קטן כזה אינו מתגבר על יצרו, ולכן בודאי יתגבר עליו ויקבל שכר טוב, עכ"ד. והוא כאמור, כי מה שכעת קשה לו להתגבר, הוא משום שאינו יודע שעומד הוא בניסיון, כשם שרואה זאת

כה יראת שמים ממעמד הר סיני

שאלה: מה זכל האדם להזכיר לעצמו כדי שלא יחטא?

א. שמות כ, יז: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תזוטאו". מבואר שבכח זכירת מעמד הר סיני לגרום ליראת שמים שלא יחטא האדם, ואם כן כיצד איפוא אף שכולנו היינו במעמד הר סיני, עדיין ישנם כאלו שחוטאים. אלא משום שלא נתבטל כח הבחירה, ואף שבמעמד הר סיני ניתן הכח של יראת ה' (כנראה על ידי שניתנו בקולות וברקים וענן כבד וקול שופר חזק מאוד) שלא יחטאו לה', אבל אינו מוכרח שכל מי שהיה שם יותר לא יחטא, שאם כן היה מתבטל כח הבחירה, ומטרת האדם בעולם הזה היא שיבחר בטוב ויתגבר על הרע, ולכן כדי שמעמד הר סיני ישפיע עליו, יש לו לעבוד על כך בעצמו. וכבר האריך בזה במשמר הלוי להגרמ"מ שולזינגר (במכתבים בשנת תשל"ד, ועיין שם מה שהביא מגדולי ישראל).

תשובה: חרוצה לעבוד על עצמו שלא לחטוא, יזכיר לעצמו את מעמד הר סיני ובכך יקבל יראת שמים שלא יחטא עוד.

הרגשת בעל הניסיון

שאלה: חנמצא בניסיון, האם יש לו לפחד מזה?

ב. שמות כ, יז: "ויאמר משה אל העם אל תיראו, כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תזוטאו". אולי אפשר לפרש כי מאחר שראה משה את ישראל דואגים כיצד להתמודד במצב זה, אמר להם: אל תיראו, כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, אין לכם מה לפחד מדבר זה, כי כך דרכו של הקדוש ברוך הוא שמנסה את בריותיו, לראות שיכולים הם להתגבר על יצרו, כי האדם, לעמל יולד, וירד לעולם הזה כדי להתמודד בנסיונות ולהצליח בהם, וכפי שהרחבנו לעיל (בראשית לו, א' מעלת החיים מתוך הקושי והעמל) שעיקר גדילת האדם ושכרו בתורה ובמצוות, הוא דוקא מתוך הקשיים והנסיונות. ואף על פי שמלכתחילה מבקשים אנו כל בוקר (בברכות השחר) "ואל תביאנו לידי ניסיון" משום החשש שלא יעלה בידינו לעמוד בו ונכשל חלילה, (כמו שממשיכים "ולא לידי בויזן"), אבל אם בכל זאת הקדוש ברוך הוא הביא זאת, בודאי שזהו תפקידנו להתמודד ולהתגבר, לא צריך לאבד עשתונות, כי ביחד עם הניסיון מקבל סיעתא-

1. כמו שיתבאר להלן (דברים ח"ב כא, יא' ס' התמודדות בניסיון) שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרונא עם בריותיו, ולא מביא לאדם ניסיון בלא שיהיה לו כח להתמודד עמו, ולכן לעולם לא שייך לומר: אני לא יכול, כי אם הוא במצב זה הוא יכול, וברגע שלא יוכל הקדוש ברוך הוא יוציא מהניסיון. אך על האדם להזדרז שלא להכניס עצמו לנסיונות חדשים, כי על זה אין הבטחה שיהיה לו כוחות להתמודד.

שאלה: מהי נחיצותה של מידת יראת שמים?

ד. שמות כ, יז: "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תזטאו". פירש רש"י "על ידי שראיתם אותו יראוי ומאויים, תדעו כי אין זולתו ותיראו מפניו". והרמב"ן כתב "ולמען תהיה יראתו על פניכם – בראותכם כי הוא לבדו האלקים בשמים ובארץ, ותיראון ממנו יראה גדולה". והיינו משום שעל ידי היראת שמים, יפחד האדם לחטוא שלא לעבור חלילה את רצונו יתברך. גם בחינוך ילדים, לפעמים יש להשתמש בכעס הפנים ולהראות מאיים קצת, כדי שיבינו שאין עניינים אלו הפקר, וצריך להקפיד עליהם וכדומה, ועל ידי יראה זו לא יחזרו על המעשה פעם נוספת.

כיוצא בזה מצינו בבריאת העולם, שנאמר (בראשית א, ו) "ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים והיה מבדיל בין מים למים", ופירש רש"י "יהי רקיע – יתחזק הרקיע, שאף על פי שנבראו שמים ביום הראשון, עדיין לחים היו וקראו בשני מגערת הקדוש ברוך הוא באמרו 'יהי רקיע' כאדם שמשותמם ועומד מגערת המאיים עליו". מבואר שהיות והיו השמים מתרופפים לכן הוצרכו גערה כזו שעל ידי כך נגרם להם להקפות, להתחזק ולעמוד בכוחם. ובשיעורי חומש מהגה"צ רבי שלמה וולבה הביא ששמע מהמשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל, שגם אצל האדם יכול להיות מהלך כזה. כשאדם רוצה להתחזק באיזה ענין, לפעמים הוא מצליח בזה ולפעמים לא. אך כשהוא מכניס לזה יראת שמים, הדברים נעשים למגובשים וחזקים. ליראה יש את הכח לתת לדברים את החוזק שלהם, כאדם שמשותמם ועומד מגערת המאיים עליו.

כעין זה אמר הרבי מקוצק זצ"ל, שכאן המקור לביטוי "יראת שמים", ולא אומרים "יראת ה'", משום שהכוונה שכשם שהשמים שמעו אז גערת הקדוש ברוך הוא ומכך התחזקו עד היום, כך חייב כל אדם לחיות ביראה תמידית מכח ההופעה הראשונה של הקדוש ברוך הוא לפני כלל ישראל במעמד הר סיני (וראה עוד במה שנתבאר בדברים לב, א). רמז לדבר כתבה התורה (דברים ה, כו) "מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי וגו' כל הימים", כלומר שיראת שמים זו תתקיים בהם "כל הימים" לדורי דורות, ותחזיקם במעמד עובדי ה' באמת. וכבר ידוע חובת שני עניינים אלו, אהבת ה' מחד, ויראת ה' מאידך, כי 'אהבה' גורמת לפריצת המסגרת ואופן קיום המצוות גם כשאינו מצווה, אך פעמים מרוב האהבה יכול גם לזלול בחלק המצוות שכבר מחוייב בהם, כגון שבאותו הזמן אינו מרגיש מספיק את תחושת האהבה וכדומה, לכן צריך מאידך את מידת ה'יראה' הנותנת גדרים, מצמצמת ומגבילה לזמנים וחייבים, ועל פי שני עדים... יקום דבר' (להלן יט, טו), לפרוה כראוי³.

³ בזה מובן גם מה שגערה זו נעשתה דוקא ביום שני, שהרי ידוע שששת ימי בראשית ויום השביעי עמם הם כנגד שבע הספירות שבהם מנהיג הקדוש ברוך הוא את העולם, ביום ראשון הוא ספירת החסד, וביום שני הוא ספירת הגבורה והדין. ולכן מובן שלאחר

בחוש בשעת השמדה, אך אם יתבונן בדבר יבין כיצד כל פיתוי לחטא, קטן או גדול, הכל הוא ניסיון בעבורו, ועליו להתגבר ולוותר מרצונותיו כדי לקיים את מצות השם.

תשובה: הנמצא בניסיון, לא יפחד ויחשוש כיצד יעמוד בו, כי אם ניתן לו זאת משמים, תפקידו להתגבר עליו, ועם הניסיון מקבל כוחות להתגבר.

מעלת הניסיון

שאלה: מה קורה לאדם שעובר את הניסיון בהצלחה?

ג. שמות כ, יז: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תזטאו". פירש רש"י "לבעבור נסות אתכם – לגדל אתכם בעולם, שיצא לכם שם באומות, שהוא בכבודו נגלה עליכם. נסות – לשון הרמה וגדולה, כמו 'הרימו נס' (ישעיה סב, י), 'ארים נסי' (שם מט, כב), 'וכנס על הגבעה' (שם ל, יז) שהוא זקוף". זהו גם הפירוש של ה'נס' שהוא הדגל הנמצא על הספינה, שהוא מלשון התרוממות, הוא גבוה מאוד הנראה לעיני כל, וצריך לדעת שגם כל אדם שעובר 'ניסיון' הוא כדי להרימו ולנשאו, כמאמר דוד (תהלים ס, ו) 'נתת ליראיך נס להתנוסס', כלומר שהקדוש ברוך הוא מעמיד את הצדיקים בניסיון כדי להרימם ולהגביהם לדרגה גבוהה יותר², וכל אדם שעבר עליו ניסיון נוסף, הרי הוא מתגדל בכך ומתרומם יותר ויותר.

וכן אמרו חז"ל (ב"ר נה, א) "כתוב בבראשית כב, א) 'ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם', כתוב (תהלים ס, ו) 'נתתה ליראיך נס להתנוסס, מפני קושט סלה, ניסיון אחר ניסיון וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה, וכל כך למה? מפני קושט בשביל שתתקשט מידת הדין בעולם, שאם יאמר לך אדם: 'למי שהוא רוצה (הקדוש ברוך הוא) להעשיר מעשיר, למי שהוא רוצה מעני, ולמי שהוא רוצה הוא עושה מלך, אברהם – כשרצה עשאו מלך, כשרצה עשאו עשיר', יכול אתה להשיבו ולומר לו: יכול אתה לעשות כמו שעשה אברהם אבינו? והוא אומר: מה עשה? ואתה אומר לו: (הלא הוא עבר עשר נסיונות בחייו, והגדול שבכולם הוא עקידת יצחק ככתוב בבראשית כא, ה) 'ואברהם בן מאת שנה בהולד לו', ואחר כל הצער הזה נאמר לו (כב, ב) 'קח נא את בנך את יחידך, ולא עיכב. הרי (כלומר, זה שכתוב) 'נתת ליראיך נס להתנוסס'."

תשובה: העובר את הניסיון מה' בהצלחה, מתעלה ומתרומם לדרגה גבוהה יותר בעבודת ה'.

² ברש"י שם פירש "נתתה ליראיך נס – נסיונות של צרות הרבה, להתנוסס – להיות מנוסים בהם אם יעמדו ביראתך", כלומר שהקדוש ברוך הוא נותן לצדיקים ניסיון כדי לראות אם יעמדו בניסיון (וכמו שהבאנו במקום אחר שאחד הדרכים לדעת אם האדם מקיים התורה כראוי, הוא על ידי שעומד ומקיים התורה גם מתוך הנסיונות). אבל במצודות דוד פירש "נתתה – מעתה נתן ליראיך הרמה להתרומם בעולם", וכן פירש במצודות ציון 'נס להתנוסס – מלשון נס וכלונס, והוא ענין הרמה והגבוהה כנס (הדגל שעל הספינה) הגבוה". וכן פירשנו למעלה. (ויל"ע דמאחר שרש"י פירש הנס מלשון הרמה וגדולה, למה לא פירש בנביאים גם כן פירוש זה כפירוש המצודות).

ועל ידי 'יראת שמים' שוב אין מקום לחטוא, וכפי שביאר ה'בית הלוי' (שמות כ, יד) במצות "לא תחמוד", שכן "רבים תמהו היאך שייך אזהרה על זה, ומה יעשה האדם אם הלב חומד... (אלא התירוץ) שהנה כל אדם יוכל לשער בעצמו וברור הוא שאם יתאוה לאיזו דבר תאוה היותר גדולה אצלו, כל אחד לפי טבעו, ויהיה גם קרוב להשיג תאוותו, וילך אחריה, ואז היצר הרע בוער בו כאש, אלא שדרך הילוכו הוא על גב הנהר הקפוי מקרה, ובדרך ריצתו נחלקה רגלו על הכפור ועמד ליפול, הרי באותו רגע... יבטל ממנו כל אותו התאוה, (משום) שהפחד שנתפחד מהנפילה העביר ממנו כל רצונו, שכן יסד הבורא יתברך בטבע כל הברואים שגם מעט פחד שיעלה על לב האדם מעביר ממנו כל כוחות התאוה והתמדה⁴, ואם כן אחרי שהזהירה התורה בלאו של 'לא תחמוד' ואסרה לחמוד, אם היה לאדם יראה מן האיסור, אפילו יראה קטנה כיראת הנפילה, גם כן שוב לא יחמוד כלל. ובוזה יבואר טעות האדם מה שסובר שיש לו תירוץ על המעשים הרעים שעושה, כי בא לו על ידי תגבורת היצר הרע, ואין זה תירוץ, כי אם היה מעלה על לבו אפילו מעט יראת ה', לא היה היצר יכול לו כלל. (והיינו משום) שהיצר הרע אינו חזק כלל, כי במעט יראה נתבטל כל הכח שלו, ועיקר שליטתו הוא רק במה שמשכח מקודם (את) היראה מלב האדם. וזהו שאמר הכתוב (דברים י, יב) 'מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה כו' וללכת בדרכיו', כי אם יהיה לך יראה ממילא תקיים הכל. וזהו ביאור הכתוב (כאן) 'ולבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו', כי על ידי היראה ינצל מן היצר הרע ולא יחטאו כלל".

מסופר שפעם שאלו את נכדו – הגרי"ז מבריסק זצ"ל: למה הוא כל כך חושש לאיסור, וכי הרב נכשל פעם שהוא כל כך חושש על להבא? השיב הגרי"ז: דבר זה לא נובע מרגשי עצבנות (הנקרא: גערווען) וכדומה, אלא אסביר לך, האם פעם נפלת מהמיטה באמצע השינה, השיבו אותו אחד: לא, ואני גם לא חושש שזה יקרה. אמר לו הגרי"ז: וכעת, אם נניח אותך בגג בנין של עשר קומות בלי מעקה, האם תסכים לישון שם לילה אחד בלבד, השיבו הלה: לא, בשום פנים ואופן, הלא זה פחד מות. שאל אותו הגרי"ז: מה כל כך מפחיד בזה, הלא אתה העדת בעצמך שמעולם לא נפלת מהמיטה, ואם כן אין שום סיכוי שבדיוק הלילה שתישן על הגג תיפול, ומדוע אתה

חושש? אמר הגרי"ז – וכך אני בדיוק מרגיש, כאילו אני נמצא על גג של בנין רב קומות, שאפילו אם מעולם לא נפלתי, אבל כיון שאם אפול אז המצב יהיה חמור מאוד, לכן אני נוהר מאוד שלא אפול. ואם כך היתה הסתכלותנו על חשש עבירה, בפרט אם היינו מעיינים מה שכתבו ספרי המוסר והמקובלים, כמה הרס וחורבן נוצר בכל עבירה, בודאי היינו נוהרים ובורחים ממנה לפחות כמו מן האש.

תשובה: הנחיצות הגדולה של מידת יראת שמים היא שמכח הפחד והיראה לא ירצה האדם לחטוא כלל, ויעשה רצון קונו באמת ובתמים.

התחדשות בתורה

שאלה: כיצד ניתן להסתכל על דברי התורה, כדי שלא יהיה בהם קצת רפיון חלילה?

ה. שמות יט, א: "ביום הזה באו מדבר סיני". פירש רש"י "ביום הזה – בראש חודש (כמו שלמדו בשבת פו: מגזירה שזה), לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא' (שהרי כאן הוא סיכום של דבר שעבר, ולכן גם כתב 'באו מדבר סיני' בלשון עבר, ולא 'באים למדבר סיני' בלשון הווה, ואם כן מהו (שכתב) 'ביום הזה' (שהוא בלשון הווה), (אלא ללמד) שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו". **לפעמים יכול לבא לאדם איזה רפיון, ולומר: הלא גם אתמול למדתי תורה, ומחר אלמד, ואם כן לא נורא אם יום אחד לא אתמיד בה. אבל צריך לדעת שמלבד האיסור של 'ביטול-תורה' שאין לו להימנע מלימוד התורה בשעה שיכול, ואפילו לרגע אחד (כמבאר במנחות טז:), כל יום ויום מסוגל לחידושים בתורה ועבודת ה' המיוחדים דוקא לאותו יום בלבד, ואם נמנע מללמוד בו שלא לצורך – נמצא שמפסיד את אותם חידושים.**

ולכן ישים אל ליבו, שבכל יום יש נתינת התורה מחדש, כדברי הט"ז (א"ח ח מז, ה) שתקנו לחתום בברכת התורה "נותן התורה" בלשון הווה ולא "נתן" בלשון עבר, לפי שהוא יתברך נותן לנו תמיד בכל יום תורתו, דהיינו שאנו עוסקים בה וממציא לנו הוא יתברך בה טעמים חדשים וכמו שדרשו (עירובין נד:): על הפסוק (משלי ה, יט) "דדיה ירווך בכל עת", מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם, עיין שם. נמצא שבכל יום ויום יש מעין קבלת התורה לכל הלומד בתורה, שמתחדשים לו חידושים חדשים וטעמים מחודשים (כמו שיתבאר להלן בדברים ח"א ה, יט 'נתינת התורה לדורות', שם ו, ו 'התחדשות התורה').

וכתב הכלי יקר שלכן לא נזכר בתורה בפירוש זמן מתן תורתנו, לפי שהקדוש ברוך הוא לא רצה להגביל יום ידוע למתן תורה, כי צריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מימות השנה, ואמרו חז"ל (שם) שהתורה נמשלה לדד, שכל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש. ולכן צריך שיהיה דומה לו בכל יום כאילו קיבלה היום מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, ולכן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, עד כאן.

כיוצא בזה כתוב (דברים ו, י) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום", ופירש רש"י (ומקורו בילקוט שמעוני ו, תתמ. וסיפרי ואתחנן

יום ראשון שהיו השמים בצורת החסד שהוא בחינת אהבה והתרופפו, והצרכה הגערה בחזקת ביום השני שהיא במידת היראה כדי לחזקם.

⁴ **משום** זה יש מתירים להרים חתן על הכתפיים, משום שמפחד ליפול [אף שיש אסורים ורח חיים מפלאגי א"ח תרסט, ח' ראוי לכל הקהל שיתן דעתו שלא ירכיבו אדם על כתפיהם לרקוד, וראוי לבטל המנהג הרע הזה, משום שאיך שהפליחו לארץ ונעשה צולע... (ועוד) מקל חומר שלא ירכב על חמור בלי אופק משום חיינום כמובא בנהר יד. שולחן ערוך א"ח כג, ו' ולקוטי הלכות עין משפט, ד. וגם בארחות רבינו ח"א עמ' רכז הביא בשם הקהילות יעקב שראוי להתמיד, יש שהתירו (בית חתנים יג, טז בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכן בשמחת חתן עמ' צ' בשם הגר"ש אבא שאול זצ"ל) משום שמפחד שמא יפול (אבל הגר"ש אריעראך כתב שאינו לכתחילה). ועיקר עור בספר הכותנות לר"צ מלובלין (א, ב שלחן קצר אין לחוש, שו"ת שבט הלוי תת"ו רג, ב), שו"ת משנה הלכות תת"ו סימן רכט), שו"ת ציצן אליעזר (ת"ב עג, ג), אוצר הפוסקים (א"ח ע"ש), שו"ת עולת יצחק רצאבי, ועוד]. ומקור לזה מצינו בגמרא (שבת ריש מא. פסחים ג. וכעין זה בנהר יד.) שלפעמים 'משום ביעותותא (פחד) אין חוששים להרהור.

פיסקא ח) "אשר אנכי מצוך היום – (הלשון 'היום' בא ללמד ש) לא יהיו בעיניך כדיוטגמא (אגרת המלך) ישנה שאין אדם סופנה (מזקירה ומכבדה), אלא כחדשה (שנתקבלה היום) שהכל רצין לקראתה (מתוך החביבות לשמוע את דבר המלך)". אם נתאר לעצמנו, שהיינו רואים מכתב מיוחד בתיבת הדואר, ועליו חתום השולח: רבי עקיבא איגר, או ה'בן איש חי', הלא בודאי היינו קופצים משמחה והיינו מראים זאת לכל... ואם היה זה מכתב מירמיהו הנביא, או ממושה רבינו, על אחת כמה וכמה, לא היינו יכולים להרדם בלילה מרוב שמחה ועונג, והיינו קוראים את המכתב פעם אחר פעם, כל שכן אם היה זה מכתב מאברהם אבינו, קשה לתאר את התחושה. והנה כאן אנו מקבלים מכתב מיוחד מהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ששלח לכל אחד ואחד מאתנו, באופן אישי. זו הגישה הנכונה שאומרת לנו התורה כיצד להסתכל על דברי התורה, אף שעצם קבלתה היתה לפני כמה אלפי שנים, אבל באמת מונח בה התחדשות בכל רגע ורגע, ובכל פעם שהוגים בה אפשר למצוא בה טעם חדש (עיינו ב: ד), כל אחד לפי טעמו, וכידוע ששישים ריבוא אותיות התורה הם כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל (פני יחשע קידושין ל. ד"ה ת"ר ורמזו הקדמונים שמילת 'ישראל' ראשי תיבות: יש שישים ריבוא אותיות לתורה), וכך השישים ריבוא פירושים בתורה הם כנגד נשמות ישראל, שכל אחד מקבל הארה בתורה לפי שורש נשמתו.

ולכאורה מאחר שהשמיע זאת כבר שם בחומש דברים, למה הוצרך להשמיענו זאת כאן, אלא שיש חידוש נוסף, שהרי "ביום הזה" מדבר על ראש חודש סיון, וקשה שהרי התורה לא ניתנה בראש חודש אלא בו' או ז' בסיון ומה שייך לומר "ביום הזה". אלא מוכח שגם ההכנה לתורה ולקיום המצוות יהיו בעיניך כחדשים ולא כהרגל, והיינו שכל בוקר ההליכה וההכנה לתורה ולתפילה יהיו בחידוש, ברצון ובשאיפה חדשה, וכמו בעת שבאו בראש חודש במדבר סיני כאיש אחד ובלב אחד שזו היתה ההכנה הדרושה לעצם קבלת התורה, כך לעולם צריך האדם הכנה לתורה ולתפילה, וגם בזה יהיו אצלו כחדשים.

תשובה: דברי התורה צריכים להיות אצל האדם בכל יום ויום חדשים, וגם ההכנה אליהם יראה כדבר חדש.

התגברות רגעית

שאלה: מהי אחת הדרכים לימנע מעבירה כשיצרו פוחז עליי?

ו. שמות יט, ב: "ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני". פירש רש"י (ומקורו במכילתא) "ויסעו מרפידים – למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו, והלא כבר כתב (לעיל יז, א) שברפידים היו חונים, (וכיון שהיו שם וכעת הלכו למקום אחר, אם כן) בידוע שמשם נסעו? אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני, מה ביאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים בתשובה".

וכנראה הכוונה לפי הכתוב (לעיל יז, א) "ויחנו ברפידים ואין מים לשתות העם", שרפו ידיהם מלימוד התורה שנקראת מים, ולכן מיד כתוב (שם בפסוק ח) "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", ודרשו חז"ל (בספרות ריש ה:) שבאו עליהם בשביל שריפו עצמם מדברי תורה (וכן כתב בעל הטורים יז, ח "ברפידים – ברף ידיים, שרפו ידיהם מן

המצוות, עם ישראל ברפידים – בגימטריא רפו ידיהם מן המצוות)". **ולכן** אמר שחזרו על כך בתשובה, לא רק כשבאו למדבר סיני, אלא תיכף כשנסעו מרפידים כבר היו בתשובה. ולכאורה בא להשמיענו שלא חזרו בתשובה רק בגלל שעמדו לפני הר סיני, אלא כבר בעודם ברפידים חזרו תיכף בתשובה [כדרשת חז"ל (מכילתא פרשת בחדש, א) הקיש נסיעתן מרפידים לביאתם למדבר סיני, מה ביאתם למדבר סיני בתשובה אף נסיעתם מרפידים בתשובה], ונסיעתם היתה כבר בתשובה.

ויש ללמוד מכאן שבני ישראל הכשרים, אינם שבים בתשובה רק מכח אילוץם וחיובם, אלא מיד לאחר שעושים את העבירה מחשבות חרטה ממלאות את לבם, וכמו ששנה רבי ישמעאל (ברכות יט.) 'אם ראתה תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום, שבודאי עשה תשובה'. **ואם** כך הוא הדבר, שבודאי אחר שיעשה את העבירה ישוב בתשובה, אם כן למה לו כלל להכנס לחטא זה, ולהכעיס את הבורא אפילו רגע אחד, ומניין שתהא תשובתו תשובה, הלא כמה תיקונים צריך לעשות כדי לכפר על כל חטא וחטא שגורם פירושים גדולים בעולמות כידוע. אם כן 'חכם עיניו בראשו' (קהלת ב, יד), ו'סוף מעשה במחשבה תחילה' (פיוט לכה דודי לרבי שלמה אלקבץ), שכיון שידוע עד כמה יצטער לאחר מעשה העבירה, יחשוב בעצמו קודם המעשה שלא כדאי לו לעשותה. וכן כתב בשערי תשובה (א, ד) 'התבונן ברעת המתאחר מן התשובה... כי לולא התמהמה... כי יפגשהו יצרו שנית ויזדמן החטא לידו, יכבוש את יצרו ויזכור (את) אשר עבר עליו כוס המרירות ולא יסוּף לשתותו עוד'.

תשובה: כשפוחז על האדם יצרו הרע לנסות להחטיאנו, יחשוב בלבו: הלא מיד לאחר מעשה העבירה יתמלא לבי חרטה, ואם כן למה אכניס עצמי לסכנה זו, אתגבר, ואזכח לחיי העולם הזה והעולם הבא.

למעוניינים

ניתן לקבל בחינם במייל את העלון כל השבוע, וכן 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והשקפה בעבור חתנים), וכן 'הכנה נפלאה לבר מצוה – הזדמנות פעם בחיים' (במעלת אותו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה). גם מחלקים בחינם לבתי כנסיות או בתי מדרשות את הספר 'הפרשה המחכימה – שמות'. וכן ניתן לקנות את הספרים: שלום רב (על שאילת שלום והארת פנים), הפרשה המחכימה (שבעה חלקים, חכמה ומוסר אקטואליים על התורה), המשנה המחכימה (על פרקי אבות), המגילה המחכימה (על מגילת אסתר), תורת עשר המכות (סיכום והערות בענין עשר המכות בדרך הפרד"ס), זמנים ומועדים (סימנים ופולפולים בעניני חנוכה ופורים), **בזאת תבחנו** (630 שאלות על הש"ס מכת"י מן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתשובותיהן במסכתות אחרות), אהבתי תורתך (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל). ברורי הלכות – איסור והיתר' בשר וחלב ותערובות (יו"ד סימנים פז-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשיה עד להלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בהירים ומאירים, ובסופו קצת שאלות וחיידות למעשה).

בטלפון: 02-5864229 – בפקס: 02-5861245 (לציין: עבור בן-דוד ולברר אם נתקבל) ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' ברכות והל' שביעות

גליון 300

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

סדר קדימה בברכות

לברך על קוגל ירושלמי לפני רוגעלך

שאלה: בירך על קוגל ירושלמי האם פטר את הרוגעלך שהיו מונחים לפניו על השולחן, והרוגעלך חביב לו יותר מהקוגל?
תשובה: לפי פשטות הרמ"א (ס' ריא סע' ה) ומשנה ברורה (שם ס"ק לב) אם יש שתי מאכלים ואחד מהם יש דין קדימה בברכות (כגון אחד מהן חביב), אם לא כיוון בפירוש על המאכל השני אינו נפטר, וצריך לברך מזונות על הרוגעלך.

וז"ל הרמ"א (שם סע' ה) וכל זה שצריך להקדים היינו דוקא לכתחילה, אבל אם עבר וברך על השני, אם הברכות שוות יוצא ואינו צריך לחזור ולברך על זה שהיה לו להקדים, **ובלבד שיהא דעתו גם כן עליו בברכתו.**

וכתב **המשנה ברורה** (שם ס"ק לב) ואפילו היו שניהם לפניו בשעת הברכה, בעינין שיתכון לו בפירוש לפטרו (ב"י, מג"א), **דאינו בדין שיפטור מי שאינו חשוב את החשוב דרך גררא אלא בכוונה**, אבל אם בירך על החשוב, פוטר את שאינו חשוב אפילו לא נתכוון בפירוש לפטרו, כיון שהיה מונח לפניו על השולחן בשעת הברכה, ואם הביאו לו אחר שכבר כלה המין הראשון, צריך לחזור ולברך ע"ש. וכן כתב **בבן איש חי** (שנה א' פ' בלק אות ט). וכן סתם **בס' וזאת הברכה** (עמ' 68) כדברי **המשנה ברורה**.

אכן ע' **בכף החיים** (ריד ס"ק כד) דכתב דמשמע **דהשו"ע** לא סבירא ליה כן ולכן למעשה אין לברך שוב על המין החשוב.

וע' **בילקוט יוסף** (ריא הע' ט') דהמברך כדברי **הבן איש חי** לא הפסיד.

וע' בדברי **שו"ע הרב** (סדר ברכת הנהנין פרק ט' אות ז') "ויש חולקים על כל זה ואומרים שאין חילוק כלל בין דבר החשוב לשאינו חשוב כל כך כל שברכותיהן שוות ואפילו יש לאחד דין קדימה על השני לכתחלה כששניהם לפניו הרי החשוב והמוקדם נפטר בברכת שאינו חשוב אף שלא נתכוין בפירוש לפטרו. ולצאת מידי ספק ברכות צריך לזהר לכתחלה להתכוין בפירוש לפטור גם החשוב בברכה זו כשאינו לפניו עדיין ואם ישנו לפניו בירך עליו תחלה". ע"ע **שו"ע הרב** ס' רו סע' י שסתם דיש לברך.

דוקא ת"ח שידוע את דיני קדימה: וע' **בערוך השולחן** (ס' ריא סע' ט"ז) שזה שכתב **הרמ"א** דשאינו חשוב אינו פוטר את החשוב בסתמא אפילו כששניהם לפניו "זהו בת"ח שידוע הדין ועכ"ז בירך על שאינו חשוב י"ל דסתמא הוי כמו בפירוש שלא יפטור אבל במי שאינו יודע הדין כלל ושלא בכוונה בירך על אחת מהן וודאי גם בסתמא ככוונתו לפטור הדבר השני דזה ידוע לכל ואפילו בת"ח אולי ס"ל **כהרמב"ם** דחביב קודם ואצלו היה זה חביב ולכן דין זה של רבינו הרמ"א צ"ע **וא"א להורות כן למעשה**". אכן סברא זו רק כששניהם לפניו, אבל אם אינם בפניו לא הזכיר.

בזמננו - לעשות מעשה ולברך על המין שלא כיוון בהדיא: אכן לעשות מעשה ולברך מזונות על רוגעלך (בציור הנ"ל), יש להימנע מכך, כיון שבזמננו הרגילות אצל הרבה לאכול כל המינים (בין לפניו בין שלא בפניו) בלי סדר מסוים, כפי העולה במחשבתו, וכיון שרגילות לכוון כך, (וכך מרגילים את הקטנים לברך ברכה אחת על כל המאכלים של אותה ברכה), יש מקום לומר דהוה כאילו כיוון בפירוש על כל מה שיבוא לידו (ויש מקום לחשוש לזה מחשש ברכה לבטלה) (כעין זה שמענו **מהגר"י קנר שליט"א**).

ועכ"פ יש לזהר מלהיכנס לשאלה זו, ולהרגיל עצמו לכוון להדיא על כל מין.

דעת בעל הבית: אם אוכל אצל בעל הבית, כיון דאתכא דבעל הבית סמיך, הוי כאילו דעתו בפירוש לפטור כל מה שירצה בעל הבית ויביאו לו (**בה"ל** שם ד"ה ובלבד).

ולכן יש לדון אם יושב בקידוש ועוד לא הביאו על השולחן רוגעלך, הוה כדעת בעל הבית ונפטר מכך.

חשש קביעות סעודה: ויש לזהר באכילת קידושא רבא דבאופן שאוכל כמות רוגעלך ביחד עם קוגל ירושלמי בקלות עלול להצטרף לשיעור קביעות סעודה לחייב ברכת המזון. וע' **במשנה ברורה** (ס' קסח ס"ק כד) דאפילו שיעור ארבע ביצים יש להחמיר לא לאכול (וכל שכן בדבר שיש להסתפק בו מדינא אם הוא פת הבאה בכיסנין).

כמה דוגמאות של כוונה בברכות

לדוגמה: (א) צריך לברך על תמר לפני ענבים ורימון. עבר וברך על רימון לפני התמר, לא נפטר התמר בברכתו אא"כ כיון בהדיא לפטור את התמר.

(ב) בליל ראש השנה בירך העץ על התפוח לפני התמר, והתמר היה מונח על השולחן לפניו, מדינא לא נפטר התמר ורימון בברכתו אם לא כיוון עליו בהדיא, אפילו היו מונחים לפניו (לפי **המשנה ברורה** הנ"ל).

(ג) ראובן בירך שהכל על מים, אח"כ רוצה לאכול בשר או דגים (חביב), המאכל לא נפטר בברכת שהכל אא"כ כיון עליו בהדיא.

(ד) **שלם:** היה לפניו תפוח חתוך, אינו פוטר התפוח השלם (ס' **וזאת הברכה** עמ' 68 ע"פ **הבה"ל** ס' ריא ד"ה ובלבד).

ואם הפרי השני, השלם, היה גם תפוח – אינו מברך עליו (**וזאת הברכה** שם).

בזמננו: יש סברא לומר שיש רגילות לכוון על הכל, ויש להימנע משאלות אלו, ולכוון בהדיא לפטור כל מה שעתידי לאכול, או לבקש מאחר להוציאו בברכה, או לעשות שינוי מקום.

שאלה: בחור חזר לביתו לארוחת צהרים והכינו לו מנה של ארוחת צהרים של אורז ודגים. לאחר הארוחה הבחור עדיין רעב ומחפש בארונות לאיזה עוגה להשביע רעבונו, האם העוגה נפטר בברכתו?

תשובה: ע"פ **המשנה ברורה** הנ"ל לא נפטר בברכת מזונות אלא אם כן כיון להדיא על כל מה שעתידי לאכול. ולכן ראוי תמיד להוסיף כוונה זו. (ובזמננו ע' לעיל).

בירך על מלפפון האדמה, ובננה הוא חביב, ובננה היו לפניו ולא כיון עליו בהדיא, לא נפטר הבננה בברכתו.

שאלה: ראובן בירך על אורז מזונות, אח"כ למנה אחרונה בירך על עוגה ושם לב באמצע הברכה שכבר בירך מזונות, ומיד אמר 'ברוך שם' האם עשה כהוגן?

תשובה: אם ראובן כשבירך על האורז לא כיון בהדיא על העוגה, לפי פשטות **המשנה ברורה** לא נפטר ומדינא צריך לברך עליו מזונות, ולכן לא עשה כהוגן והיה צריך לגמור את הברכה.

תנאי על כוונה בברכות

ע' בס' **דרך ישרה** (עמ' תרצב) דמביא רשימה של 'תנאים טובים' **מהגר"ש דבליצקי זצ"ל** לומר בכל יום:

* ויש לעיין אם תנאי זה מהני פעם בשנה כמו תנאי של 'ערב ראש השנה או אפילו פעם בחיים. ואפשר אם מוסר מודעה ברורה לפני ג' שהרגילות שלו בשעת הברכה לכוון על כל המינים מהני לזה וצ"ע.

תנאי על ברכת הנהנין: "הריני מתנה בזה, שכל ברכות הנהנין שאברך, שכל ברכה תחול גם על כל המינים, אוכל ומשקה, הנמצאים בכל מקום – שברכה ההיא יכולה לחול עליהם לכתחילה או שיכולה לפטור אותם לכתחילה – כאילו כיוונתי עליהם להדיא, ושכל ברכה תחול גם על כל החדרים, ושכל ברכת 'המוציא' תחול על כל העוגות שאוכל בסעודה".¹ [יש לציין אם עושה תנאי על ברכת המוציא אין לברך על עוגות בתוך הסעודה].

בהתקרב שנת השמיטה

נעסוק בהלכות בעלות קרקע בשביעית ההפקיר גינה משותפת עם מחללי שביעית

אדם מצווה על שביעית שדהו בשמיטה, דהיינו שאם אדם אחר, בין יהודי ובין גוי, עבד בשדהו בשמיטה, ביטל מצות עשה. מצוה זו נלמדת מהפסוק: ושבתה הארץ שבת לדי' (ויקרא כה, ב). (מנחת חינוך מצוה קיב ע"פ תוסי' רי"ד, ותוסי' ר' אלחנן ע"ז טו ע"ב, ועי' **הזון איש** ס' כ"א ס"ק יז ד"ה ודין נראה שמסקנתו לחשוש לשביעית שדהו, ועי' **במנחת שלמה** ס' נ"א ס"ק ד שהדבר שנוי במחלוקת, וכן להלכה **במשפטי ארץ** פ"ט סע"א).

בעל דירה בבית משותף חייב לדאוג שהטיפול בגינה משותפת יהיה על פי ההלכה. גם לדיירים שאינם שומרים שבת ניתן להסביר ולשכנע שבמעט תשומת לב אפשר לקיים את הגינה בלי להיכשל באיסורי שביעית. אם על אף השתדלותו סירבו השכנים לנהוג כהלכה ואי אפשר למנוע עבודות אסורות, יש אומרים שעליו להפקיר בפני שלשה אנשים את חלקו בגן המשותף. (**משפטי ארץ** שם סע"ב בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** וכן **במשנת הגרי"ש**, וכן נוטה להחמיר **הגר"ש איערבך זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה** ס' נ"א אות ג, וכן **בחוט שני** שביעית,

הפקיר לזמן או הפקר לעולם

ועי' **משפטי ארץ** (שם הע' 2) הפקר זה הוא לשנת השמיטה בלבד, כמבואר **במשנה ברורה** ס' רמו ס"ק יח בענין להפקיר בהמה.

להפקיר חלקו בחצר השותפין

ועי' **דברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (הו"ד **בס' משנת הגרי"ש** מהדורת תשע"ה שו"ת ס' ז) שדן בארוכה דלפי **השער המשפט** השותף מיד קונה לעולם את קרקע המשותפת, ודן **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** שכדי לחשוש **לשער המשפט** יעשה הפקר על תנאי שרק מי שבכוונתו לעשות מעשה קנין הוא קונה את חלק המשותף (וביאר שם שזה לא בגדר הפקר על תנאי כפשוטו, דא"כ אם אין מי שקונה התברר דלא חל ההפקר, אלא זה הפקר עם שיור (כעין הפקר לעניים ולא לעשירים ע"ש)).

אשה להפקיר בפני שלשה

אם הדירה רשום גם על שם האשה, גם היא צריכה להפקיר (**משפטי ארץ** שם ע"פ **המנחת חינוך** מצוה שכו, וכן עי' **ס' דרך אמונה** ריש שביעית ו**בה"ל** שם ועי' בהערה מה דיש לדון בזה).² ויש לעיין האם צריכה להפקיר בפני שלשה אנשים או די בשלשה נשים ומבני הבית. ושמענו **מהגר"י קנר שליט"א** [דאם נקטינן כהפוסקים שצריך להפקיר], שפיר מהני להפקיר לפני בני הבית. [והזהיר שאין לאדם למהר להפקיר נכסיו]. (ובכל שאלה יש להתייעץ עם חכם).

² ע"ש בהערה דכתב דטוב שלא לסמוך על התנאי לכתחילה זולתי באופן ששכח לכוין בשעת אמירת הברכה ע"ש. וכן לעצמו לא היה נוהג לסמוך על תנאי זה, ואם לא כיוון בהדיא ביקש מאחר להוציאו בברכה (הגר"י שוב שליט"א).

³ ע' במנחת חינוך ס' ריב שדן דלפי שיטת התוס' קידושין, נשים פטורות ממצות שביעית דהוה מצות עשה שהזמן גרמא, ואע"ג דלענין פירות שביעית ודאי גם לגבי נשים חלה עליהם קדושה, וחיבת לנהוג בהם קדושת שביעית, וכאיתא בגמ' 'ומא פו – שתי שפחות שנתקלקלו אחת אכלה פגי שביעית. אבל מה שנאמר 'ושבתה הארץ שבת לד' – דהיינו לדאוג שאחרים לא עובדים בקרקע שלה, שהוא חיוב על הגברא לדאוג, יתכן שנשים פטורות כיון דהוה מצות עשה שהזמן גרמא. ודומה לכך מצינו בשביעית בהמתו בשבת שהסתפק רעק"א האם נשים חייבות בזה, ובאמת כל עניני שבת לומדים שנשים חייבות מדרשא מיוחדת זכור לשמור, והיה ה"א לפטור ממצות עשה של קידוש כיון דזה מצוה על הגברא. ועי' בריש דרך אמונה שכתב גדר שכל מצות שביעית אחת היא (כעין בזיר), אך לפי המנחת חינוך בדעת התוס' יש מקום לפטורם.

השוכר דירה במקום לא דתי

מצוי בזוגות צעירים שקונים דירה במקום רחוק בפריפריה ושוכרים אותה לאדם שאינו שומר תו"מ ליע. ראוי להפקיר את גינתו בשביעית בפני שלשה משום לפני עור, וכן האשה ראוי להפקיר בפני שלשה לפני שביעית עד אחר שמיטה.

מצות הפקר פירות שביעית וחוב לפרסם שהפירות

הם הפקר

מצות הפקר בשביעית

גדר מצוה הפקר בפיו

כתב **הרמב"ם** (פ"ד הל' כד) מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית, שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה. וכתב **בשו"ת אגרות משה** (יו"ד ח"ג עמ' שלג ד"ה והטעם) דמשמע מלשון הרמב"ם שכתב מצות עשה להשמיט וכו', שצריך להפקיר בפיו, אע"פ ששביעית הוא הפקר ע"ש.

וביאר **בס' שבות יצחק** (שביעית פ"ב) כלומר מדכתיב 'תשמטנה', משמע שיש מצוה להפקיר בפה, ומצינו דוגמת דין זה לענין בכור בהמה, שצריך להקדישו בפיו לקרבן, אע"פ שהוא קדוש מעצמו.¹

עי' **דרך אמונה** שמיטה פ"ד ס"ק קע"א, וצריך להפקיר את כל כרמו ופרדסו כל עץ למינהו וכן שדהו וגינתו לכלל ישראל ולא ינהג בה שום אדנות ובעלות אך יהיה פתוח לכל אדם ליטול כאדם הזוכה מן ההפקר אך יכול לשמור עליהם מן הגויים שלא יקחם ומן הבהמה שלא תאכלם או שלא תפסידם ואם הלכה בהמה מאליה ע"ש עוד.

עי' **בחוט שני** (שם עמ' קצ"ז) חצר שגדלים בה פירות והחצר מאחורי הבית שאין גישה לשם מן החוץ, או חצר שלפני הבית וכדו' שאין גישה לשם אלא מן הבית, צריך לתלות פתק במקום שנראה ולכתוב בו שפירות הנמצאים בחצר הם הפקר ואפשר לקבל את המפתח במקום פלוני. ועי' **בשערי שמיטה** (שם עמ' רט"ו) וז"ל נראה שמדובר בזמן שאין אנשים בבית אבל כשנמצאים אנשים בבית צריך לכתוב שניתן לדפוק בדלת כדי לעבור דרך הבית ולקחת מהפירות.

להגביל זמני כניסה לפרדס: ועי' **במשנת הגרי"ש** (עמ' מב) דמי שיש לו פירות הצומחים על הגג, צריך לכתוב בחוץ שיש פירות הפקר על הגג ובשעות מסוימות אפשר לקחתם, ובשעות אלו ישמור שלא יגנבו בביתם. אכן ע"פ **בחוט שני** (פ"ד הל' כ"ד).

מקום נופש וכן בני חו"ל

וכן הנוסע למקום נופש בשמיטה עליו לדאוג להביא המפתח אצל השכן, שכל מי שרוצה לקחת פירות שביעית יכול לבוא ולקחת. וכן בני חוץ לארץ שיש להם דירה בארץ ישראל לדאוג שיש שכן שיכול לפתוח הגינה בשביעית.

מכשול בערלה בשביעית

אסור לקטוף ולאכול פירות שביעית של הפקר בלי לברר שאין בהם חשש ערלה (שמענו **מועדת הכשרות בד"ץ עדה החרדית, ומרבני בהמ"ד גבוה להלכה בהתיישבות**).¹

קשה סילוקן של צדיקים כשריפת בית אלקינו
הגליון הקודש לע"נ
מרון הגאון הגדול ראש ישיבת בריסק
רבי משולם דוד הלוי סולוביציק זצוק"ל
מרון הגאון הגדול ראש ישיבת קמניץ
רבי יצחק ארי' שינר זצוק"ל

להערות והארות – 0533-163-916 נא להשאיר החיפה (מ. הרסקין מו"יעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

"קו בארבע אמות" 0722-549-661

דף היומי: ענינים מעשיים - שלוחה 1,2 לענין הלכה - שלוחה 3 השבוע - בענין בורר בשבת

¹ כדאיתא בנדרים דף יג. ובס' ברכת אברהם שם הביא בזה דברי הגר"א וסרמן זצ"ל. שביאר, דכיון דלולי הקדושה שחלה מעצמה, הקדש בפיו היה מחיל הקדושה, יש מעלה במה שמקדיש בפיו, והביא דוגמאות לזה. וכמו"כ כתבו בשמו בקובץ שמותות שבועות אות ז'.
² דכל קבוצת כמחצה על מחצה דמי.

דברים נוקבים

מהגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

בדבר חילול כבוד שמים הנגרם בעקבות ההפגנות

שורש הלשון חילול ה', מבואר בנפש החיים, במהר"ל ובעוד ספרים, שהוא מלשון 'חלל'. ולפי שהקב"ה ברא את העולם עם תכלית לגלות כבוד שמים, וכאשר נעשים מעשים אשר הם הפך כבוד שמים, נוצר חלל וחסרון במקום בו היה צריך להיות כבוד שמים (עי' נפה"ח ג, ובקו' הזיכרון הזיכרון לבעל הפחד יצחק בהערות על ספר חפץ חיים).

ומכאן המקור לחומרה הגדולה של עון חילול ה', כפי שהביא רבים יונה בשע"ת (ד, ד) "ויש עון אשר לא תנקה הנפש ממנו ובלתי טהורה היא ואינה רצויה עד אשר המות יפריד בינה ובין הגוף אשר חטאה בו... והוא עון חילול ה'". ולפי שכאמור, חילול ה' פוגם בעצם התכלית של גילוי כבוד שמים.

מה נוראה היא הפרצה הזאת, כאשר צעירים מתוך המחנה שלנו יוצאים להשתתף בהפגנות ולנהוג בפראות. אין לך חילול ה' גדול מזו. שאנשים המתנהגים כבני תורה, הם עצמם גורמים להשניא את דרך התורה על אחרים, עד שאף אנשים שלא היו מעולם נגד הציבור שלנו מתחילים לשנוא את דרך התורה בעקבות מה שקורה. זאת מלבד מה שנוהגים בפראות ובבזיון כנגד השוטרים והורסים בזה את יסוד צורת האדם.

מה שעלינו לעשות בכדי לתקן זאת, הוא מה שמביא רבינו יונה בהמשך דבריו, להרבות בקידוש ה' כנגד החילול שנעשה. וכבר מבואר בדברי הרמב"ם בפ"ה מהל' יסוה"ת שאדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות הנוהג בדרך שהבריות מרננות אחריו, אע"פ שאינם עבירות, הרי זה חילול את ה'. ולהיפך, כותב הרמב"ם, שצריכים לנהוג לפני משורת הדין בדרך שכולם יאהבו את התלמיד חכם ויתאוו למעשיו, וזה גורם לקידוש ה'.

ואמנם רבינו יונה כותב עוד (שם או' ט"ז) שגם עסק התורה מכפר על חילול ה', מכ"מ נראה שזהו בתור כפרה לאדם עצמו שחילל את ה', אולם התיקון לעצם מה שנעשה כעת, הוא ע"י שנרבה כבוד שמים ונתנהג בצורה שתאהיב ותפאר על כולם את דרך התורה.

זאלה פקודי הלוי

ליקוט דברי מוסר הדרכה ועובדות נפלאות
מאת הגאון הגדול
ראש ישיבת בריסק
משיירי כנסת הגדולה
רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק זללה"ה
לרגל ימי השבעה לפטירתו

כלשהי על גאון אחד מבני הדור. על אתר השתיקו מרן זצ"ל, כאינו מבין היאך מסוגל הוא לדבר אודות אותו גאון וצדיק: "אתה הלא אינך מגיע אף לקצה אצבעו של אותו גדול ביראת שמים, והיאך יכול אתה לדבר עליו?"

וכן מעיד הג"ר רפאל שפירא מחיפה: ויש לציין אודות הביקורת ששומעים בבית בריסק, אף פעם לא שמענו מפה קדשו של מרן הרב זי"ע ביקורת באופן אישי, או ביטויים קשים על מאן דהוא. כל תגובתו היתה על השיטה והדרך, וכך היא המידה, אם הדבר לא נכון, צריך להגיב ולהעמיד האמת על תילה. עוד דבר נפלא, בחי' רבנו חיים הלוי כאשר מביא את השגות הראב"ד, אינו מעתיק את הביטויים החריפים של הראב"ד, וכן נהג הרב זי"ע בשיעוריו. (מספרי הרב מלר)

[מכאן מלוקט מספר שיעורי הגרמ"ד דרוש ואגדה. כשנכתב 'מרן ז"ל' היינו אביו הגרי"ז]

ר' משולם דוד עם אביו הגרי"ז

מידות טובות של הגדולים

היום אין לנו מושג מהחכמה והמידות טובות שהיו לגדולים בדורות שלפנינו. אני עוד זכיתי לראות את הג"ר ברוך בער והג"ר חיים עוזר, הם היו אנשים שאין בנמצא כלל דוגמתם היום מלאים בצדקות וטוב לבם שפע תמיד על הסובבים אותם, והיו חכמים ופקחים בכל עניני העולם.

מדוע הגרי"ז לימד קדשים

מרן ז"ל נשאל מדוע אמירת שיעוריו היא בעיקר בסדר קדשים,

מורא אב

סיפר גאון אחד שליט"א שהוא היה עד ראייה לדבר: פעם הייתי בבית מרן הגרי"ז זצ"ל, ועמדתי בפרוזדור, ומשמם ראיתי את בנו, ה"ה הגרמ"ד עומד ומדבר עם אביו כשכל כולו הכנעה, פחד ומורא נורא. וכאשר סיים לדבר עמו צעד הבן רמ"ד הלוי לאחוריו (כמו כאשר נפרדים מארון קודש) כאשר שתי ידיו מונחות לצידו, באימה וברתת. ומעידני כי מעולם לא ראיתי בן המדבר עם אביו באימה ובכבוד כזה. (מספרי הרב מלר)

קטן הכמות ורב האיכות

בשמחת החתונה של הגרמ"ד השמייע הרב החתן דרשה כמנהג בית בריסק, ואמר חידוש קצר בענין מסוים. במשך כל הדרשה ישב הגרי"ז שעות על הכסא ונראה כמתנמנם, לאחר הדרשה ניגש אל החתן ת"ח אחד והעיר בפליאה: וכי כך יאה לבנו של הרב מבריסק, לשאת דרשה כה קצרה? ומרן הגרי"ז יושב ואינו מגיב... חזר הלה על טענתו

בשנית ובשלישית, או אז הזדקף מרן על מושבו ואמר לאותו גאון: זכורני כי בחתונה אחרת שנכחתי בה, אמר החתן דרשה ארוכה, שהספקתי להתנמנם ולהתעורר, ושוב להתנמנם ולהתעורר, ולמעשה הוא לא אמר שום חידוש מיוחד... והוא, כי לא אריכות הדיבור או קיצור הדברים, הם הקובעים את חשיבות הדרשה, אלא איכות הדברים. (מספרי הרב מלר)

ביקורת של הגרי"ז

סיפר הגרמ"ד: פעם ההין פלוני להשמייע במחיצת הגרי"ז ביקורת

והשיב כוונתי היא ללמוד גמ' שלא נאמרו עליהם חבילות של תורות בהישיבות, ושם אוכל למסור דרך הלימוד שלי.

מחלוקת המוסר

אמנם בדור הקודם היתה מחלוקת בענין לימוד המוסר, היו שאחזו בצריך להשקיע זמן מיוחד בלימוד המוסר שהרי 'עיר פרא אדם יולד', ויש שאחזו שכיון שאחזו ל"שהתורה היא התבלין ליצה"ר א"כ מי שלומד אינו צריך ללמוד מוסר, דהתורה עצמה היא משברת את התאוות ואת המידות רעות. אמנם כל המחלוקת היתה בדורות הקודמים שהיתה צורה אמיתית של יגיעת התורה, שישבו בחורים ולמדו כחמש עשרה שעות ביממה, להם אמרו שאינם צריכים ללמוד מוסר, ויגיעת התורה תגן עליהם. אבל כיום שאין לנו יגיעת התורה כזו, דאיזה בחור לומד חמש עשרה שעות, ולואי שילמדו שתיים עשרה שעות, בזה אין כל מחלוקת ולדברי הכל חייב כל אחד לקבוע לו זמן ללימוד מוסר באחד מספרי המוסר (חוה"ל, ארחות צדיקים, מסילת ישרים, נפש החיים). ומעולם לא הבנתי למה קבעו הסדר מוסר בישיבות אחרי סדר הלימוד ולא לפני הסדר.

מרן ז"ל היה במינסק כשהיה בתוך שנת האבלות על אמו, והיה ניגש לפני העמוד לתפילת ערבית בישיבת סלבדקא שהיתה שם. וקודם לתפילת מעריב היה שם סדר מוסר, וכשנכנס מרן ז"ל להתפלל אמר ר' אברהם גרודז'ינסקי ז"ל למרן ז"ל שידפוק על העמוד להורות שכבר הגיע זמן התפילה ויכולים להתחיל להתפלל, אולם מרן ז"ל מיאן לעשות כן ואמר לו שהעולם לומד מוסר בכזו התלהבות ואינו יכול לדפוס ולהפסיקם באמצע, והוצרך ר' אברהם ז"ל בעצמו לדפוק על העמוד.

מצב בני הישיבות בדור שקודם המלחמה

והנה פעם באמות היו לומדים במסירות נפש, ועצם הדבר שבחור הלך ללמוד בישיבה כבר היה מסירות נפש. זכורני מבריסק איך שבחורי הישיבות היו מבוזים בעיני הכל וקראו להם בטלנים ו'ליידיג'יערס', ורק מי שלמד מדעים באוניברסיטה היה אדם נכבד. וכשבאו ללמוד בישיבה לא היה פנימיה ולא חדר אוכל אלא היו צריכים לאכול אצל הבעלי בתים ולישון על מזרון או על ספסל בבית מדרש, מי שלא היה לו מסירות נפש לתורה מעיקרא לא יכול היה ללמוד במצב הזה. ובשידוכים מצב בני הישיבות היה גרוע, הנערות לא רצו להתחתן עם בחורי ישיבות שלא יביאו פרנסה הביתה, והכרתי רב מפולין שהיה מחשובי הרבנים ולקח חתן לבתו אחד שהיה סוחר בלודז', כך היה אז המצב. אמנם אף שהיה המצב גרוע מ"מ גדלו אז בתורה מאד, והטעם הוא משום שלמדו במסירות נפש והיתה שאיפה לגדלות, היו כאלו שרצו להיות בקיאים בש"ס, והיו כאלו שרצו להיות למדנים ולומר חידושי תורה והיו עוסקים בזה

תמיד, והיו כאלו שרצו להיות צדיקים ולמדו מוסר ועניני עבודת ה', ועכ"פ לכל הבני ישיבות היתה שאיפה לגדלות...

עוה"ז מול עוה"ב

בביתנו לא הסכים מרן ז"ל להכניס מקרר והשתמשו בבלוקים של קרח עד שארע מעשה שמחמתו הסכים לזה, שפעם אחת היו שבת ושבועות סמוכים זה לזה והחום היה גדול מאד, והלכנו לחפש חתיכת קרח לשמור בה הדגים שיתקיימו לב' הימים, אבל כבר לא היה אפשר להשיג קרח, והוצרכנו לנסוע לגבעת שאול שהיה שם ביח"ר של קרח ורק סמוך לשבת השגנו איזו חתיכת קרח, אבל היא נמסה באמצע היום והאוכל התקלקל ולא ידעו מזה, ולאחר שאכלו ממנו היה לכולם חולי מעיים, וכשראה מרן ז"ל שזה כבר יכול להביא לידי חולי הסכים להכניס לביתו מקרר חשמלי. וכן אופן הבישול אצל מרן ז"ל היה על פתיליה של נפט, והיה יהודי אחד שראה איך צריך לטרוח בכל פעם שמבשלים, הלך וקנה כירים של גז עם שלש להבות ונתנו למרן ז"ל במתנה, אולם מרן ז"ל לא הסכים להשתמש בו והעלה אותו אל הבודיעם והיה מונח שם עד יום פטירתו, ואמר לנו אז דעו לכם כי כל הנאה יתירה כאן בעוה"ז מורידה ומנכה מהחלק הצפון לעוה"ב'. ואילו כיום נהנים מן העוה"ז בלא חשבון, וכי אנו בגדר צדיקים גמורים שאין אנו מתיראים ליהנות מהעוה"ז ובטוחים שלא ינוכה לנו מהעוה"ב.

ר' משולם דוד

למי סיפוק ושמחה

כל גדולי ישראל והת"ח האמיתיים היו מלאי סיפוק ושמחה, זכורני בבריסק את הג"ר שמחה זעליג ז"ל, כל מי שהכיר אותו ראה לפניו אדם מאושר שמח וטוב לב, והיה מדבר עם כל אדם בשמחה עד שהיה תענוג לדבר עימו. קשה לתאר למי שלא ראה אותו איך היה ר' שמחה זעליג ז"ל תמיד שמח ומשמח אחרים, וממש נתקיימו בו דברי המשנה באבות רפ"ו דכל הלומד תורה לשמה נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות ומשמח את המקום ומשמח את הבריות וכו' ע"כ. וכל זה למרות שהיה בעל יסורים בכמה ענינים, והיתה לו אשה משותקת (פעם כשהייתי אצלו בבית ראיתי איך היא יושבת והוא מאכיל אותה חלב עם כפית, וכך היה כל ימיו שהיה צריך לשמש אותה), וזו רק צרה אחת, ומבניו היו לו ג"כ צרות נוראות, ועם כל זה היה תמיד בשמחה והיה משמח אחרים. זכורני מימי ילדותי, שבת' הכסא בבריסק היו מרוחקים מעט מבתי המגורים ופעם אחת כשיצאתי לשם שמעתי משם את ר' שמחה זעליג גונח ונאנח מאד, אני נבהלתי אז ולא ידעתי מה אירע עמו שהרי הוא תמיד בשמחה, חזרתי לביתי וסיפרתי למרן ז"ל מה ששמעתי ושאלתי אותו אולי הוא יודע מה אירע לו שכל כך מתאנח, נענה לי מרן ז"ל וכי פלא בעיניך שהוא מתאנח, היש לך מושג כמה צרות ויסורים סובבים אותו, אלא שתמיד הוא שמח בתורתו ומוצא בה מרגוע ושמחה, רק ששם בבית הכסא

שאסור ללמוד נזכר הוא בצרותיו ועל כך מתאנח.

וכן הג"ר חיים עוזר ז"ל היה אדם שמח מאוד, אף שלקח ע"ע תמיד צרות הכלל והפרט, וגם לו היו צרות משלו שלא זכה לילדיים אלא לבת אחת והיא נפטרה כשהיתה כלה רח"ל, ועם זאת היה תמיד שמח ומקרין לכל הסובבים אותו אושר ושמחה. זכורני מימי המלחמה בזמן שהיינו בוילנא, ובתקופה ההיא ליויתי את מרן ז"ל כשהיה נכנס לבקר את הג"ר חיים עוזר, ומרן ז"ל היה נכנס לפנים, אבל אני לא נכנסתי לתוך החדר מתוך דרך ארץ כיון שישבו שם הרבה רבנים ות"ח, והייתי נשאר תמיד בפרוזדור הסמוך לחדרו, וכשהדלת נפתחה והיה הולך הגר"ע ללוות את האורחים, בכל פעם שהיה עובר לידי, תמיד חיך אלי או נתן לי טפיחה על השכם או אמר מילה טובה ושאל מדוע איני נכנס לחדר, כך היה תמיד עינו פקוחה לשמח אנשים ולתת להם הרגשה טובה.

כללו של דבר לא ראיתי אנשים שמחים ומאושרים אלא אותם שהיו מלאים בתורה, הם היו מלאי שמחה וסיפוק, אבל העוה"ז מלא דמיון של שמחה וסיפוק, וסופו שגם בעוה"ז אין לו סיפוק רק צער ויסורים.

לחזור כל הדרך

בטעלז היה יהודי בשם ר' לייב שהיה צדיק נשגב עד שהגר"א העיד עליו שהוא כנשמה בלא גוף, וכשהיה צריך לחתן את בנותיו היה מגיע לוילנא לאסוף כסף והגר"א היה עוזר לו בכך. באחת הפעמים שהגיע לוילנא לאסוף כסף שמע שם אחד שמברך ברכת המזון, וכשהגיע לסוף ברכת אל יחסרנו ענו אחריו אמון, ועד אז לא ידע דין זה שחידש הגר"א שיש לענות אמון שם מחמת שזהו סוף הברכה. מיד שכר ר' לייב עגלה ונסע חזרה לביתו

בטעלז, כשהגיע לביתו סיפר לבני ביתו שהביא עמו אוצר גדול, שאלוהו בני ביתו כיצד אספת כ"כ מהר את הסכום הדרוש, אולם הוא לא ענה להם רק זירז אותם ליטול ידיהם לסעודה ואמר שיסביר להם בסעודה, כשישבו לסעוד אמר להם הבאתי לכם אוצר גדול מוילנא והוא שנודע לי שיש לענות אמר אחר 'אל יחסרנו', והסביר להם שלא רצה להתעכב עם האוצר הגדול הזה עד לאחר שבוע או שבועיים שיארך לו לאסוף את הכסף הדרוש לו, אלא חזר מיד להודיעם מאוצר זה שיוכלו לקיימו מיד, ואת צרכי הנישואין יוכל לאסוף לאחר מכן. והנה אז לא היו כבישים סלולים אלא היתה דרך מלאה מהמורות והעגלה היתה מתהפכת כמה פעמים בדרך, וגם הנסיעה עצמה ארכה הרבה זמן, ומ"מ לא חס על טרחתו ועל ממונו וחזר מיד. כך נהג מי שחי את חייו בידיעה שהעיקר הוא התורה והמצוות וכל העוה"ז הוא הבל הבלים.

הסתרת החומרות

ע' ברמב"ם בסוף הל' שכירות שכתב לענין פועל 'וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן

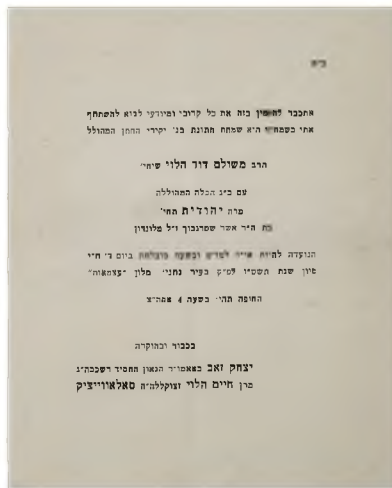
לפיכך נטל שכר זאת אף בעוה"ז שנא 'ויפרץ האיש מאד מאד', ע"כ, וצ"ב מה ראיית הרמב"ם מיעקב אבינו, וכי כל אחד הוא בדרגת יעקב אבינו, וכי בשאר דברים אנו דומים לו. ונהי דאם הוא מן הדין אין לחלק בין יעקב לשאר אדם, אבל מנא ליה להרמב"ם שהוא דין וחיוב, דילמא הנהגת צדקות וחסידות שהיתה ביעקב אבינו. ומבואר מזה שאם לא היה זה חיוב מן הדין, לא היה יעקב מספר דבר זה כלל, שהנהגות קדושות וחומרות שלמעלה מן הדין הוא דבר שיש להסתיר מעיני בני אדם... ומי שיש לו באמת הנהגות קדושות והוא גדול באמת, הוא מסתיר הנהגותיו, ועל כן מזה שיעקב הזכיר דבר זה ללבן ע"כ שבכל כוחו הוא חיוב ולא סתם הנהגות טובות.

מרן ז"ל היה מסתיר כל הנהגותיו וחומרותיו אפילו מבני ביתו, ולדוגמה מה שנוהג היה ביו"ט שני להחמיר במלאכות דאוריתא (היינו לחוש לשיטת הרמב"ם פ"ה מקידוה"ח ה"ט דיום טוב נוהג יום אחד בא"י במקומות ששלוחים הגיעו, וחשש מרן ז"ל אולי

מקומו לא היה מיושב אז בימי הבית ולא היו שלוחים מגיעין פה) זה לא נודע לנו אלא בדרך אקראי. דהנה פעם אחת במוצאי יו"ט ראשון של פסח ישנתי בחדרו של מרן ז"ל, ומיטתו היתה בתוך החדר לפנים ממיטתי, וביקש ממני להדליק את האור, וסבור הייתי שזה משום שאני קרוב יותר אל הכפתור של החשמל, אולם אח"כ יצא מרן ז"ל ושוב נכנס ואמר לי לכבות את האור אף שהוא עצמו עבר ע"י הכפתור, ושאלתי אותו אולי הטעם שלא רצה לכבות משום שהחמיר לנהוג יו"ט שני, ומרן ז"ל היה איכפת לו שדיברתי על זה ואמר לי שאין זה עסק שלי וכו', וכן בכל דבר ודבר היה מסתיר מאוד הנהגותיו וחומרותיו והפריע לו כשנתפרסמו הנהגות וחומרות שלו.

כח התפילה בשעת צרה

...יהודי שיש לו צרה ומצוקה צריך ללכת להתפלל ולבכות בכותל המערבי או בקבר רחל אמנו, ולא רק לרוץ ולהתברך פה ושם. כאן בירושלים רואים קצת ענין התפילה, כשבאנו להירושלים היו הגרמנים במצרים, וע"פ השכל היה מתבקש שבכל יום ינסו לכאן הגרמנים ויכבשו את א"י, ואז בחודש תמוז חשבו כולם שהנה הם כבר בפתח הארץ, והיתה התעוררות גדולה בירושלים, ובשטיבלאך מאה שערים קראו פרקי תהלים סביב השעון בלא הרף כל המעת לעת, וכן בבתי ראנד ובשערי חסד היתה התעוררות גדולה, וביום י"ז בתמוז קבעו תפלה כללית בישיבת מאה שערים, וזכורני איך שה'לוצקער רב' [רבי זלמן סורוצקין ז"ל] עלה על הבימה באמצע התפילות והבכיות, וזעק, רבונו של עולם כתבת בתורתך 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם', ואם הרשעים הללו יגיעו לא"י האם זה לא נקרא

הזמנת הגר"ז לחתונת בנו הגרמ"ד

מחשבתו למחשבתו בלא לחשוב בפני עצמו כלום.

חומרות חדשות

הטעם שיש כיום כל מיני חומרות חדשות שלא עלו על דעת אבותינו, הטעם בזה דכיון דיש בל תגרע כ"כ גדול ממילא יש בל תוסיף, והג"ר ברוך בער ז"ל אמר בשם הגר"ח ז"ל דכל בל תוסיף הוא בל תגרע. ועוד טעם בזה, דפעם ידעו ללמוד וממילא ידעו מה מפורש בגמ' ומה היא שיטת ראשונים חשובה שיש לחוש לה ומהי שיטת ראשונים שאין להחשיבה להלכה, אבל היום כיון שלא יודעים ללמוד ולא יודעים שיטות הראשונים, על כן כל מה שנופל בראש מחמירים בזה (עד כדי כך שא' הביא לי ערבות בעיו"ט ולא רצה לקחת כסף דאמר שיש קדושת שביעית בערבות).

הגרי"ז לא נשק אבני א"י

כשהגענו לארץ לא נשק מרן ז"ל את האבנים, ושאלוהו על זה מהגמ' בסוף כתובות דאיתא שם שהתנאים נשקו את אבני א"י, והוא הראה לשון הרמב"ם (פ"ה ממלכים ה"י) שכתב 'גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי א"י ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה וכו', הרי שכתב הרמב"ם 'גדולי החכמים' ולא כל אדם ראוי לעשות כן אלא מי שבאמת מרגיש הקדושה.

הדרך לגדול לת"ח

מי שרוצה להיות ת"ח באמת ולהצליח בלימוד עליו להקדיש לכל הפחות חמש או עשר שנים שבהם יהיה שקוע רק בלימוד ולא יעניין אותו שום דבר מהעוה"ז, גם לא החדשות, כך היא דרכה של תורה. בני הישיבה בדור הקודם היו מתביישים לקרוא עיתון וההתעניינות הזו היתה מבוזה בעיניהם, והיום זה לכתחילה ממש. זכורני שבפולין היה לאגודת ישראל עיתון בשם 'דער טאגבלאט', עיתון זה היה פרומער יותר מהעיתונים של היום, הג"ר אלחנן וסרמן היה כותב שם מאמרים וכן היו כותבים שם ר' יהודה לייב אורליאן ור' זושא פרידמן, שהיו כותבים שם מאמרים עם מדרשים ועוררו ליראת שמים, עיקרו של העיתון היה המאמרים וצורפו אליהם החדשות בקיצור ולא היו מזכירים שם רשעים רק בדרך בזיון. ובישיבה בבריסק היה בחור (חלש קצת) שהיה 'אגודיסט' והוא דאג לזה שיגיע העיתון הזה בקביעות מוורשה לבריסק, ואעפ"כ היו בני הישיבה מתביישים לקחת העיתון לידיהם ולקוראו, שהרגישו שאין זה מתאים שבן ישיבה יקרא עיתון. ובעת פטירת החפץ חיים היו בחורים שרצו להוודע ממה שקורה והיו קוראים את העיתון בהצנע ובהחבא. גם האדמו"ר מגור ציוה שהבחורי ישיבות לא יקראו בעיתון והוא מיועד לבעלי בתים ולא לבני תורה, וכן המשגיח דברנוביץ' הג"ר יעקב ישראל לובטשאנסקי ז"ל פעל הרבה לבל יקראו בחורי הישיבה בעיתונים ולא יידעו החדשות, כי בחורי ישיבה אין להם לדעת שום דבר מלבד תורה ויראת שמים...

'מאסתים', האם זה לא נקרא 'געלתיים', וכל קהל האנשים והנשים שהיו שם בכו בכיות נוראות, ואכן זעקות ותפילות אלו עצרו בעד הגרמנים ימ"ש מלהכנס ולכבוש את הארץ, שמיד אח"כ נחל היטלר ימ"ש מפלה, והחל מדרדר עד שהפסיד במלחמה.

ואכן בזה נשתבחו בני א"י שעל כל צרה ואסון ה"י מיד עושים משמרות תפלה, ובחז"ל לא היה נפוץ ענין זה. זכורני כשהתחילו השמועות על כך שהקומוניסטים עושים צרות ליהודים ברוסיה, והחפץ חיים והגר"ח ז"ל יצאו במכתב לבקש שאחינו בני"י בכל מקומות מושבותם יערכו ימי תפילה, וגם בבריסק ערכו אז תפילה על כך, והלכתי עם מרן ז"ל להשתתף שם, ואמרו שם כעשרה מזמורי תהלים ותו לא, ואילו כאן בירושלים יש משמרות תפילה לג' ימים בלא הפסק. והדבר ברור שבלא אמירת התהלים והתפילות שנאמרו כאן בשנת תש"ח לא היתה תקומה ח"ו לשארית הפליטה כאן, שהרי מיד כשהכריזו הציונים על המדינה שלהם קמו כל המדינות הערביות שסביב להורגם ולהחריב את המקום, ירדן ומצרים ועירק ולבנון, ולמדינה כאן לא היו אלא מעט רובים, אלא שתפילותיהם של יהודי ירושלים ששפכו דמעות כמים מנעו החרבת כל הישוב שהיה כאן בא"י.

הבחינה האמתית של אדמו"ר

פעם נסע אביו של הבית הלוי (ר' יצחק זאב) נכד הגר"ח מוולאז'ין ושהה בשבת בשליחות סבו באיזו עיירה לתהות על קנקנו של אדמו"ר מסויים, וכמובן שהתפילות והזמירות היו בהתלהבות ובהתעוררות נוראה, והאדמו"ר היה החזן וממש 'הוריד מלאכים', והחסידים הביטו כל הזמן איך שהאורח אינו מתרגש ומתפעל מן התפילה, ואח"כ שאלוהו מדוע אינו מתפעל מהתפילות הנרגשות הללו, השיב להם שהוא ממתין לראות את ברכת 'אשר יצר' של הרבי, שבזה הבחינה האמתית. וזכורני כשהייתי ילד קטן נכנסתי פעם לפרוודור של בית הכנסת בבריסק ששם היה דוד גדול וממנו היו נוטלים ידים, וראיתי שם זקן אחד נוטל ידיו ומברך אשר יצר בכוונה והתלהבות גדולה והתפעלתי מזה, ואח"כ ראיתי זקן זה בבית עם מרן ז"ל ונתברר לי שזה היה הג"ר ברוך בער, ועד היום חקוק בי הרושם הגדול של האשר יצר שהוא בירך.

'אל תקבל דברי בסתם'

מרן ז"ל היה לו טענות עלי בענין זה שכל מה שהוא אמר לי מיד אני מסכים עמו, ולעולם איני מתווכח עמו, ומרן ז"ל רצה דוקא שאתווכח ואחלוק עמו ולא אקבל דבריו בסתם, שכן אף הוא היה תמיד רוצה לשמוע אולי אפשר לומר שלא כדבריו. הג"ר ירוחם ז"ל חניך שצריך להיות לבן תורה שכל עצמי ויהיה בר דעת, ויוכל להגיע להכרה עצמית בתורה וביראת שמים, אבל כיום אסור לחשוב בכלל ואסור שתהיה דעה עצמית, ומי שמנסה לחשוב באופן עצמי מיד נחשב שיש לו פגם באמונת חכמים, ומגדלים דור שלם שלא יהיה בעל שכל ובעל דעה, רק ייצמד ל'רבי' וישעבד

לקראת שנת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 261

פנינים לפרשת יתרו

הלכנו, כמה בני תורה, לראש העין, לרשום את בניהם לחינוך תורני, ועוקרי הדת החטיפו לנו מכות רצת. זה היה נורא! חזרנו באוטובוס. הלב נקרע. עלינו לבית של ה'חזון איש' זצ"ל המכות כאבו, אבל הכישלון צרב. אמרתי...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על תורה וחסד

"וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים" (שמות י"ט, ה')

מדוע אותה הלכה, שעשו שונא ליעקב? למה ועל מה - יובן הדבר בסיפור מעשה:

רב אחד דרש בשבח הצדקה והחסד. עולם חסד יבנה, וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. אמנם לא הכל עשירים ולא הכל יכולים להיטיב בממונם, אבל גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה. שזו בגופו וזו בממונו בלבד, וגמילות חסדים בין לעניים ובין לעשירים. כל אדם יכול למצוא הזדמנויות ודרכים להיטיב.

בין השומעים, עגלון העמל בפרך להרוויח פרוטות ולהביא לחם לפי הטף. ברוך השם שאינו נזקק לחסדי הבריות ואינו מתפרנס מן הצדקה, אבל לתת לאחרים - אין בידו. דברי הרב הרעישוהו: לא בכסף בלבד אפשר להיטיב, יש דרכים נוספות, וכל אדם יכול למוצאן. אם אתה רואה הלך המשרך דרכו, העלהו לעגלתך. אם רעב הוא, האכילהו מציקלונך. אם צמא הוא, השקהו מקנקנך.

אבל אלו חסדים מזדמנים. שואף הוא שחסד ה' יחפוץ עליו באורה קבע, ועליו לקבל על עצמו מעשה חסד קבוע.

ואז נצנץ בו רעיון: בעגלתו קבוע פנס, להאיר בחשכת הלילה. בהגיעו לביתו, מכבה הוא את הפנס, אין בו צורך.

לו - אין בו צורך, כי הוא נכנס לביתו המואר. אבל העוברים והשבים ברחוב - זקוקים לו. הרחוב חשוך, ורצוף מהמורות. בימות החמה הן בורות ומכשלות, ובימות הגשמים שלוליות וביצות. פנס - יאיר לעוברים ושבים את דרכם, ויברכוהו על כך. החסד ירשם לזכותו, וירעיף עליו חסדים ממרום.

לאחר הדרשה פנה אל הרב, וסח את רעיונו. התרגש הרב שדבריו עושים פירות, חיזק ידיו והרעיף ברכות.

באותו ערב, כששב ממלאכתו, מילא את מיכל העששית ותלאה על העגלה, שתאיר את הרחוב. בלב מתרונן שב לביתו, אכל ועלה על יצועו.

בבוקר, כשהלך לתפילה, העיף מבט וחשכו עיניו. הפנס היה מנותץ, שבדי הזכוכית מילאו את העגלה, וכתמי השמן הכתימו את המושבים. לא ההפסד הכספי צרב, גם לא הטורח באיסוף ובניקוי --- חש כקין, שקרבנו נדחה. הן לטובה חשב, להרבות חסד כיכולתו ולהמשיך עליו חסד ממרום. ונשלח מלאך לנפץ, אין לו הסבר אחר. למה, מדוע? הן עולה הוא עתה לתפילה, ישאל את הרב.

שמע הרב, וענה: "יוזמתך ברוכה היתה, אשריך ואשרי חלקיך.

המשך בעמוד 25

היה בוויילנא איש אחד, שהיה יודע בחלומותיו דברים נסתרים על אנשים אחרים, והיו מפחדים מפניו כי הוא היה יודע מה שהם עושים בחדרי חדרים, וממש פחדו לבוא לפניו. הביאו את האיש הזה אל רבינו הגר"א...

שיחה מרתקת עם הגה"ח רבי נח גולדברג שליט"א,
מגיד מישרים ונאמן ביתם של כ"ק מרנן אדמו"רי בית לעלוב

יעקב א. לוסטיגמן

"זכורני לפני עשרות שנים, כשזכיתי לשמש בצל הקודש, אצל רבינו בעל ה'ברכת משה' מלעלוב זצ"ל, בין הבאים היה יהודי אחד שהגיע מעת לעת להתברך מפי הרבי ולהתייעץ עמו", מספר מגיד המישרים, ונאמן ביתם של כ"ק מרנן אדמו"רי בית לעלוב, הגה"ח רבי נח גולדברג שליט"א. "אותו יהודי סיפר לי, בזמן שהמתין להיכנס אל הרבי, כי הוא הורגל מנעוריו שלא לאכול מאכלים שהתבשלו בסירים העשויים מאלומיניום..."

"הוא כמעט אף פעם לא טעם דבר מאכל שהתבשל בסירי אלומיניום. אם קורה באופן חריג שהוא כן טועם דבר מאכל שכזה, הוא מרגיש באוכל את הטעם של האלומיניום, ולא זו בלבד, אלא שהדבר גם משפיע על בריאותו וגורם לו חולשה מסוימת לאחר מכן. בביתו היה מצבור של סירי נחושת, וכל תבשיליו היו נעשים אך ורק בסירי נחושת.

"חשבתי מעט והתבוננתי בדבר", אומר רבי נח, "מה נשתנה היהודי הזה מכל שאר בני האדם שמבשלים את מאכליהם בסירי אלומיניום, ואוכלים לשובע נפשם ואין להם שום נזק מזה, ובוודאי שאינם מרגישים טעם שונה במאכל שהתבשל בסירי אלומיניום?" "אלא, התשובה היא, שהוא פשוט נשמר מאוד מאלומיניום לאורך שנים רבות, עד שהגוף שלו פיתח סף רגישות גבוה יותר למאכלים מסוג זה, בשונה משאר בני האדם שהורגלו מקטנותם להשתמש בסירי אלומיניום, והגוף שלהם התחסן מפני ההשפעה של האלומיניום.

"כעין זה, יש בכל תחומי החיים. אפילו החיסונים המיוצרים לוורוסים השונים, גם הם מיוצרים בדרך זו שנותנים למערכת החיסונית של האדם להכיר מקרוב את הנגיף, להתרגל לנוכחותו ולפתח נוגדנים אליו.

"כך גם מי שרגילים ללכת ברגליים יחפות, מפתחים עור עבה ומחוספס בכף הרגל, ויכולים ללכת על קוצים וברקנים בלי שירגישו שום כאב ובלי שייגרם להם נזק כלשהו..."

"כלפי מה הדברים אמורים? אנחנו צריכים ללמוד מזה גם לרוחניות. ממנו ניקח לעבוד את ה'. אדם צריך להקפיד לשמור על סף רגישות גבוה מאוד בכל הקשור לעבודת ה'.

"זה מה שאמר רב הונא בגמרא: 'כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר'. כשהנשמה מתרגלת, חלילה וחס, לחטאים

ועבירות, היא מאבדת את התחושה, היא מאבדת את הרגישות, וכך יכול אדם לטעות ולדרוך על קוצים וברקנים רוחניים, לפצוע את הנפש שלו פצעים עמוקים מאוד, וללכלך אותה בחטאים נוראיים, בלי שירגיש בכלל.

"זה נכון, כאמור, לכל תחום ברוחניות. ככל שנטפח יותר ונפתח יותר את סף הרגישות של האדם לעניינים שבקדושה, כך הוא יהיה אדם גבוה יותר מבחינה רוחנית, כל חטא יגרום לו להרגיש מלוכלך, והוא ימהר לשוב בתשובה, ולהתנקות מאותו עוון שדבק בו חלילה וחלילה.

"לכן, כשאנחנו מספרים סיפורי צדיקים, צריך להיות רגישים, לשמוע את הסיפור, להפנים, ללמוד ממנו, לקחת ממנו צידה לדרך. לא סתם לשמוע סיפור מעניין ולהמשיך הלאה, להישאר אותו אדם שהיינו קודם לכן. כי אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם? למה הקדשנו זמן לשמיעת הסיפור? רק כדי לשעשע את עצמנו? חלילה וחלילה!

"התפקיד של סיפורי צדיקים וסיפורי השגחה פרטית, הוא לתת לנו חיזוק, לשנות בנו משהו, להעלות את סף הרגישות שלנו לנושא שבו עסק הסיפור, שנדע להעריך יותר את קדושת השבת, את חשיבות הביטחון בקב"ה, את גודל הזכות של מי שעומד בניסיון וכו' וכו'."

אני והמקטרת נשארנו למטה...

"בעניין זה של החשיבות הגדולה שצריך לייחס לסיפורי הצדיקים,

מליטא, הוא התפלא למה התייחסתי קודם לחיבור של סיפורי הצדיקים, ורק לאחר מכן לחיבור שעוסק בפלפולי אורייתא, אבל האמת שאת השאלה הזאת שאל כבר רש"י הקדוש, שהתורה היתה צריכה להתחיל מ'החודש הזה לכם', ממצוות התורה, ולמה התחילה מבראשית, לספר לנו את הסיפור? אלא 'כח מעשיו הגיד לעמו', ולכן התייחסתי קודם לסיפורי הצדיקים, כי צריך ללמוד אותם ולעסוק בהם, כדי שנוכל לעסוק בתורה בצורה הראויה...
"מכאן אנו רואים עד כמה גדול וחשוב עניין זה של סיפורי הצדיקים", מסיק הרב גולדברג את המסקנה המתבקשת...

בתו החריפה של הרבי מקוצק

"יתירה מזאת", הוא מוסיף, "עצם סיפור הדברים יש בו כדי להביא ישועה לעם ישראל, כמו ששמענו בהזדמנויות רבות מפיו של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב וצ"ל, שאמר בשם צדיקים על הכתוב 'מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו' - בדרך שאמרו חז"ל 'מאן מלכי רבנן', היינו שהקב"ה עושה ישועות גדולות על ידי מלכו - הצדיקים, והוא גם עושה חסד למשיחו עם שי"ן שמאלית, מלשון שיחה, כלומר מי שמשוחח בסיפורי הצדיקים הקב"ה עושה אתו חסד.
"וכעין זה יש מעשה ברבי הקדוש מקוצק זיע"א, שהיתה לו בת נשואה שכמה וכמה שנים לא זכתה לילדים, והפצירה באביה שיברך אותה, אבל הוא אמר לה שתיסע להרה"ק הסבא קדישא מראדושיץ, ותבקש להתברך מפיו.

"הגיעה אל הרבי מראדאשיץ, ואמרה לו שהיא בתו של הרבי מקוצק, ושהוא אמר לה שהיא צריכה לבקש ממנו ברכה שתזכה לפרי בטן.
"אבל הרבי מראדושיץ לא מיהר לברך אותה, הוא אמר לה שקודם היא צריכה להאמין בו ובברכות שלו, ורק אחר כך הוא יוכל לברך וברכתו תוכל לפעול, כי אין הברכות מתקיימות במי שלא מאמין בהן.
"הבת של הרבי מקאצק, כך מסתבר, היתה חריפה מאוד, והיא ברוב חכמתה ענתה לס"ק מראדושיץ מיניה וביה, שהרי בתורה כתוב 'וישעה ה' את ישראל מיד מצרים', ורק אחר כך 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', ומכאן אנו למדים שהישועה צריכה לבוא קודם, ובעקבותיה תהיה גם אמונה בה' ובצדיקים... ואכן הוטבו דבריה בעיניו של הרבי מראדושיץ, והיא אכן נושעה מברכתו.

"גם מכאן אנו רואים, כמו מעוד הרבה מקורות אחרים, כמה חשובה האמונה בסיפורי הצדיקים, בין אם לפני הישועה ובין אם לאחריה, להאמין אנו צריכים, ולדעת אנו חייבים, שבכוחם של צדיקים לשדד את כל המערכות ולגזור גזירות טובות על עם ישראל, מהכוח של התורה הקדושה, שבה הם עוסקים במסירות נפש ובהתפשטות הגשמיות.

"וחשוב שנזכור את זה בכל פעם כשקוראים סיפורי צדיקים, שלא נאבד את הרגש והרגישות, להרגיש בסיפור את הנקודה שהוא בא להדגיש ולבטא, ושנתחזק בעניין זה בעקבות אותו סיפור".

לא רק אצל החסידים

את השיחה מבקש רבי נח לסיים בחידוד לימוד התורה: "מקובל לחשוב

אני רוצה לספר מעשה מופלא מהרבי הקדוש מרוז'ין, זיע"א. הסיפור מובא בכתבים שכתב הר"י צ"מ מליובאוויטש זיע"א, והוא מצוטט גם בספר 'נר ישראל' בתאריך כ' אייר, אני אספר את הסיפור בשפה חופשית, ומי שרוצה לראות אותו בדיוק רב, יעיין שם וירוה נחת.
"וכך מספר הרבי הר"י צ"מ, שפעם שלח זקנה צמח צדק מליובאוויטש את תלמידו רבי יצחק אייזיק אפשטיין מהעיירה האמיל, שכונה רבי אייזיק הומלער', והיה בעצמו יהודי תלמיד חכם מופלג ואדם גדול מאוד, וביקש ממנו שילך להרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א, לאיזה צורך שהתעורר אז בענייני הציבור.

"כמובן שרבי יצחק אייזיק עשה כדברי רבו, נסע לרוז'ין ושהה שם זמן מה, ובמשך אותו הזמן התעניין מאוד בהנהגת הרבי מרוז'ין ובסגנון ההתנהלות בחצה"ק רוז'ין, שהיתה חצר מלכותית עם הרבה גינונים והנהגות מיוחדות כידוע.

"לאחר מכן סיפר רבי אייזיק, שדרכו של הרבי מרוז'ין היתה לעשן במקטרת, ופעם אחת נכנס אל הקודש פנימה ושוחח עם הרבי מרוז'ין בעניינים העומדים ברומו של עולם, והיה זה בערב שבת לקראת ערב, והרבי עישן מקטרת, והחדר כולו היה מלא עשן.

"והנה נכנסו הגבאים לחדר, להודיע לרבי שעכשיו השעה שבה כבר נכנסת שבת קודש, והניח הרבי את המקטרת מידו, ובתוך רגע עולה לעולמות העליונים בהתפשטות הגשמיות ממש, ואמר: 'הרבי עלה לעולמות העליונים, ואני והמקטרת שלו נשארו למטה בעולם הזה...!
"בכל אופן, רבי אייזיק הומלער היה נוכח פעם, כשהביאו לפני הרבי שני חיבורים שחיברו שניים מחסידיו. חיבור אחד עסק בפלפולי אורייתא, בעומק העיון והיה ממש חיבור נפלא על הש"ס, והחיבור השני היה לקט של סיפורי צדיקים, שאספם אחד מחסידיו הרבי מרוז'ין וכתבם כדי להביאם לדפוס, ושני החסידים ביקשו שהרבי ייתן הסכמה וברכה להדפסת ספריהם.

"עקב רבי אייזיק אחר ההתרחשות, וראה שהרבי התייחס קודם לחיבור של סיפורי הצדיקים, ודיבר בשבח העיסוק בסיפורי הצדיקים, כמה אפשר ללמוד מהם וכדו', ורק לאחר שסיים אל כל ענייניו עם החיבור הזה, פנה הרבי לבחון את החיבור השני, וגם כאן עיין ואפילו פלפל בכמה מהעניינים שהובאו בספר עצמו, ולאחר מכן שיבח מאוד את החיבור ואת המחבר, ואת עצם הלימוד העיוני בגמרא וכן על זה הדרך.

"רבי אייזיק סיפר לאחר מכן שבלבו עלתה תהייה, מדוע בחר הרבי לעשות את הדברים בדרך הזאת, ומדוע לא העניק קודם את היחס הנדרש לספר שעוסק בלימוד התורה, שזה כמובן החלק היותר חשוב, ורק לאחר מכן בסיפורי הצדיקים, שכל תכליתם היא לעורר את האדם לעסוק בתורה, ולקיים רצון ה'... אבל אותה תהייה נותרה נצורה בעמקי לבבו.

"מיים אחדים לאחר מכן היתה סעודת ראש חודש שערך הרבי מרוז'ין, ורבי אייזיק השתתף גם הוא, ובמהלך הסעודה פנה הרבי לקהל המשתתפים ואמר להם ש'דער ליטווישער גאון', כלומר הגאון הליטאי הזה שנמצא כאן, כך הוא כינה את רבי אייזיק שהיה

אירע פעם שה'חזון איש' הזדמן לביתו של רבינו בעל 'שבט הלוי' לצורך ענין מסויים, וכאשר חלף על פתח חדרו נעצר לרגע, ובתנועה של מי שמתענג על ריח טוב אמר למקורבו: "ס'שמעקט דא פון קדושה" - יש כאן ריח של קדושה

כך מינה מרן בעל החזון"א זיע"א את מרן רבי שמואל הלוי וואזנר זיע"א, לרב שכונת 'זיכרון מאיר'

יְאִתָּה תַחֲזֶה מִפֶּלֶע הָעַם אֲנָשֵׁי חֵיל יִרְאִי אֱלֹקִים" (שמות י"ה, כ"א)

סיפר רבינו בכינוס הגדול שהתקיים במלאות שישים שנה להקמת ישיבת 'חכמי לובלין' ב'זכרון מאיר', במעמד אלפים מתלמידיו. וכה דיבר אז בקדשו: "בפועל נוסדה הישיבה בשנת תש"ז, אך בכוח, במחשבה, בשנת תש"ו, כשעדיין גרתי בירושלים עיה"ק, הגיע אלי שליח מצוה מה'חזון איש' ז"ע, הרה"ח רבי חיים יעקב הלפרין ז"ל שקורא לי לזכות ולבוא ל'זכרון מאיר' שנתייסדה על שם מורי ורבי מלובלין ז"ע, לקבל עלי את עול הרבנות ב'זכרון מאיר' והסביבה, ואת עסק הרבצת התורה במסגרת ישיבת חכמי לובלין..."

רבינו לא מיהר להשיב בחיוב על המינוי. יקרה היתה בעיניו ישיבתו בין חכמי וגאוני ירושלים, מה גם שכבר החזיק במשרת רבנות, כמו"צ מטעם העדה החרדית בשכונת 'כרם אברהם' שבגאולה. מנגד חזקה עליו דעתו של ה'חזון איש', ורצונו כי ייטול על עצמו את עול הרבנות ב'זכרון מאיר', והיא זו שלבסוף הכריעה את הכף, כאשר ה'חזון איש' העמידו כביכול בפני עובדה מוגמרת וכמעשה שהיה.

וכה גולל רבינו את הדברים ברשימותיו, שהובאו בספר 'מעשה איש': "עוד לפני שבאתי לכאן והייתי עוד גר בירושלים, באתי פעם לבני ברק לבקר אחד מן הקרובים שגר בגבעת רוקח ע"י ישיבת סלבודקה. עליתי רגלי לגבעת רוקח, והרגשתי שכמה מטרים לפני הולך החזון איש ז"ע, רצתי לקראתו ללוותו כי הלך יחידי, והיה אז גר עוד שם בגבעת רוקח סמוך לישיבת נובהרדוק. הלכנו עד רח' חתם סופר, וה'חזון איש' היה צריך ללכת שם לביתו, ואני המשכתי עוד למעלה וראיתי שאינו נוטה לשמאל. ואמרת לי: 'אולי שכח מרן איפה שגר?' ואמר לי: 'זוכר אני, אלא שאתם רב שלנו, ורב לא ילך לבד. רוצה אני ללוות אתכם!'. ואמרת לי: 'א"כ אין אני הולך הלאה'. ואמר לי: 'גם אני לא אלך, וצריך אני ללוות אתכם!'. והיה מוסיף רבינו: 'ה'חזון איש' לא היה ווערטיל מענטש" [-איש שאומר מליצות], הוא הלך, אפוא, עמי עד שנכנסתי לבית קרובי ורק אז חזר לביתו..."

על ביקור נוסף אצל ה'חזון איש' סיפר רבינו, כי הגיע פעם למעונו בתחילת הלילה, ומצאו כשהוא יושב בחצר הבית ועיניו נשואות אל על כשמבטו משוטט בין כוכבי הליל הנוצצים ברקיע השמים. משך דקות ארוכות ישב כך, כשהוא אחוז דבקות והתפעלות, ומעיניו זולגות דמעות התרגשות ומבלי שיבחין כלל בנוכחותו. לאחר מכן משהרגיש בו נענה ואמר: "כשמתבוננים במערכות השמים, אפשר

לראות בנקל מעשי א-ל ונפלאותיו..."

בין כך ובין כך, נתעטרה שכונת 'זכרון מאיר' בכתר תהילה, כשמרן ה'חזון איש' ז"ע בכבודו ובעצמו שאיווה את השכונה למושב לו, ועקר מ'גבעת רוקח' - השכונה הוותיקה במערב העיר, בה התגורר מאז עלותו ארצה משך כחמש עשרה שנה, אל פאתי המושבה 'זכרון מאיר', שנקרא על שמו של גאון ישראל שהאיר את בני ברק במאור תורתו.

לבסוף, משתכפו עליו ההפצרות מבני ברק, ורבינו נוכח כי מנוי וגמור עם ה'חזון איש' שעליו לכהן כרב של זכרון מאיר, נתן את הסכמתו למינוי, וקיבל על עצמו לשמש כרב השכונה. מששמע ה'חזון איש' את תשובתו החיובית, קרא בקול 'מזל טוב' בפנים קורנות משמחה. לאחר מכן אמר למקורביו, כי מזל טוב הוא לתושבי 'זכרון מאיר' שרבים לא יהיה מורה הוראה בלבד, כי אם גם ראש ישיבה שירחיב את גבולותיו בתלמידים.

לשמחתו של ה'חזון איש' לא היה קץ. ובימים שלאחר מכן שוחח בדבר עם באי ביתו, והביע את שביעות רצונו מהמינוי המוצלח. את חשיבות הדבר בעיניו, היה ניתן לראות לעין כל כאשר גאון ישראל, ה'חזון איש', יצא את מעונו לכתת רגליו בין תושבי השכונה כדי להחתימם על כתב ההכתרה הרשמי אותו יגישו בפני רבינו, שהיה אז אברך צעיר בשנות השלושים לחייו, ואף בא בדברים עם העסקנים, כי ישתדלו לשוות למינוי מעמד רשמי שיוכר אף ברשויות, כדי שיקל עליו, כך סבר, לנהל את ענייני הקהילה מבלי להיות תלוי בדעת אחרים.

למרות גדלותו המופלגת של ה'חזון איש' ולמרות שגילו נשק אז לשבעים, נהג כבוד מיוחד ברבינו שהיה אברך צעיר, והיה מתייחס אליו כאל מרא דאתרא במלוא מובן ההגדרה, חרף גילו הצעיר של רבינו

דאתרא לשכונה, וכי על פיו יישק כל דבר. ה'חזון איש' חלק לרבינו כבוד עצום, בזמנים שבאו אנשים לשאול את פיו בענייני הלכה, ורבינו נכח גם הוא בחדר כמנהגו פעמים רבות, היה ה'חזון איש' ברוב ענוותנותו מבקש מרבינו תחילה הורמנא ורשות להשיב לשאליו דבר, באמרו כי אסור להורות בפני המרא דאתרא.

קשר הדוק שרר בין ה'חזון איש' לרבינו. רבינו היה מתראה לפניו חדשים לבקרים, ופעמים שאף היה מתלווה אליו לטיולו היומי, אותו היה עורך לצרכי בריאותו באזור הפרדס שבבעלות משפחת ברמן, שניצב בפאתי השכונה, כשבדרך היו משוחחים ביניהם בהלכה ובענייני הנהגה שעל הפרק. עם זאת, למרות גדלותו המופלגת של ה'חזון איש' ולמרות שגילו נשק אז לשבעים, נהג כבוד מיוחד ברבינו שהיה אברך צעיר, והיה מתייחס אליו כאל מרא דאתרא במלוא מובן ההגדרה, חרף גילו הצעיר של רבינו.

אירע פעם שה'חזון איש' הזדמן לביתו של רבינו לצורך עניין מסוים, וכאשר חלף על פתח חדרו נעצר לרגע, ובתנועה של מי שמתענג על ריח טוב אמר למקורבו: "ס'שמעקט דא פון קדושה" - יש כאן ריח של קדושה.

בשלהי שנת השמיטה תשי"ב יצא ה'חזון איש' מביתו, וכאשר עבר סמוך לכולל אותו הקים, הידוע היום כ'כולל חזון איש', שלח את מקורבו הג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל כי יקרא לשניים מגדולי תלמידי החכמים של בני ברק, הלא הם הגאון רבי משה יצחק דייטש זצ"ל, ראש ישיבת 'אהל יעקב'. משבאו השניים, צעד עמם ה'חזון איש' אל מעונו של רבינו על מנת לערוך אצלו 'שטר פרוזבול'. לפליאת רבינו על מה ראה להטריח את עצמו אליו, נענה ה'חזון איש' ואמר: "הרי סוף שנת השמיטה עתה, וצריך לעשות פרוזבול, וכתושב שכונת זכרון מאיר באתי אל המרא דאתרא לעשות פרוזבול"...

באותו נוסח פרוזבול חרט ה'חזון איש' זי"ע לדורות, את עובדת כהונתו של רבינו כרבה של זכרון מאיר: "מוסרני לכם הרב שמואל הלוי רב ד'זכרון מאיר' שליט"א"...

על אותו מעמד סיפר רבינו, כי תיכף בהיכנסו התיישב ה'חזון איש'

את המעבר לבני ברק תכנן רבינו לחודש ניסן תש"ז. בימים שקודם המועד המתוכנן יצא רבינו לעבר בני ברק, בכדי להסדיר שם עניינים שונים הקשורים להעברת הדירה. אך ביציאה מירושלים באחד מעיקולי הדרך, נפתחה עליהם לפתע אש צולבת מאחד הכפרים הערביים. בניסי ניסים נחלצו הנוסעים מן המארב, והספיקו לשוב לירושלים. רבינו שראה בכך אות משמים, ביטל את נסיעתו ודחה את המעבר המתוכנן לבני ברק במספר חודשים.

בחודש אלול תש"ז, בהיותו בן שלושים וארבע שנים, העביר רבינו את מקום מגוריו לבני ברק. בית קטן בן שתי קומות נשכר למענו בתוככי השכונה. הקומה הראשונה יועדה לדירת מגוריו, ואילו הקומה השנייה הוקצתה עבור הישיבה החדשה שנפתחה עם בוא רבינו למקום מושבו החדש. מבית קטן זה בקע זרח אור תורתו הגדול משך קרוב לשבעים שנה, עד להסתלקותו.

מאותה שעה שהתמנה רבינו לשרת בקודש, ראה הוא את עצמו כל ימיו כרבה של 'זכרון מאיר', כשעיניו ולבו נתונים על בני השכונה, לענות לשאלותיהם בהלכה ובהנהגה נכונה, ועד מהרה התחבב הוא על בני הקהילה, ובני הקהילה לעומתו השיבו לו גם המה באהבה כפליים, וחפצו בכל עת בקרבתו והדרכתו, והוא גם הוא, בידעו את מעמדו ויכולת השפעתו - היה נותן ליבו להחזיק באדרת הרבנות בעזו ותעצומות קודש.

פעם באותם ימים ביקש רבינו לשמוע מאת מקורבו הרה"ח רבי ברוך בענדיט שטיין ז"ל, כיצד מרוצה הקהל מאופן תפקודו כרב. אמר לו רבי ברוך כי אכן הכל מרוצים פה אחד, הן מהשיעורים הנאמרים על ידו בטוב טעם ודעת, והן ממאור הפנים המיוחד של רבינו, אך על דבר אחד מתאוננים הם, על דקותיו הספורות והמדודות של רבינו, שלא אפשרו לו להאריך בשיחה עמהם.

נענה רבינו כנגדו ואמר: "אמרו להם, כי באם רבה של 'זכרון מאיר' ישב לשוחח עם כל אחד מבני קהילתו, אזי לא יוכל להמשיך ולשמש בתפקידו ולענות על שאלותיהם בהלכה, מאחר ולא יישאר לו פנאי ללימודיו ולסדריו"... ואכן, על כך היתה תפארתם של יראים ושלמים מבני קהילתו, שהעריכו את גדולתו של רבינו דווקא במידה זו. אף על פי כן, כאשר היו באים לפניו בשאלות של עצה והדרכה, היה מרחיב את הדיבור, מרבה להתעניין תוך שהוא תומך ומעודד כאב רחום.

מעשה כעין זה, היה בעת שנכח פעם באירוע מסוים בו הופיע בדחן כלשהו, ודרש מדברותיו בכדי לשמח את הציבור. בשלב מסוים קם רבינו ממקומו, ונחפז ללכת לביתו ולסדריו. משנשאל לאחר מכן על יציאתו הפתאומית שלא כמתוכנן, נענה ואמר כי "מגיע להם לאנשי 'זכרון מאיר' רב בעל כובד ראש"... בקשר לכך צויין, כי רבינו הקפיד ונזהר מאוד, כי גם במילי בדחנותא ישמרו על כבוד הזולת, והיה מחשיב מאוד כאשר דברי הבדחנות היו נסובים ומושגתים על דברי תורה ויראה.

מעט שהגיע ל'זכרון מאיר' הוטל על כתפיו עול הרבנות במלואה. מרן ה'חזון איש' שראה מטרה נשגבת במינוי והצלחתו של רבינו, המשיך בפעולותיו לביסוס מעמדו כרבה של 'זכרון מאיר', ואף הפנה רבים משואליו באיסור והיתר אל כתובתו של רבינו, באמרו כי יש מרא

כאשר הגיעו למקום, הבחין להפתעתו כי בדירה אין מזוזות, התברר כי צבעו את הדירה, ובמהלך השיפוץ הורידו את המזוזות, ר' בן ציון אמר לבני המשפחה כי אסור להתגורר בבית כל זמן שאין בו מזוזה, מה לעשות? יש שתי ברירות, או לנסות להשיג מזוזות מגמ"ח, או פשוט לחזור לבני ברק

הגה"צ רבי בן ציון פלמן זצוק"ל על שיעורים וכוונות נסתרות

!"וְהִזְהַרְתָּה אֶתְּהָם אֶת הַחֲקִים" (שמות י"ח, כ')

בשלהי ימי הקיץ, היה נוסע לכמה ימים למנוחה, במושב 'בית מאיר' בהרי ירושלים. את המנוחה קיים בכך שישב מבוקר עד ערב ספון במרפסת הבית או בתוך בית המדרש, על התורה ועל העבודה. בדרך כלל לקח אתו לימים אלו חלק מכתביו ומשיעוריו, לחזור עליהם וללבנם שוב בעומק הסוגיא.

הרבנית תמיד המריצה אותו בשמחה מרובה - שיסע, ונסעה לצדו ולמענו, כיון שידעה ששם הוא יושב הרבה על מרפסת הבית, ונושם אוויר צח לבריאותו, מחליף אוויר ברוגע ולומד ברציפות. ויהי היום, יוצאים לדרך עם הפעקלאך למושב 'בית מאיר'. קיץ תשנ"ז.

הדבר שהחזיק בידו כל משך הנסיעה היה שקית הטלית והתפילין. אחד הילדים הציע לו להחזיק במקומו את הט"ת, הוא מיאן ואמר: "דומה הדבר לאדם שמחזיק בידו צרור יהלומים, שאינו מוסרו לאחר להחזיק אותם, גם אם הוא נאמן עליו, כך הם התפילין, המצוה שמקיימים בהן יום יום היא כה גדולה, ולא אפקידן בידי אחר".

כאשר הגיעו למקום, הבחין להפתעתו כי בדירה אין מזוזות, התברר כי צבעו את הדירה, ובמהלך השיפוץ הורידו את המזוזות, וכיון שהן היו ישנות והיה ספק על כשרותן הזמינו חדשות, והם עתידים להגיע בקרוב.

ר' בן ציון אמר לבני המשפחה, כי אסור להתגורר בבית כל זמן שאין בו מזוזה, שהרי בשו"ע (יו"ד סימן רפ"ו סעיף כ"ב) כתוב שהשוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד, משום ישוב ארץ ישראל. והרמ"א מוסיף, ש'שואל' דינו כשוכר, וא"כ אסור לדור בדירה, ללון בה בלילה, אפילו יממה אחת ללא מזוזה.

מה לעשות? יש שתי ברירות: או לנסות להשיג מזוזות מגמ"ח, או פשוט לחזור לבני ברק ולוותר על הנופש. כמובן שהכל העדיפו את האפשרות הראשונה, אחרי טרחה כה רבה ותקווה למנוחה, אך לא היה קל להשיג גמ"ח מזוזות מהרגע להרגע, וגם לשגר את המזוזות עד המושב. בני המשפחה החלו להתרוצץ בעניין.

בינתיים, רבי בן ציון נכנס לבית הכנסת. אחד האברכים תושב המקום ששהה בבית הכנסת, ניגש לר' בן ציון לומר 'שלום עליכם', ר' בן ציון התעניין, האם הוא יודע היכן אפשר להשיג כאן מזוזות לשבוע.

האברך חיך חיוך של הפתעה: "בדיוק יש לי כמה מזוזות. היום רכשתי מזוזות חדשות, ובעוד שבועיים אני אקבע אותן בדירה של בני". רבי בן ציון נדהם מההשגחה פרטית המופלאה. ואכן האברך השאל לו את המזוזות (כאשר הגרב"צ מכון מראש שלא לזכות במזוזה, בכדי שיוכל להורידה כשיוצא מהדירה). ויהי לפלא.

חכך הגאון בדעתו, הרי מעולם לא קרה שהגיע לדירה שאין בה מזוזות, וכאשר בכל זאת הגיע לידו כזה מקרה, מסתובב הענין בהשגחה חיש מהר בדרך נס, שיפגוש באברך שהיה בבית הכנסת, ובדיוק יש לו עכשיו מזוזות בנרתיקו. הרהר וחשב, כי יש בכך גם אות משמים שעליו ללמוד הלכות מזוזה.

ואכן בימים הבאים ב'בית מאיר', הסיט את סדריו המתוכננים, והתנישם ללמוד שוב בעיון הלכות מזוזה מסוגיות הגמרא עד השולחן ערוך עם המפרשים, וחידושים רבים עלו בכדו מן המעיין. בחורף שלאחריו מיד אחרי החגים, מסר סידרה של כעשרה שיעורים בהלכות מזוזה. ויהי אור.

כוונות נסתרות בעת שיעורי התורה

לפני המועדים היה מרבה בשיעורים בענייני החג, ושילב התעוררות ומוסר.

בערב שבועות דיבר אודות חייו המפותלים של דוד המלך ע"ה, האריך הפירוט מתוך ההיסטוריה של משיח על פי חז"ל, וכפי שכתוב בהקדמה לספרו "שלמי תודה - חג השבועות", דברים יקרים מפז. ובקביעות, כאשר דיבר על כך, מידי שנה בשנה, זלגו עיניו דמעות

חמות, כשדיבר על מהלך חייו של משיח ה'.

קרה פעם אחת שלא רק שהוריד דמועות, אלא פשוט התחיל לבכות, ולבכות ברבים. היה זה כאשר הקריא את הפסוקים ודברי חז"ל: "לא גבה לבי בשעה שמשחני שמואל למלך. אחרי 28 שנה של רדיפות והשפלות, ו'מוזר הייתי לאחי', ו'נכרי לבני אמי', בכל זאת 'לא גבה לבי ולא רמו עיני בשעה שמשחני למלך'", באותו רגע פרץ בבכי, ולא יכול היה להמשיך את השיעור.

משום שזה מה שהיה הוא, מציאותו של ר' בן ציון הייתה הטהרה הזו: 'לא גבה לבי ולא רמו עיניו'

לדיבורים שלו ששולבו בתוך השיעורים, היה כוח אדיר להקנות ענווה, להקרין אמת ולהעניק חום פנימי. שמחת חיים של רוממות. אחד ממשותפי השיעור מספר: "שאלתי אותו מדוע הוא מוסר כל כך הרבה שיעורים על 'חנוכה' (מר"ח כסלו כבר החל למסור). הוא שתק ולא ענה. ושוב הפצתי בו מאד שיגלה לי את הסוד, כי ידעתי שאינו עושה דבר ללא מחשבה, ואם הוא מרבה בשיעורים על חנוכה, על חשבון אוצר גדול של חומר שיש לו בכתובים, מסתבר שיש לו טעם סמוי. ושוב הפצתי בו. בסופם של תחנונים, פתח והסביר, וכך אמר" - סיפר התלמיד.

"הרגיל בנר חנוכה הוויין ליה בנים תלמידי חכמים", כך כתוב בגמרא, ושאלו את ה'חתם סופר' כי יש שרגילים בנר חנוכה ושבת ואין להם בנים תלמידי חכמים? והוא זצ"ל השיב: 'רגיל בנר' משמעותו שהוא מהדר בנר עם כל דקדוקי ההלכה שבו, לצאת את כל הדעות, לכתחילה שבלכתחילה. ויסוד הדבר מובא כבר בקונטרס 'סוד הדלקת נרות חנוכה' המיוחד לרבי יצחק סגי נהור בנו של הראב"ד, שכך קיבל מאליהו הנביא זכור לטוב. ולכן", אמר ר' בן ציון, "אני מקפיד למסור שיעורים רבים על חנוכה, וכן בהלכות שבת על נר שבת, כדי שידעו את כל דקדוקי ההלכה ואת כל השיטות, כדי שאנשים יזכו לבנים תלמידי חכמים".

בתקופה שמסר שיעורים בדיני ברקים ורעמים, פלוני ניגש ותמה באוזניו: "מדוע הרב מוסר שיעורים על נושא כזה, וכי חסר נושאים!?" ר' בן ציון לא היה סבור שצריך לטרוח ולענות לו (וכי יש מקצוע בתורה שאין עליו שיעורים עמוקים?), לכן לא השיב לו, ושתק. אבל פעם אמר לחברותא: "ברוך ה' שבשיעורים בדיני ברקים ורעמים אפשר גם להחדיר ולהשחיל איתם יחד הרבה אמונה", כי "ברקים ורעמים הם כדי ליישר עקמימות שבלב". וכן הלכות הנוגעות לגשמים, כי השנה היא שנה שחונה, ואני מעורר פה ושם על עצירת הגשמים שהם מבשרים לא טוב, אני מפחד משנת הבצורת, יותר מאשר מהסקאדים של סדאם חוסיין (שנחתו על ארץ ישראל באותו חורף), כי מציאות הגשמים אינה מתנהלת על פי טבע כלל, כי מפתח הגשמים הוא רק בידי שמים, וממילא עצירת הגשמים מלמדת כי הקב"ה אינו חפץ להשפיע עלינו ח"ו, אבל לטילים, הרי לכל טיל יש כתובת".

שוב ושוב אותם שיעורים

את השיעור שמסר ב'נחלת משה' לפני החגים, חזר מידי שנה כמעט

'מדוע הרב מוסר מידי שנה לפני חג הסוכות את אותם השיעורים שוב ושוב, הרי הספר החדש עמוס בדברים שהרב יכול היה לדבר עליהם?!' הרב לא ענה לי מיידית. למחרת פגש אותי ואמר...

על אותם דברים - הלכה למעשה ודברי התעוררות עם הוספות מועטות.

משותפים רבים חשבו לתומם, כי אלו השיעורים שיש לו באמתחתו לקראת החגים, ולכן חוזר על עיקרם מידי שנה בשנה. "אך הנה כאשר התחיל להוציא את ספרי 'שלמי תודה'", סיפר אברך, "גיליתי כמו אחרים, כי אוצרותיו מלאים וגדושים במאות עניינים הלכתיים מחדדי למדנות, ובהם סברות וחידושי חידושים.

"הגיע הרגע שלא יכולתי להתאפק. היה זה כאשר יצא לאור 'שלמי תודה' על סוכה - ספר גדוש בחידושים בהלכות סוכה מתחילה ועד סוף, החלטתי לגשת לשאול את הרב, וזה לא היה פשוט בכלל לשאול את הרב כאלו שאלות, אבל הייתי נסער ו'קטנות הייתה בי': 'מדוע הרב מוסר מידי שנה לפני חג הסוכות את אותם השיעורים שוב ושוב, הרי הספר החדש עמוס בדברים שהרב יכול היה לדבר עליהם!?"

"הרב לא ענה לי מיידית. למחרת פגש אותי ואמר: 'המטרה היא תועלת הכלל, וצריך למסור שיעורים על דברים שהציבור יכול להבין. מה שאני מוסר כאן ברבים, אלו דברים אמיתיים וסברות שהציבור יכול לקבל מהם תועלת ממשית, וסבורני שאת זה הציבור צריך לשמוע'.

"השתוממת. כיון ש'זה מה שהציבור צריך לשמוע' הטמין בקרבו את האוצרות, ולא מסר אותם ברבים מעולם!"

ממשיך האברך ומספר: "הבחנתי באחריותו למען הציבור וטובת הכלל, בהזדמנות מרתקת אחרת.

"בשבת הגדול אחרי תפילת מוסף, כאשר כולם יצאו לביתם לסעודת שחרית, הגרב"צ נשאר בבית הכנסת לבדו ממש, רק אני נותרתי בחדר הסמוך, וכנראה שהרב לא שם לב, והיה בטוח שהכל כבר יצאו לסעוד את סעודת השבת עם בני משפחתם. חוותי מחזה נפלא ביותר.

ברחוב תפוס שרעפים...

"וכך היה מידי שנה לפני חג ומועד, הייתי תמה לעצמי: ריבוננו של עולם, הרי את ההלכות הללו של חנוכה, או פסח ושאר המועדים, למדנו יחד כבר כעשר פעמים! בעיון ובמתינות - את הסוגיות בגמרא, את הבית יוסף, השולחן ערוך ונושאי כלים, ואת המשנה ברורה וביאור הלכה, וחזרנו וסיכמנו בכל סידרת לימוד, אולי עשרים פעמים, וגם נגענו בנושאים הללו בהזדמנויות אחרות במשך השנים, ומדוע תמיד לפני חג (או לפני שהעלה את החידושים על הכתב ב'שלמי תודה') הוא מתחיל הכל מחדש, כאשר גם מתוך החלום הוא כבר יודע לומר את החידושים הללו, מסדר לעצמו שוב את העניין, כאילו לא למדנו מעולם, פסיעה אחרי פסיעה במשנה ברורה והסוגיא בסבלנות אין קץ".

"התשובה שבה הרגתי את עצמי - כחברותא שלו - כי תורה אינה מקצוע 'מת', אלא מקצוע 'חי', ודברי חכמינו 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' - משמעותם, שהם יהיו חדשים כל כך, עד שיוכלו לברך עליהם כעת 'שהחינו' בשם ומלכות. חדש!! כמו כן נזכרתי אז בדברי חז"ל: 'דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב', והסברתי כי לשיטת ר' בן ציון, הכוונה שהשיעורים אינם יוצאים מחמשת מוצאי הדיבור, לא! אלא 'יוצאים מן הלב'.

"לכן, אם ר' בן ציון יאמר את השיעור של אתמול, שידע אותו על פה מאמש, משמעותו של השיעור יהיה 'שיעור ישן - שיעור מת', ורבי בן ציון רצה לומר 'שיעור חי' חדש, שנולד כעת למזל טוב. כנראה שכך נמסרת התורה בהדרתה - מדור לדור, בשיעורים חיים".

ר' בן ציון הקפיד לצרף ולהשחיל בתוך השיעורים חידושים באגדה, דברי חכמה וביאורי פסוקים ומוסר, להשפיע על השומעים. אף הרבה לספר מגדולי מצוקי ארץ, כמו מהרי"ל דיסקין זצ"ל ורבי ישראל מסלנט זצ"ל, ופעמים אין ספור מה'חפץ חיים' זצ"ל.

(מתוך 'ספר ללא שם')

"מי שהכיר את ר' בן ציון, ראה אותו תמיד רגוע ושלו ויציב מאוד בהנהגתו, ובעיקר, ללא תנועות חיצוניות מיותרות. אבל הנה כעת ראיתו בעת הכנת השיעור אפוף במתח רב. הוא עשה תנועות החריגות לו, כמו שהתרומם לפתע מהכא, וחזר בקול על הדברים ובתנועות ידיים - חושב בקול רם, סוער וגועש ורותח. ומפעם לפעם כמו נלחם על עצמו בתוך תוכו, ושמעתי אותו אומר לעצמו 'זה כן טוב', 'זו חומרא שאי אפשר להגיד אותה ברבים', 'זה לא כדאי לומר, לא כל הציבור יבין, נראה לי שעדיף לא לומר'. כך שוחח עם עצמו בהחלטיות, 'כן, כן, את זה צריך להגיד', 'זו הנהגה שלא חייבים לקבלה'. בנוסחאות הללו אמר אחרי כל קטע שסיים, 'כדאי להגיד', או 'את החלק הזה עדיף כן לומר'. המעמד ההוא של האחריות היה נורא.

"לא האמנתי למראה עיני, כיון שמעולם לא ראיתו בכזה פחד ומתח!".

"כזה ראה וקדש"

בני ביתו של רבי בן ציון, מציינים מתח נוסף מיוחד שהבחינו עליו. היה זה כאשר רב מפורסם בארץ הקודש, מפרסם פסק הלכה שהיה צורך להעיר נגד העניין. היו לרבי בן ציון ראיות רבות כנגד הפסיקה ההלכתית שהתפרסמה, והוא אכן מסר על כך את השיעור בליל שבת קודש בבית הכנסת 'בית יחאל', אבל באותו יום שישי היה במתח מיוחד, גם עיין ולמד זמן ממושך בספר 'חפץ חיים' הלכות לשון הרע.

שיעורים חיים בלבד

בשנת תש"ס, חלפו ארבעים שנה מתחילת סדרות השיעורים שלו בהלכות שבת ומועדים, והחברותא שלו התבטא: "אני כמו משתגע מרוב תימהון, כי הנה התחלנו ללמוד הלכות מוקצה בעל פה - אבל למרות זאת התחיל אתי שוב מרישא ועד גמירא. ובשעה הקרובה שלפני אמירת השיעורים, היה שרוי בריכוז ובמאמץ מוחי. הוא הלך

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'

תוך כדי שיחתה הארוכה, ניסה הרב הגדול להתקשר אל הרבנית, ולשאול כדרכו מה צריכה שיביא לה מן החנות, אך בהיותה עסוקה בריכוז ליבה ונפשה בשיחה, לא נענתה אל הצלצול של השיחה הממתינה... גם כשחזר הרב וניסה כמה פעמים להתקשר 'ולאותת' לה, שאולי תפסיק לרגע ותענה לשיחה הממתינה, שנועדה בשבילה ולצרכה - התעלמה מן השיחה הנכנסת...

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על 'כל הכועס כאילו'...

"לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (שמות כ, ד')

בזוהר הקדוש: "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה".
כתב הרב הקדוש בעל ה'תניא' בספרו (אגרת הקודש, כה) על מאמר חז"ל ז"ל: "והטעם (שכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה) מוזן ליהודעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה. כי אילו היה מאמין שמאת ה' הייתה זאת לו, לא היה בכעס כלל".
לפינו כמה עובדות בטיב ההתרחקות מהכעס - שיש להתרחק ממנו כמו עבודה זרה!

מעשה היה בביתו של אחד מגדולי הרבנים בירושלים קרתא דשופריא, אשר לאחר שזיכהו השם יתברך וכבר השיא כל בניו ובנותיו, והציפורים עזבו כולן את הקן... לא נותר בפני הרבנית הצדקנית מי שיערוך לה סדר קניותיה. לפיכך, מתוך שמחה והודיה לה' שלא השאיר בביתו 'עוזר'... השתדל הרב מידי בוקר בעצמו לקיים מצוות חסד דאורייתא, וכשצעד לביתו אחר תפילת השחר, התקשר מידי יום הביתה, לשאול את הרבנית אם צריכה אולי שיקנה עבורה משהו בחנות המכולת.

בוקר אחד, תפסה הרבנית את קו הטלפון בשיחה ארוכה עם אחת הבנות, שבהיותה לאחר לידה נצרכה להרבה עידוד וחיוזק מן האם הרחמנית והמסורה.

תוך כדי שיחתה הארוכה, ניסה הרב הגדול, שסיים זה עתה תפילת שחרית, להתקשר אל הרבנית ולשאול כדרכו מה צריכה שיביא לה מן החנות, אך בהיותה עסוקה בריכוז ליבה ונפשה בשיחה עם היולדת הטרייה - לא נענתה אל הצלצול הקוטע של השיחה הממתינה... גם כשחזר הרב וניסה כמה פעמים להתקשר 'ולאותת' לה, שאולי תפסיק לרגע ותענה לשיחה הממתינה, שנועדה בשבילה ולצרכה - התעלמה מן השיחה הנכנסת והמשיכה כדרכה לשוחח, אף שיכולה היתה בקלות לעבור לרגע לשיחה השניה, לומר בקצרה את מצרכי הקניה היומית, ולחזור תכף לשיחתה...

באותן דקות הרבה הרב בנפשו: הנה שתי דרכים לפניך בתגובת מקרה מכעיס זה:

לכעוס ולהקפיד בדבר, ולהעמיד את האישה במקומה! שמן הראוי לשים לב לשיחה כמתינה של בעלה, הרי יודעת היא היטב שהוא

המתקשר בשעה הזו כבכל יום, ושמקשר - לטובתה היא!
להבליג ולהתגבר, לסבול הדבר ולשתוק, כמי שלא היה ולא כלום!
כמובן בחירת הצדיק היא תמיד בטוב, המשיך, אפוא, הרב בדרכו אל ביתו בלב שלם ונינוח, ודילג על הקניה בחנות. משהגיע הביתה נכנס בשמחה בברכת 'צפרא טבא' מאירה כדרכו, תוך שהוא משכיח לגמרי מליבו אותו מקרה שהכעיסו בדרכו...

והנה משנכנס פנימה, חש תיכף בריח שרוף המגיע לאפו, הרבנית ישובה הייתה אותה שעה במנוחה בחדרה, עדיין בהמשך אותה שיחה אריכתא... והבית כולו אפוף עשן וריח שרוף שמגיע מן המטבח...

הרב הצדיק רץ תיכף אל המטבח, והנה רואה הוא מונח על האש שבכירים סיר חצילים, שהעמידה הרבנית הצדקנית במסירותה לבישול לארוחת הצהריים בשביל היולדת, אך כשיחת הטלפון התארכה ונמשכה, לא שמה אל ליבה שכל התבשיל כבר נשרף מזמן, ועוד רגע קט והבית עולה בלהבות!!! ה' ישמור ויציל!

מיד תפס הרב כמה ספלים מים, וכיבה תיכף את האש שכבר החלה להיתמר אל על, וברגע האחרון ממש הציל את הבית משריפה!

"באותה שעה הראו לי מן השמים" - סיפר הרב אחר כך לתלמידיו - "הנהגת השם יתברך במידה כנגד מידה! אתה כיבית בליבך את אש הכעס הבוררת, ומן השמים זיכו אותך בהצללת ביתך ממאכולת האש!!!".

סוף כל סוף הם עושים את דרכם לקופה, תור ארוך ומתפתל של ערבי- שבתות מקדם את פניהם. ואם לא די בכך, הם נקלעו גם לידיה של קופאית ש'עובדת על מידת הסבלנות' שלה ושל לקוחותיה... אבא מציץ בשעונו. "יש לנו חמש עשרה דקות עד האוטובוס האחרון..."

על מסירות הנפש המיוחדת של בת ישראל כשרה, והסוף המרתק לסיפור

הרב יהושע לייבזון

"כזה תאמר לבית יעקב" (שמות י"ט, ג')

לעיתים זוכה האדם לפדות ולהצלה כזו, שגורמת לו לשנות את כל תפיסת עולמו מן הקצה אל הקצה, וכך סיפר רבי יוסף זריצקי: פעם דרשתי לפני בנות סמינר במרכז הארץ על ענייני כשרות, והדגשתי כי יהודי צריך להקפיד ביותר על הדברים שהוא מכניס לפיו, אשר דברי קדושה יוצאים ממנו. וכשם שזנהרים שלא להוציא מן הפה דברים אסורים, כך יש לשמור על המאכלים המוכנסים לתוכו, שלא תהיה נגיעה בטומאה.

כשסיימתי, קמה אחת הבנות וביקשה את רשות הדיבור. משניתנה לה, פתחה וסיפרה סיפור אישי, שהדהים את כל חברותיה ומורותיה. סיפור, המעיד כאלף עדים על רמתה הרוחנית של המספרת, על אף היותה בת שש עשרה, לכל היותר.

מתברר, כי היא שמעה הרצאה בענייני כשרות, והדברים החדשים ששמעה נכנסו לליבה. בביתה לא הקפידו על כשרויות מהודרות. אמנם, הם לא אכלו דברים שאינם כשרים באופן מוצהר, אולם די היה להם בתווית כשרות מינימאלית, כדי לצרף את המוצר לסל קניותיהם, בפרט בשל פער המחירים הגדול בין מוצר כזה למוצר מקביל בעל כשרות מהודרת.

"כששמעתי שיש הרבה כשרויות ברבנות, שאין להן את הכלים להקפיד ולשמור כהלכה" - סיפרה הבת - "כאב לי שהורי מתייחסים יותר לכסף ופחות לנשמה, ובאותם רגעים החלטתי כי אעשה כל שביכולתי לשנות את העניין".

מרבית בני האדם שומעים הרצאות באוזן אחת, מחליטים החלטות משמעותיות, ושוכחים הכל כשההרצאה מסתיימת... אך יש לזכור כי המטרה בכל שמיעה שהיא, הינה העברת הדברים לכדי מעשה. "אשר ברא אלוקים - לעשות", הקב"ה ברא אותנו כדי שנעשה, ולפיכך לא בודקים בעולם הזה מה רצה האדם ומה תכנן, אלא מה עשה בפועל.

אותה נערה הייתה שייכת לאותו זן מיוחד, של בני האדם בעלי עשייה, ועד מהרה התקשרה לאביה וסיפרה לו שהיא שמעה הרצאה שלימה על ענייני כשרות, ומן הדברים עלה כי המוצרים שהם צורכים בבית מהווים בעיה של ממש. היא נתנה לו שהות מסוימת לעכל את הדברים ואז אמרה: "אבא, אכפת לך לשנות את

העניין, ולהתחיל לקנות מוצרים בכשרות מהודרת?"
"בוודאי אכפת לי" - התכעס אביה - "המוצרים הללו עולים הרבה יותר!"

"אני רוצה לבוא הביתה!" - ניסתה להפציר.

"ואם לא אקנה לך?" - התגרה בה.

"לא אוכל לבוא!" - הגיעה התשובה - "אני יודעת שאם אראה את האוכל, לא אוכל להתאפק!"

"את מאיימת עלי?" - התרגז - "אם כך, עדיף שתישארי בפנימייה. אל תבואי הביתה! אצלי בבית לא ישתנה כלום!"

והשיחה נותקה.

יום חמישי הגיע. בנות הפנימייה התכוננו כולן לנסיעה הביתה, ורק נערה אחת הייתה טרודה בעניינים אחרים לגמרי. היא ספרה את מטבעות הכסף הבודדות שברשותה, ותהתה מהו הדבר החשוב ביותר לקנות לשבת. לא היו לה אפשרויות רבות מדי, ולבסוף נפלה ההכרעה על לחם וממרח שוקולד.

היא בושה לספר על תגובתו של אבא, ועל המצב שאליו נקלעה. באין רואים 'הגניבה' את המוצרים לחדר, והטמינה היטב בארון האישי שלייד מיטתה. כשכולן ארזו מזוודות, הכניסה כמה בגדים לתוך המזוודה שלה. יצאה עם כולן החוצה, וכשעמדו בתחנה מלמלה: "שכחתי משהו, אני רצה להביא... אל תחכו לי...", ושבה לבדה לפנימייה הריקנית.

גם ביום, היה מוזר להיות לבד בפנימייה הגדולה, אבל בלילה התעצמו

הוא אינו בורר במילים ומטיח על ראשה של בתו העקשנית את כל מה שבלבו. היא פורצת בבכי בלי למצוא מילים בפיה. באמת, מה עושים כעת? איך יעבירו את הלילה תחת כיפת השמים עם כל השקיות הללו?

שוב פרצה בבכי, המורה נבהלה: מה קרה?
"המורה", הצליחה לומר לבסוף, "המורה מכירה את אבא שלי... אני תקועה פה ומסובכת ביותר. אין לנו מקום להיות בו הלילה!".
המורה הייתה בעלת תושייה. בקשה לדעת מהי הכתובת שבה הם נמצאים, והבטיחה שבעוד כמה דקות יגיע רכב לאסוף אותם. חמש דקות לאחר מכן כבר עצר לידם יהודי חייכן, העמיס לרכבו את כל השקיות, וביקש מהם להצטרף אליו. בתחילה המשיך האב לרטון מעט, אך לבסוף השתתק. לא ניתן היה להתלונן אל מול כל השפע שהורעף עליהם - ביתה של המורה היה ברוך ילדים, ובכל זאת היא הספיקה להכין ארוחת ערב חמה, לארח אותם בנעימות, ולתת להם הרגשה נהדרת. בעלה התייחס אליו בחמימות, והשיחה ביניהם זרמה ביותר. 'הם אנשים מיוחדים וטובים כל כך!' - חדרה אליו המחשבה, ועמה שב גם הרוגע והכעס שכן.
בדיוק אז צלצל הטלפון. מעבר לקו נשמעה אשתו היסטריית לגמרי: "אתם בסדר?"

- "אנחנו בבני ברק. הכל בסדר. קרה משהו?"
תשובתה המזומנת - האוטובוס האחרון, זה שחמק ממש תחת עיניהם הכלות, היה יעד לפיגוע טרור...
"המסקנה של אבא" - סיימה הנערה את סיפורה המאלף - "הייתה המרגשת מכל. הוא אמר לי: 'גם מצוות שקיימתי בעל כרחי - הביאו לי חיים! כדאי היה לעבור את הכל, כדי להבין במה צריך להשקיע בעולם הזה, שהוא עולם המעשה!'".

[מתוך 'הגדה של פסח- דורש טוב']

הפחדים פי כמה. רועדת מכל רשרוש הצטנפה הבת בחדרה, אכלה את הלחם המרוח בשוקולד. כשהדמעות זולגות ללא הרף. "השם, אני יודעת שאסור לבכות בשבת", אמרה וניסתה בכל זאת להפסיק לבכות, "אבל שבת היום, ולי אין אפילו יין לקידוש או לחם משנה, אלא רק לחם יבש מיום חמישי...". בלילה לא עצמה עין, ובצאת השבת יצאה החוצה לחפש מקום שבו תוכל לשמוע הבדלה. איכשהו חלף לו גם הלילה השני, וביום ראשון מיהרה לקחת את המזוודה, ו'כאילו' לחזור כמו כולן... שבועיים חלפו. אביה לא דיבר איתה מטוב ועד רע, אך אבא נותר אבא, ובסופו של דבר הוא התקשר. "את ברוגז?"
"חס וחלילה. אני רוצה מאוד לבוא הביתה, רק מחכה שאוכל לאכול שם משהו כשר".

הבת ממשיכה להתעקש בנחישות, והוא מחליט לבוא לקראתה. "טוב, שיהיה כך. בואי נסכם להיפגש בבני ברק. נכנס לאחת מרשתות המזון ואת תאמרי לי בדיוק אלו כשרויות את רוצה לאכול".
הנערה הייתה מאושרת. אבא יתאמץ לנסוע מהבית לבני ברק, והיא תגיע לשם מן הפנימיה בבאר יעקב. היא תמלא את הבית במאכלים כשרים למהדרין, ובשבת הבאה שוב תוכל לנסוע כמו כולן!
אלא שהעניינים היו יגעים למדי...

אבא דחף לפניו את עגלת הקניות, והיא העמיסה עליה את כל המוצרים הדרושים. עד מהרה מתמלאת העגלה עד אפס מקום, משום שצריך לקנות הכל. אבא רוטן על הקניה הענקית, ובכל פעם שהיא מכניסה מוצר חדש, הוא מנופף לעברה במוצר מקביל, רק קצת פחות כשר, שעולה הרבה פחות. "את חושבת שאני רוטשילד? מאיפה אשלם על כל זה?!". היא מנסה לתמרון בין עקיצותיו וגערותיו - לבין המוצרים שמוכרחים לקנות.

סוף כל סוף הם עושים את דרכם לקופה, מקווים להיחלץ מן הצרכנייה העמוסה במהירות המרבית, אך תקוותם היתה תקוות שווא - תור ארוך ומתפתל של ערבי-שבתות מקדם את פניהם. ואם לא די בכך, הם נקלעו גם לידיה של קופאית ש'עובדת על מידת הסבלנות' שלה ושל לקוחותיה... אבא מציץ בשעונו. "יש לנו חמש עשרה דקות עד האוטובוס האחרון...". הוא אומר בעצבנות, "ובמקום לעשות קניה מהירה ולצאת, אני תקוע בגללך...".

בסופו של דבר הם יוצאים עמוסים בשקיות עד להתפקע, רצים לכיוון התחנה ומספיקים לראות את האוטובוס מתרחק במעלה הרחוב. שאריות הסבלנות של אבא נמוגות לחלוטין. הוא אינו בורר במילים ומטיח על ראשה של בתו העקשנית את כל מה שבלבו. היא פורצת בבכי בלי למצוא מילים בפיה. באמת, מה עושים כעת? איך יעבירו את הלילה תחת כיפת השמים עם כל השקיות הללו?
לבסוף התעשתה והחליטה להתקשר לאחת ממורותיה. בטלפון

חצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

חביב היה על מרן ה'סטייפלער' זצ"ל הביטוי ששמע פעם מבעלה רבי צבי: "האדריכל שהכין את הבית שלנו - הוא גאון! בנוהג העולם לעשות חדר לאורחים, חדר לסלון, חדר למטבח וחדרי שינה; אבל האדריכל שלנו הצליח להכניס גם את המטבח, גם את הסלון וגם את חדרי השינה בחדר אחד..."

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"כה תאמר לבית יעקב" (שמות י"ט, ג')

להיות נוכחות בשעת ההקפות, לראות כיצד מכבדים את התורה ואוהבים אותה! כך תגבר אהבת התורה בלבן, וכך יוכלו להחדיר אווירה זו בביתן ולגדל את הילדים כבני תורה למופת!"

ברבות הימים הועתק מחזה מרגש זה למקומות נוספים. המחזה המרשים ומשובב הלב של כבוד התורה, נראה חוזר על עצמו גם אצל תלמידיו של רבי ברוך בער, ואצל גדולי ראשי הישיבות בדור האחרון.

כפי ששמענו לדוגמא על קרית מטרסדורף בירושלים - שבכל שנה, במשך עשרות שנים, לאחר תפילת מוסף ביום 'שמחת תורה', ליוו מאות בני השכונה ותלמידי ישיבת 'תורה אור' את מורם ורבים הנערץ, מרן הגאון רבי חיים פינחס שיינברג זצ"ל, בשירה ובריקודים מהיכל הישיבה לביתו.

חופת טליתות נפרסה מעל ראש הישיבה, כשהיא מוחזקת בידי תלמידים ומעריצים, ספר תורה קטן מחובק בזרועו, וקול צלילי הזמר מתחזק ומתעצם מרגע לרגע: "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה" ... "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה" ...

רבים מבני השכונה, מבוגרים וצעירים כאחד, הצטרפו במשך כל הדרך אל התהלכה. בחלונות נראו מצטופפות נשים ונערות, מביטות בהערצה ובהערכה בזיו פניו של זקן ראשי הישיבות, ורואות כיצד רוכשים כבוד לענק התורה.

הנהגה מעניינת מקובלת במשפחתנו, הנהגה שהנהיג הסבא, מרן

שגורה היתה בפי מרן החזון איש זצ"ל האמרה - "אהבת התורה, אהבה בלב ונפש, להוקירה, להעריכה וליקרה, בכוחה של האם ליטע בבן יותר מהאב. כי אהבה בלא מילים, תורגש יותר ממעשים והנהגות! על זאת אמרה התורה 'ואל תטוש תורת אמן' - כל מיך תשאב תמיד מאותה אווירה ששרתה בביתך, וחשת אצל אמן. אווירה מורגשת בלא מילים ובלא משפטים."

זוהי הסיבה שנצטוו הנשים תחילה: "כה תאמר לבית יעקב", עוד קודם שנצטוו הגברים "ותגיד לבני ישראל". משום שכהקדמה ללימוד התורה של בני ישראל, מוכרחות הנשים הצדקניות להכין את הקרקע, לדאוג לכך שתשרה בבית אווירה של אהבת התורה, ולהכין את עצמן כראוי לוותר על תענוגות העולם הזה ולהסתפק במועט למען התורה.

ביום 'שמחת תורה' בעיירה קמניץ שבליטא, היתה מסורת קבועה לפיה התאספו כל בני הישיבה בסמוך לביתו של ראש הישיבה, מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, בעל ה'ברכת שמואל', ומשם לווהו בשירה וזמרה ובכבוד גדול אל בית המדרש, למעמד ההקפות. היה זה מעמד נורא הוד של הנחלת כבוד לתורה ולחכמיה, ונצרב בזכרונם של תלמידי ישיבת קמניץ לדורותיה.

שנה אחת, כאשר באו להקביל את פניו, הכריז רבי ברוך בער כי השנה אינו יוצא להקפות! הסיבה היא, אמר, משום ששמע שנמנעו מלסדר השנה 'עזרת נשים'. הגבאים התנצלו שלא הספיקו לעשות מחיצה ראויה קודם החג, ולכך לא הוקמה עזרת הנשים; אולם רבי ברוך בער לא קבל את הדברים, והביע מהם מורת רוח מרובה.

הוא שב והודיע כי אינו מתכוונן לצאת להקפות, עד שיעמידו מחיצה המותרת על פי ההלכה ביום טוב - להניח בדים על גבי סטנדרים וכדומה - כדי שאף הנשים תוכלנה להשתתף במעמד ההקפות. ואכן, רק כעבור זמן ממושך, כאשר הודיעו לרבי ברוך בער שסדרו 'עזרת נשים' - יצא לעבר בית המדרש כמדי שנה בשנה.

מאוחר יותר, הסביר רבי ברוך בער את פשר הנהגתו: "אלולא אהבת התורה הנטועה בלבן של בנות ישראל, כיצד יהיו לנו בני תורה ובני ישיבות בעם ישראל בדור הבא!?"

"כל אהבת התורה של הבית", אמר רבי ברוך בער, "מבוססת על אהבת התורה המושרשת בלב האמא. מוכרחות הנשים והבנות

הנכדים, והיא ראתה כי הוא מהדר בחומרה מסויימת יותר ממה שהיא עצמה נוהגת להדר.

"בודאי תתמה מה משמח אותי בכך", אמרה לי. "אז אספר לך" - "לפני נישואי, באתי לסבי מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, ובקשתי ממנו שיעניק לי את הכר המיותר שהיה בביתו, כדי שיהיו עבורי ועבור חתני זוג כרים. יש לציין כי עד כמה שנים לפני כן, עלות כר היתה יקרה מאד, ורק לבודדים היתה אפשרות ויכולת להשיג כרים - אז עוד היה זה בגדר פינוקים ומותרות.

לשמע בקשתי, התפלא הסבא ושאל: "מדוע תבקשי כרית? לאמא שלך לא היתה כרית". טענתי לו שנכון שלאמא לא היתה כרית, אך היום זה אחרת, ולכולם כבר יש כריות. השיב לי הסבא: "עוד תראי בעיניך שגם הנכדים שלך יהיו אחרת ממך, כי הדורות יורדים עוד ועוד..."

"הבן, אפוא, את פשר שמחתי", אמרה הסבתא. "תמיד חששתי לראות כיצד ומתי יתקיימו בי דבריו של רבי יוסף חיים. והנה כעת נוכחתי, כיצד נכדי הוא בעל יראת שמים גדולה עוד יותר ממני! על זה אני שמחה ומודה לבורא העולם, לראות כי דברי סבי התקיימו בי הפוך, וכל דור נעשה ירא שמים יותר מקודמו, ומהדר יותר ממנו..." כך, ביד אומנת, בתבונה נפלאה ובמומחיות רבה, הצליחה להחדיר בבית ייקור לתורה והנחלת כבוד ולומדיה. בכך נטעה בלב צאצאיה שאיפות לגדלות בתורה, ותחושה כי אין דבר חשוב ויקר יותר מלמוד התורה!

כל זאת למרות המצב הגשמי הקשה בו היתה נתונה. חביב היה על מרן ה'סטייפלער' זצ"ל הביטוי ששמע פעם מבעלה רבי צבי: "האדריכל שהכין את הבית שלנו - הוא גאון! בנוהג העולם לעשות חדר לאורחים, חדר לסלון, חדר למטבח וחדרי שינה; אבל האדריכל שלנו הצליח להכניס גם את המטבח, גם את הסלון וגם את חדרי השינה בחדר אחד..."

ואכן, הבית הגשמי היה צר מהכיל; אבל חיי הרוח בבית - גדלו ורחבו לאין שעור. ה'לב' של הבית התרחב עד קצה היכולת כאשר היה זה נוגע לדברים שבקדושה וענייני תורה וכבוד שמים!

אמר לי חתנה, דודי הגאון רבי רפאל ברלין שליט"א, שלדעתו סיבת ההצלחה של רבי צבי ורעייתו בגידול בנים תלמידי חכמים, נעוצה בכך כי למרות הדחקות והעניות הרבה - הדבר לא העיב כהוא זה על האווירה הנפלאה והנינוחה ששררה תמיד בבית.

למרות המצב הגשמי הדחוק, בכל עת היה הבית חי ותוסס, מה שהחדיר בתודעת הילדים עמוק עמוק, כי אין אושר ושמחה כשמחת התורה וקיום המצוות. כל השאר טפל לעיקר העיקרים.

כך, בצורה כזו גדלים תלמידי חכמים ומרביצי תורה נודעים. הגאון רבי חיים קרייזוויט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, ידידו הוותיק של רבי צבי, היה מזכיר לשבח את פרוסת העוגה בה כובד כשהגיע לבית משפחת קופשיץ, מעשה ידיה של הסבתא הצדקנית. הוא אמר: "אני חש כי בעוגה מושקעים יידישע כוחות!"

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, מרא דארעא ד'שראל. רבי יוסף חיים הנהיג בתקופתו בירושלים עיר הקודש, שבהקפה אחת לפחות ישתתפו כל נשות השכונה, כדי שתחדור לליבן אהבה והערכה לתורה.

מסופר ששנה אחת אמרו לו שישנן כמה וכמה נשים יולדות ותשושות, שאין ביכולתן לבוא לבית הכנסת ולראות את ההקפות. באופן נדיר הורה רבי יוסף חיים להוציא את ספרי התורה לרחבה הסמוכה לבית הכנסת להקפה אחת, וכך יוכלו כל הנשים לעמוד בחלונות ביתן ולראות את הריקודים לכבודה של תורה.

"הראיה הזו", נימק, "היא שמביאה לנו את תלמידי-החכמים של הדור הבא!"

"שיהיה להם חשק ללמוד - זה כבר תלוי בך!"

בשמחת הנשואין של הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל, גאב"ד 'שארית ישראל', נטל חלק דוד החתן, מרן ה'חזון איש' זצ"ל. רבים נדחקו סביב רבן של ישראל, כדי לזכות לקבל את ברכתו.

סבתי הצדקנית, הרבנית חיה רוחמה קופשיץ ע"ה, אשת הגאון הצדיק רבי צבי קופשיץ זצ"ל, שגידלה את הכלה בביתה עקב היותה יתומה מגיל צעיר, הלכה אף היא לזכות בברכה, עם יציאתו של ה'חזון איש' מן האולם.

"על מה תבקשי ברכה", שאל אותה החזון איש. "רוצה אני שבני ידעו ללמוד", השיבה, "ושיהיה להם חשק ללמוד".

השיב לה ה'חזון איש': "לדעת ללמוד, דהיינו שיהיו להם כישרונות והבנה ישרה - זה אוכל לברך אותך. אולם 'לרצות' ללמוד ושיהיה להם חשק ללמוד - זה כבר תלוי בך, האמא! עד כמה שיראו שאת מעריכה את התורה, כך הם ידעו לייקר אותה".

ואכן, מיוחדת במינה היתה באהבתה לתורה, שהייתה נטועה עמוק בשורשי ליבה באופן מופלא, והורגשה כל העת במחיצתה. לא לחינם זכתה לזרע ברך ה', בנים וחתנים מופלגים ביותר, גדולי תורה, ראשי ישיבות ומורי הוראה חשובים.

זכורני, כשהייתי אברך צעיר לאחר החתונה, עליתי יום אחד לבקרה. היא שאלה אותי: "אכלת כבר ארוחת צהריים?" לא השבתי, והיא הבינה כנראה שעוד לא אכלתי. והנה אני רואה שהיא נכנסת למטבח, ובשמחה נגשת לכירים ומתחילה לטגן חביתה. ואז אני שומע אותה מדברת בלחש לעצמה: "אני עושה עכשו חביתה לכבוד התורה, כדי של'בן ישיבה' יהיה כח ללמוד תורה אחר הצהריים!..."

ממש התפעלתי מכך שאפילו פעולה קלה כזו, נעשתה על ידה בכאלו כוונות טהורות של אהבת תורה. אין פלא שזכתה למה שזכתה!

שמעתי כי כאשר היו נכדיה ונכדותיה עומדים לבקש ברכה מהסבתא הגדולה, היא היתה מדגישה שקודם כל היא מברכת את הנכדים, רק אחר כך היא תברך את הנכדות. "הרי הבנים לומדים תורה!", הטעימה.

בפעם אחרת בה הגעתי לביתה, מצאתי אותה מאוד שמחה ונרגשת. כששאלתי אותה לפרש הדבר, השיבה לי כי כעת היה אצלה אחד

הביטו היהודים בצלחות הפירות, סקרו את המזלגות הארוכים, ופעלו בזריזות. כל אחד שיפד פלחים במזלגו, והושיטו נכחו אל פיו של היהודי העומד מולו. בתוך דקות מספר התרוקנו הצלחות, וברכו ברכה אחרונה...

"ההבנתם מדוע אנו העם הנבחר?" אמר השר לחבריו המשתאים, "משום שאנו פועלים כאיש אחד, ודואגים איש לרעהו!"...

המכות כאבו

אני זוכר - היה זה בראשית ימי המדינה, כשהביאו את עולי תימן ארצה. גזזו פאות, העבירו על הדת, איימו לשלול את הפרנסה, את פת הלחם, ממני שישלח את ילדו לחינוך תורני. הלכנו, כמה בני תורה, לראש העין, לרשום את בניהם לחינוך שכה רצו בו. ועוקרי הדת החטיפו לנו מכות רצח, זה היה נורא...

חזרנו באוטובוס. אני זוכר שתימני אחד ישב לידינו וקונן: "ומפני חטאינו גלינו לארצנו", הלב נקרע.

עלינו לבית של ה'חזון איש' זכר צדיק לברכה. המכות כאבו, אבל הכישלון צרב. אמרתי: "רבי! בפולין וברוסיה עברנו שואה גשמית, פה עוברים שואה רוחנית!", סיפרתי איך גורשנו במכות, ככלבים. הזדקף ה'חזון איש' וענה: "אנחנו חיילים! עלינו לעשות כל מה שבכוחנו, וה' ישלם שכרנו!".

שאלנו: "להמשיך?"

וענה: "בכל הכח! על כל מכה - ישולם שכר עצום ורב!"

האמת, בטוח הייתי שכונתנו לשכר רב בעולם הבא - אבל כשאני רואה את פריחת עולם התורה הספרדי, את תלמודי התורה והיכלי הישיבות וכוללי האברכים, המוני בני התורה, כן ירבו, אני מבין שכונת ה'חזון איש' היתה לשכר עצום ורב בעולם הזה, יראו עינינו וישמחו לבנו ותגל נפשנו!

והיו אותן מכות כהכאת הצפרדע במצרים. על כל מכה שספגנו יצאו נחילים נחילים של בני תורה, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו! ללמדנו, שעלינו לעשות את שלנו - וה' יעשה את שלו!

(מתוך הגדה של פסח 'והגדת')

ותקבל עליה שכר מלא, כהבטחת חכמינו: חישוב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה!".

"אז מדוע דחו את חסדי, מדוע נתצו את פנסי?!"

"עליך להבין", ענה הרב, "העוברים והשבים נעזרו באור הפנס וברכוכך. אבל באישון לילה יצאו הגנבים למלאכתם, והם - במחשך מעשיהם, והאור מסכל מזימתם. עלולים לראותם, לחשפם ולהסגירם. אינם מסוגלים לסבול את האור, והם שניפצו את הפנס..."

לעניינינו: "נר מצווה ותורה אור" (משלי ו, כג) עם ישראל נושא האור. נוהג על פי התורה, הליכותיו מעודנות ומשפטיו צדיקים, ומהווה תוכחה אילמת ונוקבת לכל ההולכים בשרירות ליבם, פורקים עול ומתמכרים לתאוות. משולחי יצרים המשולים לחושך ואפילה, ואינם מסוגלים לסבול את האור הקורן מהבית היהודי ומבית המדרש - כלום פלא בכך, שהם שוברים ומנתצים את הפנס!?

אין לאכול בידיים

הקיסר האוסטרי פנה לרב המדינה השר רבי שמשון ורטהיימר זצ"ל ואמר לו: "נקעה נפשי מהסתת השרים והכמרים, שטוענים נגד גאוותכם על היותכם העם הנבחר. התוכל לענות להם תשובה שתסכור פיותיהם פעם אחת ולתמיד?"

ענה: "ודאי, ועוד היום!". לפי הוראתו נערך שולחן ארוך בטרקלין המלכות. במרכזו, לכל האורך, צלחות ובהן פלחי פירות העונה. בהוראתו, שקדו צורפי המלכות על כלי הסעודה. כל השרים הוזמנו לצפות במבחן. עמדו לאורך הקירות והביטו בשולחן הערוך. משרתי המלך יצאו והביאו ארבעים גוים מרחוב העיר. הציבום משני צידי השולחן. והכרוז הודיע: "אין לאכול בידיים, רק באמצעות מזלג!"

אבל מזלגות, אין.

המלצרים נכנסו, והניחו לצד כל אדם מזלג, ארכו כחנית. הביטו בו נדהמים, איך אוכלים עם כזה כלי? המתינו המלך והשרים כרבע שעה, ושלחו את האנשים לדרכם.

עוד הם יוצאים, ואל הטרקלין נכנסו כארבעים יהודים, שמשרתי המלך הביאו מהגטו היהודי. העמידום משני קצוות השולחן, והכרוז הודיע: "אין לאכול בידיים, רק באמצעות מזלג!".

המשך מעמוד 5 | מרן רבי שמואל הלוי וואזנר זיע"א

באמצע השולחן ולא בראש. משיקש רבינו להושיבו בראש, נענה החזון איש ואמר בבדיחותא: "מהיכתי תיתי ששם הא ראש השולחן?!" ואולי ה'מזרח' הוא דווקא במקום בו אני יושב?!"...

עוד סיפר, כי בעת שה'חזון איש' נעמד על מקומו להקריא את נוסח הפרוזבול, נעמד גם רבינו מפני כבודו, והורה ה'חזון איש' לשבת, באמרו כי בית דין צריכים לשבת בשעת הדין.

בכל עת מצוא טיפח ה'חזון איש' את מעמדו של רבינו כרב. סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, כי בימים ההם בא פעם אל ה'חזון איש', ושאלו אל מי עליו להפנות את שאלותיו בהלכה בעת שלא יוכל להכנס אליו. נענה החזון איש ואמר: "כאשר יש לך שאלות בהלכה -

לך עמן אצל הרב וואזנר..."

הוראה זו אף חזרה ונשתנה מפני גיסו של ה'חזון איש', מרן הסטייפלער זצוק"ל, שהשיב פעם על שאלה דומה כי "שאלות בהלכה שואלים אצלנו את הרב וואזנר". אגב, העיד רבינו כי הגאון הסטייפלער היה נחבא אל הכלים באותה תקופה, וכלל לא ידעו אז מגאונותו, אולם החזון איש 'הלשין בפניו' - כלשון רבינו - על גדלותו בתורה. בהקשר לכך יצוין עוד, כי פעם ביקש החזון איש מאת רבינו, כי בעת שאופה את המצות מצוה בחבורתו בערב פסח, יפריש שלוש מצות עבוד גיסו הסטייפלער שהקפיד על כך.

(מתוך 'אבי הוראה')

"הביאו את האיש הזה אל רבינו הגר"א, והוא אמר לגר"א: 'רבנו, אני רוצה לומר משהו לפניכם. ביום חמישי בשבת, ישבתם כאן בחדר, וחדשתם בפרשת 'האזינו', על פסוקים אלו ואלו, וישבו לצדכם הרשב"י מימין והאריז"ל משמאל"..."

"מספר רבי חיים מוולאז'ין, שהגר"א מאוד התפלא איך האיש הזה יודע על כך, ואמר: 'הרי אני שילחתי מכאן אפילו את הגבאי שלי, כדי שלא יהיה איש עמדי באותו הזמן, ואיך יודע זאת האיש הזה מהחלומות שלו?'

"וכשהגר"א הזכיר את החידושים שחידש, מספר רבי חיים מוולאז'ין, 'צהבו פניו והוא שמח מאוד מאוד, וניתן היה להבין מהשמחה העצומה שנראתה אז על פני הגר"א, שאכן היו אלו חידושים כל כך נפלאים עד שהיה ראוי לדרוש אותם בפני רשב"י."

"הגר"ח משלים את הסיפור ואומר שהגר"א ראה בפניו של אותו חולם חלומות שהוא בעל מרה שחורה, והוא מבאר ש'בעל מרה שחורה' לפרקים חלומותיו אמתיים, ועל כן, למרות שחלומותיו של אותו בעל מרה שחורה אמיתיים היו, והוא באמת ידע נסתרות, הורה הגר"א לגבאי שלו לגרש אותו ולסלק אותו מביתו במהרה, כי הוא בעל מרה שחורה..."

"אם הייתי מספר את הסיפור הזה לאדם מן השורה, ומבקש ממנו שינסה לנחש על מי סופרו הסיפורים", מסכם רבי נח גולדברג את דבריו, "אין לי שמץ של ספק שמי שלא שמע על הסיפור הזה ולא ידע אותו, היה אומר בוודאות שזה כנראה סיפור מהבעל שם טוב, או אולי מהרבי מלובלין וכדו', אבל הנה כי כן, הסיפור הזה כתוב במפורש בהקדמת הגר"ח מוולאז'ין, לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא, וכל הרוצה יעיין בעצמו ויראה כי אכן כתובים הדברים הללו בציפורן שמיר, למען יחקקו בזיכרוננו ונלמד מהם גם על גדולת הגר"א, גם על יחסו המיוחד לרבינו האר"י הקדוש, וגם כדי שנלמד אנו כמה גדול כח הצדיקים, וכמה חשוב לזכור ולהזכיר זאת מעת לעת, כדי להתחזק על ידיהם בתורה וביראת שמים ובכל המידות הטובות".

שסיפורי צדיקים זה עניין של חסידים, ושגם אם הציבור שאינו נמנה על עדת החסידים מספר סיפורים, זה משהו חדש שלא היה בעבר, ופעם היו הסיפורים נחלתם של החסידים בלבד.

"ולא היא. אנחנו רואים שחכמי הדורות כתבו סיפורי צדיקים, חלקם בצורה מרוכזת וחלקם באופן מפוזר, בהקדמות לספרים ותוך כדי תשובות ובכל מיני דרכים כאלו ואחרות, ואנחנו רואים שלסיפורי הצדיקים היתה חשיבות גדולה לא רק אצל החסידים.

"ומי לנו גדול בין תלמידי הגר"א, כתלמידו המובהק רבי חיים מוולאז'ין, בעל 'נפש החיים', שכותב בהקדמתו לפירוש הגר"א על ספרא דצניעותא, סיפור מופלא ונורא מרבו הגר"א, אשר תסמנה שערות הראש למשמע גודל קדושת אדוננו הגר"א, והעובדה שהגר"ח מוולאז'ין הטריח עצמו לכתוב את הסיפור, מלמדת אותנו את העניין הזה של גודל מעלת סיפורי הצדיקים, ויש באמתחתי עוד דוגמאות רבות כאלו, אבל תכלה היריעה ולא יכלו הסיפורים.

"אני מומליץ בכל לב למי שיש תחת ידו את הספר, שיעיין בעצמו בהקדמה וירווח נחת", אומר הרב גולדברג, "אבל אספר זאת כאן בשפה המדוברת בימינו, למען יוכלו הכלל להפיק תועלת מהסיפור המופלא הזה.

"את הסיפור מספר הגר"ח זצ"ל, כתגובה לשמועות שנפוצו באותה עת כאילו הגר"א לא העריך את רבינו האריז"ל חלילה וחס, והגר"ח כותב מילים מאוד מאוד חריפות על מי שמוציא דיבורים כאלו מפיו, רחמנא ליצלן, כאילו הגר"א לא האמין בתורת האריז"ל, חלילה וחלילה.

"והוא מספר כך: 'נאמן עלי אבא שבשמים', כך הוא מתחיל את הסיפור, כדי להדגיש שמדובר בעובדה אמיתית ולא בגוזמאות חלילה, 'שפעם היה בוולנא איש אחד, שהיה חולם חלומות, והיה יודע בחלומותיו דברים נסתרים על אנשים אחרים, שאף אדם מלבדם לא ידעם מעולם, ובכל זאת הוא ידע נסתרות ממש. האנשים היו מפחדים מפניו, כי הוא היה יודע מה שהם עושים בחדרי חדרים, והיה ממש פחד לבוא לפניו.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? **שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il**

באותו יום, בעת קבלת קהל, הגיע לפני הרב אדם בעל מפעל גדול, והתלונן על שריפות שפורצות במפעל ללא סיבה מובנת, ושאל מה עליו לתקן כדי למנוע מכה זו?

ענה לו הרב, מתוך מה שלמד על עצמו ועל בשרו כמה שעות קודם לכן... "כשתכבה את השריפה שבתוך לבך ונפשך, שלא לכעוס ושלא להכעיס, לא במפעל עם הפועלים, לא בבית הכנסת בין

(מתוך 'טיב המעשיות')

חברים, ועל אחת כמה וכמה שלא בביתך פנימה עם בני הבית, שלא להתכעס ושלא להקפיד - אז ממילא תכבינה כל שאר השריפות!"

"ואכן", סיפר האיש: "לאחר שקיבלתי על עצמי קבלה זו, ומשלתי ברוחי להתנהג בסבלנות ובאורך רוח לכל אדם ובכל עניין, לא היו, ברוך השם, עוד שריפות במפעל!"

משנת מנשה
סגרת נסורת
מאת הגאון רבי **מנשה פורד** זצ"ל

קשות השולחן
אורח חיים
הלכות שבת
מאת הגאון רבי **דוד לוי** שליט"א

יד בנימין
על התורה ומעדים
מאת הגאון הגדול רבי **בנימין אלישיב** שליט"א

גילובי דביר
מבוא המשפטים
ח"מ ג'
מאת רובי הגאון **יעקב פלונצ'יק** שליט"א

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה !?

בצוף הוצאה לאור, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

- יח"צ
- פרסום
- הפצה
- הדפסה
- גרפיקה
- עימוד
- עריכה לשונית
- עריכה תורנית
- הקלדה